

پیام نوریها

public channel

✓ کانال پیام نوریها در سال 95 با هدف تهیه جزوات و نمونه سوالات افتتاح و از همان ابتدای تاسیس کوشیده است با تکیه بر تلاش بی وقفه، کارگروهی و فعالیت های بدون چشمداشت کاربران متمایز خود، قدمی کوچک در راه پیشرفت ارائه خدمات به دانشجویان این مرز و بوم بردارد.

@Payamnorria

telegram.me/Payamnorria

رایگان است و همیشه رایگان میماند

اطلاع از اخبار و دانلود جزوات و نمونه سوالات

[برای ورود به کانال تلگرامی پیام نوریها کلیک کنید](#)

" کانال و خانواده تلگرامی پیام نوریها "

با عضویت در کانال و به آرشیو زیر دسترسی پیدا کنید

✓ تمام نمونه سوالات به روز تا آخرین دوره

✓ جزوات درسی

✓ بیش از ۱۰۰ فلش کارت درس

✓ اخبار به روز پیام نور

✓ فیلم و فایل آموزشی اختصاصی

✓ انجام انتخاب واحد و حذف و اضافه

✓ پاسخگویی به سوالات دانشجویان

✓ معرفی گروه و انجمن های پیام نوری

✓ طنز و توییت دانشجویی

به یکی از بزرگترین کانال های پیام نوری بپیوندید

[برای ورود به کانال تلگرامی پیام نوریها کلیک کنید](#)

ارزشیابی شخصیت

دکتر مرتضی ترخان

دکتر مرتضی ترخان

۱۴۹۹

(۱/۴۷)

دانشگاه پیام نور ۱۴۹۹

گروه روان شناسی (۱/۴۷)

دانشگاه سям نور
پ

ارزشیابی شخصیت

(رشته روان شناسی)

دکتر مرتضی ترخان

سرشناسه	ترخان، مرتضی، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	ارزشیابی شخصیت/ مرتضی ترخان.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۸۷.
مشخصات ظاهری	پازده، ۲۴۰ص.
فروست	دانشگاه پیام‌نور؛ ۱۴۹۹. گروه روان‌شناسی؛ ۱/۴۷
شابک	978-964-387-530-5
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه:ص. ۲۴۰.
موضوع	شخصیت سنجی -- آموزش برنامه‌ای
موضوع	آموزش از راه دور -- ایران
موضوع	آزمون‌های شخصیت
شناسه افزوده	دانشگاه پیام نور
شناسه افزوده	Payam Noor University:
رده بندی کنگره	۱۳۸۷: ۴ الف ۵/ ۶۹۸ BF
رده بندی دیویی	۱۵۵/۲۸۰۷:
شماره کتابشناسی ملی	۱۵۹۶۵۳۳۶:

ارزشیابی شخصیت

دکتر مرتضی ترخان

ویراستار علمی: دکتر علیرضا آقا یوسفی

حروفچینی و نمونه‌خوانی: مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

طراح جلد: اشرف شورایی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات دانشگاه پیام‌نور

تعداد: * * *

چاپ.....، ۱۳۸۷

قیمت: * * *

کلیه حقوق برای دانشگاه پیام‌نور محفوظ است.

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و **کمک‌درسی** (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

فهرست

نه	پیشگفتار مؤلف
یازده	مقدمه ویراستار
۱	بخش اول. کلیات
۱	فصل اول. پایه‌های نظری ارزشیابی شخصیت
۲	ماهیت و تعریف شخصیت
۴	اهمیت و ضرورت ارزشیابی شخصیت
۵	نقش رویکردهای مختلف در ارزشیابی شخصیت
۶	سیر تاریخی ارزشیابی شخصیت
۹	روش‌های پژوهشی در مطالعه ارزشیابی شخصیت
۱۳	روش‌های ارزشیابی شخصیت
۱۶	تأثیرات فرهنگی در ارزشیابی شخصیت
۱۹	ملاحظات انسانی و اخلاقی در ارزشیابی شخصیت
۲۱	خلاصه
۲۳	اصطلاحات کلیدی
۲۳	پرسش‌های مروری
۲۳	پرسش‌های چندگزینه‌ای
۲۵	بخش دوم. پرسش‌نامه‌های شخصیت
۲۶	فصل دوم. آزمون‌های عینی شخصیت
۲۸	پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث
۳۰	چگونگی اجرا و روش نمره‌گذاری
۳۰	چگونگی تفسیر نمره‌های پرسش‌نامه وودورث
۳۳	سؤالات آزمون اطلاعات شخصی وودورث
۳۵	خلاصه
۳۶	اصطلاحات کلیدی
۳۶	پرسش‌های مروری
۳۷	پرسش‌های چندگزینه‌ای

۳۹	فصل سوم. پرسش نامه شخصیتی برن رویتز
۴۰	مقیاس های مورد اندازه گیری و تعریف آنها
۴۲	چگونگی روش اجرا
۴۲	روش نمره گذاری و تفسیر آن
۴۵	سؤالات پرسش نامه شخصیتی برن رویتز
۵۴	کلید تصحیح پرسش نامه شخصیتی برن رویتز
۶۲	خلاصه
۶۲	اصطلاحات کلیدی
۶۲	پرسش های مروری
۶۳	پرسش های چندگزینه ای
۶۴	فصل چهارم. پرسش نامه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا (MMPI)
۶۵	مقیاس های روانی MMPI
۶۶	مقیاس های بالینی MMPI
۷۰	چگونگی اجرای آزمون MMPI
۷۱	نمره گذاری و تفسیر آزمون MMPI
۷۷	سؤالات آزمون MMPI
۸۱	پرو فایل های آزمون MMPI
۸۵	خلاصه
۸۵	اصطلاحات کلیدی
۸۶	پرسش های مروری
۸۶	پرسش های چندگزینه ای
۸۹	بخش سوم. مبانی نظری، تاریخی و انواع آزمون های فرافکنی
۹۰	فصل پنجم. مبانی نظری و تاریخی آزمون های فرافکنی (آزمون همخوانی واژگان یونگ)
۹۰	زیربنای تاریخی آزمون های فرافکنی
۹۰	مبانی نظری آزمون های فرافکنی
۹۳	تفاوت آزمون های فرافکنی با آزمون های هوش و استعداد
۹۴	انواع آزمون های فرافکنی
۹۴	آزمون همخوانی واژگان یونگ
۹۴	چگونگی اجرای آزمون یونگ
۹۷	چگونگی تفسیر نتایج آزمون یونگ
۹۸	خلاصه
۹۹	اصطلاحات کلیدی
۹۹	پرسش های مروری
۱۰۰	پرسش های چندگزینه ای
۱۰۲	فصل ششم. آزمون رورشاخ و آزمون اندریافت موضوع بزرگسالان (TAT)
۱۰۲	آزمون رورشاخ
۱۰۳	چگونگی اجرای آزمون رورشاخ
۱۰۳	الف) مرحله اول روش اجرا
۱۰۵	ب) مرحله دوم روش اجرا
۱۰۶	چگونگی تعبیر و تفسیر آزمون رورشاخ

۱۰۹	آزمون اندریافت موضوع (TAT)
۱۰۹	چگونگی اجرای و تفسیر آزمون (TAT)
۱۱۲	خلاصه
۱۱۳	اصطلاحات کلیدی
۱۱۳	پرسش‌های مروری
۱۱۳	پرسش‌های چندگزینه‌ای
۱۱۵	فصل هفتم. آزمون ترسیم خانواده
۱۱۵	مسئله فرافکنی در کودکان
۱۱۶	آزمون ترسیم خانواده
۱۱۷	روش اجرای نقاشی خانواده
۱۱۹	تفسیر نقاشی خانواده
۱۱۹	۱. از جهت پررنگ و پر نیرو بودن خطوط نقاشی
۱۱۹	۲. از جهت اینکه چه ناحیه‌ای از صفحه نقاشی شده است
۱۲۰	۳. جهت نقاشی
۱۲۱	۴. نوع خطوط نقاشی
۱۲۱	۵. نوع رنگ‌های نقاشی
۱۲۳	۶. ارزنده‌سازی و نارزنده‌سازی در نقاشی خانواده
۱۲۳	الف) شواهد ارزنده‌سازی در نقاشی کودکان
۱۲۴	ب) شواهد نارزنده‌سازی در نقاشی کودکان
۱۲۵	خلاصه
۱۲۶	اصطلاحات کلیدی
۱۲۶	پرسش‌های مروری
۱۲۶	پرسش‌های چندگزینه‌ای
۱۲۸	فصل هشتم. آزمون اندریافت موضوع کودکان (CAT)
۱۲۹	روش اجرای آزمون CAT
۱۳۸	شیوه نمره‌گذاری و تعبیر و تفسیر آزمون CAT
۱۴۴	خلاصه
۱۴۶	اصطلاحات کلیدی
۱۴۶	پرسش‌های مروری
۱۴۶	پرسش‌های چندگزینه‌ای
۱۴۸	فصل نهم. آزمون دیداری - حرکتی بندر گشتالت
۱۴۸	آزمون دیداری - حرکتی بندر گشتالت
۱۵۰	چگونگی روش اجرا
۱۵۱	روش نمره‌گذاری و تعبیر و تفسیر آزمون بندر گشتالت
۱۵۲	روش نمره‌گذاری آزمون دیداری - حرکتی بندر گشتالت
۱۵۲	تصویر A
۱۵۴	تصویر ۱
۱۵۵	تصویر ۲
۱۵۶	تصویر ۳
۱۵۸	تصویر ۴

۱۵۹	تصویر ۵
۱۶۱	تصویر ۶
۱۶۳	تصویر ۷
۱۶۴	تصویر ۸
۱۶۵	روش تفسیر نمرات آزمون
۱۶۷	آزمون بندر گشتالت و اختلالات عاطفی کودکان
۱۷۰	آزمون بندر گشتالت و آسیب‌های مغزی
۱۷۱	خلاصه
۱۷۲	اصطلاحات کلیدی
۱۷۳	پرسش‌های مروری
۱۷۳	پرسش‌های چندگزینه‌ای
۱۸۱	فصل دهم. پرسش‌نامه شانزده عاملی کتل
۱۸۲	مراحل تحلیل عوامل
۱۸۴	منابع جمع‌آوری اطلاعات کتل
۱۸۴	عوامل ۱۶ گانه شخصیتی کتل
۱۸۸	پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل
۱۸۸	شیوه اجرای آزمون کتل
۲۰۷	روش نمره‌گذاری و تفسیر نتایج آزمون کتل
۲۰۹	هنجار گزینی ایرانی
۲۱۰	شیوه استخراج نتایج
۲۱۰	خلاصه
۲۱۱	اصطلاحات کلیدی
۲۱۱	پرسش‌های مروری
۲۱۲	پرسش‌های چندگزینه‌ای
۲۱۳	فصل یازدهم. پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی (NEO)
۲۱۳	معرفی آزمون شخصیتی (NEO)
۲۱۵	ماده‌های متعلق به سیاهه صفات
۲۱۶	مقیاس‌های پنج عاملی
۲۱۸	سؤالات آزمون شخصیتی پنج عاملی
۲۳۰	چگونگی اجرای آزمون شخصیتی پنج عاملی
۲۳۰	روش نمره‌گذاری پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی
۲۳۱	کاربرد آزمون شخصیتی پنج عاملی
۲۳۲	پاسخ‌نامه آزمون شخصیتی پنج عاملی
۲۳۴	جدول هنجاری پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی
۲۳۷	خلاصه
۲۳۷	اصطلاحات کلیدی
۲۳۷	پرسش‌های مروری
۲۳۸	پرسش‌های چندگزینه‌ای
۲۴۰	منابع و مأخذ

پیشگفتار مؤلف

سپاس بی‌پایان خداوندی را سزااست که نیاز ممکنات به واجب‌الوجودش دلیل ساطع است و نظام مصنوعات به قدرت و دانایش برهانی قاطع، دامن کبریایش از علایق جسمانیات مبری است و ساحت قدمش از آرایش عیب و نقص منزّه و مبری، اندیشه خردمندان به کنه ذاتش پی نبرد و فهم دانایان به حقیقت صفاتش راه نیابد. درود بی‌شمار بر روان پاک منبع کمالات احدی و مظهر صفات سرمدی صدر جریده انبیاء محمد مصطفی صلی‌الله علیه و آله که شریعتش مکمل شرایع است و کتابش مشتمل بر قوانین جامع، پیغمبری که با قرآن کریم و خلق عظیمش گمشدگان وادی ظلمت جمالت را به شاهراه دانش و معرفت هدایت و سرگردانان بیابان حیرت و ضلالت را به منزل فاضله تقوی و عدالت دلالت فرموده و به روان پاک اهل بیت او که مشمول آیه تطهیرند و دانای به تاویل و تفسیر، راهنمایی که به نیروی دانش، گرفتاران دام شبهت و ضلالت را رهاینده و طریق حق و حقیقت را به آنان نمایانده‌اند.

بی‌تردید از زمان تأسیس نخستین آزمایشگاه روان‌شناسی توسط ویلهلم وونت آلمانی در سال ۱۸۷۹ تاکنون روان‌شناسی پیشرفت چشمگیر و فزاینده‌ای داشته است. این پیشرفت معلول عوامل مختلفی از جمله پیدایش آزمون‌های مختلف در زمینه اندازه‌گیری ابعاد مختلف شخصیتی بوده است. بدون شک پیدایش آزمون‌های مختلف شخصیتی در گذار روان‌شناسی نظری به روان‌شناسی تجربی نقش حیاتی و مهمی داشته است.

کتابی که در پیش رو دارید، یکی از کتاب‌های درسی دانشجویان رشته روان‌شناسی دانشگاه پیام‌نور می‌باشد که با معرفی عمده‌ترین آزمون‌های شخصیتی برای سه واحد دوره کارشناسی تهیه شده است. گرچه آزمون‌های مطرح شده در این کتاب در بسیاری از کتب موجود در کشور ما وجود دارد، اما آنچه که مورد توجه است این واقعیت می‌باشد که، اولاً سعی شده آزمون‌های مطرح شده در این کتاب، با قلمی بسیار روان و خودآموز همراه با مثال‌های مختلف مورد بحث قرار گیرد تا دانشجویان عزیز بتوانند به راحتی نحوه اجرا و تفسیر آزمون‌ها را فرا گیرند، ثانیاً تلاش بر این بود آزمون‌هایی در این کتاب ارائه گردد تا دانشجویان بتوانند به وسیله آن‌ها نیازهای حرفه‌ای خود را بر طرف سازند. ثانیاً سعی شده برخی از آزمون‌ها مانند بندرگشتالت، وودورت، برن‌رویتز، CAT, MMPI، شانزده عاملی کتل و پنج‌عاملی مک‌گری و کاستا به تفصیل مورد بحث قرار گیرد و پاره‌ای از آن‌ها که اجرای آن‌ها به مهارت، دانش و تجربه بیشتری نیاز است مانند TAT و رورشاخ در حد معرفی بدان‌ها اشاره شود.

امیدواریم که دانشجویان عزیز با مطالعه این کتاب بتوانند از آزمون‌های این کتاب به‌عنوان یک ابزار تکمیلی، به نحو شایسته‌ای در وظایف حرفه‌ای خود سود جویند. اما مؤلف اعتقاد دارد که این کتاب مبرا از عیب و نقص نیست، لذا پیشاپیش از همه خوانندگانی که انتقادات و نظرات خود را جهت بهینه‌سازی کتاب در ویرایش بعدی به نگارنده ارسال می‌دارند، تشکر و قدردانی می‌شود.

در خاتمه وظیفه خود می‌دانم که از همه کسانی که در تدوین این اثر نقش داشته‌اند، تشکر و قدردانی نمایم. از تلاش‌های صادقانه و پراستار علمی این کتاب جناب آقای دکتر علیرضا آقابوسفی که در ارتقای کیفی این کتاب از هیچ کوششی فروگذار نبوده‌اند، از جناب آقای دکتر حسین زارع مدیر محترم گروه روان‌شناسی و تعلیم و تربیت، سرکار خانم جمشیدی، کارشناس محترم گروه روان‌شناسی و محمدباقر اکبری معاونت محترم مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی که در چاپ این اثر نهایت تلاش و همکاری را داشته‌اند، صمیمانه قدردانی و سپاسگذاری را دارم. همچنین از همسر و دو فرزندم که همواره مشوق من در تألیف این کتاب بوده‌اند و مشتاقانه شرایطی را فراهم ساختند که این اثر را به پایان برسانم، کمال امتنان و سپاسگذاری را دارم.

دکتر مرتضی ترخان

زمستان ۱۳۸۷

مقدمه ویراستار

کتابی که در پیش رو دارید یکی از نتایج پربار جنبش بهبود کتاب‌های دانشگاه پیام‌نور است که به دنبال دیگرگونی‌هایی (گاه نوآورانه) در زمینه واحدهای درسی (مانند افزودن درس روانشناسی سلامت به مجموعهٔ دروس دورهٔ کارشناسی روانشناسی دانشگاه پیام‌نور) و نیز در زمینهٔ اصلاح و نونویسی کتاب‌های تاریخ‌گذشته و کهنهٔ پیشین در گروه روانشناسی این دانشگاه ارایه می‌گردد. نویسندهٔ این اثر همکار پُردانش و تلاشگر ما جناب آقای دکتر ترخان هستند که کوشیده‌اند تا دانشجویان کارشناسی را با مهمترین آزمونهای روانشناختی آشنا کنند. بی‌گمان فهم بهتر این مطالب زمانی آسان خواهد بود که کتاب‌های دیگری چون «روانشناسی عمومی» نیز به برنامهٔ مطالعاتی دانشجویان گرامی افزوده گردد.

اگر چه مؤلف محترم و ویراستار کوشیده‌اند تا این اثر با کمترین میزان خطا به چاپ برسد و هم‌زمان اختصار در این اثر نخستینی رعایت شود، با این حال، بی‌گمان کاستیهای بسیاری ممکن است در آن پیدا شود که پیش از هر کس ویراستار مسؤلیت آن را به عهده می‌گیرد و آرزو می‌کند که دانشجویان عزیز و همکاران ارجمند ما را از انتقادهایشان محروم نگردانده و سخاوتمندانه هدیه‌مان کنند.

دکتر علیرضا آقاییوسفی

ویراستار

بخش اول

کلیات

فصل اول

پایه‌های نظری ارزشیابی شخصیت

هدف‌های یادگیری

با خواندن این فصل، انتظار می‌رود که دانشجو بتواند:

۱. دلایل متفاوت بودن چشم‌اندازهای مختلف درباره تعریف و ماهیت شخصیت انسان را توضیح دهد.
۲. ضرورت ارزشیابی شخصیت را به اختصار توضیح دهد.
۳. نقش وودورث را در ارزشیابی شخصیت به اختصار توضیح دهد.
۴. روش‌های پژوهش در مطالعه شخصیت را نام برده، تعریف کند و معایب و محاسن هر یک را توضیح دهد.
۵. دو نمونه از آزمون‌های عینی و ذهنی را نام برده و تفاوت‌های آن‌ها را شرح دهد.
۶. ویژگی‌های آزمون‌های عینی را نام برده و تعریف نماید.
۷. دیدگاه شیودر و دیدگاه مک‌کرا را در مورد تأثیرات فرهنگی در ارزشیابی شخصیت مقایسه نماید.
۸. فرهنگ جمع‌گرا و فردگرا و ساختارهای شناختی هر یک را به اختصار توضیح دهد.
۹. ملاحظات انسانی و اخلاقی را در ارزشیابی شخصیت به اجمال توضیح دهد.

ماهیت و تعریف شخصیت

یکی از مسائل بسیار مهمی که در ارزشیابی شخصیت نقش اساسی دارد، دیدگاهی است که نظریه‌پردازان مکاتب مختلف درباره ماهیت شخصیت انسان دارند. دیدگاه

نظریه‌پردازان درباره ماهیت شخصیت انسان نه تنها نمایان‌گر توشه‌های نظری، تجارب بالینی و تجربی آن‌ها می‌باشد بلکه تا حدودی متأثر از تجارب شخصی آن‌ها در دوران کودکی می‌باشد. به عبارت دیگر دیدگاه نظریه‌پردازان مختلف درباره ماهیت شخصیت انسان، به مثابه داربستی است که به وسیله آن نه تنها نظریه خود را پی‌ریزی می‌کنند، بلکه توسط آن رفتارهای خود و دیگران را مورد پردازش قرار می‌دهند. به همین دلیل نظریه‌پردازان مختلف چشم‌اندازهای مختلفی درباره ماهیت شخصیت انسان دارند. به گونه‌ای که عده‌ای مانند فروید به جبر روانی و غیرمنطقی بودن انسان اعتقاد دارند و عده‌ای دیگر همانند کارل راجرز و جورج کلی به آزاد بودن، منطقی بودن و شناخت‌ناپذیر بودن انسان اعتقاد دارند. (پروین^۱، ۱۹۹۶).

بنابراین چندان شگفت‌انگیز نمی‌باشد که تا به امروز تعریف واحدی از شخصیت که مورد توافق همه نظریه‌پردازان روان‌شناختی باشد، وجود نداشته باشد. این عدم توافق نه تنها به پیچیدگی موضوع مورد مطالعه (شخصیت) و زمینه‌های متفاوت علمی و شخصی نظریه‌پردازان برمی‌گردد، بلکه بستگی تام به توشه‌های نظری و رهیافت‌های تجربی آن‌ها درباره ماهیت انسان دارد. به همین دلیل هر یک از نظریه‌پردازان تعریف خاصی از شخصیت ارائه می‌دهند. (همان منبع)

علی‌رغم چشم‌اندازهای مختلف درباره ماهیت شخصیت انسان و فقدان تعریف قابل قبول درباره تعریف آن، اکثر روان‌شناسان شخصیت در مطالعه و ارزشیابی شخصیت به دنبال کلیت شخصیت انسان و تفاوت‌های فردی بین انسان‌ها می‌باشند. زیرا اعتقاد دارند انسان به صورت یک پیکر زنده و یکپارچه عمل می‌کند و درک، تبیین و کشف اصول و قواعد رفتار در گستره این کلیت معنا پیدا می‌کند. به دیگر سخن شخصیت در معنای عام و بدون توجه به دیدگاه‌های مختلف در مورد ماهیت آن، یک کلیت روان‌شناختی است و هدف اساسی ارزشیابی شخصیت، اندازه‌گیری هرچه دقیق‌تر و صحیح‌تر تفاوت‌های فردی در سطح این کلیت می‌باشد. (مای‌لی به نقل از منصور، ۱۳۶۹)^۲

1.Pervin.A

۲. برای مطالعه بیشتر در این باره به کتاب «روانشناسی عمومی» تألیف هیأت مؤلفان چاپ انتشارات دانشگاه پیام‌نور، فصل شخصیت مراجعه فرمایید (ویراستار).

اهمیت و ضرورت ارزشیابی شخصیت

جنبه‌ی کاربردی هر علمی به ارزشیابی آن علم نسبت به موضوعات مورد مطالعه‌ی خود بستگی دارد. قطعاً کاربرد اصول روان‌شناسی در زمینه‌های مختلف، بدون ارزشیابی آن امکان‌پذیر نمی‌باشد. به دیگر سخن ضرورت ارزشیابی باعث گردید پژوهشگران بزرگی همچون گالتن، کتل، بینه، رورشاخ، موری و دیگران آزمون‌هایی را جهت ارزشیابی فرایندهای شناختی و غیرشناختی ابداع نمایند. (شولتز به نقل از کریمی و همکاران، ۱۳۷۸).

در واقع روان‌شناسان مختلف باتوجه به دیدگاه‌های نظری خود، هر یک به گونه‌ای از ارزشیابی شخصیت سود می‌برند، به طوری که روان‌شناسان بالینی از طریق ارزشیابی شخصیت می‌کوشند افراد بهنجار را از افراد نابهنجار متمایز کرده و در عین حال، نشانه‌ها و احساس‌های بیمارانشان را درک کنند. بدین ترتیب، تنها از طریق یک ارزشیابی مناسب شخصیت است که متخصصان بالینی می‌توانند، بهترین روش درمان را برگزینند. همچنین ارزشیابی شخصیت، روان‌شناسان آموزشی را یاری می‌دهد تا بتوانند به علل ناسازگاری و مشکلات یادگیری کودکان در مدارس پی‌برند. روان‌شناسان سازمانی و صنعتی به کمک ارزشیابی شخصیت، بهترین افراد را برای شغل‌های حساس انتخاب می‌کنند. متخصصان مشاوره نیز برای راهنمایی افراد در کسب شغل مناسب‌شان، می‌کوشند با روش‌های ارزشیابی شخصیت به علایق و نیازهای اشخاص پی‌برند (همان منبع) بنابراین مشاهده می‌شود، ارزشیابی رگه‌های شخصیتی برای بسیاری از اهداف مانند استخدام، گزینش دانشجو برای رشته‌های مختلف تحصیلی، راهنمایی شغلی و تحصیلی، اثربخشی روش‌های درمانی و به طور کلی سازگاری انسان در تمامی موقعیت‌های زندگی کاربرد دارد. اما باید به خاطر داشته باشیم گرچه چگونگی ارزشیابی شخصیت در نزد مکاتب مختلف با توجه به چشم‌اندازی که نسبت به ماهیت انسان دارند، متفاوت است مثلاً رفتارگرایان به تجارب محیطی، روان‌کاوان به انگیزه‌های ناهشیار، طرفداران دیدگاه صفات به رگه و ریخت، شناخت‌گرایان همچون جورج کلی به فرایند و ساختارهای شناختی تأکید می‌ورزند اما

همه‌ی روان‌شناسان به اتفاق معتقدند ارزشیابی شخصیت یکی از حوزه‌های اصلی کاربرد روان‌شناسی در دنیای واقعی می‌باشد. (مک‌کین،^۱ ۱۹۹۶).

نقش رویکردهای مختلف در ارزشیابی شخصیت

به نظر می‌رسد، ارزشیابی شخصیت یکی از بحث‌های محوری و پیچیده در حیطه ارزشیابی موضوعات روان‌شناختی می‌باشد و هر یک از رویکردها با چشم‌انداز متفاوتی به آن نگریده و براساس آن چشم‌انداز به ارزشیابی آن پرداخته‌اند. بحث قدیمی و بی‌فرجام این که محیط نقش اساسی در تحول شخصیت دارد یا وارثت، منجر به این واقعیت گشته که هر یک از رویکردها در تحول و ارزشیابی شخصیت به برخی از جنبه‌های خاص انسان تأکید ورزند. به گونه‌ای که نظریات روان‌تحلیل‌گری بر این باورند نیروهای ناشناخته درونی، کنترل‌کننده رفتار انسان می‌باشد و رفتار انسان به وسیله نیروهای کشاننده‌ای کنترل می‌گردد. در نقطه مقابل این رویکرد، نظریه‌های رفتاری قرار دارند که معتقدند انسان توسط وابستگی‌های تقویتی محیطی مورد کنترل قرار می‌گیرد و تغییرات محیطی منجر به تغییرات رفتاری می‌گردد. به عبارت دیگر انسان قدرت دخل و تصرف محیط را ندارد بلکه محیط رفتار انسان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. همان گونه که مشاهده می‌شود، دیدگاه رفتارگرایی و روان‌تحلیل‌گری هر یک به بعد خاصی از عوامل درونی - بیرونی تأکید می‌ورزند و بیانگر دو حد افراطی می‌باشند. اما بسیاری از روان‌شناسان نه تنها به هر دو عامل فوق در تکوین شخصیت تأکید می‌ورزند بلکه عوامل دیگری مانند اراده آزاد، فرایندهای اجتماعی، قدرت تصمیم‌گیری و نیروهای شناختی را در تحول شخصیت دخیل می‌دانند. این گونه نگرش‌ها نه تنها از آن نظر مهم هستند که هر یک بر مسائل خاصی تأکید می‌ورزند، بلکه نوع و ابزار ارزشیابی شخصیت را آشکار می‌سازند. برای مثال نظریه‌های روان‌تحلیل‌گری بیشتر بر آزمون‌های فرافکنی تأکید می‌کنند و نظریه‌های پدیدارشناختی مانند نظریه راجرز بیشتر تمایل به استفاده از مصاحبه دارند و نظریه‌های تحلیل‌عاملی مانند نظریه کتل بیشتر با آزمون‌های روان‌سنجی سروکار دارند و بالاخره نظریه‌های رفتاری در ارزشیابی شخصیت به آزمون‌های عینی بها می‌دهند.

بنابراین رویکردهای مختلف با توجه به نوع نگرشی که نسبت به ماهیت انسان و عوامل شکل‌دهنده شخصیت انسان دارند، هر یک در ارزشیابی شخصیت بر آزمون‌های خاصی تأکید می‌ورزند (آیکن،^۱ ۱۹۹۶).

سیر تاریخی ارزشیابی شخصیت

قدیمی‌ترین ارزشیابی شخصیت براساس خلق و مزاج توسط بقراط بوده است. بقراط افراد را به چهار سنخ دموی^۲، سوداوی^۳، بلغمی^۴ و صفراوی^۵ دسته‌بندی نمود. بسته به این که افراد در کدام طبقه‌بندی جای می‌گرفتند، شخصیت آن‌ها برحسب آن طبقه مورد بحث و بررسی قرار می‌گرفت. دسته‌بندی‌های دیگری براساس سنخ از سوی دانشمندانی همچون کرچمر و شلدون صورت گرفت و بیشتر بر بعد علمی آن تأکید شد.

مثلاً شلدون^۶ افراد را براساس ساخت بدنی به سه سنخ اندومورف، مزومورف و اکتومورف دسته‌بندی نمود و با اندازه‌گیری ۱۷ قطر، جای افراد را در یک مقیاس ۷ درجه‌ای براساس سه تیپ مشخص کرد (فاندر^۷، ۲۰۰۱)، اما تلاش‌های اساسی در ارزشیابی شخصیت بعد از جدایی روان‌شناسی از فلسفه یعنی زمان تأسیس نخستین آزمایشگاه روان‌شناسی در لایپزیک آلمان در سال ۱۸۷۹ توسط ویلهلم وونت بوده است. از آن به بعد بسیاری از دانشمندان به صورت جست و گریخته روش‌هایی را برای ارزشیابی شخصیت ارائه دادند. از جمله کسانی که برای نخستین بار در ارزشیابی شخصیت گام‌های اساسی برداشت، کارل یونگ^۸ بوده است یونگ با ساختن آزمون همخوانی آزاد^۹ راه را برای مطالعه بیماران روانی باز نمود. در این آزمون تعدادی واژه به آزمودنی‌ها داده می‌شد و از آن‌ها خواسته می‌شد به محض شنیدن هر یک از کلمات، نخستین کلمه‌ای را که به ذهنشان خطور می‌کند، نام ببرند. با این روش، روان‌شناس با بررسی کلمات گفته شده از سوی آزمودنی‌ها، به انگیزه‌های درونی آن‌ها پی می‌برد. از

1. Aiken.L
2. Sanguin
3. choleric
4. phlegmatic
5. melancholic
6. Sheldon
7. Funder C
8. Carl G Jung
9. Free Association

جمله پژوهشگران دیگری که در ساختن آزمون‌های شخصیت نقش اساسی داشته، فرانسیس گالتن^۱ بوده است او با شاگردانش پژوهش‌های زیربنایی درباره آزمون‌های شخصیت داشتند (آیکن، ۱۹۹۶).

گام‌های علمی و اساسی در ارزشیابی شخصیت مربوط به پژوهش‌های وودورث^۲ بوده است وی در جریان جنگ جهانی اول برگه احوال شخصی را ساخته است. هدف از ساختن این آزمون به‌عنوان یک وسیله اندازه‌گیری مقدماتی، جداسازی افراد روان‌آزرده از میان داوطلبان ارتش بوده است. این پرسش‌نامه از تعدادی سؤال که مربوط به علایم روان‌آزدگی بوده، تشکیل می‌شد و آزمودنی به هر یک از سؤالات پاسخ می‌داد. نمره کل آزمودنی عبارت بود از تعداد علایم روان‌آزدگی که وی در پرسش‌نامه مشخص کرده بود پس از پایان جنگ پرسش‌نامه وودورث کاربرد غیرنظامی پیدا کرده و الگویی برای پیدایش بسیاری از پرسش‌نامه‌ها از جمله پرسش‌نامه سازگاری هیجانی گردید (آناستازی به نقل از براهنی، ۱۳۶۴).

پس از جنگ اول جهانی یکی از رایج‌ترین آزمون‌ها، آزمون‌های فرافکن بوده است. مشهورترین آزمون فرافکنی، آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ^۳ می‌باشد، که توسط هرمان رورشاخ روان‌پزشک سویسی در سال ۱۹۲۱ تدوین گردید. در واقع رورشاخ نخستین کسی بود که از لکه‌های جوهر در مطالعه کل شخصیت استفاده نمود. رورشاخ برای ایجاد روش خود مدت‌ها انواع لکه‌های جوهر را روی گروه‌های مختلفی از بیماران روانی، عقب‌ماندگی ذهنی، افراد بهنجار، هنرمندان، دانشمندان و سایر افرادی که ویژگی‌های شخصیتی مشخصی داشتند، آزمایش کرد و توانست آزمون خود را ابداع نماید (همان منبع).

بعد از رورشاخ از جمله کسانی که پژوهش‌های مدونی در زمینه ارزشیابی شخصیت انجام داده است هارتشون (۱۹۳۰) بوده است پژوهش‌های هارتشون منجر به آزمون‌های عملی یا موقعیتی گردیده است. این آزمون‌ها روی گروه وسیعی از کودکان میزان شده بود و رفتارهایی از نوع تقلب، دروغ‌گویی و دزدی را مورد اندازه‌گیری قرار می‌داد.

1. Francis Galton

2. Woodworth

3. Rorschach inkblot test

در سال ۱۹۳۸ هنری موری^۱ و همکارانش آزمون اندریافت موضوع (TAT)^۲ را ساختند این آزمون همانند آزمون رورشاخ، در ارزشیابی شخصیت نقش تعیین کننده داشته است. در این آزمون برخلاف آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ، از محرک‌های سازمان یافته استفاده شد که آزمودنی در برابر آن‌ها باید پاسخ‌های کلامی پیچیده‌تری را ارائه دهد. این آزمون مشتمل بر نوزده کارت یا تصاویر مبهم سیاه و سفید و یک کارت سفید می‌باشد و از آزمودنی خواسته می‌شود که در برابر هر یک از کارت‌ها داستانی را بسازد. این آزمون نه تنها در ارزشیابی زمینه‌های مختلف شخصیت مورد کاربرد فراوانی دارد بلکه با اقتباس از این آزمون، آزمون‌های بسیاری با مقاصد مختلف، ساخته شده است. از جمله این آزمون‌ها، می‌توان آزمون اندریافت کودکان (CAT) را نام برد که در کارت‌های این آزمون به جای تصویر افراد از تصویر حیوان‌ها استفاده شده است. (فاندر، ۲۰۰۱).

از جمله آزمون‌های دیگری که در اوایل دهه ۱۹۴۰ ساخته شده بود و امروزه شهرت جهانی دارد، آزمون MMPI یا پرسش‌نامه چند وجهی شخصیتی مینه‌سوتا^۳ بوده است. این آزمون به‌عنوان یک آزمون عینی شخصیتی واجد ۵۶۵ سؤال می‌باشد که آزمودنی با انتخاب گزینه‌های درست و غلط به آن‌ها پاسخ می‌دهد. این آزمون دارای ده مقیاس بالینی و سه مقیاس روانی بوده و یکی از مهم‌ترین آزمون‌های عینی شخصیت محسوب می‌شود و تاکنون بیش از هزار پژوهش درباره آن انجام گرفته است. (لی‌لین‌فلد،^۴ ۱۹۹۹).

به‌طور کلی ارزشیابی شخصیت در مقایسه با ارزشیابی فرایندهای شناختی تا سال ۱۹۵۰ پیشرفت چشمگیری نداشته است. این مهم بیشتر به ماهیت شخصیت و دشواری‌های مربوط به اندازه‌گیری شخصیت برمی‌گردد. اما از سال ۱۹۵۰ به بعد پژوهش در زمینه ارزشیابی شخصیت پیشرفت شگفت‌انگیزی داشته است. به‌طوری‌که آزمون‌های مهمی مانند لکه‌های جوهر هولتزمن^۵ در سال ۱۹۶۰، پرسش‌نامه گیلفورد، پرسش‌نامه کتل، مقیاس‌های شخصیتی کومری، پرسش‌نامه رجحان‌های شخصی

1. Henry murray
 2. Thematic Apperception Test
 3. Minnesota Multiphasic Personality Inventory
 4. Lilien Feld.o
 5. Holtzman inkblot technique

ادواردز، موضوع کنترل درونی و بیرونی را تر، پرسش‌نامه عزت‌نفس کوپراسمیت و بسیاری از پرسش‌نامه‌های دیگر را می‌توان نام برد که هر یک از آن‌ها در گسترش فنون ارزشیابی شخصیت، نقش مؤثری داشته‌اند.

به‌طورکلی چنانچه شخصیت مجموعه ویژگی‌های موجود زنده را در برگیرد، آنگاه می‌توان گفت آزمون‌های شخصیت به سه دسته تقسیم می‌شوند:

الف) آزمون‌های شناختی شامل آزمون‌هایی که هوش، حافظه، استدلال، خلاقیت و استعدادها را می‌سنجند.

ب) آزمون‌های عاطفی شامل آزمون‌هایی که ساختار، سطوح و نیروهای اثرگذار در شخصیت و مؤلفه‌های عاطفی را می‌سنجند.

ج) آزمون‌های کارآمدی شامل آزمون‌هایی چون دقت، سرعت واکنش، نقطه‌گذاری و مانند آن که کارآمدی افراد را اندازه می‌گیرند.

به این ترتیب تقسیم‌بندی آزمون‌ها بر اساس هوش و شخصیت صحیح نمی‌باشد. چرا اینکه هوش یکی از مؤلفه‌های شخصیت محسوب می‌شود (هیأت مؤلفان، ۱۳۸۷، فصل شخصیت).

روش‌های پژوهشی در مطالعه ارزشیابی شخصیت

با توجه به پیچیدگی موضوع انسانی و رهیافت‌های نظری و تجربی مختلف، روشی که یک پژوهشگر برای ارزشیابی جنبه‌ای از شخصیت برمی‌گزیند، ممکن است برای مطالعه و ارزشیابی جنبه‌های دیگر شخصیت مفید و مؤثر نباشد. به همین علت روان‌شناسان مختلف از روش‌های گوناگون در مطالعه شخصیت سود می‌برند. به گونه‌ای که عده‌ای از روان‌شناسان صرفاً به مطالعه رفتار آشکار علاقمندند، پاره‌ای دیگر به مطالعه تجربه‌های هشیار علاقمندند و عده‌ای دیگر به مطالعه انگیزه‌های درونی و پنهان شخصیت توجه نشان می‌دهند. به همین دلیل در مطالعه شخصیت روش‌های مختلفی وجود دارد که در زیر سه روش عمده پژوهشی بالینی، آزمایشی و همبستگی به تفصیل مورد بحث قرار می‌گیرد (پروین، ۱۹۹۶).

۱- روش بالینی^۱

روش بالینی عبارت است از بررسی منظم و عمیق زندگی گذشته و کنونی افراد. در این روش اطلاعات فراوانی از گذشته و حال افراد برای تشخیص و درمان فراهم می‌گردد. نخستین کسی که روش بالینی را در کار خود به کار برد، پزشک فرانسوی به نام جان شارکو^۲ (۱۸۹۳-۱۸۲۵) در کلینیک عصب‌شناختی خود در پاریس بوده است این پژوهشگر در جریان کار با بیمارانی برخورد نمود که دارای مشکلات بینایی و فلج بودند، اما هیچ گونه علت روان‌شناختی برای آن‌ها متصور نبود. او با بررسی‌های موردی و مشاهدات دقیق عینی، نشانگان این بیماران را دسته‌بندی نموده و سپس سعی کرده آن‌ها را از طریق خواب‌انگیختگی^۳ درمان نماید بعد از شارکو یکی از شاگردان او به نام پیره ژانه^۴ (۱۹۴۷-۱۸۵۹) مطالعات شارکو را با استفاده از خواب‌انگیختگی ادامه داده و سعی کرده مشاهدات عینی و دقیق خود را به مفاهیم روان‌شناختی ارتباط دهد و در این زمینه به موفقیت‌هایی دست یافت. از جمله شاگردان دیگر شارکو، زیگموند فروید (۱۹۳۰-۱۸۵۶) بوده است. پژوهش‌هایی که فروید در رابطه با بیماران خود داشت، نظریه و روشی را بنا نمود که منجر به پژوهش‌های جدی در عرضه روان‌شناسی گردید. عناصر کلیدی نظریه فروید مانند فرایندهای ناهشیار، گرایز جنسی، پرخاشگری، اهمیت تجارب اولیه کودکی، مکانیزم‌های دفاعی و بالاخره سه پایگاه مختلف شخصیت یعنی بن، من و فرامن تا به امروز هزاران پژوهش را به خود اختصاص داده است. به همین جهت بسیاری از نظریه‌پردازان اعتقاد دارند. ریشه‌های روش بالینی در مطالعه شخصیت را می‌توان در نظام روان‌کاوی فروید ردیابی کرد. بعدها روان‌تحلیلگران مشهور همچون یونگ، آدلر^۵، هنری موری و دیگر دانشمندان با استفاده از روش بالینی پژوهش‌های دامنه‌داری در گستره مسائل روان‌شناختی انجام داده‌اند و باعث گسترش و تثبیت این روش در گستره روان‌شناسی شدند. امروزه روش بالینی یکی از روش‌های مهم در بررسی جنبه‌های مهم شخصیت می‌باشد. اما باید به‌خاطر داشته باشیم که این روش دقت روش آزمایشی و همبستگی را ندارد زیرا اطلاعات جمع‌آوری شده از این روش، تحت تأثیر سوگیری ذهنی درمانگر قرار دارد و ممکن است ذهنیت پژوهشگر

1. Clinical method
 2. Jean Charcot
 3. Hypnotism
 4. Pièrè
 5. Adler

در آن نقش داشته باشد به بیان دیگر داده‌های حاصله از این روش از پایایی و روایی بالایی برخوردار نمی‌باشند. به همین جهت امروزه پژوهشگران این روش را همراه با دیگر روش‌های پژوهشی مورد استفاده قرار می‌دهند.

۲- روش آزمایشی^۱

روش آزمایشی عبارت است از دستکاری منظم متغیرهای مورد مطالعه به منظور برقراری ارتباط علی بین آن‌ها. به بیان بهتر ایجاد شرایطی که در آن شرایط رویداد یک حادثه مورد بررسی قرار می‌گیرد در واقع در روش بالینی به افراد توجه می‌شود، در روش همبستگی به تفاوت‌های فردی اهمیت داده می‌شود با این تفاوت که هدف روش آزمایشی کشف قوانین کلی به منظور تبیین کنش‌های روان‌شناختی افراد می‌باشد در این روش پژوهشگر با کنترل و دستکاری متغیرهای مورد مطالعه سعی می‌کند نتایج آن را بر روی متغیرهای دیگر مورد مطالعه قرار دهد. به همین جهت تمام توجه پژوهشگر به تأثیرپذیری آزمودنی‌ها به‌عنوان یک کل می‌باشد.

پیدایش روش آزمایشی با تأسیس نخستین آزمایشگاه روان‌شناسی در سال ۱۸۷۹ در لایپزیک آلمان توسط ویلهلم وونت^۲ (۱۹۲۰-۱۸۳۲) بوده است. به همین دلیل بسیاری از پژوهشگران وونت را بنیان‌گذار روش آزمایشی می‌دانند. بعد از وونت، پژوهش‌های دانشمندان گوناگونی همچون هرمن ایبنگهاوس^۳ (۱۹۰۹ - ۱۸۵۰) درباره حافظه، پژوهش‌های ایوان پاولوف (۱۹۳۶-۱۸۹۴) در زمینه شرطی‌سازی کلاسیک به‌خصوص روان‌آزردگی آزمایشی^۴ و پژوهش‌های جدی دیگر همچون واتسون، کلارک، هال اسکینر و آلبرت بندورا موجبات گسترش روش آزمایشی شده است.

گرچه روش آزمایشی با داشتن ویژگی‌های مهمی همچون روایی، پایایی، تکرارپذیری و بازیافت‌پذیری، دقیق‌ترین روش پژوهشی نه تنها در حوزه شخصیت بلکه در گستره روان‌شناسی می‌باشد، اما باید بنحاطر داشت که این روش دارای معایبی می‌باشد که عبارتند از:

۱. در این روش همزمان نمی‌توان متغیرهای زیادی را مورد مطالعه قرار دارد.

1. Experimental method
2. Wilhelm Wundt
3. Hermann Ebbinghaus
4. Experimental neurosis

۲. از آنجا که این روش معمولاً در آزمایشگاه انجام می‌گیرد، آگاهی آزمودنی‌ها از این که تحت شرایط آزمایشی قرار دارند، می‌توان نتایج پژوهش را مشتبه سازد.

۳. بسیاری از موضوعات از جمله موضوعات اخلاقی و واقعی را نمی‌توان در آزمایشگاه تحت شرایط نسبتاً کنترل شده مورد مطالعه قرار داد.

۴. معمولاً بین شرایط واقعی محیطی و شرایطی که در آزمایشگاه ایجاد می‌شود، تفاوت محسوسی وجود دارد به همین دلیل نتایج این روش ممکن است قابلیت کاربرد در دنیای واقعی نداشته باشد.

علی‌رغم محدودیت‌های که اشاره شده، روش آزمایشی تنها روشی است که در آن با مطالعه روابط علی بین متغیرها می‌توان از علت و معلولی متغیرها صحبت نمود به همین دلیل این روش همیشه مورد توجه پژوهشگران بوده است.

۳- روش همبستگی^۱

روش همبستگی یعنی استفاده از اندازه‌گیری آماری به منظور بررسی ارتباط بین متغیرها. به عبارت دیگر در روش همبستگی، پژوهشگر علاقمند به ارتباط بین متغیرها می‌باشد. معمولاً این روش مواقعی که دست‌کاری متغیرهای مورد مطالعه امکان نداشته باشد یا محدودیت‌های روش آزمایشی حاکم باشد، استفاده می‌گردد. به همین دلیل کنترل و نظارت روش آزمایشی در این روش وجود ندارد. اما از آنجا که در این روش، امکان مطالعه روابط بین چندین متغیر را به طور همزمان فراهم می‌سازد، بسیاری از پژوهشگران از این روش در بررسی موضوعات مورد مطالعه خود سود می‌برند.

فرانسیس گالتن (۱۹۱۱-۱۸۲۲) زیست‌شناس معروف انگلیسی بنیان‌گذار روش همبستگی می‌باشد. گالتن در پژوهش‌های خود در وراثت، نیاز مبرمی به اندازه‌گیری خصوصیات افراد خویشاوند و غیرخویشاوند داشت. با این هدف او و دانشجویان او نه تنها آزمون‌های روانی، مقیاس‌های درجه‌بندی شده و پرسش‌نامه‌های زیادی برای سنجش تفاوت‌های فردی افراد ساختند بلکه روش‌های آماری مختلفی از جمله ضریب همبستگی برای تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به تفاوت‌های فردی ابداع نمودند.

بعد از گالتن دانشمندان معروفی همچون کارل پیرسون^۲ (۱۹۳۶-۱۸۵۷)، چارلز

1. Correlational method

2. corl pearson

اسپرمن^۱ (۱۹۴۵-۱۸۶۳)، ریموند کتل، هانسن آیزنک، گلیفورد و دیگر دانشمندان موجبات رشد و تحول این روش را فراهم ساختند. اگرچه در روش همبستگی پژوهشگر می‌تواند، ویژگی‌های متعدد شخصیتی را به‌طور همزمان مورد مطالعه قرار دهد و روابط کمی بین آن‌ها را تعیین نماید اما از آنجایی که به اندازه کافی نمی‌تواند بر متغیرهای مزاحم کنترل داشته باشد، نمی‌تواند رابطه علت و معلولی بین متغیرهای مختلف حتی اگر همبستگی بالایی بین متغیرها وجود داشته باشد را استنباط نماید. در این روش پژوهشگر صرفاً می‌تواند روابط بین متغیرها و براساس آن رفتارهای افراد را در دنیای واقعی مورد پیش‌بینی قرار دهد. همچنین از آنجا که داده‌هایی که از این روش به‌دست می‌آیند، مبتنی بر خود - گزارشگری^۲ افراد می‌باشد، از روایی و پایایی بالایی برخوردار نمی‌باشند. با این وجود امروزه این روش به‌عنوان یکی از روش‌های مهم در بررسی جنبه‌های مختلف شخصیت مورد استفاده قرار می‌گیرد.

همانطوری که مشاهده شد، هر یک از روش‌های ارزشیابی شخصیت در جای خود دارای معایب و محاسنی می‌باشند. انتخاب هر یک از روش‌ها به بضاعت علمی پژوهشگر، توشه‌های نظری و تجربی، نوع موضوع و متغیرهای مورد مطالعه بستگی دارد.

روش‌های ارزشیابی شخصیت

با توجه به تعاریف متعددی که از شخصیت ارائه شد، چنین استنباط می‌گردد که ارزشیابی شخصیت حیظه گسترده‌ای از جمله فرایندهای شناختی، عاطفی، اجتماعی، روانی، حرکتی و نگرش‌ها را در برمی‌گیرد. گرچه بسیاری از متخصصان اعتقاد دارند، اندازه‌گیری فرایندهای شناختی، ارتباط تنگاتنگی با آزمون‌های شخصیت ندارد و اصولاً ارزشیابی شخصیت شامل فرایندهای غیرشناختی می‌باشد. اما باید بخاطر داشته باشیم که «هوش خود جزء کامل‌کننده شخصیت است و آزمون‌های فرافکن بزرگ مثل رورشاخ ارزشیابی پاره‌ای از جنبه‌های هوش را ممکن می‌سازند. اما این ارزشیابی جانبی است و قدر مسلم آن است که به‌کار بردن این آزمون‌ها، روان‌شناس را از به‌کار بستن آزمون‌های سنتی هوش معاف نمی‌سازد. پیداست که هوش در تمامی

1. Charles Spearman
2. self - report

جنبه‌های خود، در بزرگ‌ترین تجلیاتش باید در چارچوب شخصیت مطرح گردد. بدین ترتیب با توجه به تمام داده‌های آزمایش است که می‌توان شخصیت را در کل و در یکپارچگی آن بهتر درک کرد (مای‌لی، به نقل از منصور، ۱۳۶۹).

به‌طورکلی در ارزشیابی جنبه‌های مختلف شخصیت، متخصصان آزمون‌های شخصیت را بر حسب محرک و آزمونی که افراد دریافت می‌دارند، به دو دسته بزرگ عینی^۱ و ذهنی^۲ تقسیم‌بندی می‌نمایند. (شولتز به نقل از کریمی و همکاران، ۱۳۷۸).

آزمون‌های عینی شامل یک سری آزمون‌های سازمان‌یافته‌ای می‌باشند که در آن نه تنها مواد آزمون به صورت منظم ارائه می‌گردد بلکه آزمودنی‌ها تعبیر و تفسیر یکسانی از آن دارند. این گونه آزمون‌ها دارای روایی^۳، پایایی^۴ و هنجاریابی^۵ می‌باشند.

منظور از روایی یعنی آزمون همان هدفی را بسنجد که برای اندازه‌گیری آن ساخته شده است، مثلاً آزمون نگرش واقعاً نگرش را ارزشیابی نماید. چنانچه یک آزمون هدفی را که برای اندازه‌گیری آن طراحی شده است، اندازه‌گیری ننماید، فاقد روایی است و از نتایج آن نمی‌توان در پیش‌بینی رفتار استفاده کرد.

منظور از پایایی یعنی نتایج آزمون تکرارپذیر و بازیافت‌پذیر باشد. به عبارت دیگر نمره‌های آزمون در طول زمان دارای ثبات باشد مثلاً چنانچه یک آزمون برای آزمودنی‌های یکسان در دو زمان مختلف به کار برده شد، اگر تفاوت نمره‌های آزمون در دو زمان مختلف بسیار باشد، چنین آزمونی پایا نمی‌باشد و از نتایج آن برای ارزشیابی شخصیت نمی‌توان استفاده کرد. البته باید توجه داشت معمولاً در اجرای آزمون در دو زمان مختلف بر روی آزمودنی‌های یکسان قطعاً تفاوتی حاصل می‌شود. در اینجا منظور از تفاوت نمره‌ها این است که تفاوت از لحاظ آماری معنادار نباشد. بنابراین تفاوت‌های اندک و ناچیز چندان مورد توجه نمی‌باشد و تقریباً طبیعی می‌باشد.

منظور از هنجاریابی یعنی این که آزمون مورد استفاده، دستورالعمل یکسانی داشته باشد. به عبارت دیگر اگر بخواهیم یک آزمون را برای گروه‌های مختلف اجرا کنیم دستورالعمل آزمون باید طوری انتخاب و اجرا گردد که برای همه گروه‌ها یکسان باشد. در غیر این صورت هرگونه تغییر در دستورالعمل آزمون قطعاً نتایج آزمون را

1. objective
2. subjective
3. validity
4. reliability
5. standarditation

مشتبه می‌سازد و منجر به ارزشیابی غلط می‌گردد. (همان منبع)

نمونه‌های آزمون‌های عینی عبارتند از پرسش‌نامه چند وجهی مینه سوتا و پرسش‌نامه روان‌شناختی کالیفرنیا^۱، آزمون ۱۶ عاملی کتل از ویژگی‌های این نوع آزمون‌ها، عینیت در نمره‌گذاری است و این امر موجب پرهیز از هرگونه ذهنی‌گرایی روان‌شناس می‌گردد.

پروین (۱۹۹۶) بر این باور است، آزمون‌های ذهنی آزمون‌های سازمان‌یافته‌ای هستند که آزمودنی‌ها براساس روان‌بنه‌های ذهنی خود، تعبیر و تفسیرهای مختلفی از آن دارند. مهم‌ترین این نوع آزمون‌ها، آزمون‌های فرافکن می‌باشد. در این آزمون‌ها محرک‌ها به صورت مبهم و ساخت‌نیافته به آزمودنی‌ها داده می‌شود و هر آزمودنی براساس تصورات و تمایلات خود آن را تعبیر و تفسیر می‌کند. مفروضه اساسی این آزمون‌ها، این است که وقتی محرک‌های مبهم به آزمودنی‌ها ارائه می‌شود، آزمودنی‌ها براساس تمایلات و تصورات خود به آن ساخت می‌دهند و همین ساخت بخشیدن موجب آشکار شدن کنش‌ها و تمایلات درونی آن‌ها می‌گردد. از مفروضه‌های مهم دیگر این آزمون‌ها این است که آزمودنی‌ها از نحوه تعبیر و تفسیر پاسخ‌های خود آگاه نمی‌باشند. بنابراین پاسخ‌های آن‌ها نمایانگر تعارضات و جنبه‌های نهفته و ناهشیار آن‌ها می‌باشد. به همین دلیل متخصصان بر این باورند، هرچه محرک‌های ارائه شده ساخت‌نیافته‌تر باشد، بیشتر نمایانگر تعارضات و انگیزه‌های ناهشیار افراد می‌باشد. به عبارت دیگر مکانیزم‌های دفاعی کمتری را به کار می‌اندازد. از این رو، در این نوع آزمون‌ها، محرک‌ها باید طوری طراحی و انتخاب گردند که هرچه بیشتر تعارضات و تمایلات درونی افراد را برانگیزانند.

از آنجا که در این نوع آزمون‌ها، روان‌شناس پاسخ‌های افراد را به صورت ذهنی تعبیر و تفسیر می‌کند، این گونه آزمون‌ها از روایی و پایایی بالایی برخوردار نمی‌باشند از این رو، آزمونگران مختلف براساس نتایج یک آزمون فرافکنی، برداشت‌های متفاوتی از آن به دست می‌آورند. با این حال آزمون‌های فرافکنی از جمله ابزارهای بالینی محبوب در میان روان‌شناسان بالینی می‌باشد.

پرکاربردترین آزمون‌های فرافکن، آزمون لکه جوهر رورشاخ، آزمون اندریافت

موضوع آزمون همخوانی کلمات، جمله‌های ناتمام، نقاشی، بازی‌ها و تنظیم اسباب‌بازی‌ها می‌باشند.

روان‌شناسان در ارزشیابی شخصیت علاوه بر آزمون‌های عینی و ذهنی از بسیاری از روش‌های ارزشیابی از جمله مشاهده، پرسش‌نامه، مصاحبه و زندگینامه‌نویسی استفاده می‌کنند. در این میان مصاحبه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین روش ارزشیابی برای مقاصد مختلف استفاده می‌گردد. معمولاً روان‌شناسان بالینی نه تنها از مصاحبه برای ایجاد شرایطی جهت اجرای آزمون‌ها استفاده می‌کنند، بلکه از طریق مصاحبه به اطلاعات با ارزشی دست می‌یابند که از طریق آزمون‌ها نمی‌توان به آن دست یافت. به عبارت دیگر صرف‌نظر از روش یا نوع آزمونی که برای ارزشیابی شخصیت افراد به‌کار می‌رود، هر روش ارزشیابی حداقل شامل یک مصاحبه است. (مک کوین، ۱۹۹۹).

آناستازی (به نقل از براهنی، ۱۳۶۴) معتقد است، در مصاحبه دو نوع اطلاعات عمده به‌دست می‌آید. نخست آن که فرصتی برای مشاهده مستقیم نمونه نسبتاً محدودی از رفتار فراهم می‌شود مثلاً می‌توان تکلم، کاربرد زبان و نحوه برخورد فرد را با یک بیگانه در جریان مصاحبه مورد مشاهده قرار داد. اما نقش مهم‌تر مصاحبه این است که گردآوری اطلاعاتی را در خصوص تاریخچه زندگی فرد امکان‌پذیر می‌سازد. زیرا فعالیت‌های گذشته شخص، شاخص خوبی از فعالیت احتمالی او در آینده است. اما مصاحبه نباید محدود به فعالیت‌های گذشته شخص باشد بلکه باید ادارک و ارزیابی فعلی فرد را از وقایع گذشته نیز دربر گیرد، به‌طورکلی روان‌شناس با مصاحبه با شخصی که مورد ارزشیابی است و با طرح پرسش‌های درباره تجارب گذشته و کنونی زندگی او، اطلاعات ارزنده‌ای درباره شخصیت وی به‌دست می‌آورد. بنابراین مشاهده می‌شود مصاحبه در ارزشیابی شخصیت هم به‌عنوان بسترساز اجرای آزمون‌ها و هم به‌عنوان ابزار تکمیلی در جمع‌آوری اطلاعات مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تأثیرات فرهنگی در ارزشیابی شخصیت

در سال‌های اخیر روان‌شناسان توجه ویژه‌ای به بحث شخصیت، و فرهنگ نمودند و پژوهش‌های گسترده‌ای در این زمینه انجام دادند. و بر این باورند در ارزشیابی شخصیت نمی‌توان مسئله فرهنگ را نادیده گرفت. به‌طورکلی روان‌شناسان فرهنگ را به دو

دسته کلی تقسیم‌بندی نمودند. فرهنگ فردگرایی^۱ و فرهنگ جمع‌گرایی^۲. رفتار افراد بسته به این که در کدام یک از دو فرهنگ قرار گیرد، متفاوت خواهد بود. افراد در فرهنگ جمع‌گرا معمولاً روابط صمیمی و طولانی‌مدتی دارند و شدیداً تحت تأثیر رفتارها و افکار یکدیگر قرار می‌گیرند. اما در فرهنگ فردگرا روابط افراد غیرصمیمی و کوتاه مدت می‌باشد و تأثیرپذیری از رفتار یکدیگر کمتر است. در فرهنگ جمع‌گرا افراد در ارتباطات و محاوره خود بیشتر اصطلاح «ما» را به کار می‌برند اما در فرهنگ فردگرا اصطلاح «من» کاربرد بیشتری دارد. در فرهنگ جمع‌گرا «آرام یا ساکت بودن» نشانی از قدرت می‌باشد مثلاً در ژاپن آرام بودن یک پدیده اجتماعی قابل قبولی می‌باشد و زنان ژاپنی اعتقاد دارند «مرد آرام» بهترین همسر می‌باشد. اما در فرهنگ فردگرا آرام بودن مایه شرمساری می‌باشد و نمادی از ضعف تلقی می‌گردد. ارزش‌های اخلاقی فرهنگ جمع‌گرا بیشتر در بهم پیوستگی، همسازی و همکاری مبتنی است در حالی که ارزش‌های اخلاقی فرهنگ فردگرا بیشتر بر مولد بودن، رقابت، و خوداکتسابی مبتنی می‌باشد. فرهنگ فردگرا بیشتر به ویژگی‌های درونی مانند تسلط‌یافتگی، بدگمانی و بی‌پروایی اهمیت می‌دهد. فرهنگ جمع‌گرا در پیش‌بینی رفتار دیگران بیش از آن که به فرایندهای درونی توجه داشته باشد به شرایط و زمینه‌ای که افراد در آن قرار می‌گیرند توجه دارد. (تریندیس،^۳ ۲۰۰۲).

تریندیس (۲۰۰۲) در پژوهش‌های خود مشخص کرد، افراد بسته به این که در کدام یک از فرهنگ فردگرایی یا جمع‌گرایی قرار گیرند، ساختارشناختی آن‌ها متفاوت خواهد بود. در فرهنگ جمع‌گرا افراد بیشتر دارای ساختارشناختی خودنگر^۴ می‌باشند. در حالی که در فرهنگ جمع‌گرا افراد بیشتر دارای ساختارشناختی دگرنگر^۵ می‌باشند. افراد دگرنگر در روابط اجتماعی خود بیشتر در پی شباهت‌ها و اشتراک‌های خود، خانواده، و دوستان خود می‌باشند اما خودنگرها در پی تفاوت‌های خود، خانواده و دوستان خود می‌باشند. دگرنگرها بیشتر قوم پرست می‌باشند. نگرش مثبت به اعضای گروه‌های خود و نگرش منفی به اعضای خارج از گروه دارند و فاصله زیادی بین خود و دشمنان خود و فاصله نسبتاً کمی بین خود و دوستان خود ایجاد می‌کنند. اما

1. individualism culture
2. collectivism culture
3. Triandis.c
4. idiocentric
5. allocentric

خودنگرها فاصله نسبتاً زیادی بین خود و دیگران ایجاد می‌کنند. خودنگرها کمتر صمیمی هستند و سازگاری کمتری در روابط عاشقانه دارند و میزان طلاق در این افراد در مقایسه با دگرنگرها بیشتر می‌باشد. ساختار انگیزشی دگرنگرها به میزان پذیرش دیگران، سازگاری با نیازهای دیگران و محدود کردن نیازها و تمایلات خود مبتنی می‌باشد، اما ساختار انگیزشی خودنگرها با نیازهای درونی و توانایی مقاومت در برابر فشارهای اجتماعی مبتنی می‌باشد. انگیزش تحصیلی دگرنگرها متمرکز بر جامعه و اجتماع می‌باشد، ولی در خودنگرها متمرکز بر فرد می‌باشد.

به‌طور کلی تریندیس (۲۰۰۲) نشان داد در همه فرهنگ‌ها هم افراد فردنگر و هم افراد دگرنگر وجود دارند اما در فرهنگ جمع‌گرا ۶۰٪ افراد دگرنگر می‌باشند، و در فرهنگ فردنگر ۶۰٪ افراد خودنگر می‌باشند. همچنین افراد دگرنگر در فرهنگ فردگرا بیشتر از افراد خودنگر تمایل به ارتباط با دوستان، خانواده و دیگران دارند و افراد فردنگر در فرهنگ جمع‌گرا بیشتر از افراد دگرنگر از تأثیرات فرهنگی احساس ناراحتی می‌کنند و دوست دارند هرچه سریعتر از این تأثیرات رهایی یابند.

علی‌رغم تمایزات فرهنگی در میان کشورهای مختلف، پژوهشگران دیدگاه‌های مختلفی درباره تأثیرات فرهنگی بر مؤلفه‌های شخصیتی مطرح نمودند. یکی از این دیدگاه‌ها، دیدگاه شیودر^۱ (۱۹۹۱) می‌باشد. وی طی پژوهش‌هایی که در فرهنگ‌های مختلف بر مؤلفه‌های شخصیتی داشته، مشخص کرد معنای رویداد ویژه‌ای، از فرهنگی به فرهنگ دیگر متفاوت می‌باشد و شیوه تفکری که هر فرهنگ ایجاد می‌کند باعث تفاوت‌های فردی افراد در بین فرهنگ‌ها می‌گردد و ارزشیابی مؤلفه‌های شخصیتی بدون توجه به تمایزات فرهنگی کار بیهوده‌ای می‌باشد. چون رگه‌های کلی که خاص همه فرهنگ‌ها باشد، وجود ندارد. درست نقطه مقابل این دیدگاه، مک‌کرا^۲ (۲۰۰۰) و همکارانش قرار دارند. آن‌ها در طی پژوهش‌های خود الگوی پنج عاملی شخصیت را مطرح کردند و بر این باورند همه افراد آدمی از یک نوع می‌باشند و شخصیت آن‌ها از پایه‌های ژنتیکی یکسانی برخوردار می‌باشد. به عبارت دیگر در انسان ویژگی‌هایی وجود دارد که نه تنها مستقل از فرهنگ بلکه یکپارچه هستند. آن‌ها معتقدند مطالعات توارث‌پذیری، تغییرناپذیری ساختار گونه‌ها در فرهنگ‌های مختلف و پایداری

1. Shweder
2. McCrae

ویژگی‌های آدمی در بستر زمان، همه این ایده را خاطر نشان می‌سازند که رگه‌ها شخصیتی افراد بیش از آن که محصول تجارب زندگی افراد باشد ناشی از پایه‌های زیست‌شناختی می‌باشد (همان منبع).

پژوهش‌های گسترده‌ای برعلیه وله دیدگاه‌های فوق انجام گرفته است، اما اکثریت پژوهشگران معتقدند ارزشیابی شخصیت صرفاً بر اساس عوامل ساختاری و بدون توجه به تمایزات فرهنگی کار بیهوده‌ای است، زیرا عوامل بسیاری مانند تفاوت‌های ساختاری رگه‌ها، تفاوت‌های سطح رگه‌ها و تفاوت‌های سبک پاسخ نه تنها موجب نامتجانس شدن عوامل ساختاری می‌گردند، بلکه عوامل ساختاری نمی‌توانند کل واریانس شخصیت را مورد تبیین قرار دهند. از این رو، امروزه این گونه متخصصان در ارزشیابی شخصیت نه تنها به عوامل ساختاری و زیست‌شناختی بها می‌دهند بلکه برای عوامل محیطی از جمله عوامل فرهنگی اهمیت بسیاری قایل هستند.

ملاحظات انسانی و اخلاقی در ارزشیابی شخصیت

آزمون‌های روانی و شخصیتی که در فصول بعد درباره آن صحبت خواهیم کرد، ابزارهایی هستند که برای اندازه‌گیری نمونه یا نمونه‌هایی از رفتار مورد استفاده قرار می‌گیرند. اما در استفاده از این گونه آزمون‌ها، نه تنها قبل از اجرا، نیاز به بسترسازی مناسب برای اجرای آن می‌باشد بلکه در هنگام اجرا و حتی بعد از استخراج داده‌ها و نتایج، بایستی نکاتی مورد توجه قرار گیرد. قبل از اجرای آزمون‌های شخصیتی، آمادگی قبلی آزمونگر و آزمون‌شونده شرط لازم برای ارزشیابی شخصیت محسوب می‌شود. آزمونگر باید قبل از اجرای آزمون، دوره‌های تخصصی و کارورزی آزمون‌های مورد استفاده را طی کرده باشد و تسلط کافی بر آن‌ها داشته باشد. به دیگر سخن تسلط کافی بر دستورالعمل آزمون‌ها و نحوه اجرای آن داشته باشد و شرایط مساعدی را برای آزمون‌شونده فراهم سازد و باید به این نکته مهم توجه داشته باشد که اندازه‌گیری روانی هرگز در یک موقعیت اضطراری صورت نمی‌گیرد (آناستازی به نقل از براهنی، ۱۳۶۴).

در هنگام اجرای آزمون‌های روانی، اتناق آزمایش بایستی از لحاظ روشنیابی، تهویه، محل نشستن مناسب باشد. اتناق آزمایش باید گونه‌ای طراحی گردد که از هرگونه حواس‌پرتی آزمون‌شونده جلوگیری شود. بعد از انتخاب اتناق مناسب، هر

آزمایشی باید با یک گفت و شنود خودمانی که دارای محتوای معمولی است، آغاز گردد و هدف آن ایجاد احساس ایمنی، جلب اعتماد و همکاری آزمودنی می‌باشد. آزمونگر باید خود را به‌عنوان شخص اهل تفاهم نشان دهد و از هر نوع حکم اخلاقی و از هر نوع بازخورد تنبیهی پیراسته سازد و از مطرح کردن سؤالات داغ خودداری نماید. زیرا این نوع موضع‌گیری‌ها منجر به حالات دفاعی آزمون‌شونده می‌شود. (پرون و پرون، به نقل از منصور و دادستان، ۱۳۷۱).

آزمون‌نگر در هنگام اجرای آزمون سعی کند علاقه آزمودنی را به آزمون برانگیزد، همکاری او را جلب کند و مطمئن گردد که آزمودنی دستورالعمل آزمون را متوجه شده است. تمام سعی آزمون‌نگر باید بر ایجاد روابط عاطفی - انسانی با آزمودنی باشد. آزمونگر بایستی مسئله آشکارسازی اطلاعات را در هنگام گفت و شنود خودمانی با آزمودنی مشخص سازد. زیرا آشکارسازی اطلاعات در ایجاد یک رابطه صحیح و عاطفی بین آزمونگر و آزمودنی نقش بسزایی دارد و می‌تواند روند مصاحبه و اندازه‌گیری روانی را آسان سازد. گاه‌گاهی برخی از آزمونگران در آغاز اندازه‌گیری روانی یا در گفت و شنود خودمانی، خیلی سریع دیدگاه‌های خود را درباره موضوع مورد بررسی بیان می‌دارند، این حالت می‌تواند نقش بازدارندگی در ایجاد یک رابطه سالم داشته باشد. به‌خصوص زمانی که آزمونگر و آزمودنی، ارزش‌ها، تجارب و نگرش‌های یکسانی نداشته باشند (مک کوین، ۱۹۹۹) بعد از آماده‌سازی و اجرای صحیح آزمون‌های شخصیتی، نکته بسیار مهمی که آزمونگر باید توجه داشته باشد، مسئله حفظ حریم شخصی و محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات می‌باشد.

مسئله‌ای که به‌ویژه در آزمون‌های شخصیت مهم می‌باشد. موضوع تجاوز به حریم خصوصی است. در برخی از آزمون‌ها ممکن است آزمودنی‌ها در جریان آزمایش بی‌آنکه خود متوجه باشند، برخی از خصوصیات هیجانی، انگیزشی و نگرشی خود را افشاء سازند. در چنین زمانی آزمونگران مسؤلیت سنگینی را به‌عهده دارند و حق ندارند اطلاعات به‌دست آمده را به‌عنوان ابزاری برای در اختیار گرفتن آزمودنی‌ها استفاده نمایند (آناستازی به نقل از براهنی، ۱۳۶۴).

مسئله دیگری که آزمونگران باید توجه داشته باشند، محرمانه نگه‌داشتن اطلاعات به‌دست آمده از آزمودنی‌ها می‌باشد. می‌دانیم که یکی از وظایف آزمونگران در

هنگام ارزشیابی، تشویق آزمودنی‌ها به همکاری و مشارکت فعال در فرایند مصاحبه و اندازه‌گیری می‌باشد آزمودنی‌ها بعد از آن که به آزمونگران اطمینان حاصل کردند و رابطه عاطفی - انسانی بین آن‌ها شکل گرفت، اطلاعات شخصی و خصوصی خود را در اختیار آن‌ها می‌گذارند در چنین زمانی آزمونگران حق ندارند بدون اطلاع آزمودنی اطلاعات او را در اختیار مؤسسات، سازمان‌ها و یا افراد دیگر قرار دهند. زیرا ممکن است منجر به سوء استفاده‌های احتمالی و به دنبال آن پیگردهای مراجع قانونی گردد (مک کرین، ۱۹۹۹).

بنابراین در ارزشیابی شخصیت نه تنها بضاعت علمی و تخصصی آزمونگر و آمادگی جسمی - روانی آزمودنی، نقش حساس و تعیین‌کننده‌ای در جهت رسیدن به اهداف از پیش تعیین‌شده دارد، بلکه رعایت ملاحظات اخلاقی - انسانی به‌خصوص محرمانه نگاهداشتن اطلاعات حاصله، مسؤلیت سنگین وجدی را بر دوش آزمونگر می‌گذارد و عدم توجه با این نکات ظریف، می‌تواند اثرات زیان‌باری را به‌بار آورد.

خلاصه

یکی از مسائل بسیار مهمی که در ارزشیابی شخصیت نقش اساسی دارد، دیدگاهی است که نظریه‌پردازان مکاتب مختلف درباره ماهیت شخصیت انسان دارند. برغم چشم‌اندازهای مختلف درباره ماهیت شخصیت انسان و فقدان تعریف قابل قبول درباره تعریف آن، اکثر شخصیت‌شناسان در مطالعه و ارزشیابی شخصیت به دنبال کلیت شخصیت انسان و تفاوت‌های فردی بین انسان‌ها می‌باشند. جهت نیل به اهداف فوق، پژوهشگران بزرگی همچون گالتن، کتل، بینه، رورشاخ، و موری آزمون‌هایی را برای ارزشیابی فرایندهای شناختی و غیرشناختی ابداع نموده‌اند.

قدیمی‌ترین ارزشیابی شخصیت برای خلق و مزاج توسط بقراط بوده است که افراد را به چهار سنخ دموی، سوداوی، بلغمی و صفراوی دسته‌بندی نموده است. بعد از بقراط دانشمندانی همچون کرچمر، شلدون، یونگ، و گالتن نقش ویژه‌ای در ارزشیابی شخصیت داشته‌اند. اما گام‌های علمی و اساسی در ارزشیابی شخصیت مربوط به پژوهش‌های وودورث بوده است که در جریان جنگ جهانی اول برگه احوال شخصی را ابداع نموده است. بعد از وودورث دانشمندانی همچون رورشاخ، هارتشورن، هنری

موری، بلاک و بسیاری از دانشمندان در تحول فنون ارزشیابی شخصیت نقش حساسی داشته‌اند.

روان‌شناسان با توجه به چشم‌اندازهای نظری خود از روش‌های پژوهشی گوناگونی در مطالعه شخصیت سود می‌برند. پاره‌ای از روش بالینی (بررسی منظم و عمیق زندگی گذشته و کنونی افراد) سود می‌برند و عده‌ای دیگر از روش آزمایشی (دستکاری منظم متغیرهای مورد مطالعه به منظور برقراری ارتباط علی بین آن‌ها) استفاده می‌کنند و بالاخره گروهی دیگر از روش همبستگی (اندازه‌گیری آماری به منظور بررسی ارتباط بین متغیرهای مورد مطالعه) استفاده می‌کنند.

متخصصان، آزمون‌های شخصیت را به دو دسته بزرگ تقسیم‌بندی می‌نمایند. آزمون‌های عینی و آزمون‌های ذهنی، آزمون‌های عینی شامل یک سری آزمون‌های سازمان‌یافته‌ای می‌باشند که در آن نه تنها مواد آزمون به صورت منظم ارائه می‌گردد بلکه آزمودنی‌ها تعبیر و تفسیر یکسانی از آن دارند اما آزمودنی‌های ذهنی به آزمون‌هایی گفته می‌شود که آزمودنی‌ها براساس طرحواره‌های ذهنی خود تعبیر و تفسیر مختلفی از آن دارند. متخصصان در ارزشیابی شخصیت نه تنها از آزمودنی‌های ذهنی و عینی استفاده می‌کنند بلکه از مشاهده مصاحبه و زندگینامه‌نویسی هم استفاده می‌نمایند.

گروهی از روان‌شناسان مانند تریندیس (۲۰۰۲) بر این باورند در ارزشیابی شخصیت نمی‌توان مسئله فرهنگ را نادیده گرفت زیرا مؤلفه‌های شخصیتی و شناختی در فرهنگ جمع‌گرا و فرهنگ فردگرا متفاوت می‌باشد. به همین جهت این گروه معتقدند ارزشیابی شخصیت صرفاً براساس عوامل ساختاری و بدون توجه به تمایزات فرهنگی کار بیهوده‌ای می‌باشد.

همه متخصصان و روان‌شناسان اعتقاد دارند رعایت ملاحظات انسانی و اخلاقی در ارزشیابی شخصیت اجتناب‌ناپذیر می‌باشد. به گونه‌ای که در اجرای آزمون‌های روانی و شخصیتی روانشناس باید دوره‌های تخصصی را طی کرده باشد، شرایط آزمایش باید مناسب باشد، رابطه عاطفی - انسانی بین آزمونگر و آزمودنی باید ایجاد گردد، اطلاعات خصوصی آزمودنی‌ها نباید افشاء گردد و بالاخره حریم خصوصی فرد نباید شکسته شود.

اصطلاحات کلیدی

روش بالینی	روش آزمایشی	روش همبستگی	آزمون‌های ذهنی
آزمون‌های عینی	روایی	پایایی	هنجاریابی
فرهنگ جمع‌گرایی	فرهنگ فردگرایی	خودنگرها	دگرنگرها

پرسش

الف) مروری

۱. چرا تا به امروز تعریف واحدی از شخصیت که مورد توافق همه روان‌شناسان باشد، ارائه نشده است؟
۲. روان‌شناسان به هنگام مطالعه شخصیت به دنبال چه چیزی می‌باشند؟
۳. ارزشیابی شخصیت چگونه به روان‌شناسان بالینی و روان‌شناسان آموزشی کمک می‌کند؟
۴. نخستین اقدام علمی در ارزشیابی شخصیت مربوط به چه کسی بود و نقش آن را در ارزشیابی شخصیت توضیح دهید؟
۵. روش‌های پژوهشی در مطالعه شخصیت را نام برده و هر یک را تعریف کنید؟
۶. معایب و محاسن روش آزمایشی را بنویسید.
۷. آزمون‌های ذهنی را تعریف نموده و دو نمونه از آن را نام ببرید.
۸. آزمون‌های عینی را تعریف کرده و دو نمونه از آن را نام ببرید.
۹. برتری‌های مصاحبه را به اختصار توضیح دهید.
۱۰. فرهنگ جمع‌گرایی و فردگرایی را با یکدیگر مقایسه کنید.
۱۱. دیدگاه شیودر و مک‌کرا را در مورد تأثیرات فرهنگی در ارزشیابی شخصیت توضیح دهید.

ب) چند گزینه‌ای

۱. هدف از ارزشیابی شخصیت چیست؟
الف) مؤلفه‌های شناختی
ب) کشف تفاوت‌های فردی بین انسان‌ها
ج) شناختن اجزای شخصیت
د) همه موارد
۲. نخستین گام‌های علمی و اساسی در ارزشیابی شخصیت مربوط به چه است؟

- الف) وودورث
 ب) یونگ
 ج) گالتن
 د) بقراط
۳. مشهورترین آزمون فرافکن کدام آزمون زیر می‌باشد؟
 الف) TAT
 ب) CAT
 ج) رورشاخ
 د) نقاشی
۴. ایجاد شرایطی که در آن شرایط رویداد یک حادثه مورد بررسی قرار می‌گیرد بیانگر کدام یک از روش‌های زیر می‌باشد؟ روش...
 الف) همبستگی
 ب) آزمایشی
 ج) بالینی
 د) آزمون‌ها
۵. بنیان‌گذار روش آزمایشی چه کسی بوده است؟
 الف) فروید
 ب) گالتن
 ج) ویلهلم وونت
 د) جان شارکو
۶. کدام یک از روش‌های ارزشیابی شخصیت از روایی، پایایی و تکرارپذیری بالایی برخوردار است؟
 الف) روش آزمایشی
 ب) روش بالینی
 ج) روش همبستگی
 د) روش آزمون‌ها
۷. کدام یک از آزمون‌های زیر جزء آزمون‌های ذهنی می‌باشد؟
 الف) MMPI
 ب) ۱۶ عاملی کتل
 ج) پرسش‌نامه روان‌شناختی کالیفرنیا
 د) آزمون همخوانی کلمات
۸. در کدام یک از آزمون‌ها، محرک‌ها به صورت مبهم و ساخت‌نیافته ارائه می‌شود؟
 الف) TAT
 ب) CAT
 ج) همخوانی کلمات
 د) همه موارد
۹. در فرهنگ جمع‌گرا چند درصد افراد دگرنگر می‌باشند؟
 الف) ۴۰ درصد
 ب) ۶۰ درصد
 ج) ۷۰ درصد
 د) ۳۰ درصد
۱۰. کدام دانشمند معتقد است ارزشیابی مؤلفه‌های شخصیتی بدون توجه به تمایزات فرهنگی کار بی‌فایده‌ای می‌باشد؟
 الف) شیودر
 ب) مک‌کرا
 ج) کاستا
 د) کتل

بخش دوم

پرسش‌نامه‌های شخصیت

فصل دوم

آزمون‌های عینی شخصیت

هدف‌های یادگیری

۱. با خواندن این فصل، انتظار می‌رود که دانشجو بتواند مفروضه‌هایی که در ساخت آزمون‌های عینی شخصیت به کار می‌رود را توضیح دهد.
۲. راهبردهای ساخت آزمون‌های عینی شخصیت را نام برده و انواع هریک را توضیح دهد.
۳. شباهت بین آزمون‌های عینی شخصیت و آزمون‌های هوش و استعداد را شرح دهد.
۴. چگونگی شکل‌گیری پرسش‌نامه اطلاعات شخصی و وودورث را توضیح دهد.
۵. ویژگی‌های شخصیتی که آزمون وودورث اندازه‌گیری می‌کند را نام برده و هریک را شرح دهد.
۶. چگونگی روش اجرا و نمره‌گذاری آزمون وودورث را توضیح دهد.
۷. چگونگی تفسیر نتایج آزمون وودورث را توضیح دهد.
۸. جایگاه آزمون وودورث را در میان آزمون‌های شخصیتی توضیح دهد.

آزمون‌های عینی شخصیت^۱ به صورت پرسش‌های بسته، تهیه شده‌اند که آزمودنی پاسخ خود را به صورت «بله» یا «خیر» مشخص می‌کند. در ساخت آزمون‌های عینی شخصیت فرض می‌شود که اولاً شخصیت آدمی متشکل از مجموعه رگه‌ها یا ویژگی‌هایی است که شدت و اندازه این ویژگی‌ها در افراد مختلف متفاوت است. ثانیاً رگه‌ها و ویژگی‌های شخصیتی در افراد از ثبات و پایایی نسبی برخوردار است. لذا برای

ساختن آزمون‌های عینی شخصیت از دو راهبرد عمده استفاده می‌شود که عبارتند از:

۱. راهبردهای قیاسی ۲. راهبردهای تجربی. راهبردهای قیاسی خود به دو رویکرد منطقی - محتوایی و رویکرد نظریه‌ای تقسیم می‌گردد. در راهبردهای قیاسی برای تعیین معنای پاسخ آزمودنی به پرسش‌ها، از منطق قیاسی استفاده می‌شود. در روش منطقی - محتوایی سازنده آزمون به شیوه منطقی می‌کوشد، ماده‌ها یا پرسش‌هایی که ویژگی مورد نظر را می‌سنجد، در محتوای آزمون بگنجانند. در رویکرد راهبرد نظریه‌ای، سازنده آزمون سعی می‌کند، محتوای آزمون را به گونه‌ای انتخاب کند با نظریه‌ای که در رابطه با ویژگی مورد نظر است، همسازی داشته باشد (شریفی، ۱۳۷۶).

اما در راهبردهای تجربی از روش‌های آماری و آزمایشی استفاده می‌شود و مشتمل بر دو روش است. رویکرد گروه - ملاک و رویکرد تحلیل عاملی. در رویکرد گروه - ملاک مواد آزمون به گونه‌ای انتخاب می‌شود، افرادی را که ویژگی‌های معینی دارند (یعنی گروه ملاک) از افرادی که فاقد آن ویژگی‌ها هستند (گروه گواه)، متمایز می‌کند. به دیگر سخن گروه ملاک در این رویکرد، گروهی است که ویژگی معینی دارند مانند افرادی که پرخاشگرند و یا بیمارانی که اسکیزوفرنیک هستند. با گروهی که فاقد آن ویژگی هستند، مورد مقایسه قرار می‌گیرند. سازندگان آزمون نخست سؤال‌های مورد نظر را بین دو گروه فوق اجرا می‌کنند. سپس سؤال‌هایی از آزمون که افراد گروه ملاک را از افراد گروه گواه متمایز می‌سازند، مشخص می‌کنند. این روش همواره مستلزم مقایسه عملکرد آزمودنی‌های گروه ملاک (کسانی که رگه مورد نظر را دارند) با آزمودنی‌های گروه گواه (کسانی که فاقد رگه مورد نظر هستند) می‌باشد، تا جایی که سؤال‌های مورد نظر انتخاب گردند. در روش تحلیل عاملی، روش آماری تحلیل عاملی در مورد ابعاد بنیادی شخصیت که به روش تجربی استنتاج می‌شود، به‌کار می‌رود. تحلیل عاملی با داده‌های تجربی که شامل تعداد زیادی از مواد یا سؤال‌هایی که با یکدیگر همبستگی متقابل دارند، آغاز می‌شود. این همبستگی‌های متقابل، معمولاً به گونه‌ای تحلیل می‌شوند تا به واریانس مشترک برسند. سپس با بررسی درباره موادی که به عامل مشترکی مربوطند، عامل یا عوامل مورد لزوم نام‌گذاری می‌گردد و به‌عنوان عوامل شخصیتی مورد توجه قرار می‌گیرد.

به‌طور کلی در طرح، تدوین، گزینش و گروه‌بندی سؤالات آزمون‌های عینی

شخصیتی، نگرش‌های مختلفی وجود دارد که مهم‌ترین و رایج‌ترین آن‌ها عبارتند از روایی‌یابی محتوا، روایی‌یابی ملاکی - تجربی، تحلیل عوامل و استفاده از نظریه‌های شخصیت می‌باشد. به همین جهت آزمون‌های عینی شخصیت از نظر محتوا، روش اجرا، نمره‌گذاری و تفسیر به آزمون‌های هوش و استعداد شباهت دارند. چرا این که این نوع آزمون‌ها ادعا می‌کنند، می‌توانند جنبه‌های مختلف شخصیت را به طور عینی و مستقل از شخص اجراکننده ارزشیابی نمایند. آزمون‌های عینی شخصیت به صورت مجموعه آزمون‌ها و یا آزمون‌های منفرد مورد استفاده قرار می‌گیرند که در زیر چند نمونه از مشهورترین آن‌ها اشاره خواهد داشت.

پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث^۱

اولین نمونه پرسش‌نامه‌های خودسنجی شخصیت، پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث بود که برای استفاده در جنگ جهانی اول تهیه شده بود. این پرسش‌نامه اصولاً معرف کوششی است برای میزان کردن مصاحبه روان‌پزشکی و کاربرد گروهی آن. به همین جهت وودورث نخست با استفاده از ادبیات روان‌پزشکی و گفتگو با روان‌پزشکان، اطلاعاتی درخصوص علائم روان‌آزردگی و دیگر اختلالات جمع‌آوری کرد و سپس براساس این علائم، سؤال‌های اولیه پرسش‌نامه را تهیه نمود. این سؤال‌ها به نابهنجاری‌های رفتاری از قبیل ترس‌های غیرعادی یا هراس‌ها^۲، وسواس بی‌اختیاری، کابوس و سایر اختلالات خواب، احساس خستگی شدید، علائم روان - تنی و احساس گم‌گشتگی مربوط بودند. در ساخت و کاربرد این پرسش‌نامه تأکید اصلی بر روایی محتوا بود که بازتاب آن در نحوه‌گزینش سؤالات و استناد بر توافق افراد درباره‌ی سازگار بودن برخی از رفتار، ملاحظه می‌شود (آناستاری به نقل از براهنی، ۱۳۶۴).

فرم اولیه این آزمون ۱۱۶ سؤال داشته که آزمودنی‌ها با پاسخ‌های «آری» یا «نه» به آن‌ها پاسخ می‌دادند. وودورث در مراحل تدوین این پرسش‌نامه، مواد یا سؤال‌هایی را که بیش از ۲۵ درصد افراد بهنجار هماهنگ با پاسخ‌های کلید (پاسخ‌هایی که نشانگر اختلال هیجانی بود) به آن‌ها پاسخ دادند، از محتوای پرسش‌نامه حذف کرد. چرا که

1. Woodworth personal Data sheet
2. phobias

آزمون‌های عینی شخصیت ۲۹

وودورث فرض می‌کرد که این گونه پرسش‌ها افراد روان‌آزرده را از افراد سالم جدا نمی‌کند. انتخاب پرسش‌ها براساس این روش نه تنها موجب شد، ضریب تشخیص پرسش‌ها برای جدا کردن افراد بیمار از افراد بهنجار و سالم افزایش یابد بلکه سؤالات این پرسش‌نامه کاهش یابد. فرم کوتاه پرسش‌نامه شخصیتی وودورث ۷۶ ماده دارد که برای سنجش اختلال‌های هیجانی افراد از ۱۲ سالگی تا ۱۷-۱۶ سالگی کاربرد دارد. ویژگی‌هایی که به وسیله این پرسش‌نامه مورد سنجش قرار می‌گیرند عبارتند از:

۱. هیجان‌پذیری
۲. وسواس و ضعف روانی
۳. تمایل به گوشه‌گیری
۴. رفتار و افکار پارانوییدی
۵. گرایش به افسردگی
۶. گرایش به پرخاشگری و رفتار تهاجمی
۷. بی‌قراری
۸. گرایش به رفتارهای ضداجتماعی

برای سنجش هریک از حالت‌های مذکور تعدادی پرسش وجود دارد. هریک از پرسش‌های آزمون ممکن است به یک، دو یا سه حالت از حالت‌های مذکور مربوط باشد (شریفی، ۱۳۷۶؛ سیگال، ۲۰۰۲).

جدول شماره ۲-۱ شماره سؤالات و نمره برش مربوط به خصایصی که پرسش‌نامه وودورث می‌سنجد

حالت یا ویژگی شخصیتی	شماره سؤال‌ها	تعداد سؤال‌ها	نمره برش
۱. هیجان‌پذیری	۱-۲-۸-۹-۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۹-۲۰	۱۴	۶
۲. وسواس، پسیکاستنی	۳-۴-۵-۶-۷-۲۶-۳۳-۳۸-۳۹-۴۰	۱۲	۷
۳. تمایل به گوشه‌گیری	۱-۲-۳-۲۷-۳۲-۳۵-۴۳-۴۴-۴۵-۴۷-۵۳-۵۶-۵۷-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰	۱۵	۶
۴. رفتار و افکار پارانوییدی	۱-۱۹-۳۵-۴۳-۴۴-۴۵-۴۷-۵۳-۵۶-۵۷-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰	۱۸	۱۰
۵. گرایش به افسردگی	۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۴-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-۲۴۹-۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰	۱۴	۷
۶. گرایش به پرخاشگری	۹-۱۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۴-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-۲۴۹-۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰	۱۰	۶
۷. بی‌قراری	۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸-۱۹-۲۰-۲۱-۲۲-۲۳-۲۴-۲۵-۲۶-۲۷-۲۸-۲۹-۳۰-۳۱-۳۲-۳۳-۳۴-۳۵-۳۶-۳۷-۳۸-۳۹-۴۰-۴۱-۴۲-۴۳-۴۴-۴۵-۴۶-۴۷-۴۸-۴۹-۵۰-۵۱-۵۲-۵۳-۵۴-۵۵-۵۶-۵۷-۵۸-۵۹-۶۰-۶۱-۶۲-۶۳-۶۴-۶۵-۶۶-۶۷-۶۸-۶۹-۷۰-۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۴-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-۲۴۹-۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰	۷	۴
۸. گرایش به رفتارهای ضد اجتماعی	۷۱-۷۲-۷۳-۷۴-۷۵-۷۶-۷۷-۷۸-۷۹-۸۰-۸۱-۸۲-۸۳-۸۴-۸۵-۸۶-۸۷-۸۸-۸۹-۹۰-۹۱-۹۲-۹۳-۹۴-۹۵-۹۶-۹۷-۹۸-۹۹-۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۴-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-۲۴۹-۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰	۶	۴

چگونگی اجرا و روش نمره‌گذاری

بعد از این که با آزمودنی مصاحبه اولیه انجام گرفت و از لحاظ روانی در شرایط مساعدی قرار گرفت، پرسش‌نامه وودورث به او داده می‌شود و به وی گفته می‌شود، با دقت تمام سؤالات پرسش‌نامه را مطالعه کند و هر سؤال را با توجه به شرایط احساسی، شناختی و شخصیتی خود پاسخ «بله» یا «خیر» بدهد و در پاسخ‌نامه مربوط با علامت (x) درج نماید. این آزمون محدودیت زمانی ندارد ولی معمولاً آزمودنی‌ها به سؤالات این پرسش‌نامه ۳۵ الی ۴۰ دقیقه پاسخ می‌دهند.

در روش نمره‌گذاری پرسش‌نامه وودورث، به ازای هر سؤال که آزمودنی پاسخ بله می‌دهد یک نمره می‌گیرد و در مقابل پاسخ خیر، نمره‌ای دریافت نمی‌دارد. مثلاً در ویژگی تمایل به گوشه‌گیری که مشتمل بر ۱۵ سؤال می‌باشد، چنانچه آزمودنی به ۸ سؤال پاسخ بله و به ۷ سؤال پاسخ خیر دهد، نمره نهایی وی در این ویژگی ۸ خواهد بود. و سپس با نمره برش این ویژگی مقایسه خواهد شد و مشخص می‌گردد که آزمودنی تمایل به گوشه‌گیری دارد یا این که واجد تمایلات گوشه‌گیرانه نمی‌باشد. برای بقیه ویژگی‌های که این پرسش‌نامه می‌سنجد به همین صورت نمره‌گذاری خواهد شد (وودورث، ۱۹۲۰).

چگونگی تفسیر نمره‌های پرسش‌نامه وودورث

در پرسش‌نامه شخصیتی وودورث برای هر ویژگی شخصیتی یک نمره برش وجود دارد (مطابق جدول شماره یک) که نمره خام آن آزمودنی در هر ویژگی، با نمره برش آن ویژگی مقایسه به شکل زیر مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرد (وودورث، ۱۹۲۰؛ شریفی، ۱۳۷۶؛ سیگال، ۲۰۰۲).

۱. **هیجان‌پذیری:** این ویژگی ۱۴ سؤال پرسش‌نامه وودورث را به خود اختصاص داده و نمره برش این ویژگی ۶ می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این ویژگی نمره بالاتر از ۶ می‌گیرند به‌عنوان افراد هیجان‌پذیر و آزمودنی‌هایی که پایین‌تر از نمره ۶ می‌گیرند، به‌عنوان افرادی که از هیجان‌پذیری بالایی برخوردار نمی‌باشند، توصیف می‌شوند. افراد هیجان‌پذیر به افرادی گفته می‌شود که شدت واکنش آن‌ها متناسب با شدت محرک دریافت شده نمی‌باشد. این گونه افراد نسبت به محرک‌های ناخوشایند محیطی،

پاسخ‌های غیرمنطقی، افراطی و بیمارگونه از خود نشان می‌دهند. بر احساسات و خشم خود کمتر کنترل دارند. خیلی سریع عصبانی و خیلی سریع آرام می‌گیرند. در شرایط فشارآور آستانه تحمل آن‌ها پایین می‌باشد و خیلی سریع متوسل به واکنش‌های بیمارگونه مثل گریه و یا پرخاشگری می‌شوند.

۲. وسواس و خستگی روانی: این ویژگی ۱۲ سؤال پرسش‌نامه وودورث را به خود اختصاص داده است و نمره برش این ویژگی می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این ویژگی نمره بالاتر از ۷ می‌گیرند به‌عنوان افراد وسواس و به‌عنوان کسانی که دارای ضعف روانی هستند، توصیف می‌شوند. این گونه افراد از درون تحت فشارند، تفکر آن‌ها خشک، غالبی و مجهز به باید و نبایدها می‌باشد. هرچه نمره آزمودنی‌ها در این ویژگی بالاتر از ۷ باشد، به همان نسبت این نوع افراد به‌عنوان افراد انعطاف‌ناپذیر توصیف می‌شوند، به گونه‌ای که قدرت تصمیم‌گیری ندارند و درباره مسائل مهم زندگی در شرایط بلا تکلیفی قرار می‌گیرند. به‌طورکلی ترس، دودلی، انعطاف‌ناپذیری، جزمی‌نگری، خشکی افکار، احساس گناه، از درون تحت فشار بودن، کمال‌طلبی و مطلق‌گرایی از ویژگی‌های بارز این گونه افراد می‌باشد.

۳. تمایل به گوشه‌گیری: این ویژگی ۱۵ سؤال پرسش‌نامه وودورث را به خود اختصاص داده و نمره برش این ویژگی ۶ می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این ویژگی نمره بالاتر از ۶ می‌گیرند، افرادی غمگین، دمغ، درمانده، ناامید، منزوی، ناخرسند، اندوهگین و نگران می‌باشند. این گونه افراد احساس بی‌ارزشی، بی‌مصرفی و شرمندگی می‌کنند و به همین خاطر روابط اجتماعی با اطرافیان خود ندارند. اهل تفریح نیستند و اگر تفریح روند، احساس لذتی ندارند. دلبستگی‌ها، علایق و حتی تمایلات جنسی آن‌ها کاهش یافته می‌باشد. به‌طورکلی حالتی از کندی و یکنواختی بر گستره زندگی آن‌ها حاکم است.

۴. رفتار و افکار پارانوییدی: این ویژگی سؤال پرسش‌نامه وودورث را به خود اختصاص داده و نمره برش این ویژگی می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این ویژگی نمره بالاتر از ۱۰ می‌گیرند به‌عنوان افرادی بدبین، سوژن‌دار و بدگمان نسبت به اطرافیان و دیگران توصیف می‌شوند. این گونه افراد نسبت به غریبه‌ها بیمناک و نگران انگیزه‌های

آن‌ها می‌باشند. بی‌اعتمادی و بدگمانی فراگیر و دیرین نسبت به دیگران، حساسیت زیاد نسبت به بی‌اعتنایی و بی‌توجهی دیگران، گرایش شدید به واریسی کردن محیط اطراف خود، تمایل به اغراق‌آمیز کردن تمایلات منفی دیگران و خلاصه عدم انتقادپذیری از خصایص برجسته این گونه افراد می‌باشد.

۵. گرایش به افسردگی: این ویژگی ۱۴ سؤال پرسش‌نامه وودورث را به خود اختصاص داده و نمره برش این ویژگی می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این ویژگی نمره بالاتر از ۷ می‌آورند معمولاً به‌عنوان افراد افسرده توصیف می‌شود. این گونه افراد، نشانگانی که در قسمت تمایل به گوشه‌گیری گفته شد، به حد شدیدتری برخوردار می‌باشند.

۶. گرایش به پرخاشگری و رفتارهای تهاجمی: این ویژگی ۱۰ سؤال پرسش‌نامه وودورث را به خود اختصاص داده و نمره برش این ویژگی ۶ می‌باشد. افرادی که نمره بالاتر از ۶ در این ویژگی می‌آورند، به‌عنوان افراد پرخاشگر، عصبانی و خشن توصیف می‌شوند. این گونه افراد با کوچکترین اهانت کلامی و حرکتی دیگران، سریع برآشفته و عصبانی می‌شوند، کنترل کمی بر رفتارهای خود دارند. افرادی که در این ویژگی نمره ۹ یا ۱۰ می‌گیرند افرادی پرخاشگر می‌باشند و ضرب و شتم و درگیری‌های فیزیکی را از هر روش دیگری مناسب‌تر می‌دانند.

۷. بی‌قراری: این ویژگی سؤال پرسش‌نامه وودورث را به خود اختصاص داده و نمره برش این ویژگی ۴ می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این ویژگی نمره بالاتر از ۴ می‌گیرند. به‌عنوان افراد ضداجتماعی، قانون‌شکن، فاقد مسئولیت نسبت به دیگران و پرخاشگر توصیف می‌شوند. دروغ‌گفتن، دزدی کردن، تقلب کردن، نارسایی هیجانی، فقدان وجدان یا شرم، عدم احساس مسئولیت نسبت سرنوشت دیگران، حقه‌بازی، تحریک‌پذیری و پرخاشگری، فقدان برنامه در زندگی، فقدان شغل ثابت، بی‌توجهی به حقوق دیگران، بی‌تفاوتی و ناتوانی در پرداختن تعهدات مالی و خلاصه جامعه ستیزی از ویژگی‌های برجسته این گونه افراد می‌باشد.

به‌طورکلی، گرچه امروزه از پرسش‌نامه وودورث در کارهای بالینی و پژوهشی کمتر استفاده می‌شود. اما باید توجه داشت هنوز این پرسش‌نامه به‌عنوان یک ابزار تکمیلی اطلاعات مربوط به ویژگی‌های شخصیتی از جایگاه رفیعی برخوردار است.

پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث

دستور اجرا:

در این تست ۷۶ سؤال وجود دارد، جمله‌ها را با دقت بخوانید و اگر در مورد شما صادق است روی علامت «بلی» و اگر صادق نیست روی علامت «خیر» ضربدر بزنید. به خاطر داشته باشید که باید عقاید خودتان را ذکر کنید.

جدول شماره ۲-۲ سؤالات آزمون پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث

خیر	بلی	پرسش‌ها
		۱. همیشه از اینکه مورد سرزنش واقع شوم می‌ترسم.
		۲. از تاریکی می‌ترسم.
		۳. من از رعد و برق و طوفان می‌ترسم.
		۴. من از آب می‌ترسم.
		۵. از گذشتن از تونل و یا زیر زمین می‌ترسم.
		۶. از عبور از روی پلی که روی آب باشد می‌ترسم.
		۷. وقتی روی پلی ایستاده‌ام دلم می‌خواهد خودم را به پایین بیندازم.
		۸. غالباً ترس من بیشتر از بچه‌های دیگر است.
		۹. غالباً در نیمه‌شب من خیلی می‌ترسم.
		۱۰. شب‌ها صداهایی به گوشم می‌رسد که موجب ترسم می‌شود.
		۱۱. گاهی آنقدر ناخن‌هایم را می‌جویم که درد می‌گیرد.
		۱۲. گاهی کسانی که مرده‌اند در خواب می‌بینم.
		۱۳. گاهی به علت هیجان زبانم به لکنت می‌افتد.
		۱۴. نمی‌توانم مدت زیادی بدون حرکت بشینم.
		۱۵. هنگامی که روی صندلی نشسته‌ام عادت دارم که گردن و سر و شانه‌هایم را تکان دهم.
		۱۶. نمی‌توانم مدتی مشغول یک کار باشم و مرتب مشغولیتم را عوض می‌کنم.
		۱۷. غالباً مرا به علت گیجی و سر به‌هوا بودنم سرزنش می‌کنند.
		۱۸. نمی‌توانم با یک بازی مدت زیادی خود را سرگرم کنم.
		۱۹. آنقدر با من بدرفتاری می‌کنند که گریه‌ام می‌گیرد.
		۲۰. گاهی من مانند دیگران نمی‌توانم درد را تحمل کنم.
		۲۱. از دیدن خون ناراحت می‌شوم.
		۲۲. گاهی در نقاط مختلف بدنم احساس درد می‌کنم.
		۲۳. گاهی احساس می‌کنم که نمی‌توانم نفس بکشم.
		۲۴. معمولاً حس نمی‌کنم که قوی هستم و حالم خوب است.
		۲۵. صبح که از جا بلند می‌شوم احساس خستگی می‌کنم.
		۲۶. تقریباً همیشه احساس خستگی می‌کنم.

خیر	بلی	پرسش‌ها
		۲۷. اکثر مواقع حوصله‌ام سر می‌رود.
		۲۸. اغلب اوقات سرم درد می‌گیرد.
		۲۹. بعضی غذاها مرا مریض می‌کند.
		۳۰. از بعضی غذاها آنقدر متنفرم که نمی‌توانم آن‌ها را بخورم.
		۳۱. معمولاً خوب نمی‌خوابم.
		۳۲. معمولاً نمی‌دانم که چه کار می‌خواهم بکنم.
		۳۳. تصمیم گرفتن برای من کار مشکلی است.
		۳۴. من به خرافات اعتقاد دارم.
		۳۵. چند دفعه می‌خواستم از خانه فرار کنم.
		۳۶. چند دفعه احساس کرده‌ام که باید از خانه فرار کنم.
		۳۷. تا به حال از خانه فرار کرده‌ام.
		۳۸. گاهی از رد شدن از خیابان یا میدان بزرگ می‌ترسم.
		۳۹. گاهی از نشستن در اتاق کوچک در بسته می‌ترسم.
		۴۰. از آتش خیلی می‌ترسم.
		۴۱. تا حالا دلم خواسته که جایی را آتش بزنم.
		۴۲. قبل از خواب عادت دارم که زیر تخت را نگاه کنم.
		۴۳. دوست ندارم که با بچه‌های دیگر بازی کنم.
		۴۴. بیشتر دلم می‌خواهد تنها بازی کنم نه با دیگران.
		۴۵. بچه‌های دیگر نمی‌گذارند با آن‌ها بازی کنم.
		۴۶. اغلب عصبانی می‌شوم.
		۴۷. معمولاً دوست دارم در بازی‌ها فرمانده بشوم.
		۴۸. معمولاً خود را خوشبخت حس نمی‌کنم.
		۴۹. گاهی احساس می‌کنم که با دیگران فرق دارم.
		۵۰. گاهی اوقات احساس می‌کنم که هیچ کس مرا درک نمی‌کند.
		۵۱. گاهی احساس می‌کنم که علاوه بر زندگی معمولی یک زندگی دیگر نیز دارم.
		۵۲. گاهی احساس می‌کنم که فرزند خوانده پدر و مادرم هستم و به سختی این فکر را از سرم بیرون می‌کنم.
		۵۳. گاهی اوقات این قبیل فکرها به سرم می‌آید.
		۵۴. گاهی احساس می‌کنم چیزهایی که در اطرافم هستند واقعاً وجود خارجی ندارند.
		۵۵. به آسانی دوست پیدا نمی‌کنم.
		۵۶. گاهی از کرده خود احساس گناه می‌کنم.
		۵۷. فکر می‌کنم که مردم مرا به اندازه بچه‌های دیگر دوست ندارند.
		۵۸. گاهی احساس می‌کنم که هیچ کس مرا دوست ندارد.
		۵۹. فکر می‌کنم به زحمت می‌توان در خانه راحت زندگی کرد.
		۶۰. فکر می‌کنم به زحمت می‌توان در مدرسه راحت زندگی کرد.

پریش‌ها	بلی	خیر
۶۱. پدر و مادرم با من به عدالت رفتار نمی‌کنند.		
۶۲. معلم‌ها با من به عدالت رفتار نمی‌کنند.		
۶۳. اغلب خیال می‌کنم که یک نفر مرا تعقیب می‌کند و از این موضوع ناراحت می‌شوم.		
۶۴. گاهی احساس می‌کنم که مردم می‌خواهند نسبت به من بدی کنند.		
۶۵. وقتی با من مخالفت می‌کنند عصبانی می‌شوم.		
۶۶. وقتی که عصبانی می‌شوم اتفاق می‌افتد که اسباب و اثاثیه را بشکنم.		
۶۷. گاهی برای چیزهای بی‌ارزش عصبانی می‌شوم.		
۶۸. تا به حال اتفاق افتاده است که بی‌هوش بشوم.		
۶۹. اغلب حالت بی‌هوشی به من دست می‌دهد.		
۷۰. گاهی احساس می‌کنم چشمم سیاهی می‌رود و سرم گیج می‌رود.		
۷۱. دوست دارم شغلی پیدا کنم که در آن حیوانات را می‌کشند.		
۷۲. تا کنون آرزو کرده‌ام که اتفاق بدی برای کسی روی دهد.		
۷۳. گاهی دیگران را آنقدر آزار می‌دهم تا به گریه بیفتند.		
۷۴. گاهی از بدی کردن به دیگران خوشحال می‌شوم.		
۷۵. گاهی از آزار حیوانات خوشحال می‌شوم.		
۷۶. تا کنون دلم خواسته است دزدی کنم.		

خلاصه

آزمون‌های عینی شخصیت از جمله آزمون‌هایی هستند که به صورت پرسش‌های بسته، تهیه شده‌اند و آزمودنی پاسخ خود به سؤال‌ها را به صورت بله یا خیر مشخص می‌کند. در ساخت آزمون‌های عینی شخصیت از دو راهبرد قیاسی و تجربی استفاده می‌شود. راهبرد قیاسی به دو رویکرد منطقی - محتوایی و نظریه‌ای و راهبرد تجربی به دو رویکرد گروه - ملاک و تحلیل عاملی تقسیم شده‌اند. از آنجا که آزمون‌های عینی شخصیت مدعی است که می‌توانند جنبه‌های مختلف شخصیت را به طور عینی و مستقل از شخص اجراکننده ارزشیابی کنند، به همین جهت این نوع آزمون‌ها از نظر محتوا، روش اجرا، نمره‌گذاری و تفسیر به آزمون‌های هوش و استعداد شباهت دارند. یکی از آزمون‌های عینی شخصیت پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث می‌باشد.

پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث اولین نمونه پرسش‌نامه خودسنجی بوده که براساس روایی محتوا در جنگ جهانی اول توسط وودورث تهیه شده است. فرم اولیه این آزمون ۱۱۶ سؤال و فرم کوتاه این آزمون واجد ۷۶ سؤال می‌باشد.

پاسخ‌نامه این آزمون دو گزینه‌ای و آزمودنی‌ها به صورت بله و خیر به این آزمون پاسخ می‌دهند. خصایصی که این آزمون می‌سنجد عبارتند از هیجان‌پذیری، وسواس و ضعف روانی، تمایل به گوشه‌گیری، رفتار و افکار پارانوئیدی، گرایش به افسردگی، گرایش به پرخاشگری و رفتار تهاجمی، بی‌قراری و گرایش به رفتارهای ضداجتماعی. چنانچه نمره خام آزمودنی در هر یک از خصایص مورد بررسی این پرسش‌نامه، از نمره برش بالاتر باشد، آزمودنی واجد علائم بیمارگونه آن ویژگی می‌باشد. آزمون وودورث امروزه به‌عنوان یک ابزار تکمیلی اطلاعات مربوط به ویژگی‌های شخصیتی، از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

اصطلاحات کلیدی

پایایی	نمره برش	پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث
راهبرد تجربی	راهبرد	آزمون‌های عینی شخصیت
رویکرد گروه-ملاک	رویکرد نظریه‌ای	رویکرد منطقی - محتوایی
رفتار و افکار پارانوئیدی	هیجان‌پذیری	وسواس و ضعف روانی
گرایش به افسردگی	بی‌قراری	تمایل به گوشه‌گیری
	گرایش به پرخاشگری و رفتار تهاجمی	گرایش به رفتارهای ضداجتماعی

پرسش

الف) مروری

۱. مفروضه‌های اساسی در ساخت آزمون‌های عینی شخصیت را توضیح دهید.
۲. راهبردهای قیاسی و تجربی و انواع هریک را در ساخت آزمون‌های عینی شخصیت توضیح دهید.
۳. آزمون‌های عینی شخصیت و آزمون‌های هوش و استعداد در چه زمینه‌هایی شباهت دارند و دلیل این شباهت‌ها را بنویسید.
۴. چگونگی شکل‌گیری و هدف پرسش‌نامه اطلاعات شخصی وودورث را توضیح دهید.
۵. چگونگی روش اجرا و نمره‌گذاری آزمون وودورث را توضیح دهید.

۶. ویژگی‌های شخصیتی که آزمون وودورث می‌سنجد را نام برده و هریک را به اختصار توضیح دهید.
۷. منظور از نمره برش آزمون چیست با یک مثال توضیح دهید.
۸. چگونگی تفسیر نتایج آزمون وودورث را توضیح دهید.

ب) چندگزینه‌ای

۱. در کدام‌یک از راهبردهای ساخت آزمون‌های عینی شخصیت، افرادی که دارای ویژگی معینی هستند با افرادی که فاقد آن ویژگی می‌باشند، مورد مقایسه قرار می‌گیرند؟
- الف) منطقی - محتوایی
ب) گروه - ملاک
ج) تحلیل عاملی
د) قیاسی
۲. آزمون‌های عینی شخصیت و آزمون‌های هوش از چه جهاتی با هم شباهت دارند؟
- الف) روش اجرا
ب) نمره‌گذاری
ج) محتوا
د) همه موارد
۳. سؤال‌های اولیه آزمون وودورث براساس کدام اختلال جمع‌آوری گردیده است؟
- الف) روان‌آزدگی
ب) شخصیتی
ج) تبدیلی
د) روان‌پریشی
۴. فرم اولیه آزمون وودورث حاوی چند سؤال بوده است؟
- الف) ۱۲۰ سؤال
ب) ۱۱۰ سؤال
ج) ۱۱۶ سؤال
د) ۱۰۶ سؤال
۵. کدام‌یک از ویژگی‌های شخصیتی زیر از ویژگی‌هایی نمی‌باشد که آزمون وودورث مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد؟
- الف) وسواس
ب) افسردگی
ج) اضطراب
د) بی‌قراری
۶. نمره برش ویژگی شخصیتی تمایل به گوشه‌گیری کدام‌یک از موارد زیر می‌باشد؟
- الف) نمره ۴
ب) نمره ۶
ج) نمره ۷
د) نمره ۱۰

۷. ویژگی شخصیتی هیجان‌پذیری در آزمون وودورث حاوی چند سؤال می‌باشد؟

الف) ۱۰ سؤال

ب) ۱۸ سؤال

ج) ۱۵ سؤال

د) ۱۴ سؤال

۸. آزمون شخصیتی وودورث براساس کدام روایی ساخته شده است؟

الف) محتوا

ب) ظاهری

ج) ملاکی

د) تجربی

فصل سوم

پرسش نامه شخصیتی برن رویتز

هدف‌های یادگیری

- با خواندن این فصل، انتظار می‌رود که دانشجو بتواند
۱. کاربرد پرسش‌نامه شخصیتی برن رویتز را به اختصار توضیح دهد.
 ۲. مقیاس شش‌گانه آزمون برن رویتز را نام برده و هریک را توضیح دهد.
 ۳. چگونگی روش اجرا و نمره‌گذاری آزمون برن رویتز را شرح دهد.
 ۴. چگونگی تفسیر نتایج هر یک از مقیاس‌ها را توضیح دهد.
 ۵. آزمون برون رویتز را در مورد یک آزمودنی اجرا کرده و عملکرد آزمودنی را در مقیاس شش‌گانه مورد تعبیر و تفسیر قرار دهد.

پرسش‌نامه شخصیتی برن رویتز

پرسش‌نامه شخصیتی برن رویتز^۱ یکی از رایج‌ترین پرسش‌نامه‌هایی است که در سازمان‌ها و کارخانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. این پرسش‌نامه جهت بررسی واکنش‌های آزمودنی در برابر مسائل و پیشامدهای روزانه زندگی ساخته شده است که ۱۲۵ سؤال دارد و آزمودنی به صورت «بلی» و «خیر» یا «نمی‌دانم» به آن پاسخ می‌دهد. این پرسش‌نامه برای هر دو جنس و از ۱۶ سال به بالا کاربرد دارد. از روایی و پایایی خوبی برخوردار است و برای تشخیص برخی از ویژگی‌های شخصیتی ابزار مناسبی می‌باشد. این پرسش‌نامه شش جنبه شخصیتی را مورد ارزشیابی قرار می‌دهد. به بیان

بهتر این پرسش‌نامه شش بار تصحیح می‌شود و هر یک بار تصحیح یک جنبه از شخصیت مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد. (گنجی، ۱۳۸۱)

از ویژگی‌های بارز این پرسش‌نامه، وجود همبستگی‌های بالایی است که بین مقیاس‌های مختلف این پرسش‌نامه وجود دارد. یعنی میزان‌هایی که در این پرسش‌نامه به کار رفته‌اند مستقل از یکدیگر نیستند و بین خود همبستگی زیادی دارند. به همین جهت می‌توان در موارد ضروری و کمی وقت به نمره‌گذاری تعداد کمی از مقیاس‌ها اقدام کرد و مقیاس‌های دیگر را از روی آن‌ها برآورد نمود.

مقیاس‌های مورد اندازه‌گیری و تعریف آن‌ها

۱. روان‌آزردگی‌گرایی^۱ (B_1-N): کسانی که در این مقیاس نمره بالایی به دست می‌آورند یا درصد نمرات آن‌ها بالاتر از ۵۰ است. به عنوان افراد عصبی و بی‌ثبات توصیف می‌شوند. اینگونه افراد از نظر هیجانی متغیر و ناپایدار و سریع عصبی، نگران، مضطرب و بیقرار می‌شوند. افرادی که درصد نمرات آن‌ها ۹۵ درصد به بالا می‌باشد، بهتر خواهد بود جهت درمان به روانشناس یا روانپزشک مراجعه نمایند. کسب رتبه درصدی پایین، وجود تعادل هیجانی را نشان می‌دهد.

۲. مقیاس درون‌گرایی - برون‌گرایی^۲ (B_2-S): افرادی که در این مقیاس نمره بالاتر از ۵۰ درصد را به دست می‌آورند، افرادی درون‌گرا هستند. این گونه افرادی منزوی و روابط اجتماعی محدودی دارند. در جمع شرکت نمی‌کنند و اکثراً با خودشان زندگی می‌کنند. نمرات پایین‌تر از ۵۰ نشانه برون‌گرایی می‌باشد. این گونه افراد، روابط اجتماعی بالایی دارند. در جمعی که قرار می‌گیرند، متکلم‌وحده هستند، به ندرت اندوهگین می‌شوند و معمولاً غم و اندوه در زندگی آن‌ها جایی ندارد.

۳. مقیاس خود بسندگی^۳ (B_3-I): افرادی که در این مقیاس نمره بالاتر از ۵۰ درصدی می‌آورند، دوست دارند تنها باشند، نظرات سایرین را نادیده می‌گیرند و به ندرت به تشویق‌ها و همدلی‌های دیگران توجه می‌کنند. افرادی که در این مقیاس نمره پایینی

1. Tendency neurotic
2. Introversion - extraversion
3. Self - sufficiency

می‌آورند، تنهایی را دوست ندارند، به نظرات دیگران بها می‌دهند و به دنبال تشویق‌ها و توصیه‌های دیگران می‌باشند.

۴. **مقیاس سلطه‌گری و سلطه‌پذیری^۱ (B₄-D)**: افرادی که در این مقیاس نمره بالاتر از ۵۰ درصد را به دست می‌آورند، تمایل دارند دیگران را زیر فرمان‌برداری خود درآورند، از تحت تأثیر و زیر نفوذ قرار دادن دیگران، لذت می‌برند. افرادی که در این مقیاس نمره پایینی می‌آورند، افراد پیرو هستند و از نیازهای خود به خاطر دیگران صرف‌نظر می‌کنند.

۵. **مقیاس اعتماد به خود^۲ (F₁-C)**: افرادی که در این مقیاس نمره بالاتر از ۵۰ درصد را به دست می‌آورند، از اعتماد به نفس بالایی برخوردار نمی‌باشند، از احساس کمتری رنج می‌برند، قدرت ابراز وجود ندارند، از حق خود در مقابل دیگران نمی‌توانند دفاع کنند. خیلی سریع ناراحت می‌شوند یا گریه می‌کنند، حساس و زودرنج هستند. افرادی که در این مقیاس نمره پایین می‌آورند، از اعتماد به خود بالایی برخوردارند، نظرات و دیدگاه‌های خود را به راحتی مطرح می‌کنند، روابط اجتماعی بالایی دارند و به سهولت از حق خود دفاع می‌کنند.

۶. **مقیاس اجتماعی بودن^۳ (F₂-C)**: افرادی که در این مقیاس نمره بالاتر از ۵۰ درصد را به دست می‌آورند، روابط اجتماعی قوی با دیگران ندارند، تمایل دارند مستقل و تنها باشند، معمولاً در کارهای گروهی شرکت نمی‌کنند، ترجیح می‌دهند کارهای خود را به تنهایی انجام دهند. افرادی که در این مقیاس نمره پایینی می‌آورند، با دیگران سازگاری اجتماعی دارند، از بودن با دیگران لذت می‌برند، تمایل دارند در کارهای مختلف با دیگران مشارکت داشته باشند (گنجی، ۱۳۸۱؛ دلنسکی، ۱۹۹۱).

چگونگی روش اجرا

این پرسش‌نامه هم به صورت گروهی و هم به صورت فردی برای هر دو جنس از سن ۱۶ سال به بالا قابل اجرا می‌باشد. بهترین یافته این پرسش‌نامه در گروه‌های سنی ۱۹ تا

1. Domination – submission
2. Self – confidence
3. Sociability

۲۵ سالگی می‌باشد. در مورد چگونگی اجرای این پرسش‌نامه، پس از اینکه آزماینده شرایط مناسب محیطی را فراهم ساخت، پرسش‌نامه را در اختیار آزمودنی یا آزمودنی‌ها قرار می‌دهد و چگونگی دستورالعمل پرسش‌نامه را به‌طور مبسوط به کلیه آزمودنی‌ها توضیح می‌دهد. همچنین آزماینده به آزمودنی‌ها یادآوری می‌کند، به‌دست آوردن نتایج قابل اعتماد در گرو همکاری صمیمانه و صادقانه شماست. بهتر است سؤالات را به‌دقت مطالعه و سپس پاسخ درست را در پاسخ‌نامه با علامت (x) مشخص نمایید.

آزماینده نباید ماهیت واقعی رگه‌ای را، این پرسش‌نامه آن را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد پیش از اجرای پرسش‌نامه آشکار کند. به عبارت دیگر پیش از پاسخگویی آزمودنی‌ها، آزماینده نباید هدف آن را توضیح دهد. فقط باید اشاره کند، این پرسش‌نامه برخی از ویژگی‌های شما را می‌سنجد، بهتر است با صداقت به آن جواب دهید و پاسخ‌های شما محرمانه خواهد ماند. این آزمون محدودیت زمانی ندارد ولی معمولاً آزمودنی‌ها حداکثر در ۳۰ دقیقه به آن پاسخ می‌دهند.

روش نمره‌گذاری و تفسیر آن

همان‌طوری که اشاره شد، این پرسش‌نامه ۱۲۵ سؤال دارد و شش رگه شخصیتی را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد. بنابراین لازم است برای سنجش شش رگه، ۱۲۵ سؤال شش بار نمره‌گذاری شوند. یعنی یکبار ۱۲۵ سؤال برای رگه اعتماد به نفس نمره‌گذاری شوند، بار دیگر برای سلطه‌جویی - سلطه‌پذیری نمره‌گذاری شوند و بار دیگر برای رگه دیگر و همین‌طور تا اینکه شش رگه شخصیتی مورد اندازه‌گیری قرار گیرند. نمره‌ای که به هر یک از سؤالات، در هر یک از مقیاس‌ها داده می‌شود، براساس ارزش تشخیصی آن‌ها تعیین می‌شود و بین +۷ تا -۷ متغیر است. این ارزش در مورد مقیاس‌های f بین +۸ تا -۸ است. نمره آزمودنی برای هر مقیاس عبارت خواهد بود از جمع جبری نمرات مثبت و منفی او. اگر آزمودنی به یک سؤال پاسخ ندهد، می‌توان آن را در ردیف پاسخ‌های علامت سؤال ؟ (نمی‌دانم) قرار داد. مطابق جدول کلید سؤالات (جدول شماره ۳-۲)، در سمت چپ هر خط نمرات منفی و در سمت راست آن نمرات مثبت قرار دارد. پس از آنکه جمع جبری نمرات به‌دست آمد، به کمک جدول

شماره ۱-۳ درصد نمرات محاسبه می‌شود و تفسیر درصد مطابق مطالبی که در قسمت مقیاس‌ها توضیح داده شد، انجام می‌گیرد. به‌طور مثال وقتی آزمودنی در مقیاس روان‌آزردگی‌گرایی (B_1-N) بعد از اینکه جمع جبری لازم انجام گرفت، نمره ۹۲- را کسب نماید، با جدول شماره ۱-۳، درجه‌بندی نتایج پرسش‌نامه شخصیتی برون رویترا در ستون B_1-N مورد مقایسه قرار می‌گیرد. در جدول شماره ۱-۳ در ستون B_1-N مشخص می‌گردد نمره ۹۲-، ۶۰ درصد نمرات این مقیاس را به خود اختصاص داده است. بنابراین می‌توان گفت آزمودنی مورد نظر تا حدودی عصبی، بی‌ثبات، نگران، مضطرب، بی‌قرار و از نظر هیجانی متغیر و ناپایدار می‌باشد و اگر آزمودنی دیگر در همین مقیاس نمره ۳۶+ بگیرد، مطابق جدول شماره ۱-۳ مشخص می‌گردد، آزمودنی ۱۰ درصد نمرات این مقیاس را به خود اختصاص داده است. بنابراین می‌توان گفت آزمودنی مورد نظر، از تعادل هیجانی نسبتاً بالایی برخوردار است. بقیه مقیاس‌های این آزمون به همین صورت مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرند (دلنسکی، ۱۹۹۱).

به‌طور کلی مطالعات بسیاری که در محیط‌های صنعتی و تجاری انجام گرفته، همگی اثربخشی و سودمندی پرسش‌نامه شخصیتی برون رویترا را تأیید کرده است. همه مطالعات نشان داده است که این پرسش‌نامه می‌تواند اشخاصی را که مسئولیت‌هایی داشته‌اند از کسانی که هیچ نوع مدیریتی نداشته‌اند، آشکارا تمیز دهد. بنابراین زمانی که رؤسای سازمان‌ها و مدیران کارخانه‌ها بخواهند درباره برخی ویژگی‌های شخصیتی، اطلاعات سریعی به‌دست آورند، این آزمون می‌تواند ابزار مناسبی باشد. همچنین این آزمون می‌تواند در مشاوره شغلی دانش‌آموزان دوره دبیرستان کاربرد داشته باشد. روایی این آزمون که با روش اجرای مجدد به‌دست آمده، بین ۰/۷۸ تا ۰/۹۲ برای مقیاس‌های مختلف بوده است. روایی آن نیز، که از طریق همبستگی نتایج با نتایج آزمون‌های که روایی آن‌ها قبلاً تأیید شده بود، تقریباً بین ۰/۷۹ تا ۰/۹۴ برای مقیاس‌های مختلف بوده است. (گنجی، ۱۳۸۱)

جدول شماره ۳-۱ درجه‌بندی نتایج پرسش‌نامه شخصیتی برون رویتر

درصدها	B _۱ _N	B _۲ _S	B _۳ _I	B _۴ _D	F _۱ _C	F _۲ _S
۹۸	-۱۸۷	+۱۵۰	-۱۰۴	+۱۴۶	-۱۵۴	-۱۴۰
۹۵	-۱۷۰	+۱۳۴	-۹۲	+۱۳۲	-۱۴۲	-۱۲۴
۹۰	-۱۵۲	+۱۱۲	-۸۰	+۱۱۶	-۱۲۸	-۹۶
۸۰	-۱۳۴	+۹۰	-۶۸	+۹۶	-۱۰۰	-۷۰
۷۵	-۱۲۲	+۷۸	-۶۴	+۸۴	-۹۲	-۵۶
۷۰	-۱۰۶	+۷۰	-۵۶	+۷۴	-۷۸	-۴۸
۶۰	-۹۲	+۵۶	-۴۴	+۶۴	-۵۶	-۳۲
۵۰	-۷۰	+۴۲	-۳۲	+۵۰	-۳۴	-۱۸
۴۰	-۵۸	+۳۰	-۲۰	+۲۴	-۱۴	+۴
۳۰	-۳۰	+۱۶	-۱۰	+۶	+۶	+۱۸
۲۵	-۲۰	+۶	-۴	۰	+۱۶	+۳۲
۲۰	-۸	-۶	+۲	-۱۰	+۳۲	+۴۸
۱۰	+۳۶	-۴۰	+۲۴	-۳۲	+۷۰	+۷۰
۵	+۵۸	-۵۰	+۳۸	-۶۴	+۱۱۴	+۹۸
۲	+۱۳۴	-۶۸	+۸۲	-۷۲	+۱۷۴	+۱۱۲
میان	Mn = -۷۰	Mn = +۴۲	Mn = -۳۲	Mn = +۵۰	Mn = -۳۴	Mn = +۱۸
میانگین	X = -۶۵٫۹	X = +۴۰٫۵	X = -۳۱٫۱	X = +۴۰٫۸	X = -۳۰٫۷	X = -۱۴٫۷
انحراف معیار	S = ۷۲٫۱	S = ۵۴٫۷	S = ۴۲	S = ۵۷	S = ۶۶٫۵	S = ۶۴٫۵

پرسش‌نامه شخصیتی برون رویتر

نام و نام خانوادگی: سن: تاریخ:

F _۲ _S	F _۱ _C	B _۴ _D	B _۳ _I	B _۲ _S	B _۱ _N	
						جمع کل نمرات مثبت
						جمع کل نمرات منفی
						جمع جبری نمرات
						درصدها (بر اساس جدول ۳-۱)

دستورالعمل

سؤالاتی را که در صفحات بعد خواهید دید، برای بررسی علائق و نگرش‌های شما طرح شده است. این سؤالات از نوع سؤالات هوشی نیست. بنابراین، پاسخ درست یا غلط وجود نخواهد داشت. پس از هر سؤال، کلمات «بلی»، «خیر» یا علامت سؤال «؟» خواهید دید. اگر پاسخ شما به یک سؤال «بلی» است، دور کلمه‌ی بلی دایره بکشید. اگر پاسخ شما «خیر» است، دور کلمه‌ی خیر دایره بکشید. اگر به‌طور مطلق، نمی‌توانید

پاسخ «بلی» یا «خیر» بدهید، در آن صورت دور علامت سؤال «؟» دایره بکشید.

۱. آیا از اینکه نمی‌توانید با مقررات اجتماعی سازگار شوید، رنج می‌برید؟
بلی خیر؟
۲. آیا گاه و بیگاه خیالبافی می‌کنید؟
بلی خیر؟
۳. آیا عادت دارید، به جای کمک گرفتن از دیگران کارهایتان را خودتان انجام دهید؟
بلی خیر؟
۴. آیا اتفاق افتاده است که مسیرتان را عوض کنید تا با کسی روبرو نشوید؟
بلی خیر؟
۵. آیا می‌توانید انتقادهای دیگران را بدون ناراحتی تحمل کنید؟
بلی خیر؟
۶. آیا گاه و بیگاه به گدا پول می‌دهید؟
بلی خیر؟
۷. آیا دوست دارید در جمع کسانی باشید که جوان‌تر از شما هستند؟
بلی خیر؟
۸. آیا معمولاً خود را بدبخت احساس می‌کنید؟
بلی خیر؟
۹. آیا در محیط‌های ناشناخته، اگر راهتان را گم کنید، خیلی ناراحت می‌شوید؟
بلی خیر؟
۱۰. اگر دیگران با عقیده‌ی شما مخالفت کنند، فوراً دل‌سرد می‌شوید؟
بلی خیر؟
۱۱. آیا سعی می‌کنید عقیده‌ی خود را دنبال کنید، اگرچه احتیاج به مبارزه باشد؟
بلی خیر؟
۱۲. آیا معمولاً سرخ و سفید می‌شوید؟
بلی خیر؟
۱۳. آیا به ورزش بیشتر از مسائل علمی علاقه دارید؟
بلی خیر؟
۱۴. آیا خودتان را یک فرد عصبی می‌دانید؟
بلی خیر؟
۱۵. آیا وقتی در صف ایستاده‌اید و منتظر نوبت هستید؟
بلی خیر؟
۱۶. آیا تا به حال سعی کرده‌اید به زور وارد جایی بشوید یا به حيله متوسل شوید؟
بلی خیر؟
۱۷. آیا به طور کلی در مقابل تعریف و سرزنش حساسیت دارید؟
بلی خیر؟
۱۸. آیا نسبت به بعضی مسائل حساسیت دارید؟
بلی خیر؟
۱۹. آیا وقتی چیزی می‌خرید چانه می‌زنید؟
بلی خیر؟
۲۰. آیا در مقابل مقامات اداری و علمی خونسردی خود را حفظ می‌کنید؟
بلی خیر؟

۲۱. آیا گاه و بیگاه، به علت فکر و خیال، نمی‌توانید بخوابید؟
بلی خیر ؟
۲۲. آیا در اتخاذ تصمیم کند هستید؟
بلی خیر ؟
۲۳. آیا فکر می‌کنید یک کار خوب و شخصی می‌تواند دوری یک دوست را از یادتان ببرد؟
بلی خیر ؟
۲۴. آیا از کمروبی رنج می‌برید؟
بلی خیر ؟
۲۵. آیا تمایل دارید علت اعمال دیگران را تحلیل کنید؟
بلی خیر ؟
۲۶. آیا اغلب آماده عصبانی شدن هستید؟
بلی خیر ؟
۲۷. آیا اغلب سلیقه‌تان عوض می‌شود؟
بلی خیر ؟
۲۸. آیا خیلی پرحرف هستید؟
بلی خیر ؟
۲۹. آیا گاه و بیگاه حرف سخنان را قطع می‌کنید یا او را مورد بازخواست قرار می‌دهید؟
بلی خیر ؟
۳۰. اگر بخواهید چیز خریداری شده را دوباره به فروشنده برگردانید، ناراحت می‌شوید؟
بلی خیر ؟
۳۱. آیا وقتی تنها هستید، نسبت به زمانی که در اجتماع هستید، مسائل خیلی خنده‌دارتر یا خیلی جدی‌تر به نظرتان می‌رسد؟
بلی خیر ؟
۳۲. آیا ترجیح می‌دهید، به جای تنها سفر کردن، با کسی مسافرت کنید که تمام تشریفات را به عهده گیرد؟
بلی خیر ؟
۳۳. آیا دوست دارید به جای انجام دادن کارهای مافوق مورد احترام، کارهای خود را انجام دهید؟
بلی خیر ؟
۳۴. آیا نظر خود را با نوشتن بهتر از گفتن شرح می‌دهید؟
بلی خیر ؟
۳۵. آیا کاری را که مجبور خواهید شد چند سال متوالی به تنهایی انجام دهید، رد خواهید کرد (مثلاً جنگلبانی)؟
بلی خیر ؟
۳۶. آیا اتفاق افتاده است که برای مسئله‌ای پول از دیگران درخواست کنید؟
بلی خیر ؟
۳۷. آیا معمولاً سعی می‌کنید از افراد با قدرت دوری کنید؟
بلی خیر ؟
۳۸. آیا فکر می‌کنید مصاحبت با مردم بهتر از مطالعه کردن افکار شما را روشن می‌کند؟
بلی خیر ؟

۳۹. اگر یک کار توهین‌آمیز برای شما پیش بیاید خیلی ناراحت می‌شوید؟
بلی خیر ؟
۴۰. آیا تا به حال با اراده خود اقدام به تشکیل گروه‌ها یا دسته‌ها کرده‌اید؟
بلی خیر ؟
۴۱. اگر شاهد حادثه‌ای باشید برای کمک کردن عجله می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۴۲. آیا گاه و بیگاه بدون علت می‌ترسید؟
بلی خیر ؟
۴۳. آیا دوست دارید مسئولیت‌ها را به تنهایی بر عهده بگیرید؟
بلی خیر ؟
۴۴. آیا برای شما کتاب بهتر از دوست سرگرم‌کننده است؟
بلی خیر ؟
۴۵. آیا تا به حال سرگیجه گرفته‌اید؟
بلی خیر ؟
۴۶. آیا شوخی‌های توهین‌آمیز شما را ناراحت می‌کند ولو اینکه از حقیقت آن‌ها اطلاع داشته باشید؟
بلی خیر ؟
۴۷. آیا وقتی خبر ناگواری می‌شنوید، احتیاج دارید کسی پیش شما باشد؟
بلی خیر ؟
۴۸. آیا دیگران، به هنگام کار شما را تماشا کنند، ناراحت می‌شوید، ولو اینکه کار خود را خوب انجام دهید؟
بلی خیر ؟
۴۹. آیا معمولاً احساس تنهایی می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۵۰. آیا سعی می‌کنید از مشاجره دوری کنید؟
بلی خیر ؟
۵۱. آیا زود رنج هستید؟
بلی خیر ؟
۵۲. آیا در انجام نقشه‌های خود سعی می‌کنید به جای کمک گرفتن از دیگران، خودتان کار کنید؟
بلی خیر ؟
۵۳. آیا احساس می‌کنید که اگر دیگران را در شادی‌هایتان سهیم کنید لذت بیشتری خواهید برد؟
بلی خیر ؟
۵۴. آیا وقتی با مردم هستید معمولاً احساس تنهایی می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۵۵. آیا وقتی چیزی از مردم می‌گیرید در نگهداری آن دقت می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۵۶. آیا از گفتن مطلبی که دیگران را ناراحت می‌کند خودداری می‌کنید؟
بلی خیر ؟

۵۷. آیا به آسانی گریه می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۵۸. آیا در رستوران غذای خوبی به شما ندهند، اعتراض می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۵۹. آیا در مقابل جمع به سختی حرف می‌زنید؟
بلی خیر ؟
۶۰. آیا اتفاق می‌افتد که نامه‌ای را قبل از پست کردن عوض کنید؟
بلی خیر ؟
۶۱. آیا دوست دارید شبها تنها باشید؟
بلی خیر ؟
۶۲. آیا به سادگی دوستان تازه‌ای پیدا می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۶۳. اگر در رستوران غذا بخورید، دوست دارید فرد دیگری غذای شما را سفارش دهد؟
بلی خیر ؟
۶۴. آیا در امانت گرفتن از شخصی که او را خوب می‌شناسید، تردید می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۶۵. اگر اشتباهاً به کسی سلام کنید ناراحت می‌شوید؟
بلی خیر ؟
۶۶. آیا به سختی می‌توانید از چنگ یک فروشنده خلاص شوید؟
بلی خیر ؟
۶۷. آیا گاه و بیگاه از شما مشورت می‌خواهند؟
بلی خیر ؟
۶۸. آیا در دنبال کردن هدفی که به آن معتقدید معمولاً احساسات دیگران را نادیده می‌گیرید؟
بلی خیر ؟
۶۹. آیا می‌توانید قبل از دیر شدن تصمیم بگیرید؟
بلی خیر ؟
۷۰. آیا وقتی مریض هستید دوست دارید مورد توجه دوستان قرار بگیرید؟
بلی خیر ؟
۷۱. آیا معمولاً خلق خود را عوض می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۷۲. آیا معمولاً در این فکر هستید که کمتر از دیگران نباشید؟
بلی خیر ؟
۷۳. آیا افکار پوچ معمولاً فکر شما را مشغول می‌کنند؟
بلی خیر ؟
۷۴. اگر کاری را به کسی بسپارید و به موقع انجام ندهد او را سرزنش می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۷۵. آیا در مبارزه با یا رقابت با حریفی هستید که خیلی قویتر از شماست می‌توانید از حداکثر توانایی خود بهره می‌گیرید؟
بلی خیر ؟
۷۶. آیا تا به حال برای چند نفر سخنرانی کرده‌اید یا آن‌ها را سرگرم
بلی خیر ؟

نموده‌اید؟

۷۷. آیا پیش می‌آید که از شما سوء استفاده شود؟
بلی خیر ؟
۷۸. آیا وقتی غمگین هستید کسی را پیدا می‌کنید که غم شما را از بین ببرد؟
بلی خیر ؟
۷۹. آیا وقتی مطلبی را به تنهایی مطالعه می‌کنید بهتر از موقعی که با دیگران در باره‌ی آن بحث می‌کنید، می‌فهمید؟
بلی خیر ؟
۸۰. آیا به خودتان اعتماد دارید؟
بلی خیر ؟
۸۱. آیا به خاطر کاری که انجام می‌دهید دوست دارید از شما تعریف کنند؟
بلی خیر ؟
۸۲. آیا حاضر می‌شوید شانس خود را در معامل‌های که عاقبت آن معلوم نیست امتحان کنید؟
بلی خیر ؟
۸۳. آیا خواسته‌های شما گاه و بیگاه باید، در اثر تماس با افراد موفق تحریک شود؟
بلی خیر ؟
۸۴. آیا معمولاً از مشورت کردن دوری می‌کنید؟
بلی خیر ؟
۸۵. آیا رعایت آداب و رسوم اجتماعی را یکی از جنبه‌های اصلی زندگی می‌دانید؟
بلی خیر ؟
۸۶. اگر روزی با دوستان خود دور هم جمع باشید اجازه می‌دهید فرد دیگری نوع سرگرمی‌ها را تعیین کند؟
بلی خیر ؟
۸۷. آیا در مهمانی‌ها یا در مجالس دوست دارید دیگران را شما معرفی کنید؟
بلی خیر ؟
۸۸. اگر در جلسه‌ای دیرتر از موقع برسید، دوست دارید به جای اینکه در ردیف جلو بنشینید، یا در عقب سرپا بایستید؟
بلی خیر ؟
۸۹. آیا پیش از اتخاذ یک تصمیم مهم دوست دارید نظر افراد زیادی را بدانید؟
بلی خیر ؟
۹۰. آیا برای کسی که شما را قدرتمند احساس می‌کند سعی می‌کنید خود را قدرتمند نشان دهید؟
بلی خیر ؟
۹۱. آیا گاهی آنقدر گیج می‌شوید که نمی‌دانید چکار می‌کنید؟
بلی خیر ؟

۹۲. آیا اتفاق می‌افتد در باره‌ی مسئله‌ی خاصی با فرد مسنی که به او احترام می‌گذارید، مشاجره کنید؟
 بلی خیر ؟
۹۳. آیا به دشواری می‌توانید خودتان تصمیم بگیرید؟
 بلی خیر ؟
۹۴. آیا گاهی ابتکار تحرک دادن به جلسه‌ای که خیلی بی‌روح است به دست می‌گیرید؟
 بلی خیر ؟
۹۵. آیا سعی می‌کنید با کسی که خیرهای دروغ در باره‌ی شما شایع می‌کند، تفاهم ایجاد کنید؟
 بلی خیر ؟
۹۶. آیا در مهمانی‌ها یا در مجالس در ملاقات با افراد مهم تردید می‌کنید؟
 بلی خیر ؟
۹۷. آیا تماس با هم‌نوعان خود محرک خوبی برای شماست؟
 بلی خیر ؟
۹۸. آیا تماشای تئاتر را به تماشای رقص ترجیح می‌دهید؟
 بلی خیر ؟
۹۹. آیا میل دارید در نظرهای سیاسی، مذهبی و اجتماعی خود قاطع باشید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۰. آیا ترجیح می‌دهید در لحظه‌های هیجان‌انگیز تنها باشید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۱. آیا معمولاً ترجیح می‌دهید که با دیگران باشید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۲. آیا وقتی از شما تعریف می‌کنند، بهتر کار می‌کنید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۳. آیا به دشواری با افراد ناشناس وارد صحبت می‌شوید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۴. آیا بدون علت از شادی، به غم روی می‌آورید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۵. آیا از چیزی که به خود شما تعلق دارد، بهتر مواظبت می‌کنید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۶. آیا نگران بدبختی‌هایی هستید که ممکن است بوجود آید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۷. آیا معمولاً سعی می‌کنید که احساسات خود را مخفی نگه دارید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۸. آیا می‌توانید مدت زیادی بدون خستگی و تشویق به انجام کاری ادامه دهید؟
 بلی خیر ؟
۱۰۹. آیا از خواندن یک کتاب همان‌قدر لذت می‌برید که در باره‌ی آن بحث می‌کنید؟
 بلی خیر ؟

۱۱۰. آیا عادت دارید با غم و اندوه به تنهایی و بدون کمک دیگران
رو به رو شوید؟
بلی خیر ؟
۱۱۱. آیا در ۵ سال گذشته رسماً سرپرستی یک گروه را به عهده
گرفته‌اید (نماینده، کاپیتان، مدیر)؟
بلی خیر ؟
۱۱۲. آیا دوست دارید تصمیمات فوری را به تنهایی اتخاذ کنید؟
بلی خیر ؟
۱۱۳. آیا در گردش‌های علمی وقتی هیچ کس دیگری مسیر را بلد
نیست، اجازه می‌دهید فرد دیگری مسئولیت‌های گروه را به عهده
گیرد؟
بلی خیر ؟
۱۱۴. آیا وقتی از کوچه عبور می‌کنید خیال می‌کنید مردم به شما نگاه
می‌کنند؟
بلی خیر ؟
۱۱۵. آیا اغلب بیش از حد به هیجان می‌آیید؟
بلی خیر ؟
۱۱۶. آیا فردی هستید که به انتقاد کردن از دیگران شهرت دارید؟
بلی خیر ؟
۱۱۷. آیا معمولاً سعی می‌کنید مسئولیت‌های تازه‌ای بر عهده بگیرید؟
بلی خیر ؟
۱۱۸. آیا در مهمانی‌های تشریفاتی سعی می‌کنید در حاشیه قرار
بگیرید؟
بلی خیر ؟
۱۱۹. اگر به شما بگویند که چگونه کارتان را انجام دهید خیلی بدتان
می‌آید؟
بلی خیر ؟
۱۲۰. آیا ازدواج را یک امر اساسی در خوشبختی فعلی و آینده‌ی
خود می‌دانید؟
بلی خیر ؟
۱۲۱. آیا دوست دارید بیشتر با دوستانتان باشید؟
بلی خیر ؟
۱۲۲. اگر افراد دور و بر شما آدم‌های بدی باشند، باز هم خوش‌بین
باقی می‌مانید؟
بلی خیر ؟
۱۲۳. آیا انضباط موجب ناراحتی شما می‌شود؟
بلی خیر ؟
۱۲۴. آیا در نظر دیگران شما نسبت به جنس مخالف بی‌تفاوت
هستید؟
بلی خیر ؟
۱۲۵. آیا اطمینان دارید که بتوانید حرفی بزنید و بین افراد یک گروه
بحث ایجاد کنید؟
بلی خیر ؟

پاسخ نامه شخصیتی برون رویتر

نام و نام خانوادگی: سن: تاریخ:

سؤال	؟	خیر	بلی	سؤال	؟	خیر	بلی	سؤال	؟	خیر	بلی	سؤال	؟	خیر	بلی	سؤال	؟
۱				۹۷				۶۵				۳۳					
۲				۹۸				۶۶				۳۴					
۳				۹۹				۶۷				۳۵					
۴				۱۰۰				۶۸				۳۶					
۵				۱۰۱				۶۹				۳۷					
۶				۱۰۲				۷۰				۳۸					
۷				۱۰۳				۷۱				۳۹					
۸				۱۰۴				۷۲				۴۰					
۹				۱۰۵				۷۳				۴۱					
۱۰				۱۰۶				۷۴				۴۲					
۱۱				۱۰۷				۷۵				۴۳					
۱۲				۱۰۸				۷۶				۴۴					
۱۳				۱۰۹				۷۷				۴۵					
۱۴				۱۱۰				۷۸				۴۶					
۱۵				۱۱۱				۷۹				۴۷					
۱۶				۱۱۲				۸۰				۴۸					

جدول شماره ۲-۳ کلید تصحیح پرسش نامه تشخیصی برون رویتز (از سؤال ۱ تا ۱۵)

	B ₁				B ₂				B ₃				B ₄				F ₁				F ₂				
	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	؟	
۱	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	
۲	۲	۲			۴		۴		۱	۱	۱	۱	۳		۳	۱		۱	۲		۳	۲		۳	
۳	۵	۴	۲		۱	۱	۲		۳	۴			۱		۱	۱	۱	۱	۳	۳		۲	۳		۵
۴	۲	۲			۳	۲			۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
۵	۶		۵	۲		۳	۳	۱		۳		۳	۱		۳	۲	۴		۷		۱	۱		۱	۵
۶	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۲		۲	۶
۷	۳	۱	۱	۱	۱	۱	۲		۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۳	۱		۱		۲	۷
۸	۷	۷			۱	۱			۳	۲	۳		۱	۱	۱	۱	۱	۱	۴	۵	۴		۴		۸
۹	۱	۱	۲		۲	۲	۲		۱	۱	۱	۱	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۵	۲	۲	۲	۲	۲	۹
۱۰	۳	۳	۱		۳		۲		۱	۲		۱	۲		۲	۳	۳	۸	۱	۱	۴		۳		۱۰
۱۱	۱		۱	۱		۲	۱			۱	۲		۲	۲	۱	۱	۱	۱		۳		۲		۳	۱۱
۱۲	۳	۳			۱	۱			۳	۳		۲		۲	۲	۱	۱	۵	۵		۱		۲		۱۲
۱۳	۱		۱	۲	۳		۲		۱	۲		۱	۱	۱	۱	۱	۱				۶		۴		۱۳
۱۴	۴	۴			۱	۱	۱	۱	۳	۳		۲		۲	۲	۱	۱	۵	۲	۲	۶	۲		۳	۱۴
۱۵	۱		۱	۱		۱	۱	۱		۱		۳	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱		۴	۱۵

کلید تصحیح پرسش نامه شخصیتی بیرون رویتز (از سؤال ۳۳ تا ۴۷)

	B ₁			B ₂			B ₃			B ₄			F ₁			F ₂			
	بله	خیر	؟	بله	خیر	؟	بله	خیر	؟	بله	خیر	؟	بله	خیر	؟	بله	خیر	؟	
	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	+
۳۳				۲	۲		۱	۱		۲	۲		۱	۱		۱	۱		۲
۳۴	۲		۲	۲		۱	۱		۱	۱		۱	۲		۱	۱		۱	
۳۵	۱		۱	۱		۳	۱		۱	۱					۴	۵		۲	۴
۳۶	۱		۱							۳	۴		۱					۴	
۳۷	۱	۱		۲		۲	۲		۱	۱		۱	۱		۱	۱		۲	۵
۳۸			۱	۱		۴			۱	۱		۱	۳		۱	۴		۴	۱
۳۹		۵	۷		۲	۱	۱		۴	۳		۱	۱		۱	۳		۲	۴
۴۰	۲		۲	۲		۱	۱			۴	۴		۱	۱		۱		۱	۳
۴۱	۲			۲		۱	۱		۱	۱		۱	۲		۱	۱		۴	۱
۴۲																			
۴۳				۳		۱	۱		۲	۲		۲	۲		۴	۵		۲	۴
۴۴				۳		۲	۳		۲	۳		۲	۳		۳	۴		۲	۳
۴۵				۲		۱	۱		۱	۱		۱	۱		۱	۱		۲	۳
۴۶				۲		۲	۲		۲	۲		۲	۲		۲	۲		۲	۲
۴۷				۲		۲	۲		۲	۲		۲	۲		۲	۲		۲	۲

کلید تصحیح پرسش نامه تشخیصی برون رویتز (از سؤال ۴۸ تا ۶۳)

	B _۱		B _۲		B _۳		B _۴		R _۱		R _۲	
	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	؟	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر
	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+
۴۸	£ ۳		۱	۱	۲	۲	۱	۲	۳	£ ۴	۲	
۴۹	£ ۳		۱		۳	۳	۱	۲	۵	۳	۱	£ ۴
۵۰		۱	۲	۱			۱	۱	۳	۲	۳	۲
۵۱	۷	۷	۲	۱		۶	۷	۱	۷	£ ۴	۶	۲
۵۲	۱		۱	۳	۳	۱	۱	۱		۲	۳	۶
۵۳	۲	۲	۱		۱	۱	۱	۱	۳	۲	۲	۳
۵۴	£ ۵		۱		۳	۳	۲	۲	۵	۲	۶	۸
۵۵		۲		۱		۱	۱	۱		۱	۲	
۵۶	۱		۱	۱		۲	۲	۱	۵	۱	۲	۳
۵۷	۳	۳		۱		۲	۲	۳	۹	۱		£ ۴
۵۸	۱		۲	۱		۱	۲	£ ۴		£ ۴	۳	۳
۵۹	۳	۳	۲		۱		۱	£ ۴	£ ۴	۳	۳	۳
۶۰	۱	۱		۱	۲	۲						۳
۶۱	۱	۱	۱	۷	۷	۱		۱	۱	£ ۴		۵
۶۲	۲		۳	۲		۲		۳	۵	۳	۱	۷
۶۳	۱	۱	۱		۱	۱		۱	£ ۴	۲	۱	

کلید تصحیح پرسش‌نامه شخصیتی برون رویتزر (از سؤال ۶۴ تا ۷۸)

	B ₁				B ₂				B ₃				B ₄				F ₁				F ₂			
	بلی	ختر	۹	+	بلی	ختر	۹	+	بلی	ختر	۹	+	بلی	ختر	۹	+	بلی	ختر	۹	+	بلی	ختر	۹	+
۶۴	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+
۶۵	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
۶۶	۴	۴	۱	۲	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
۶۷	۲	۳	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
۶۸	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	
۶۹	۴	۴	۱	۳	۳	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۳	۱	۳	۱	۶	۶	۳	۳	۳	۳	۳	۳	
۷۰	۱	۱	۱	۴	۴	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۳	۳	۳	
۷۱	۳	۲	۲	۱	۱	۵	۴	۲	۱	۲	۱	۱	۱	۱	۳	۶	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۴	
۷۲	۶	۶	۱	۲	۲	۳	۲	۱	۱	۱	۱	۴	۴	۷	۴	۳	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۲	
۷۳	۷	۷	۱	۱	۱	۲	۳	۱	۱	۲	۲	۳	۴	۴	۳	۳	۳	۲	۲	۲	۲	۲	۲	
۷۴	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۳	۳	۱	۱	۳	۱	۳	۳	۱	۲	۲	۲	۲	۲	
۷۵	۱	۲	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۴	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۵	
۷۶	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۱	۱	۱	۴	
۷۷	۲	۳	۱	۱	۱	۲	۱	۲	۱	۲	۲	۱	۱	۴	۵	۷	۱	۱	۱	۱	۳	۳	۴	
۷۸	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۳	۲	۷	۱	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۴	

کلید تصحیح پرسش نامه شخصیتی برون روینر (از سؤال ۷۹ تا ۹۴)

	B ₁				B ₂				B ₃				F ₁				F ₂			
	بلی	خیر	۹	+	بلی	خیر	۹	+	بلی	خیر	۹	+	بلی	خیر	۹	+	بلی	خیر	۹	+
۷۹	۱	۱	۱	+	۴	۴	۱	-	۱	۱	۱	-	۱	۲	۲	+	۳	۴	۲	+
۸۰	۵	۴	۲	+	۲	۲	۲	-	۴	۵	۱	-	۷	۲	۷	+	۲	۳	۳	+
۸۱	۳	۳	۱	+	۳	۲	۲	-	۱	۱	۱	-	۴	۱	۴	+	۱	۶	۶	+
۸۲	۱	۲	۲	+	۴	۳	۲	-	۳	۳	۲	-	۳	۳	۳	+	۴	۴	۴	+
۸۳	۱	۱	۳	+	۳	۳	۲	-	۱	۲	۱	-	۲	۲	۱	+	۴	۴	۳	+
۸۴	۱	۱	۱	+	۲	۲	۱	-	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	+	۳	۱	۱	+
۸۵	۱	۱	۳	+	۲	۲	۱	-	۱	۱	۱	-	۱	۱	۲	+	۳	۵	۵	+
۸۶	۲	۱	۱	+	۱	۱	۱	-	۲	۲	۲	-	۴	۴	۳	+	۳	۱	۱	+
۸۷	۲	۳	۲	+	۱	۲	۲	-	۴	۴	۱	-	۱	۱	۴	+	۲	۱	۱	+
۸۸	۳	۲	۱	+	۱	۱	۱	-	۱	۱	۱	-	۲	۲	۵	+	۲	۲	۲	+
۸۹	۱	۱	۲	+	۴	۳	۳	-	۱	۱	۲	-	۱	۲	۱	+	۶	۶	۶	+
۹۰		۱	۲	+	۱	۱	۱	-	۲	۱	۱	-	۱	۱	۱	+	۱	۱	۱	+
۹۱	۳	۳	۲	+	۱	۱	۱	-	۲	۲	۳	-	۴	۴	۱	+	۱	۱	۱	+
۹۲	۱		۲	+	۱	۱	۲	-	۲	۲	۲	-	۱	۱	۱	+	۱	۱	۵	+
۹۳	۳	۳		+	۳	۴	۳	-	۴	۳	۳	-	۵	۲	۱	+	۱	۵	۵	+
۹۴	۲	۳	۱	+	۱	۱	۱	-	۴	۱	۱	-	۳	۵	۱	+	۱	۳	۳	+

کلید تصحیح پرسش نامه شخصیتی برون رویتر (از سؤال ۹۵ تا ۱۰۹)

	B ₁				B ₂				B ₃				F ₁				F ₂				
	بلی	خیر	۴	۳	بلی	خیر	۴	۳	بلی	خیر	۴	۳	بلی	خیر	۴	۳	بلی	خیر	۴	۳	
	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	
۹۵	۱		۱		۱		۱		۱		۱		۱		۱		۳		۳		۶
۹۶	۴	۳	۱		۱		۱		۱		۱		۳		۴	۳	۴		۴		۸
۹۷	۲		۳	۲	۴		۳		۱		۱		۱		۱		۲		۲		۶
۹۸	۱		۱		۱		۲		۲		۱		۱		۱		۲		۱		۱
۹۹	۱		۱		۲		۱		۲		۱		۱		۱		۱		۹		۱
۱۰۰	۲		۲		۳		۳		۲		۱		۱		۱		۲		۷		۳
۱۰۱	۱		۱		۵		۶		۱		۱		۱		۱		۲		۴		۵
۱۰۲					۱		۲		۲		۱		۱		۱		۱		۱		۳
۱۰۳	۳		۲		۱		۱		۱		۱		۵		۸		۴		۶		۱
۱۰۴	۷		۷		۱		۱		۵		۲		۱		۵		۲		۱		۳
۱۰۵			۲		۱		۱		۲		۱		۱		۱		۲		۳		۳
۱۰۶	۶		۵		۱		۱		۳		۳		۲		۴		۴		۱		۲
۱۰۷	۱		۱		۲		۳		۱		۱		۱		۱		۲		۳		۵
۱۰۸	۲		۳		۳		۴		۱		۱		۱		۲		۵		۳		۴
۱۰۹	۱		۱		۳		۳		۲		۲		۱		۱		۱		۶		۴

کلید تصحیح پرسش نامه شخصیتی بیرون رویتز (از سوال ۱۱۰ تا ۱۲۵)

	B ₁		B ₂		B ₃		B ₄		R ₁		R ₂		
	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	بلی	خیر	
	-	+	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	
۱۱۰	۱	۱	۴	۵	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۳	۴	۲
۱۱۱	۲	۲	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۵	۵
۱۱۲	۱	۱	۶	۶	۱	۱	۲	۱	۳	۳	۱	۴	۱
۱۱۳	۲	۱	۳	۱	۲	۱	۲	۲	۳	۲	۳	۲	۲
۱۱۴	۵	۴	۲	۱	۳	۳	۱	۳	۷	۳	۴	۳	۳
۱۱۵	۳	۳	۱	۱	۲	۲	۱	۱	۶	۲	۱	۳	۳
۱۱۶	۱	۲	۲	۲	۲	۱	۱	۴	۴	۲	۱	۶	۳
۱۱۷		۱	۱	۲	۱	۱	۲	۳	۱	۱	۱	۱	۲
۱۱۸	۴	۲	۱	۱	۳	۲	۴	۱	۵	۴	۴	۲	۲
۱۱۹	۲	۲	۱	۱	۲	۲	۱	۱	۳	۴	۳	۲	۵
۱۲۰	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۱	۲	۱	۱	۲	۵	۵
۱۲۱	۲	۲	۴	۳	۲	۱	۲	۲		۲	۵		۱
۱۲۲	۲	۳	۳	۳	۱	۱	۱	۱		۲	۳	۵	۵
۱۲۳	۳	۳		۱	۲	۲		۳	۳	۲	۳	۳	۳
۱۲۴	۲	۲	۱	۱	۱	۱	۱	۲	۲	۳	۲	۳	۴
۱۲۵	۳	۲	۲	۲	۲	۱	۲	۳	۴	۴	۳	۱	۱

خلاصه

پرسش‌نامه شخصیتی برن رویتزر یکی از رایج‌ترین پرسش‌نامه‌هایی است که در سازمان‌ها و کارخانه‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد. به بیان بهتر هنگامی مدیران سازمان‌ها و کارخانه بخواهند درباره برخی از ویژگی‌های شخصیتی کارکنان خود اطلاعات سریعی به‌دست آورند، آزمون برن رویتزر ابزار مناسبی می‌باشد. این آزمون ۱۲۵ سؤال دارد که آزمودنی پاسخ خود را در سه گزینه بلی، خیر و نمی‌دانم مشخص می‌نماید. آزمون برن رویتزر شش جنبه شخصیتی را مورد اندازه‌گیری می‌دهد که عبارتند از ۱. روان‌آزردگی‌گرایی، ۲. درون‌گرایی، برون‌گرایی، ۳. با خود بودن، ۴. سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، ۵. اعتماد به خود، ۶. اجتماعی بودن. این آزمون هم به‌صورت گروهی و هم به‌صورت فردی برای هر دو جنس از سن ۱۶ سال به بالا قابل اجرا می‌باشد. چنانچه نمره نهایی آزمودنی در هر یک از ویژگی‌های شخصیتی مورد بررسی این آزمون، بالاتر از ۵۰ درصد باشد، آزمودنی واجد علائم بیمارگونه آن ویژگی شخصیتی می‌باشد.

اصطلاحات کلیدی

پرسش‌نامه شخصیتی برن رویتزر	تمایل به روان‌آزردگی‌گرایی (B ₁ -N)
درون‌گرایی - برون‌گرایی (B ₂ -I)	با خود بودن (B ₃ -I)
سلطه‌گری - سلطه‌پذیری (B ₄ -D)	اعتماد به خود (F ₁ -D)
اجتماعی بودن (F ₂ -C)	

پرسش

الف) مروری

۱. پرسش‌نامه شخصیتی برن رویتزر در چه زمینه‌هایی کاربرد دارد، به اختصار توضیح دهید.
۲. مقیاس شش‌گانه آزمون برن رویتزر را نام ببرید و هر یک را به اختصار توضیح دهید.
۳. چگونگی روش اجرا و نمره‌گذاری آزمون برن رویتزر را توضیح دهید.
۴. نمره برش در مقیاس‌های آزمون برن رویتزر چه نمره یا چه درصدی می‌باشد، با یک مثال توضیح دهید.

۵. آزمون برون رویتز را در مورد دو آزمودنی اجرا کرده و این دو آزمودنی را در مقیاس شش‌گانه با هم مقایسه کنید.

ب) چند گزینه ای

۱. پرسش‌نامه شخصیتی برون رویتز حاوی چند سؤال شخصیتی می‌باشد؟

الف) ۹۸ (ب) ۱۱۵

ج) ۱۲۵ (د) ۱۳۵

۲. ویژگی B_۳-I بیانگر کدام یک از مقیاس‌های شش‌گانه آزمون برون رویتز می‌باشد؟

الف) با خود بودن (ب) سلطه‌گری - سلطه‌پذیری

ج) اعتماد به نفس (د) اجتماعی بودن

۳. مناسب‌ترین سن مورد استفاده آزمون برون رویتز چه سنی می‌باشد؟

الف) بین ۱۶ تا ۲۰ سالگی (ب) بین ۱۶ تا ۴۵ سالگی

ج) بین ۲۰ تا ۳۰ سالگی (د) بین ۱۹ تا ۲۵ سالگی

۴. نقطه درصدی که مقیاس‌های شش‌گانه آزمون برون رویتز براساس آن مورد تعبیر و

تفسیر می‌شوند، چه نقطه‌ای می‌باشد؟

الف) ۵۰ درصدی (ب) ۶۰ درصدی

ج) ۷۵ درصدی (د) ۸۵ درصدی

۵. آزمون برون رویتز جهت تعبیر و تفسیر نتایج، چند بار نمره‌گذاری می‌شود؟

الف) ۴ بار (ب) ۶ بار

ج) ۱ بار (د) ۳ بار

فصل چهارم

پرسش نامه شخصیتی چند وجهی مینه سوتا (MMPI)

هدف‌های یادگیری

- با خواندن این فصل، انتظار می‌رود که دانشجو بتواند
۱. چگونگی شکل‌گیری پرسش‌نامه MMPI را توضیح دهد.
۲. انواع مقیاس‌های روایی را نام برده و نقش هریک را توضیح دهد.
۳. انواع مقیاس‌های بالینی را نام برده و نقش هر یک را به اختصار توضیح دهد
۴. طرز نمره‌گذاری و روش تفسیر نمره آزمون MMPI را توضیح دهد.
۵. قدرت تفسیر ترکیب‌های مختلف مقیاس‌ها را داشته باشد
۶. آزمون MMPI را روی دو نفر اجرا کند و این دو نفر را در جنبه‌های مختلف مقیاس‌های بالینی و روایی مورد مقایسه قرار دهد.

پرسش‌نامه شخصیتی مینه‌سوتا^۱ را می‌توان یکی از مهم‌ترین و معتبرترین پرسش‌نامه‌هایی دانست که به روش گروه - ملاک در اوایل دهه ۱۹۴۰ توسط هته‌وی^۲ و مک‌کینلی^۳ ابداع و در سال ۱۹۸۹ توسط بوچر و همکاران مورد تجدیدنظر قرار گرفت. این پرسش‌نامه نه تنها پرکاربردترین پرسش‌نامه ارزیابی شخصیتی است بلکه یکی از آزمون‌های عینی شخصیت می‌باشد که تاکنون پژوهش‌های بسیاری را برانگیخته‌است (جفری^۴ ۲۰۰۲). هته‌وی و مک‌کینلی (۱۹۴۳) در پژوهش‌های خود متوجه شدند، در پژوهش و همچنین در کار روان‌پزشکی بالینی وجود یک ابزار عینی

1. Minnesota Multiphasic Personality Inventory
2. Hathaway
3. Mckinley
4. Jeffrey

چند بعدی جهت شناسایی آسیب‌های روان‌شناختی ضروری به نظر می‌رسد. به همین جهت آن‌ها علاقمند به ساخت وسیله‌ای شدند که بتواند نمونه جامعی از رفتارهای مورد اهمیت در نظر روان‌پزشکان را فراهم آورد و در عین حال، این نمونه رفتاری به قدری ساده باشد که بتوان آن را بر روی افرادی باهوش و باتحویلات محدود به‌کار برد. آن‌ها با استفاده از برگه‌های معاینه‌روانی، درس‌نامه‌های روان‌پزشکی، مقیاس‌های نگرش‌سنج، پرسش‌نامه‌های شخصیتی موجود و تجارب بالینی خودشان مجموعه‌ای بیش از ۱۰۰۰ ماده گردآوری نمودند و آن‌ها را در یک چهارچوب خودسنجی بلی و خیر مرتب کردند. در نهایت با تجدیدنظرهای متعددی که بر روی آن انجام دادند، آزمون ۵۶۵ سؤالی را که مشتمل بر ۱۰ مقیاس بالینی^۱ و ۳ مقیاس روایی^۲ می‌باشد، ابداع نمودند. (لاینون و همکاران، ۱۹۹۷ به نقل از نقشبندی و همکاران، ۱۳۸۲).

مقیاس‌های بالینی بیانگر اختلالات روانی مانند افسردگی، خودبیمار انگاری، پارانویا و ... می‌باشد و مقیاس‌های روایی مبین نگرش‌هایی است که آزمودنی نسبت به آزمون در رابطه با خودش دارد. به دیگر سخن چنانچه آزمودنی تصویری بدتر از آنچه که هست یا بهتر از آنچه که هست داشته باشد، توسط مقیاس‌های روایی مشخص گردد. (جعفری، ۲۰۰۲).

مقیاس‌های روایی

مقیاس‌های روایی عبارتند از: K, F, L (اخوت و دانشمند، ۱۳۵۷)
الف) مقیاس L: این مقیاس ۵ سؤال آزمون را به خود اختصاص داده و مبین خشکی، تحجر و در عین حال کمال‌گرایی آزمودنی می‌باشد. نمره زیاد در این مقیاس مخصوص افرادی است که سعی داشته‌اند چهره‌ای جز آنچه هستند، ارائه دهند. در مجموع، این مقیاس دروغ‌گویی آزمودنی را نشان می‌دهد.

ب) مقیاس F: بیشتر مبین آشفتگی فکری و خود کم‌انگاری آزمودنی می‌باشد. تعداد سؤالات این مقیاس ۱۵ تا می‌باشد، نمره زیاد در این مقیاس بیشتر معلول اشتباه آزمودنی، عدم فهم سؤالات و یا عدم همکاری وی می‌باشد. افرادی که دارای افکار غیرعادی هستند و آنان که گوشه‌گیر و مردم‌گریز بوده و در فعالیت‌های اجتماعی

شرکت نمی‌کنند و یا دارای حساسیت‌های زیادی می‌باشند، در این مقیاس نمره بالای می‌گیرند. نمره کم در این میزان صمیمیت، آرامی، سادگی و قابل اعتماد بودن آزمودنی را نشان می‌دهد.

ج) مقیاس K: تعداد سؤالات این ۱۶ تا می‌باشد که بیانگر جنبه‌های دفاعی آزمودنی می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این مقیاس نمره بالا می‌آورند، افرادی هستند ناامن که با مشکلات فراوانی در روابط اجتماعی و کنش‌های متقابل خود با دیگران مواجه هستند. در عین حال که زندگی آن‌ها فاقد نظم و تربیت و روال مشخصی می‌باشد، قادر به تحمل نامرتبی و بی‌نظمی دیگران نمی‌باشند. نمی‌توانند پیشنهاد‌های اصلاحی دیگران را بپذیرند و قادر نیستند واکنش دیگران را نسبت به رفتار خویش پیش‌بینی کرده و نسبت به آن بینش داشته باشند. افراد منطقی و مبتکر، که دارای رفتارهای اجتماعی مورد قبول هستند در این مقیاس نمره در حد متوسط می‌آورند. افرادی که در این مقیاس نمره کم می‌آورند نسبت به دیگران بدبین بوده و در عین حال که محتاط و صلح‌جو می‌باشند در ناراحتی خود اغراق می‌کنند.

با بررسی نمره آزمودنی در مقیاس‌های F و K می‌توان به بازخوردهای او و چگونگی پاسخ دادن وی به سؤالات پی‌برد. هرگاه F در نیمرخ آزمودنی بالاتر از F باشد، وی سعی داشته است خود را بدتر از آنچه هست جلوه دهد. تمارض را می‌توان از این نوع نیمرخ استنباط کرد.

هرگاه F در نیمرخ پایین‌تر از K باشد، آزمودنی سعی داشته است خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد و اختلالات و درگیری‌های عاطفی خویش را انکار کرده است.

مقیاس‌های بالینی

مقیاس‌های بالینی این آزمون مشتمل بر ده مقیاس می‌باشد که عبارتند از:

۱. خود بیمار انگاری (Hs)^۱
۲. افسردگی (D)^۲
۳. هیستری (Hy)^۳
۴. انحراف اجتماعی - روانی (Pd)^۴
۵. ویژگی‌های مردانه و زنانه (MF)^۵
۶. پارانویا (Pa)^۶

1. Hypochon drianis
 2. Depression
 3. Hysteria
 4. Pasychopathic deviation
 5. Masculinity feminity
 6. paranoia

۷. خستگی روانی (Pt)^۱
۸. اسکیزوفرنی (Sc)^۲
۹. هیپومانیا (Ma)^۳
۱۰. درونگرایی اجتماعی (Si)^۴

آزمون تجدیدنظر شده MMPI-2 که توسط بوچر و همکاران در سال ۱۹۸۹ تدوین گردید، تغییرات ارزشمندی دارد. نمونه اصلی این پرسش‌نامه متعلق به ۶۰ سال پیش، معرف اقلیت‌های نژادی شامل آمریکایی‌های آفریقایی تبار و بومیان آمریکا نبود. نمونه‌ای که براساس آن هنجاریابی صورت گرفته بود، محدود به مردان و زنان سفیدپوست و اساساً اهالی مینه‌سوتا محدود می‌شد. نسخه جدید آزمون با استفاده از نمونه بسیار بزرگ‌تری که معرف سرشماری ۱۹۸۰ ایالت متحده بود، استاندارد شد. چندین ماده آزمون که تلویحاً اشاره به سازگاری جنسی، کارکرد روده، و مثانه و اعتقادات مذهبی افراطی داشت، حذف شدند. به خاطر این که در برخی موقعیت‌های آزمون، امری مزاحم و اعتراض‌برانگیز تلقی می‌شدند. عبارات تبعیض‌آمیز جنسی و همچنین اصطلاحات تاریخ‌گشته و کهنه حذف شدند. مقیاس‌های جدیدی نیز برای سوء مصرف مواد، رفتار ریخت‌الف و مشکلات زناشویی در نظر گرفته شدند. (دیویسون، نیل، کرینگ، ۲۰۰۴ به نقل از دهستانی، ۱۳۸۳).

فرم اصلی آزمون MMPI چون هم از جهت محتوای سؤالات و هم از جهت نوع مقیاس‌های بالینی با بسیاری از ارزش‌های فرهنگی کشور ما مغایرت داشت، اخوت و دانشمند (۱۳۵۷) شکل کوتاه این آزمون که هشت مقیاس و ۷۱ ماده دارد را در نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه تهران هنجارگزینی کرده و مطابق با هنجارها و ارزش‌های فرهنگی کشور ما روایی و پایایی آن را اندازه‌گیری نموده‌اند. شکل کوتاه ۷۱ سؤالی MMPI که در ایران هنجاریابی گردیده، واجد سه مقیاس روایی (L، F، K) و هشت مقیاس بالینی می‌باشد. به عبارت دیگر در شکل کوتاه MMPI مقیاس بالینی ویژگی‌های مردانه و زنانه (MF) و درونگرایی اجتماعی (Si) حذف شده‌اند. در زیر سعی شده هشت مقیاس بالینی فرم کوتاه به اختصار توضیح داده شود.

1. psychasthenia
2. Schizophrenia
3. Hypomania
4. Social introversion

۱. خود بیمارانگاری (Hs): ۱۴ سؤال^۱ این آزمون مربوط به تصور و برداشتی است که آزمودنی از وضعیت جسمانی و روانی خود دارد.

آزمودنی‌هایی که در این مقیاس نمره بالایی می‌گیرند، بیش از حد نگران سلامت خود از ابتلا به بیماری‌های جسمی می‌باشند. حتی اگر قراین پزشکی زیادی دال بر عدم بیماری آن‌ها وجود داشته باشند، باز هم بر این باورند که دچار ناراحتی‌های جسمانی می‌باشند. از ویژگی‌های بارز این نوع افراد واکنش افراطی نسبت به برخی از نشانگان مانند ناراحتی‌های معده - روده‌ای، سردرد، تپش قلب تعریق می‌باشد. (هلمز^۲، ۱۹۸۴)، نمره نزدیک میانگین در آزمودنی‌هایی دیده می‌شود که لجباز و خودخواه بود، آمادگی برای گرایش به افکار پارانویید را از خود نشان می‌دهند. نمره کم در این مقیاس دلیل بر احساس مسئولیت و قدرت سازگاری آزمودنی با محیط می‌باشد.

۲. افسردگی (D): ۲۰ سؤال آزمون MMPI اختصاص به اختلال افسردگی دارد. آزمودنی‌هایی که در این مقیاس نمره بالا می‌آورند، افرادی گوشه‌گیری، تنهایی‌گرا، و اندوهگین هستند. اهل تفریح نیستند. روابط اجتماعی محدودی دارند، کنده روانی - حرکتی دارند. تصورات منفی نسبت به خود دارند به گونه‌ای که خودشان را کهتر، بی‌ارزش، بی‌مصرف و گناهکار می‌دانند. اشتهای خوبی ندارند، دچار بی‌خوابی یا بدخوابی هستند. کلاً غم و اندوه بر گستره زندگی آن‌ها حاکم می‌باشد (آزاد، ۱۳۷۷). کسانی که در این مقیاس نمره بالایی آورند سرزنده، فعال و شاداب می‌باشند.

۳. هیستری (Hy): ۲۵ سؤال آزمون MMPI مربوط به هیستری می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این مقیاس نمره بالا می‌آورند، نشانگان حسی، حرکتی و احشایی بیمارگونه‌ای دارند، در صورتی که هیچگونه مبنای زیستی و پزشکی برای آن وجود ندارد. مثلاً اختلالات بینایی، شنوایی، فلج‌های دست و پا، گرفتگی صدا، ناراحتی معده‌ای - روده‌ای نظیر تهوع، استفراغ و اسهال دارند که هیچگونه علل زیستی برای ناراحتی‌های آن‌ها وجود ندارد. این گونه افراد به ناراحتی‌های خود بینش کافی ندارند و سعی می‌کنند با

۱. باید بخاطر داشته باشیم هر سؤال آزمون فقط مربوط به یک مقیاس نمی‌باشد، بلکه یک سؤال ممکن است توصیف کننده چندین مقیاس بالینی باشد.

نشان دادن علایم جسمانی توجه دیگران را به خود جلب کنند.

۴. **انحراف اجتماعی - روانی (Pb):** ۱۹ سؤال آزمون MMPI مربوط به انحرافات و ناسازگاری‌های اجتماعی می‌باشد. آزمودنی‌هایی که در این مقیاس نمره بالا می‌گیرند، احساس مسئولیتی در قبال رفتارهای خود نسبت به دیگران ندارند. طرح و برنامه منظم و هدفداری برای خود در آینده ندارند. در حیطه کارهای حرفه‌ای و شغلی خود دائماً از شاخه‌ای به شاخه دیگری می‌روند. هیچ‌گونه شرم یا پشیمانی از کارهای زشت خود ندارند. از تجارب گذشته خود پند و عبرت نمی‌گیرند و کارهای بد گذشته خود را تکرار می‌کنند. معمولاً پرخاشگر و عصبی هستند و از موادمخدر و مشروبات الکلی بیشتر استفاده می‌کنند. روابط اجتماعی قوی با دیگران ندارند و روابط اجتماعی آن‌ها بسیار زودگذر و سطحی می‌باشد. بدکارکردی و اختلالات رفتاری در این گروه بیشتر از گروه‌های دیگر دیده می‌شود. (کومر^۱، ۲۰۰۱).

۵. **پارانویا (Pa):** ۱۴ سؤال آزمون MMPI به پارانویا اختصاص دارد. آزمودنی‌هایی که در این مقیاس نمره بالا می‌گیرند، عدم اعتماد، بدبینی و سوءظن شدیدی نسبت به دیگران دارند. این نوع افراد به مسائل جزئی و بی‌اهمیت حساسیت زیادی از خودشان نشان می‌دهند. به علت بدبینی که نسبت به دیگران دارند، روابط اجتماعی منعطفی با دیگران ندارند. در روابط خود با دیگران خشک و متحجر می‌باشند. غالباً تعصباتی خشک و انعطاف‌ناپذیری دارند، بد اخلاق و انتقادناپذیر هستند و دائماً رفتارهای دیگران را زیر ذره‌بین برده و آن را مورد انتقاد قرار می‌دهند. (روزنهان^۲ و همکاران).

۶. **خستگی روانی (Pt):** ۱۶ سؤال آزمون MMPI به خستگی روانی اختصاص دارد. آزمودنی‌هایی که در این مقیاس نمره بالا می‌آورند، معمولاً مضطرب، بیقرار و ناتوانی در تمرکز دارند. نمره بالا در این مقیاس بیانگر علایم اضطراب و اختلالات اضطرابی مانند: دلهره، تشویش و ترس‌های بی‌مورد، تپش قلب، تنگی نفس، تعریق فراوان، تکرر ادرار، رنگ پریدگی دست و صورت و انتظار رویدادهای بد می‌باشد (کومر، ۲۰۰۱).

افراد متکی به نفس، آرام و مطمئن معمولاً در این مقیاس نمره پایین می‌آورند.

۷. **اسکیزوفرنی (Sc):** ۲۰ سؤال آزمون MMPI اختصاص به این مقیاس دارد. آزمودنی‌هایی که در این مقیاس نمره بالا می‌آورند گوشه‌گیر بوده و افکار عجیب و غیرعادی دارند و از وضعیت خانوادگی خود شکایت دارند. بالا بودن نمره در این مقیاس مبین آن است که آزمودنی خود را غریبه، یکه و تنها احساس می‌کند و معتقد است عضو جامعه خود نیست و مردم او را درک نمی‌کنند. در مورد هویت و شخصیت خود تردید داشته و معتقد است فردی بی‌ارزش است، این مقیاس نه تنها در تشخیص پیسکوز می‌تواند سودمند باشد بلکه در شناخت شخصیت‌های مستعد ابتلا به پیسکوز نیز می‌تواند ارزشمند باشد. (اخوت و دانشمند، ۱۳۵۷).

۸. **هیپومانی (Ma):** ۱۱ سؤال آزمون MMPI اختصاص به این مقیاس دارد. افرادی که نمره بالایی در این مقیاس می‌آورند بسیار پرتحرک می‌باشند. خلق آن‌ها بسیار شنگول، سرحال و تحریک‌پذیر می‌باشد. این گونه افراد وقتی در جمع قرار گیرند متکلم‌وحده می‌باشند. بسیار پرانرژی و خستگی‌ناپذیر می‌باشند. دائماً شغل خود را عوض می‌کنند و هیچ احساس گناهی در مورد آن ندارند. طرح و نقشه‌ای برای آینده خود ندارند و بیشتر در حال زندگی می‌کنند و اگر به آینده فکر کنند، بسیار خوش‌بین می‌باشند. حواس پرتی، پرش افکار^۱، شنگول بودن، خلق تحریک‌پذیر، آرزوهای بلند پروازانه، پوشیدن لباس‌ها و آرایش توجه‌آمیز و کم‌خوابی از ویژگی‌های بارز افراد مبتلا به هیپومانی می‌باشد. (کومر، ۲۰۰۱).

چگونگی اجرای آزمون MMPI

بعد از این که آزمودنی در شرایط مساعدی قرار گرفت، پس از توضیحات مختصر پرسش‌نامه MMPI به او داده می‌شود و گفته می‌شود این پرسش‌نامه دارای ۷۱ سؤال می‌باشد که باید به‌صورت بله و خیر در پاسخ‌نامه پاسخ داده شود. سعی شود هر یک از این جمله‌ها را به‌دقت مطالعه و سپس عقیده، تجربه و احساس خود را به‌صورت موافق

و مخالف در پاسخ‌نامه با درج علامت (x) مشخص نمایید. سعی کنید به تمام سؤالات پاسخ دهید. پرسش‌نامه MMPI هم به صورت فردی و هم به طور گروهی در گروه‌های سنی بالاتر از ۱۶ سال و یا افرادی که حداقل دارای ۸ کلاس تحصیلات دارند، قابل اجرا می‌باشد.

نمره‌گذاری و تفسیر آزمون MMPI

بعد از این که آزمودنی به تمام سؤالات پرسش‌نامه پاسخ داد. پاسخ‌های آزمودنی طبق جدول کلید شماره ۴ نمره‌گذاری می‌شود. به گونه‌ای که وقتی آزمودنی به برخی از سؤالات پاسخ مثبت بدهد، (مطابق جدول شماره ۴) به ازای هر سؤال یک نمره می‌گیرد و اگر به برخی از سؤالات پاسخ منفی بدهد (مطابق جدول شماره ۴) به ازای هر سؤال یک نمره می‌گیرد، مثلاً در مقیاس ۲ (مطابق جدول شماره ۴) اگر آزمودنی سؤالات ۹، ۱۲، ۱۵، ۱۹، ۳۰، ۳۸، ۴۸، ، ، ، ۷۱ پاسخ بلی دهد، به ازای هر سؤال، یک نمره می‌گیرد و چنانچه به سؤالات ۲۰، ۲۴، ۶۱ پاسخ خیر بدهد به ازای هر سؤال، یک نمره می‌گیرد. برای بقیه مقیاس‌ها به همین گونه نمره‌گذاری می‌شود. بعد از این که نمره‌گذاری مطابق یازده کلید مطابق جدول شماره ۴ صورت گرفت، نمرات خام آزمودنی در مقیاس‌های K.F.L (مقیاس‌های روایی) (Ma.Sc.Pt.Pa.Pd.Hy.D.Hs) (مقیاس‌های بالینی) به شکلی که برای انعکاس نیمرخ روایی وی تهیه شده است، منتقل می‌گردد. با وصل نقاطی که نمره آزمودنی را در مقیاس‌های گوناگون نشان می‌دهد، نیمرخ روانی وی ترسیم می‌شود.

شکل‌های جداگانه‌ای برای نیمرخ زنان و مردان دانش‌آموز و دانشجو تهیه شده است که با روش‌های گوناگون می‌توان آن‌ها را مورد تعبیر و تفسیر قرار داد. یکی از این روش‌ها که برای تشخیص اختلالات روانی از جمله افسردگی، اضطراب و هیپومانیا مفید می‌باشد به ارزش کمی نمرات آزمودنی‌ها در مقیاس‌های مختلف مبتنی است. به گونه‌ای که ارزش کمی نمرات میزان شده، به نمره t تبدیل می‌گردد به دیگر سخن نمره تراز شده آزمون در مقیاس t ، برای همه مقیاس‌های روایی و بالینی از روی نمره‌های خام آزمودنی‌های گروه گواه تعیین می‌شود. میانگین مقیاس t برابر ۵۰ و انحراف معیار آن ۱۰ است. کسانی که نمره تراز شده‌ای برابر ۵۰ می‌گیرند، نمره‌ای برابر میانگین گروه

گواه دارند. نمره t معادل ۷۰، دو انحراف معیار بالاتر از میانگین می‌باشد و چنین نمره‌ای مبین تفاوت معنی‌دار نمره آزمودنی با گروه گواه می‌باشد. (شریفی، ۱۳۷۶).

با توجه به نمره‌های میزان شده، اختلال افسردگی را در صورت وجود یکی از سه ترکیب زیر می‌توان تشخیص داد.

الف) نمره در مقیاس D بین ۷۰ تا ۷۹ و در Ma کمتر از ۴۰

ب) نمره در مقیاس D بین ۸۰ تا ۸۹ و در Ma کمتر از ۵۰

ج) نمره در مقیاس D در حدود ۱۰۰ و در Ma کمتر از ۶۰

حالت اضطراب را با توجه به نمره میزان شده برای pt به صورت زیر می‌توان

تشخیص داد.

الف) نمره مقیاس Pt بین ۷۰ تا ۷۹

ب) نمره مقیاس Pt بین ۸۰ تا ۸۹

ج) نمره مقیاس Pt بالاتر از ۹۰

حالت مانیا را در صورتی که Ma بیشتر از ۷۰ و D کمتر از ۵۵ باشد می‌توانیم

تشخیص دهیم.

با ترکیب‌های گوناگون مقیاس‌ها، می‌توان تشخیص‌های مختلفی ایجاد نمود. مثلاً ترکیب مقیاس‌های ۳ و ۲ و ۱ (Hs, D, Hy)، خصیصه سه‌گانه‌ای را تشکیل می‌دهند که نشان‌دهنده روان‌آزردگی می‌باشد. به عبارت دیگر نمره‌های زیاد در مقیاس‌های Hs و Hy همراه با نمره کم در مقیاس D اغلب با اضطراب نوروتیک، تردید، و دودلی و شکوه مداوم از بیماری‌های بدنی رابطه دارد. در این گونه موارد، نیمرخ حاصل از این سه مقیاس به شکل ۷ دیده می‌شود که اغلب نشانه اختلالات اضطرابی است. دسته دوم گروه مقیاس‌ها که برای تشخیص بیماری‌های شدیدتر یعنی پسکوزها مورد توجه قرار می‌گیرند، مقیاس‌های ۹ و ۸، (Pa, Pt, Sc, Ma) است. مطالعات لینون نشان داده است، بیماران نوروتیک در مقیاس‌های Hy, Pt, Hs, D و بیماران پسکوز در مقیاس‌های D, Pd, Sc, Pa ، مجرمان بزرگسال و نوجوانان بزهکار در مقیاس‌های Ma, Sc, Pd (۹ و ۸ و ۴) نمره بالایی به دست می‌آورند. بزهکاران (شریفی، ۱۳۷۶) همچنین رقابت‌های خصمانه و پرخاشگرانه آزمودنی‌ها را می‌توان از بالا بودن نمره آن‌ها در Ma و پایین بودن نمره آن‌ها در D و Pt تشخیص داد. هرگاه نمره زیاد در مقیاس Hs همراه

با نمره زیاد در میزان SC باشد، باید توهمات بدنی را از آزمودنی انتظار داشت و افرادی که گرایش به خودکشی دارند، غالباً در مقیاس‌های D، Pd، Sc، نمره بالا دارند و نمره بالا در مقیاس Pt و D تابلوی بالینی فردی را ترسیم می‌کند که از خود تنفر دارد، خود را بی‌ارزش می‌داند. پرتنش و بیقرار است و گرایش به خودآزاری دارد.

بالا بودن نمره در مقیاس‌های Hy و Pd در افرادی دیده می‌شود که دارای افکار و عواطف کودکانه بوده، رشد اجتماعی و عاطفی کافی را از خود نشان نمی‌دهند. بالا بودن نمره در Pa همراه با نمره زیاد در Hy، تصویر بالینی شخصیت پارانوئیدی را نشان می‌دهد که گرایش‌های نابهنجار خویش و به‌خصوص برداشت‌های غیرعادی خود را از دیگران انکار کند.

به‌طور کلی اخوت و دانشمند (۱۳۵۷) ترکیب‌های گوناگون مقیاس‌های را به شرح زیر مورد تشخیص قرار داده‌اند به شرط این که این ترکیب‌ها از ۷۰ بالاتر باشد. هرچه از ۷۰ بالاتر باشد، شدت اختلال هم بیشتر می‌باشد.

۱-۲: افسردگی

۱-۲-۳: خودبیمار انگاری

۱-۲-۳-۴: پرخاشگری نافع

۱-۲-۳-۸: توهمات جسمانی

۱-۳: اختلالات تبدیلی

۱-۳-۲: افسردگی واکنشی

۱-۶: اسکیزوفرنیا از نوع پارانوئید

۲-۳: افسردگی واکنشی، اضطراب

۲-۴: افسردگی واکنشی، شخصیت پرخاشگر نافع

۲-۷: اضطراب، وسواس

۲-۶: افسردگی در حالت برآشفتنگی و برانگیختگی

۲-۷-۸: واکنش اسکیزوفرنیک

۲-۸: پیسکوز اسکیزوافکتیو

۲-۵: شخصیت اسکیزوئید

۳-۴: شخصیت بی‌ثبات

۵-۴: خودشیفتگی

۶-۴: حالت پارانوید

۶-۵: حالت پارانوید

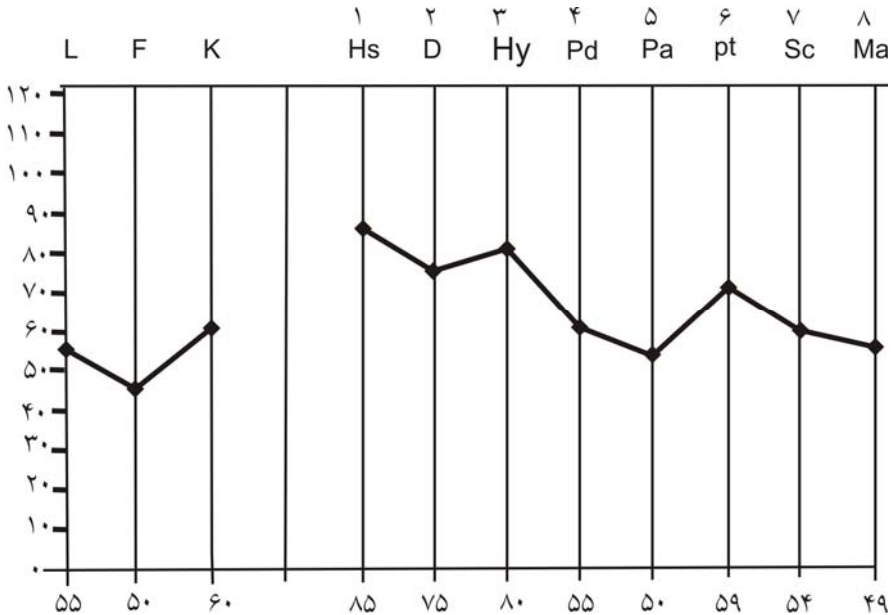
۸-۶: اسکیزوفرنیک پارانوید

۸-۷: شخصیت اسکیزوید

۹-۷: آشفتگی-افسردگی^۱

در زیر دو نمونه از نیمرخ همراه با پیش‌نهادهای تشخیصی و تابلوی بالینی ارائه

می‌شود. الگوی شماره ۱

پیشنهادهای تشخیصی: واکنش اضطرابی، واکنش‌های روان‌تنی، افسردگی،

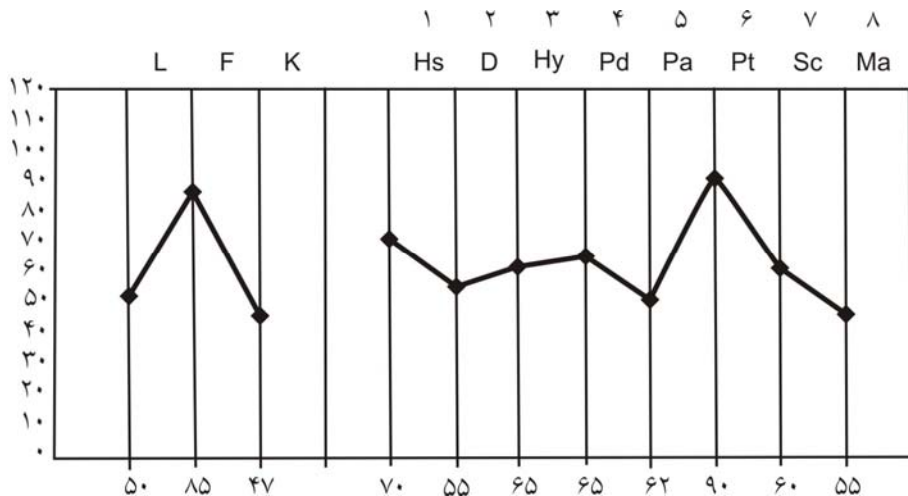
واکنش تبدیلی و خودبیمار انگاری.

علایم مرضی: دردهای جسمانی در ناحیه پشت و سینه، سردرد، حساسیت و

زودرنجی نافع، خستگی‌پذیری و ضعف عمومی، اضطراب و دلبستگی شدید.

تابلوی بالینی: هیستریک، شخصیت نافع‌ال و وابسته به دیگران، تا زمانی که حساسیت و زود رنجی را از خود نشان نداده‌اند، افرادی برون‌گرا و اجتماعی هستند. مکانیزم‌های دفاعی واپس زنی و انکار مبنای اساسی واکنش‌های آن‌ها را تشکیل می‌دهد. در زمان استرس و ناراحتی، علایم جسمانی و روانی - تنی را از خود نشان می‌دهند. در زندگی حرفه‌ای وظیفه‌شناس بوده و تبعیت و فرمانبرداری لازم را دارند.

الگوی شماره ۲

پیشنهادهای تشخیصی: واکنش اسکیزوفرنیک از نوع پارانوئید.

علایم مرضی: پرخاشگری، رفتارهای توهین‌آمیز، توهم، افکار عجیب و غریب،

هدیان با مایه‌های پارانوئید، عدم تناسب عواطف، بدبینی.

تابلوی بالینی: در افرادی که به‌عنوان گروه نمونه دارای این نیم‌رخ بوده‌اند.

اختلال فکر، گوشه‌گیری و مردم‌گریزی، بدبینی شدید نسبت به دیگران، ضعف حافظه، عدم قدرت تمرکز و در بعضی موارد انحرافات جنسی و افراط در باده‌گساری مشاهده شده است. البته باید توجه داشت پیشنهادهای تشخیصی، علایم مرضی و تابلوی بالینی مطابق نیم‌رخ آزمودنی و مصاحبه تشخیصی است که با او صورت می‌گیرد.

به‌طور کلی در تفسیر آزمون MMPI به‌خصوص افرادی که در کاربرد و تفسیر این

آزمون تجربه، آموزش و مهارت کافی ندارند، باید جانب احتیاط را رعایت نمود. چرا این که همه افرادی که نیمرخ آن‌ها به وسیله MMPI به چنین الگوهایی منجر می‌شود، علایم مرضی یا ویژگی‌های ذکر شده را از خود نشان نمی‌دهند) نکته مهم‌تر این که آزمون MMPI یکی از ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات می‌باشد و هرگونه تعبیر و تفسیر نتایج آزمون باید با توجه به مصاحبه کامل و مطالعه شرح حال آزمودنی صورت پذیرد و صرف استناد به نتایج این آزمون، نمی‌تواند یک تشخیص درست را فراهم سازد. تشخیص درست زمانی صورت می‌گیرد که اطلاعات به‌دست آمده از آزمون MMPI در کنار سایر اطلاعات به‌دست آمده قرار گیرد.

جدول شماره ۴-۱: موضوع پاسخ‌هایی که نمره به آن‌ها تعلق می‌گیرد

مقیاس	مقیاس	پاسخ بلی	پاسخ خیر
مقیاس‌های روانی	L		۵۳، ۴۷، ۲۴، ۱۱، ۵
	F	۵۸، ۵۰، ۴۸، ۳۸، ۳۰، ۱۹، ۱۵، ۱۲، ۹، ۷۱، ۶۴، ۵۹	۶۱، ۲۴، ۲۰
	K		۴۰، ۳۶، ۳۴، ۳۳، ۳۱، ۲۳، ۱۱، ۷۰، ۶۹، ۶۶، ۶۱، ۵۵، ۵۱، ۴۳، ۴۱
مقیاس‌های بالینی	Hs	۴۴، ۳۲، ۱۸، ۹	۶۳، ۶۲، ۵۵، ۴۶، ۴۵، ۲۶، ۶، ۲، ۱
	D	۴۴، ۳۶، ۲۵، ۲۲، ۱۸، ۱۷، ۱۳، ۹، ۴	۴۲، ۴۰، ۳۷، ۲۸، ۱۱، ۶، ۳، ۱، ۶۵، ۶۱، ۶۰
	Hy	۵۷، ۴۴، ۱۸، ۹	۲۸، ۲۶، ۲۳، ۲۱، ۱۱، ۳، ۲، ۱، ۴۵، ۴۳، ۴۱، ۴۰، ۳۷، ۳۵، ۲۹، ۶۲، ۵۶، ۵۵، ۴۹، ۴۶
	Pd	۷، ۱۰، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۲۲، ۲۷، ۳۴	۶۵، ۴۹، ۴۳، ۴۱، ۳۵، ۲۸، ۳
	Pa	۵، ۸، ۱۰، ۱۵، ۳۰، ۳۹، ۶۴، ۶۶، ۶۸	۶۷، ۶۳، ۳۱، ۲۹، ۲۸
	Pt	۵، ۸، ۱۳، ۱۷، ۲۲، ۲۵، ۲۷، ۳۱، ۴۴، ۵۱	۴۲، ۳، ۲
	Sc	۵، ۷، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۲۱	۶۳، ۴۶، ۲۶، ۳
	Ma	۴، ۷، ۸، ۲۹، ۳۴، ۳۸، ۳۹، ۵۴، ۵۷، ۶۰	۴۳

سؤالات پرسش نامه شخصیتی مینه سوتا

این پرسشنامه شامل ۷۱ جمله است که هر یک حالت، عقیده یا تجربه‌ای را بیان می‌کند. خواهشمند است هر یک از این جمله‌ها را بدقت مطالعه کنید و موافقت یا مخالفت خود را با هر یک، با درج علامت (×) در مربع بلی (برای موافقت) یا مربع خیر (برای مخالفت) در پاسخ نامه ضمیمه مشخص نمایید. لطفاً از نوشتن یا علامت‌گذاری روی پرسشنامه خودداری فرمایید.

۱. اشتهای خوبی دارم. بلی خیر ؟
۲. بیشتر صبح‌ها خوش و سر حال از خواب برمی‌خیزم. بلی خیر ؟
۳. زندگی روزانه من پر از چیزهایی است که برایم جالبند. بلی خیر ؟
۴. موقع کار فشار و ناراحتی زیادی احساس می‌کنم. بلی خیر ؟
۵. گاهی فکرهای بدی می‌کنم که نمی‌شود در باره آن صحبت کرد. بلی خیر ؟
۶. خیلی کم دچار یبوست می‌شوم. (یا اصلاً دچار یبوست نمی‌شوم). بلی خیر ؟
۷. بعضی وقت‌ها خیلی دلم می‌خواهد خانواده‌ام را ترک کنم. بلی خیر ؟
۸. گاهی اوقات آنچنان دچار به گریه یا خنده می‌افتم که نمی‌توانم جلوی آن را بگیرم. بلی خیر ؟
۹. هر چند یک وقت یک بار تهوع و استفراغ ناراحت‌م می‌کند. بلی خیر ؟
۱۰. به نظرم هیچ کس مرا درک نمی‌کند. بلی خیر ؟
۱۱. گاهی دلم می‌خواهد فحش بدهم. بلی خیر ؟
۱۲. هر چند یک بار دچار کابوس می‌شوم. (خواب‌های وحشتناک می‌بینم) بلی خیر ؟
۱۳. برایم مشکل است که حواسم را روی کاری متمرکز کنم. بلی خیر ؟
۱۴. من تجربه‌های مخصوص و عجیبی داشته‌ام. بلی خیر ؟
۱۵. اگر دیگران برایم زده بودند پشت سرم بدگویی نکرده بودند، من بیشتر موفق بودم. بلی خیر ؟
۱۶. در دوران جوانی مرتکب یک سرقت جزئی شده‌ام. بلی خیر ؟
۱۷. گاه و بیگاه روزها، هفته‌ها و حتی ماه‌ها بوده که دست و دلم به کار نرفته است. بلی خیر ؟
۱۸. خوابم آشفته و ناراحت است. بلی خیر ؟

۱۹. با دیگران که هستم تحمل شنیدن حرف های عجیب و غریب آن‌ها را بلی خیر ؟
ندارم.
۲۰. اکثر کسانی که مرا می‌شناسند از من خوششان می‌آید. بلی خیر ؟
۲۱. کاش به اندازه دیگران خوشحال بودم. بلی خیر ؟
۲۲. اغلب مجبور بودم از کشانی اطاعت کنم که به اندازه من نمی‌فهمیدند. بلی خیر ؟
۲۳. فکر می‌کنم بسیاری از مردم برای جلب کمک و همدردی های دیگران بدبختی‌های خود را بزرگ‌تر جلوه می‌دهند. بلی خیر ؟
۲۴. بعضی وقت‌ها خشمگین می‌شوم. بلی خیر ؟
۲۵. واقعا اعتماد به نفس ندارم. بلی خیر ؟
۲۶. خیلی کم از پرش و تکان ماهیچه‌هایم ناراحت نمی‌شوم. یا اصلا دچار پرش و تکان ماهیچه نمی‌شوم. بلی خیر ؟
۲۷. وقت‌ها احساس می‌کنم که مرتکب کار زشت و خطایی شده‌ام. بلی خیر ؟
۲۸. بیشتر اوقات خوشحالم. بلی خیر ؟
۲۹. بعضی اشخاص آنقدر تحکم می‌کنند که حتی وقتی می‌دانم حق با آن‌هاست دلم می‌خواهد بر خلاف آنچه می‌خواهند رفتار کنم. بلی خیر ؟
۳۰. معتقدم بر ضد من توطئه‌چینی می‌شود. بلی خیر ؟
۳۱. اغلب مردم حاضرند حتی با شیوه‌های غیر عادلانه به منافع و مزایایی برسند. بلی خیر ؟
۳۲. معده‌ام خیلی ناراحتم می‌کند. بلی خیر ؟
۳۳. اغلب نمی‌فهمم چرا آنقدر بدخلق شده‌ام. بلی خیر ؟
۳۴. بعضی اوقات افکارم سریع‌تر از آن بوده که بتوانم به زبان بیاورم. بلی خیر ؟
۳۵. فکر می‌کنم که زندگی خانوادگی‌ام به خوبی زندگی اغلب کسانی است که می‌شناسم. بلی خیر ؟
۳۶. گاهی وقت‌ها احساس می‌کنم که واقعا آدم بی‌مصرفی هستم. بلی خیر ؟
۳۷. در چند سال اخیر بیشتر اوقات حالم خوب بوده است. بلی خیر ؟
۳۸. در زندگی من مواقعی بوده که در آن دست به کارهایی زده‌ام که بعدها نمی‌دانستم چه بوده است. بلی خیر ؟
۳۹. احساس می‌کنم که غالباً بی‌دلیل مجازات شده‌ام. بلی خیر ؟
۴۰. هیچوقت حالم بهتر از حالا نبوده است. بلی خیر ؟

۴۱. برایم مهم نیست که دیگران درباره من چه فکر می کنند. بلی خیر ؟
۴۲. حافظه ام خوب است. بلی خیر ؟
۴۳. گفتگو با غریبه ها برایم دشوار است. بلی خیر ؟
۴۴. اغلب سرپا احساس ضعف می کنم. بلی خیر ؟
۴۵. خیلی کم دچار سردرد می شوم. بلی خیر ؟
۴۶. تا به حال اشکالی در حفظ تعادل خود موقع راه رفتن نداشته ام. بلی خیر ؟
۴۷. بین کسانی که می شناسم بعضی ها را دوست ندارم. بلی خیر ؟
۴۸. کسانی هستند که سعی دارند افکار و عقاید مرا بدزدند. بلی خیر ؟
۴۹. کاش اینقدر خجالتی نبودم. بلی خیر ؟
۵۰. معتقدم که گناهانم غیر قابل بخشش هستند. بلی خیر ؟
۵۱. غالباً از چیزی دلواپسم. بلی خیر ؟
۵۲. رفقایم غالباً مورد پسند پدر و مادرم نبوده اند. بلی خیر ؟
۵۳. کمی پشت سر دیگران غیبت می کنند. بلی خیر ؟
۵۴. بعضی وقت ها احساس می کنم که خیلی آسان تصمیم می گیرم. بلی خیر ؟
۵۵. تقریباً هیچ وقت تنگی قلب یا تنگی نفس نداشته ام. بلی خیر ؟
۵۶. زود از جا در می روم و زود آرام می گیرم. بلی خیر ؟
۵۷. بعضی وقت ها آنقدر بی قرار بوده ام که نمی توانستم یکجا بند شوم. بلی خیر ؟
۵۸. والدین و اعضاء خانواده ام بیش از حد لازم از من ایراد می گیرند. بلی خیر ؟
۵۹. برای هیچکس چندان مهم نیست چه به سرم می آید. بلی خیر ؟
۶۰. سوء استفاده از کسی که خودش چنین امکانی را می دهد را بد نمی دانم. بلی خیر ؟
۶۱. گاهی اوقات احساس می کنم که سرشار از انرژی هستم. بلی خیر ؟
۶۲. قدرت بینایی من به خوبی سال های قبل است. بلی خیر ؟
۶۳. خیلی کم متوجه شده ام که گوشم زنگ بزند یا وزوز کند. بلی خیر ؟
۶۴. یکی دوبار در زندگی احساس کرده ام که کسی سعی دارد با هیپنوتیزم و تلقین مرا وادار به انجمن کارهایی بکند. بلی خیر ؟
۶۵. مواقعی بوده است که بدون علت خاص و بر خلاف معمول با نشاط بوده ام. بلی خیر ؟

۶۶. حتی وقتی هم که با دیگرانم غالباً احساس تنهایی می‌کنم. بلی خیر ؟
۶۷. فکر می‌کنم تقریباً هرکس برای اینکه به دردرس نیافتد، دروغ خواهد گفت. بلی خیر ؟
۶۸. من حساس‌تر از دیگران هستم. بلی خیر ؟
۶۹. مواقعی هست که مغزم کندتر از معمول کار می‌کند. بلی خیر ؟
۷۰. غالباً مردم مرا ناامید می‌کنند. بلی خیر ؟
۷۱. در خوش‌گذرانی افراط کرده‌ام. بلی خیر ؟

پاسخ‌نامه سؤالات پرسش‌نامه شخصیتی مینه‌سوتا

نام و نام خانوادگی: Pa Hs L
 جنس: سن: Pt D F
 تحصیلات: وضعیت تاهل: Sc Hy K
 Pd Ma

بلی	خیر
۵۵	
۵۶	
۵۷	
۵۸	
۵۹	
۶۰	
۶۱	
۶۲	
۶۳	
۶۴	
۶۵	
۶۶	
۶۷	
۶۸	
۶۹	
۷۰	
۷۱	

بلی	خیر
۳۷	
۳۸	
۳۹	
۴۰	
۴۱	
۴۲	
۴۳	
۴۴	
۴۵	
۴۶	
۴۷	
۴۸	
۴۹	
۵۰	
۵۱	
۵۲	
۵۳	
۵۴	

بلی	خیر
۱۹	
۲۰	
۲۱	
۲۲	
۲۳	
۲۴	
۲۵	
۲۶	
۲۷	
۲۸	
۲۹	
۳۰	
۳۱	
۳۲	
۳۳	
۳۴	
۳۵	
۳۶	

بلی	خیر
۱	
۲	
۳	
۴	
۵	
۶	
۷	
۸	
۹	
۱۰	
۱۱	
۱۲	
۱۳	
۱۴	
۱۵	
۱۶	
۱۷	
۱۸	

پاسخ سؤال با علامت (x) مشخص شود.

پروفایل آزمون P. 1 - M. M. - دانشجوی پیشتر

T-TC	L	F	K	Hs	D	Hv	Pd	Pa	Pt	Sc	Ma	T-TC
120												120
115												115
110												110
105		15				25						105
100								20		19		100
95												95
90												90
85			10		14	20				20		85
80			15				15		16		14	80
75					10				15	15	10	75
70						15						70
65								10		10		65
60			5							10		60
55			2		5						10	55
50						10			5		5	50
45							5					45
40			0									40
35			0			5						35
30					0				0			30
25											0	25
20												20
15												15
10												10
5												5
0												0

نام:

نام خانوادگی:

سن:

تخصصات:

شغل:

وضعیت تاهل:

تاریخ:

متأهل

مجرد

.....

پروپائل آرڈینون - M.M.P. I - ۱۵-۱۱-۲۰۲۰ء

T-TC	L	F	K	Hs	D	Hv	Pd	Pa	Pt	Sc	Ma	T-TC
120												۱۲۰
115												۱۱۵
110		15										1۱۰
105						25						۱۰۵
100							19					۱۰۰
95				14				14		20		۹۵
90												۹۰
85		10	15		20	20	15		16			۸۵
80				10								۸۰
75					15			10	15	15		۷۵
70						15					10	۷۰
65	4											۶۵
60		5	10		5	10	10		10	10		۶۰
55												۵۵
50						10		5				۵۰
45			5		5		5	5		5		۴۵
40												۴۰
35		0			0	5						۳۵
30								0	0	0		۳۰
25						0						۲۵
20			0									۲۰
15												۱۵
10						0						۱۰
5												۵
0												۰

منسلک

معزول

وضعیت تامل:

تاریخ:

نام:

نام خانوادگی:

سن:

تعمیرات:

شغل:

پروپاگیل آزمونی I - م. م. ا. داندیش آموز پسر

T-TC	L	F	K	Hs	D	Hy	Pd	Pa	Pt	Sc	Ma	T-TC
120												1۲۰
115												1۱۵
110												1۱۰
105						25						۱۰۵
100				14								۱۰۰
95					20		19			20		۹۵
90						20						۹۰
85							15	14		16		۸۵
80			5		10	15			15		11	۸۰
75										15		۷۵
70			10			15			10		10	۷۰
65				10								۶۵
60			3		10		10	10				۶۰
55										10		۵۵
50			2		5	10		5			5	۵۰
45			1		5		5	5	5		5	۴۵
40												۴۰
35						5				5		۳۵
30			0									۳۰
25				0				0	0			۲۵
20					0						0	۲۰
15						0						۱۵
10												۱۰
5												۵
0										0		۰

نام:

نام خانوادگی:

سن:

تحصیلات:

تاریخ:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

خلاصه

پرسش‌نامه شخصیتی مینه‌سوتا (MMPI) یکی از مهم‌ترین پرسش‌نامه‌های عینی شخصیت است که در اوایل ۱۹۴۰ توسط هته‌وی و مک‌کینلی ساخته و در سال ۱۹۸۹ توسط بوچر و همکارانش مورد تجدید نظر قرار گرفت. فرم اولیه و اصلی این پرسش‌نامه ۵۶۵ سؤال داشت اما به علت مغایرت فرهنگی واجتماعی با کشورمان، برخی از پژوهشگران این پرسش‌نامه را با ۷۱ سؤال در ایران استاندارد نمودند. فرم کوتاه ۷۱ سؤال MMPI به صورت بله و خیر می‌باشد و آزمودنی پاسخ‌های خود را به صورت بلی و خیر در پاسخ‌نامه مشخص می‌کند. این پرسش‌نامه شامل دو مقیاس بالینی و روایی می‌باشد. مقیاس‌های روایی عبارتند از: L.F.K و مقیاس‌های بالینی عبارتند از D, HS, Pt, Sc, ma که همگی بیانگر اختلالات روانی می‌باشند. این پرسش‌نامه هم به صورت فردی و هم به صورت گروهی قابل اجرا می‌باشد. نمره‌گذاری این پرسش‌نامه به کمک یازده کلید صورت می‌گیرد (سه کلید مقیاس‌های روایی و هشت کلید مقیاس‌های بالینی). پس از نمره‌گذاری پرسش‌نامه، نمره خام آزمودنی در هر مقیاس به فرمی که برای انعکاس نیمرخ روانی وی تهیه شده است، منتقل و مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرد. شایان توجه است، در تفسیر آزمون MMPI نه تنها تجربه، آموزش و مهارت روان‌شناس اهمیت دارد، بلکه داشتن اطلاعات شخصیتی دیگر از آزمودنی، بسیار مهم می‌باشد.

اصطلاحات کلیدی

پرسش‌نامه شخصیتی چندوجهی مینه‌سوتا (D)	افسردگی (D)
مقیاس‌های روایی (L.F.K)	هیستری (Hy)
مقیاس‌های بالینی	انحراف اجتماعی (Pd)
خود بیمارانگاری (Hs)	پارانویا (Pa)
خستگی روانی (Pt)	هیپومانیا (Ma)
اسکیزوفرنی (Sc)	نیمرخ روایی

پرسش

الف) مروری

۱. مراحل شکل‌گیری آزمون MMPI را توضیح دهید.
۲. منظور از مقیاس روایی چیست.
۳. مقیاس‌های K.F.L را به اختصار توضیح دهید.
۴. منظور از مقیاس‌های بالینی چیست.
۵. انواع مقیاس‌های بالینی را به اختصار توضیح دهید.
۶. چگونگی نمره‌گذاری آزمون MMPI را توضیح دهید.
۷. روش تهیه نیمرخ روانی آزمون MMPI را توضیح دهید.
۸. ترکیب‌های که بیانگر افسردگی هستند را توضیح دهید.
۹. در چه زمانی مقیاس Pt بیانگر اضطراب مرضی می‌باشد، توضیح دهید.
۱۰. در چه صورتی می‌توان اختلالات اضطرابی و پسیکوزها را از طریق مقیاس‌های بالینی تشخیص داد.
۱۱. ترکیب‌های ۱۰۳ و ۱۲ و ۱۳ بیانگر چیست، توضیح دهید.
۱۲. آزمون MMPI را روی دو نفر اجرا کرده و این دو نفر را در جنبه‌های مختلف بالینی و روایی مورد مقایسه قرار دهید.

ب) چند گزینه‌ای

۱. فرم اصلی آزمون MMPI واجد چند مقیاس بالینی می‌باشد؟
 الف) ۵ مقیاس
 ب) ۸ مقیاس
 ج) ۱۰ مقیاس
 د) ۱۲ مقیاس
۲. کدام یک از مقیاس‌های زیر بیانگر آشفتگی فکری و احساس کهنتری^۱ آزمودنی می‌باشد؟
 الف) L
 ب) F
 ج) K
 د) Hs
۳. در چه زمانی آزمودنی در آزمون MMPI سعی داشته خودش را بدتر از آنچه که

1- Inferiority feeling

هست، نشان دهد؟ زمانی که در نیمرخ:

الف) F بالاتر از K (ب) F پایین‌تر K

ج) L بالاتر از K (د) K بالاتر از L

۴. در آزمون MMPI علامت اختصاری Pa مبین کدام اختلال می‌باشد؟

الف) اسکیزوفرنی (ب) افسردگی

ج) خستگی روانی (د) پارانویا

۵. علامت اختصاری بیماری خود بیمار انگاری چیست؟

الف) Hs (ب) D

ج) Hy (د) Ma

۶. در آزمون MMPI اختلال افسردگی چند سؤال را به خود اختصاص داده است؟

الف) ۱۴ سؤال (ب) ۱۷ سؤال

ج) ۲۰ سؤال (د) ۲۴ سؤال

۷. در آزمون MMPI نمره برش (نمره بیمارگونه) اختلالات روانی چه نمره‌ای می‌باشد؟

الف) ۴۰ (ج) ۷۰

ب) ۵۰ (د) ۸۰

۸. کدامیک از موارد زیر بیانگر اضطراب بیمارگونه می‌باشد؟ میزان Pt بین ... باشد.

الف) ۳۰ تا ۴۰ (ب) ۴۰ تا ۵۰

ج) ۵۰ تا ۶۰ (د) هیچکدام

بخش سوم

مبانی نظری، تاریخی و انواع آزمون‌های
فرافکنی

فصل پنجم

مبانی نظری و تاریخی آزمون‌های فرافکنی (آزمون همخوانی واژگان یونگ)

هدف‌های یادگیری

- با خواندن این فصل، انتظار می‌رود که دانشجو بتواند
۱. آزمون‌های فرافکنی را تعریف کرده و توضیح دهد چه کسی و چگونه برای نخستین بار اصطلاح روش‌های فرافکنی را به کار برده است؟
 ۲. مبانی نظری آزمون‌های فرافکنی را توضیح دهد.
 ۳. رابطه بین دیدگاه روان‌کاوی و آزمون‌های فرافکنی را شرح دهد.
 ۴. تفاوت آزمون‌های فرافکنی و آزمون‌های هوش و استعداد را توضیح دهد.
 ۵. چگونگی تفسیر آزمون همخوانی واژگان یونگ را توضیح دهد.
 ۶. چگونگی تفسیر آزمون همخوانی واژگان یونگ را شرح دهد.
 ۷. علایمی که در آزمون همخوانی واژگان یونگ مبین عقده‌روانی می‌باشد را نام ببرد.
 ۸. آزمون همخوانی واژگان یونگ را بر روی آزمودنی اجرا کند و آن را تفسیر نماید.

زیربنای تاریخی آزمون‌های فرافکنی^۱

پاسخ به این سؤال که چگونه می‌توان شخصیت افراد را به‌طور دقیق و عمیق مورد ارزیابی قرارداد، از دیرباز اذهان بسیاری از دانشمندان را به خود مشغول داشته است. جهت پاسخگویی به این سؤال، آزمون‌های متعدد شخصیتی از جمله آزمون‌های فرافکنی

ساخته شده است. برای نخستین بار یونگ^۱ در سال ۱۹۰۴ آزمون همخوانی واژگان^۲ را ساخته و بعد از آن در سال ۱۹۲۰ رورشاخ^۳ آزمون معروف خود را در غالب لکه‌های جوهر ارائه داده است و بالاخره سومین آزمون فرافکنی زیر عنوان آزمون اندریافت موضوع^۴ توسط هنری موری^۵ در سال ۱۹۳۵ ارائه گردید. اما اصطلاح روش‌های فرافکنی^۶ در ارزیابی شخصیت برای نخستین بار توسط فرانک^۷ در سال ۱۹۳۹ مطرح شد. فرانک در مقاله‌ای تحت عنوان روش‌های فرافکنی در ارزیابی شخصیت، نه تنها وجوه مشترک سه آزمون فوق را نشان داد بلکه آزمون‌های فرافکنی فوق را به‌عنوان آزمون‌هایی که به‌وسیله آن می‌توان شخصیت کلی افراد را مورد ارزیابی قرار داد، معرفی نموده است (لی‌لین فیلد^۸، ۱۹۹۹).

فرانک آزمون‌های فرافکنی را چنین تعریف کرده است «هنگامی که اشخاص می‌کشند تا محرک‌های مبهم را درک کنند، تفسیر آنان از این محرک‌ها بازتابی از احساسات، نیازها، تجارب، رفتارهای شرطی شده پیشین و فرایند تفکر آنهاست» به بیان بهتر هنگامی که یک کودک ترسان به اطاق تاریک نگاه می‌کند و سایه بزرگی را به صورت هیولایی می‌بیند، ترس خود را به سایه فرافکنی می‌کند. سایه یک محرک خنثی است، نه خوب و نه بد، نه ترسناک و نه زیبا. آنچه که کودک در سایه می‌بیند، تمایلات درونی ذهنی اوست. همچنین باید توجه داشت آنچه که آزمودنی در یک محرک می‌بیند، بازتابی از خصایص شخصیتی اوست، بعضی پاسخ‌ها ممکن است بیش از پاسخ‌های دیگر ویژگی‌های او را آشکار کنند. (شریفی، ۱۳۷۶).

بعد از آن که فرانک در سال ۱۹۳۹ روش‌های فرافکنی را به طور منسجم مطرح نموده، تا به امروز ده‌ها آزمون فرافکنی ساخته شده است. همگی این آزمون‌ها بر این فرض بنیادی قرار دارند که افراد به هنگام رویارویی با محرک‌های مبهم همچون لکه‌های جوهر یا تصاویر ناروشن، تفسیرهایی از خود نشان می‌دهند که معرف اندیشه‌ها، نیازها، ترس‌ها، نگرش‌ها و تمایلات آنها می‌باشد. (دورانده^۹، ۱۹۸۸)

1. Yung.G
2. Word association test
3. Rorsch.H
4. Thematic Apperception test
5. Murray H
6. Methods projectives
7. Fran K. K. L
8. Lilienfeld. O
9. Durand.v.m

مبانی نظری آزمون‌های فرافکنی

مبانی نظری آزمون‌های فرافکنی را در چهار مفهوم درباره ماهیت شخصیت به شکل زیر می‌توان خلاصه نمود (مای‌لی به نقل از منصور، ۱۳۶۹)

۱. اول آن که شخصیت پدیده‌ای ایستا نیست، بلکه فرایندی پویایی است و از همین جاست که برای اکتشاف آن لازم است ابزارهایی به کار برده شود که بتوانند این جنبه شخصیت را منعکس سازند.

۲. دوم آن که شخصیت با آن که دارای ماهیت پویایی است، اما به علت شکل و داشتن ساختار، قابل اکتشاف می‌باشد.

۳. سوم آن که رفتار آدمی محصول تبادل بین ساخت شخصیت و محیط است و جنبه سازشی دارد. وقتی انسان محرک‌های رفتار را بشناسد، می‌توان ساخت شخصیت را از آن استنتاج کند. پس تنها مسئله مهم تعیین محرک‌ها و رفتارهایی است که از همه مشخص‌ترند.

۴. چهار آن که قسمت وسیعی از ساخت شخصیت ناهشیار است. از آنجا که رفتار توسط مجموعه ساخت‌های شخصیت تعیین می‌گردد، روش‌های فرافکنی می‌تواند به اکتشاف عوامل ناهشیار شخصیت نایل آید.

در واقع پیدایش آزمون‌های فرافکنی از نظر تحول و مبانی نظری تابع دو دیدگاه می‌باشد.

۱. روان‌کاوی ۲. نظریه‌های روان‌شناختی که بر پایه درک کلی استوارند، همانند روان‌شناسی گشتالت. رابطه نظریه روان‌کاوی و آزمون‌های فرافکنی را می‌توان چنین بیان نمود (پروین، ۲۰۰۱ به نقل از کدیور و جوادی، ۱۳۸۱):

۱. نظریه روان‌کاوی بر تفاوت‌های فردی و تشکیلات پیچیده کنش شخصیت تأکید دارد. شخصیت به‌عنوان فرایندی در نظر گرفته می‌شود که انسان از طریق آن به محرک‌های محیطی، ساخت و سازمان می‌دهد. شیوه‌های فرافکنی حداکثر امکان را برای منحصر به فرد بودن پاسخ، چه در محتوا و چه در ساختار، فراهم می‌کند.

۲. نظریه روان‌کاوی بر اهمیت ناهشیار و مکانیسم‌های دفاعی تأکید می‌کند. آزمون‌های فرافکن شامل دستورالعمل‌ها و محرک‌هایی است که رهنمودهای چندانی برای پاسخ‌گویی فراهم نمی‌کنند و مقاصد آزمون و تفسیر پاسخ‌ها در آن‌ها پوشیده می‌مانند.

۳. نظریه روان‌کاوی بر درک کل شخصیت تأکید دارد و از تفسیر رفتار با توجه به یکی از ویژگی‌های شخصیت یا یکی از اجزاء آن دوری می‌کند. آزمون‌های فرافکنی به جای تفسیر یک پاسخ معین، که ویژگی خاصی را نشان می‌دهد، براساس طرح یا سازماندهی کلیه پاسخ‌ها، تفسیرهایی کلی ارائه می‌دهند. بنابراین مشاهده می‌شود آزمون‌های فرافکنی از باب مبانی نظری و تحول بیشتر تابع نظریه روان‌کاوی می‌باشد.

تفاوت آزمون‌های فرافکنی با آزمون‌های هوش و استعداد

آزمون‌های هوش و استعداد که معمولاً براساس اصول روان‌سنجی ساخته شده‌اند، شامل یک سری ابزارهای ساخت یافته‌ای هستند که پاسخ‌های آزمودنی روشن و واضح است. به دیگر سخن پاسخ به صورت صحیح - غلط، درست - نادرست می‌باشد، اما در آزمون‌های فرافکنی ابزارهایی که در اختیار آزمودنی قرار می‌گیرد، سازمان نیافته یا کمتر سازمان یافته می‌باشد و آزمودنی براساس تمایلات درونی و سلیقه خویش به آن نظم و سازمان می‌دهد. در واقع در آزمون‌های فرافکنی، آزمودنی مانند هنرمندی است که اثری را خلق می‌کند یا مانند دانش‌آموزی است که از خزانه واژگان خود انشایی را می‌نویسد، به همین جهت این نوع آزمون‌ها، پایایی و روایی کمتری در مقایسه با آزمون‌های هوش و استعداد دارند اما نباید غافل شد، این آزمون‌ها اطلاعات عمیق‌تری از افکار، هیجانات، ترس‌ها و نیازهای انسان ارائه می‌دهند (آیکن^۱، ۱۹۹۶).

نکته دوم این که آزمون‌های هوش و استعداد یک رگه از رگه‌ها یا یک توانایی از تواناییهای فرد آدمی را می‌سنجند. اما آزمون‌های فرافکنی یک برداشت کلی و جامعی از شخصیت انسان ارائه می‌دهند (آناستازی به نقل از براهنی، ۱۳۶۴).

بالاخره آزمون‌های فرافکنی در مقایسه با آزمون‌های هوش و استعداد، بیشتر بیانگر تعارضات درونی ناهشیار، ترس‌ها، نگرش‌ها و نیازهای فرد آدمی می‌باشد. به عبارت دیگر این نوع آزمون‌ها اساساً جهت کشف انگیزه‌های ناهشیار و ناآشکار شخصیت انسان ساخته شده‌اند و با تأثیری که بر ادراکات آزمودنی‌ها می‌گذارند، نقش اساسی در بنا کردن جهان خارجی افراد دارند (لوونشتین^۲، ۱۹۸۷).

انواع آزمون‌های فرافکنی

امروزه روش‌های فرافکنی یک اصطلاح فنی است که به گروهی از آزمون‌های شخصیتی گفته می‌شود. پیش فرض اساسی همه آزمون‌های فرافکنی بر این واقعیت تأکید دارد، نحوه ادراک و تفسیر آزمودنی‌ها، به تکلیف ساخت و سازمان می‌دهد. بنابراین هرچه تکلیف ساخت نایافته و مبهم‌تر باشد، به همان اندازه آزمودنی‌ها بیشتر جنبه‌های ناآشکار و ناهشیار شخصیت خود را نشان می‌دهند. براساس این پیش فرض، در زیر به چند نمونه معروف آزمون‌های فرافکنی به اختصار اشاره می‌شود.

آزمون همخوانی واژگان یونگ

یونگ آزمون خود را در سال ۱۹۰۴ با همکاری ریکلین^۱ در ۴ لیست مختلف بوجود آورد که در زیر دولیست کامل آن را ملاحظه می‌کنید. هر لیست از ۱۰۰ کلمه تشکیل شده است که در دفعات مختلف بر روی آزمودنی اجرا می‌شوند. در زیر روش اجرا و تفسیر این آزمون توضیح داده می‌شود. (بهرامی،).

چگونگی اجرای آزمون یونگ

آزمونگر درحالی‌که آزمودنی در وضعیت راحتی قرار گرفته است، کلمات آزمون را یک به یک و به طور شمرده برای او می‌خواند و هر بار پاسخ شفاهی او را عیناً یادداشت می‌کند. آزمونگر از آزمودنی می‌خواهد به محض شنیدن هر کلمه اولین کلمه‌ای را که در ذهن او همخوانی می‌شود به زبان بیاورد. کلمه‌ای را که آزمونگر بیان می‌کند اصطلاحاً «کلمه القاء کننده» و کلمه‌ای را که آزمودنی بیان می‌کند «کلمه القاء شده» می‌نامند. بعد از اجرای تمام کلمات هر لیست، آزمونگر بار دیگر کلمات هر لیست را به همان شیوه قبلی اجرا می‌کند تا ببیند آیا آزمودنی قادر به یادآوری کلمات پاسخ‌های قبلی خود هست یا نه؟ بهتر است تمام جریان اجرای آزمایش با ضبط صوت ضبط شود تا گفتار و آهنگ و مدت زمانی که بین کلمه القاء کننده و القاء شده فاصله می‌افتد مورد بررسی قرار گیرد. اجرای بار دوم هر لیست اصطلاحاً «وارسی^۲» نامیده می‌شود.

1. Riklin
2. Enquete

لیست یک کلمات آزمون یونگ

۴. گزیدن	۳. آب	۲. سبز	۱. سر
۸. چیدن	۷. کشتی	۶. دراز	۵. فرشته
۱۲. خواهش کردن	۱۱. میز	۱۰. مهربان	۹. پشم
۱۶. رقصیدن	۱۵. نهال	۱۴. لجباز	۱۳. حکومت
۲۰. پختن	۱۹. غرور	۱۸. مریض	۱۷. دریاچه
۲۴. شنا کردن	۲۳. سوزن	۲۲. بدجنس	۲۱. جوهر
۲۸. تنبیه کردن	۲۷. نان	۲۶. آبی	۲۵. مسافرت
۳۲. آواز خواندن	۳۱. درخت	۳۰. ثروتمند	۲۹. چراغ
۳۶. مردن	۳۵. کوهستان	۳۴. زرد	۳۳. ترحم
۴۰. سوار شدن	۳۹. عادت	۳۸. تازه	۳۷. تنها
۴۴. تحقیر کردن	۴۳. دفتر	۴۲. حیوان	۴۱. حصار
۴۸. احساس کردن	۴۷. مردم	۴۶. درست	۴۵. دندان
۵۲. جدا شدن	۵۱. قورباغه	۵۰. اشتباه	۴۹. کتاب
۵۶. دقیق	۵۵. بچه	۵۴. سفید	۵۳. گرسنگی
۶۰. ازدواج کردن	۵۹. هلو	۵۸. غمگین	۵۷. معتقد
۶۴. مزاحم شدن	۶۳. شیشه	۶۲. عزیز	۶۱. خانه
۶۸. نقاشی کردن	۶۷. هویج	۶۶. بزرگ	۶۵. بز
۷۲. زدن	۷۱. گل	۷۰. پیر	۶۹. قسمت
۷۶. شستن	۷۵. خانواده	۷۴. وحشی	۷۳. جعبه
۸۰. دروغ گفتن	۷۹. سعادت	۷۸. خارجی	۷۷. گاو
۸۴. ضررزدن	۸۳. برادر	۸۲. تنگ	۸۱. شریف
۸۸. بوسیدن	۸۷. اضطراب	۸۶. نادرست	۸۵. کلاغ
۹۲. انتخاب کردن	۹۱. در	۹۰. کثیف	۸۹. آتش
۹۶. مسخره کردن	۹۵. ماه	۹۴. آرام	۹۳. علف
۱۰۰. خوابیدن	۹۹. سبد	۹۸. سگ	۹۷. پنبه

لیست ۲

۴. حدس زدن	۳. نوار	۲. ملایم	۱. ذغال
۸. خندیدن	۷. خورشید	۶. تنبل	۵. درد
۱۲. بردن	۱۱. گشاد	۱۰. هوا	۹. قهوه
۱۶. دزدیدن	۱۵. خسته	۱۴. بشقاب	۱۳. قصد
۲۰. خلق کردن	۱۹. قوی	۱۸. چشم	۱۷. میوه
۲۴. سوت زدن	۲۳. خم شدن	۲۲. پست	۲۱. تور
۲۸. بیدار کردن	۲۷. دست	۲۶. گرم	۲۵. هدف
۳۲. دیدن	۳۱. دهان	۳۰. بد	۲۹. سیب
۳۶. ملاقات کردن	۳۵. خطر	۳۴. لایق	۳۳. تخت
۴۰. بهم زدن	۳۹. پا	۳۸. بلند	۳۷. کارگر
۴۴. آشکار کردن	۴۳. خون	۴۲. گرد	۴۱. راه
۴۸. فراموش کردن	۴۷. بازار	۴۶. خوشحال	۴۵. پیش‌بینی
۵۲. خوردن	۵۱. اتومبیل	۵۰. آزاد	۴۹. طبل
۵۶. لذت کردن	۵۵. بخاری	۵۴. زود	۵۳. بی‌ادبی
۶۰. خواستن	۵۹. گردن	۵۸. ساده	۵۷. پاستور
۶۴. دوست داشتن	۶۳. چرخ	۶۲. اشراف	۶۱. سنگ
۶۸. جستجو کردن	۶۷. حریص	۶۶. ملایم	۶۵. سفال
۷۲. شکایت کردن	۷۱. برگ	۷۰. خوب	۶۹. سقف
۷۶. خزیدن	۷۵. ایستگاه ترن	۷۴. اعتماد	۷۳. سخت
۸۰. فهمیدن	۷۹. جنگل	۷۸. مفید	۷۷. انباری
۸۴. دادن	۸۳. کر	۸۲. کاناپه	۸۱. تکلیف
۸۸. پرداخت کردن	۸۷. مار	۸۶. پایان	۸۵. شرافتمند
۹۲. حمل کردن	۹۱. مؤدب	۹۰. رستوران	۸۹. عشق
۹۶. نوشتن	۹۵. پُر	۹۴. آینه	۹۳. سرباز
۱۰۰. تنبیه کردن	۹۹. خوب	۹۸. استخوان	۹۷. دلیل

چگونگی تفسیر نتایج آزمون یونگ

تفسیر نتایج به‌دست آمده از اجرای آزمون به کمک تجزیه و تحلیل نوع ارتباطات بین کلمات فراخوان و کلمات فراخوانده شده صورت می‌پذیرد. ارتباطات از سه جهت بررسی می‌شوند)

۱. ارتباطات معنایی یا منطقی ۲. ارتباطات دستوری ۳. ارتباطات صوتی. پژوهش‌های یونگ نشان داد، افراد برون‌گرا، بیشتر به معنای ظاهری و عینی کلمات فراخوان واکنش نشان می‌دهند. این گروه واجد ریخت عینی می‌باشند و ذهنیات آن‌ها بیشتر متوجه به بیرون است. ریخت درون‌گرا، برعکس، نسبت به معنای انتزاعی کلمات حساس می‌باشند. و پاسخ آن‌ها بیشتر متأثر از پژواک درونی است که کلمات در آن‌ها ایجاد می‌کنند. افراد ریخت درون‌گرا بیشتر خودمدار و افراد ریخت برون‌گرای بیشتر دگرمدار می‌باشند. جالب این که هم ریخت درون‌گرا و هم ریخت برون‌گرا ممکن است دارای احساسات عاطفی عمیقی باشند با این تفاوت که در ریخت درون‌گرا، بازداری بیشتر دیده می‌شود و همین امر مانع از بروز احساسات در سطح رفتار می‌شود.

از راه تجزیه و تحلیل پاسخ‌های آزمودنی، می‌توان عقده‌های روانی آزمودنی‌ها را مورد بررسی قرار داد. «عقده‌های روانی» اصطلاحی است که برای اولین بار یونگ آن را به‌کار برد و بعد از این که فروید آن را از یونگ وام گرفت (و در نوشته‌های خود به‌کار برد) در بین روان‌کاوان متداول شد. یونگ نشانگان وجود عقده در آزمون خود را به‌شرح زیر خلاصه می‌کند:

۱. طولانی شدن زمان واکنش ۲. فراموش کردن کلمه همخوانی شده در نیمه راه و تلاش برای به یاد آوردن و بیان کردن آن (کلمه در نوک زبان باقی می‌ماند و به یاد نمی‌آید)

یونگ علاوه بر دو مورد مهم بالا، علایم دیگری را نیز برای شناختن حضور عقده ذکر می‌کند. از جمله: ۱. پاسخ بیشتر از یک کلمه، ۲. تکرار یا بازگو کردن کلمه فراخوان، ۳. ترجمه کردن کلمه فراخوان به زبانی دیگر یا ذکر کلمه‌ای مترادف با آن، ۴. آهسته گفتن کلمه فراخوانده شده، ۵. بیان کلمه‌ای غیرمتعارف، ۶. مراجعه به خاطرات شخصی به جای ذکر یک کلمه، ۷. در جا ماندگی و تکرار پاسخ‌ها کلیشه‌ای قلبی، و ۸. فقدان همخوانی.

آنژیو می نویسد: «آزمون همخوانی واژگان را بهترین وسیله کشف عقده در نزد آزمودنی می توان به حساب آورد. فرض کنیم کسی تا آن حد پرخاشگر باشد که بتواند خشونت خود را تحت کنترل خود درآورد. آنوقت اگر آزمونگر کلمه «گردن» را برای او بخواند، این کلمه ممکن است کلمه «خورد کردن» یا «شکستن» را در ذهن او همخوانی کند. آزمودنی چون صلاح نمی داند آن را بیان کند از این رو، این دست و آن دست می کند، بخود می پیچد و از ذکر کلمه «خورد کردن» سر باز می زند. در این ضمن، او به جستجوی کلمه‌ای دیگر می پردازد، لکن چون تمایلات خشونت در او شدید است، در این کار موفق نمی شود، زیرا کلمه فراخوانده شده «خورد کردن» هنوز در ذهن او فعال است. آزمودنی در نهایت نمی تواند کلمه «خورد کردن» را از ذهن خود براند و کلمه‌ای دیگر را جانشین آن کند. از این رو، او همچنان قفل شده باقی می ماند. این مکث طولانی مبین عقده روانی می باشد. به طور کلی با آزمون کلمات فراخوان یونگ تعارض‌هایی را که هیچ وقت در یک مصاحبه روانی نمی شود به آن‌ها دست یافت می توان مورد مطالعه قرار داد. (همان منبع)

خلاصه

اصطلاح روش‌های فرافکنی در ارزیابی شخصیت، برای نخستین بار توسط فرانک در سال ۱۹۳۹ به کار برده شد. فرانک در تعریف آزمون‌های فرافکنی می گوید هنگامی که اشخاص می کوشند تا محرک‌های مبهم را درک کنند، تفسیر آنان از این محرک‌ها بازتابی از احساسات، نیازها، تجارب، انگیزه‌ها و تمایلات درونی آن‌ها می باشد. بنابراین آزمون‌های فرافکنی اساساً جهت کشف انگیزه‌های ناهشیار و ناآشکار شخصیت انسان ساخته شده‌اند. به همین جهت این نوع آزمون‌ها از لحاظ مبانی نظری مبتنی بر دیدگاه روان‌کاوی می باشند. تاکنون آزمون‌های فرافکنی زیادی ساخته شده‌اند، اما در بین آن‌ها آزمون همخوانی واژگان یونگ، آزمون رورشاخ، آزمون اندریافت موضوع و آزمون ترسیم نقاشی از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند.

آزمون همخوانی واژگان در سال ۱۹۰۴ توسط یونگ و ریکلین در ۴ لیست مختلف که هر لیست حاوی ۱۰۰ کلمه می باشد، ساخته شده است. روانشناس این نوع کلمات را یک به یک و به طور شمرده برای آزمودنی می خواند و از آزمودنی

می‌خواهد، به محض شنیدن هر کلمه، اولین کلمه‌ای که در ذهن او همخوانی می‌شود را به زبان بیاورد. بعد از این که کلیه کلمات لیست برای آزمودنی خوانده شد و پاسخ‌های مربوطه ثبت گردید، پاسخ‌های آزمودنی براساس ارتباطات معنایی، دستوری و صوتی مورد تغییر و تفسیر قرار می‌گیرد. بدین طریق می‌توان به ویژگی‌های شخصیتی آزمودنی از جمله عقده‌ها و تعارض‌های روانی او دست یافت.

اصطلاحات کلیدی

آزمون‌های فرافکنی	آزمون همخوانی واژگان یونگ
آزمون رورشاخ	آزمون اندریافت موضوع مورای
روش‌های فرافکنی	ارتباطات معنایی یا منطقی
ارتباطات دستوری	ارتباطات صوتی
کلمات القاء‌کننده	کلمات القاء شده
ریخت درون‌گرا	ریخت برون‌گرا
عقده‌های روانی	تعارض‌های روانی

پرسش

الف) مروری

۱. چه کسی برای نخستین بار و چگونه روش‌های فرافکنی را به کار برده است، توضیح دهید؟
۲. آزمون‌های فرافکنی به چه آزمون‌های گفته می‌شود، توضیح دهید؟
۳. رابطه بین ماهیت شخصیت و آزمون‌های فرافکنی را توضیح دهید؟
۴. رابطه بین آزمون‌های فرافکنی و دیدگاه روان‌کاوی را بنویسید؟
۵. تفاوت‌های مهم بین آزمون‌های فرافکنی و آزمون‌های هوش و استعداد را بنویسید؟
۶. مهم‌ترین آزمون‌های فرافکنی را نام ببرید؟
۷. چگونگی اجرای آزمون همخوانی واژگان یونگ را بنویسید؟
۸. چگونگی تفسیر آزمون همخوانی واژگان یونگ را بنویسید؟
۹. در دیدگاه یونگ منظور از عقده روانی چیست و علائم آن را نام ببرید؟

۱۰. آزمون همخوانی واژگان یونگ را بر روی دو نفر اجرا کرده و این دو نفر را براساس این آزمون مورد تعبیر و تفسیر قرار دهید؟

ب) پرسش‌های چند گزینه‌ای

۱. نخستین آزمون فرافکنی کدام یک از موارد زیر بوده است؟
الف) آزمون همخوانی واژگان یونگ (ب) آزمون روشاخ
ج) آزمون TAT (د) آزمون C.A.T
۲. چه کسی برای نخستین بار اصطلاح روش‌های فرافکنی را به کار برده است؟
الف) فروید (ب) یونگ
ج) فرانک (د) رورشاخ
۳. روش‌های فرافکنی بیشتر مبتنی بر کدام دیدگاه روان‌شناختی می‌باشد؟
الف) انسان‌گرایی (ب) روان‌کاوی
ج) رفتارگرایی (د) گشتالت
۴. در آزمون‌های فرافکنی کدام یک از مواد زیر صحیح می‌باشد؟
الف) شخصیت پدیده‌ای ایستا است.
ب) شخصیت قابل اکتشاف نیست.
ج) تأکید بر جزئی از شخصیت می‌باشد نه کل شخصیت
د) تأکید بر کل شخصیت می‌باشد نه جزئی از شخصیت
۵. آزمون همخوانی واژگان یونگ از چند لیست تشکیل شده است؟
الف) ۴ لیست ۱۰۰ کلمه‌ای (ب) دو لیست ۶۰ کلمه‌ای
ج) ۴ لیست ۸۰ کلمه‌ای (د) ۲ لیست ۸۰ کلمه‌ای
۶. در آزمون همخوانی واژگان یونگ، کلمه‌ای را که آزمودنی بیان می‌کند به چه کلمه‌ای معروف می‌باشد؟
الف) القاء‌کننده (ب) القاء شونده
ج) تأثیرگذار (د) یادآور
۷. در آزمون همخوانی واژگان یونگ، کدام یک از ارتباطات بین کلمات مورد توجه قرار

نمی‌گیرد؟

الف) معنایی

ب) دستوری

ج) صوتی

د) دیداری

۸. در آزمون همخوانی واژگان یونگ، کدام یک از موارد زیر بیانگر عقده‌های روانی

نمی‌باشد؟

الف) پاسخ بیشتر از یک کلمه

ب) تکرار یا بازگو کردن کلمه فراخوان

ج) فقدان همخوانی

د) سرعت در زمان واکنش

فصل ششم

آزمون رورشاخ

آزمون اندریافت موضوع بزرگسالان (TAT)

هدف‌های یادگیری

- با خواندن این فصل، انتظار می‌رود که دانشجو بتواند
۱. چگونگی شکل‌گیری آزمون رورشاخ را توضیح دهید.
 ۲. چگونگی اجرای آزمون رورشاخ را در مرحله اول توضیح دهد.
 ۳. هدف از اجرای مرحله دوم آزمون رورشاخ را شرح دهد.
 ۴. تفسیر آزمون را در مرحله اجرای آزمایش شرح دهد.
 ۵. پاسخ‌های آزمودنی را براساس چهار بعد مکان، تعیین‌کننده‌ها، محتوا و ابتکار بودن توضیح دهد.
 ۶. آزمون اندریافت موضوع مشتمل بر چند کارت می‌باشد و هدف از اجرای کارت سفید را شرح دهد.
 ۷. چگونگی اجرای و تفسیر آزمون اندریافت موضوع را به اختصار توضیح دهد.

آزمون رورشاخ

یکی از معمول‌ترین و رایج‌ترین آزمون‌های فرافکنی، آزمون لکه‌های جوهر رورشاخ است که توسط هرمان رورشاخ در سال ۱۹۲۱ ارائه گردید. رورشاخ در سال ۱۸۸۴ در شهر زوریخ متولد شد. او گرچه تحصیلات دانشگاهی خود را در زمینه پزشکی به اتمام رساند، ولی از همان اوان کودکی استعداد فوق‌العاده‌ای در زمینه نقاشی داشت. او نه تنها به نقاشی علاقه شدیدی داشت، بلکه علاقه وافری به واکنش‌های افراد نسبت به یک

اثر نقاشی داشت. رورشاخ قبل از ابداع لوح‌های خود، برای مدت‌های مدیدی، انواع لکه‌های جوهر را روی گروه‌های مختلفی از افراد از جمله بیماران روانی، عقب‌ماندگان ذهنی، افراد بهنجار، هنرمندان، دانشمندان و پژوهشگران اجرا نمود تا این که آزمون خود را در سال ۱۹۲۱ با ۱۰ کارت که روی هر یک از آن‌ها یک لکه جوهر متقارن وجود داشت، به جامعه روان‌شناسی به‌خصوص روان‌تحلیل‌گری تقدیم نمود. گرچه رورشاخ یکسال بعد از ارائه آزمون خود به علت بیماری بدنی در سن ۳۸ سالگی درگذشت. اما از آن روز تاکنون بیش از هزار کار پژوهشی و بالینی در مورد آزمون رورشاخ انجام گرفت و امروز به‌عنوان یکی از مهم‌ترین و رایج‌ترین آزمون‌های فرافکنی در عرصه روان‌شناسی می‌باشد. (لی‌لین فیلد، ۱۹۹۹).

چگونگی اجرای آزمون رورشاخ

الف) مرحله اول روش اجرا

آزمون رورشاخ مشتمل بر ۱۰ کارت است. در پنج کارت که شامل کارت‌های ۷، ۶، ۵، ۴ و ۱ می‌باشد. لکه‌های جوهر فقط به صورت سیاه سفید و خاکستری است. در دو کارت ۳ و ۲ لکه‌های جوهر به صورت قرمز روشن می‌باشد و در سه کارت ۱۰، ۹ و ۸ لکه‌های جوهر به صورت رنگ‌های مختلف سبز، زرد، نارنجی، قهوه‌ای و غیره نمایانده شده است. در هنگام آزمایش درحالی‌که آزمودنی در یک وضعیت آرام و راحتی نشسته، ۱۰ کارت را به ترتیب به او می‌دهند و در مورد هر کارت از او خواسته می‌شود، آنچه در این کارت مشاهده، ادراک یا کشف می‌کند به آزمونگر بگوید. دستور آزمون باید طوری باشد که از هرگونه تلقین، اجتناب شود. آزمونگر نه تنها پاسخ‌های آزمودنی را یادداشت می‌کند بلکه طرز قرار گرفتن کارت در دست آزمودنی، حالت‌های هیجانی و طول زمان پاسخ آزمودنی را هم یادداشت می‌نماید. (وود^۱ و نیزورسکی^۲، ۱۹۹۶) در هنگام اجرای آزمون، آزمودنی باید از آزادی نسبی برخوردار باشد. رورشاخ در این زمینه می‌گوید: (به نقل از بهرامی، ۱۳۸۴) «به آزمودنی اجازه دهید، چنانچه مایل است کارت‌ها را برای ادراک بیشتر یا پاسخ بیشتر بچرخاند، لکن این کار را شما به او پیشنهاد نکنید. در صورتی که آزمودنی کاردتی را چرخانید، جهت چرخش آن را با

گذاشتن علامت فلش یادداشت کنید. مثلاً در جهت چپ با علامت <، راست با علامت > روبه بالا با علامت ۸، رو به پایین با علامت ۷. این علایم نشان می‌دهند که آزمودنی به هنگام ارائه هر پاسخ لکه را در چه جهت و چگونه ادراک کرده است. در موقع اجرا از گفتن کلماتی از قبیل آزمون یا تست باید خودداری کرد، زیرا در افراد اضطرابی، بازداری ایجاد می‌کند. همچنین ذکر کلماتی از قبیل لکه جوهر، رنگ، شکل، حرکت یا اسامی اشیاء و حیوانات تلقین‌کننده خواهد بود و باید از به زبان آوردن آن‌ها خودداری کرد. در پاسخ به آن‌هایی که در این گونه موارد سؤالاتی می‌کنند باید گفت:

«به طوری که می‌بینید این کارت‌ها، عکس چیز به خصوصی را نشان نمی‌دهند بلکه به گونه‌ای درست شده‌اند که هرکس در آن‌ها چیزهای متفاوتی را می‌بیند. حالا من می‌خواهم بدانم شما آن‌ها را چگونه می‌بینید. در این کارت‌ها پاسخ‌هایی که غلط یا درست باشند، نداریم. هر پاسخی که افراد می‌دهند، قبول می‌کنیم.»

برخورد با کارت اول همیشه برای آزمودنی‌ها تجربه‌ای استثنایی است، در این برخورد افراد وقت بیشتری جهت ارائه پاسخ صرف می‌کنند. آن‌ها به اجزاء لکه‌ها و تقارن آن‌ها بیشتر تمرکز نشان می‌دهند و می‌خواهند معنی عمیقی از آن بیرون بکشند. در حالتی که مکث آن‌ها بسیار طولانی شد باید آن‌ها را تشویق به گفتن پاسخ نمود. کلماتی که به عنوان تشویق به کار می‌بریم باید همیشه دارای معنی خنثی باشند. مثل «خوب»، چه می‌بینی؟ یا بعد از پاسخ اول: «ادامه بدهید»، «باز چه می‌بینی؟»، «خوب داریم پیش می‌رویم»، «چیز دیگری هم می‌بینی؟» و در پایان هر کارت: «آیا چیز دیگری هم می‌بینی که نگفته باشی؟» (همان منبع)

با این وجود برخی از آزمودنی‌ها، علی‌رغم توضیحات و ترغیب‌های فراوان، در دادن پاسخ به برخی از کارت‌ها امتناع می‌ورزند. در این حالت باید کارت تحت آزمایش را رها کرد و کارت دیگر مورد بررسی قرار گیرد. چرا این که اگر کارت مورد نظر در تصادم با تعارض‌های درون و ناهشیار آزمودنی باشد، او را در شرایط آزمایش منقلب می‌کند. چنانچه چنین حالتی رخ دهد، آزمودنی در ادامه آزمایش با مشکلاتی مواجه خواهد شد.

(دوران، ۱۹۹۸)

میزان پاسخی که آزمودنی در آزمون رورشاخ به هر کارت می‌دهد، یکی از علایم تشخیصی است. رورشاخ (به نقل از بهرامی، ۱۳۶۴) در این زمینه می‌گوید: «در برابر آزمودنی‌های مقاومی که حتی یک پاسخ نمی‌دهند، باید آنقدر تشویق کنیم تا حداقل یک پاسخ دریافت کنیم. به آن‌هایی که اصلاً پاسخ نمی‌دهند، می‌توانیم یک نمونه پاسخ ارائه کنیم تا سبک کار را دریافت کنند. کمتر از ۱۵ پاسخ در آزمون رورشاخ می‌تواند واجد یکی از معانی زیر باشد.

۱. عقب‌ماندگی ذهنی ۲. افسردگی ۳. قفل‌شدگی یا شوک ۴. جدی‌نگرفتن آزمون و تمایل به تمام کردن سریع آن ۵. اختلالات روان‌پزشکی شدید ۶. وسواس در ارائه یک پاسخ کلی به هر کارت.

ب) مرحله دوم روش اجرا

در مرحله دوم هم مانند مرحله اول ده کارت را به ترتیب و یک به یک به آزمودنی داده می‌شود و از آزمودنی خواسته می‌شود، توضیح دهد چه قسمت یا قسمت‌هایی از لکه‌های جوهر مبنای پاسخ‌هایش بوده است. آیا شکل لکه‌ها، رنگ لکه‌ها یا قسمت‌هایی از لکه‌ها یا کل لکه‌ها، مبنای پاسخ‌های او بوده است. (جیتلمن^۱، ۱۹۸۶)

برای این که مرحله دوم آزمون رورشاخ به درستی انجام گیرد، موارد زیر باید به دقت انجام گیرد (بهرامی، ۱۳۶۴).

۱. آزمودنی باید در این مرحله کاملاً بی‌دغدغه و در حالت آرامش باشد. او نباید فکر کند که پاسخ‌های مرحله قبلی او را یادداشت کرده‌ایم تا او را بازجویی کنیم. می‌توانیم برای شروع این مرحله باید به او بگوییم حالا به همه کارت‌ها پاسخ دادید، بد نیست که به پاسخ‌های شما مراجعه کنیم تا معلوم شود که آیا من آن‌ها را به درستی استنباط کرده‌ام یا نه؟ می‌خواهیم مطمئن شویم که من اشتباه نکرده باشم و اگر بخواهیم او را بیشتر مطمئن کنیم، می‌توانیم ادامه دهیم «پاسخ‌های شما همه جالب بودند، می‌خواهم همه آن‌ها همان‌طوری که گفتید بفهمم.

۲. در این مرحله، سؤالات آزمونگر باید در همان زمینه‌ای باشد که آزمودنی پاسخ داده است. به عبارت دیگر آزمونگر نباید او را به جهاتی متوجه کند که آزمودنی مطرح نکرده است.

مرحله دوم آزمایش دارای محاسن زیادی است. از جمله این که در این مرحله، برخی از آزمودنی‌ها پاسخ‌های تازه‌ای به پاسخ‌های قبلی خود می‌افزایند یا در برابر برخی از کارت‌ها بنا به دلایلی که نمی‌توانستند پاسخ دهند یا کمتر پاسخ دادند، فرصت پیدا می‌کنند راحت‌تر، با جرأت‌تر پاسخ‌های خود را ارائه دهند. خلاصه این که مرحله دوم آزمایش، فرصتی دوباره برای آزمودنی می‌باشد تا پاسخ‌های مرحله اول را واری و کامل کند. باید توجه داشت، هم سؤالات آزمونگر و هم پاسخ‌های آزمودنی در جای مشخصی یادداشت شوند و با پاسخ‌های مرحله اول ادغام نشوند. خلاصه این که اطلاعات مرحله دوم در تعبیر و تفسیر پاسخ‌های مرحله اول آزمایش کمک زیادی به آزمونگر می‌کند. (دوراند، ۱۹۸۸)

چگونگی تعبیر و تفسیر آزمون رورشاخ

بعد از این که کلیه پاسخ‌های آزمودنی در مرحله اول و دوم آزمایش جمع‌آوری گردید، نخست به علایم و کد مطابق آزمون رورشاخ تبدیل می‌شوند و سپس مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرند. از آنجا که آزمون رورشاخ یک آزمون تقریباً ذهنی است، تفسیر پاسخ‌های آزمودنی‌ها به نوع آموزش، تجربه و مهارت آزمونگر بستگی دارد. در آزمون رورشاخ (شاملو، ۱۳۷۰) چهار قسمت اصلی پاسخ‌های آزمودنی‌ها، محاسبه و تفسیر می‌شوند، قسمت اول مکان^۱ و قسمت دوم متعین‌ها^۲ و قسمت سوم محتوا^۳ و قسمت چهارم عمومی بودن^۴ یا ابتکاری بودن پاسخ‌ها^۵ را شامل می‌شوند. در ادراک کارت‌های رورشاخ، مکان به سه وضع مشاهده می‌شود. یا به صورت کل^۶ (w) یا به صورت تکه‌های^۷ نسبتاً بزرگ و متداول (D) و یا به صورت قسمت‌های جزئی^۸ دیده می‌شوند. (sd) متعین‌ها به عوامل تعیین‌کننده پاسخ‌ها گفته می‌شود که عبارتند از: شکل^۹ (F)، رنگ^{۱۰} (C)، سایه روشن^{۱۱} (G) و بالاخره ادراک حرکت^{۱۲} (M). در این کارت‌ها، محتوا معمولاً مشتمل بر موضوعاتی می‌شود که در طبیعت برحسب وضع خاصی تقسیم‌بندی

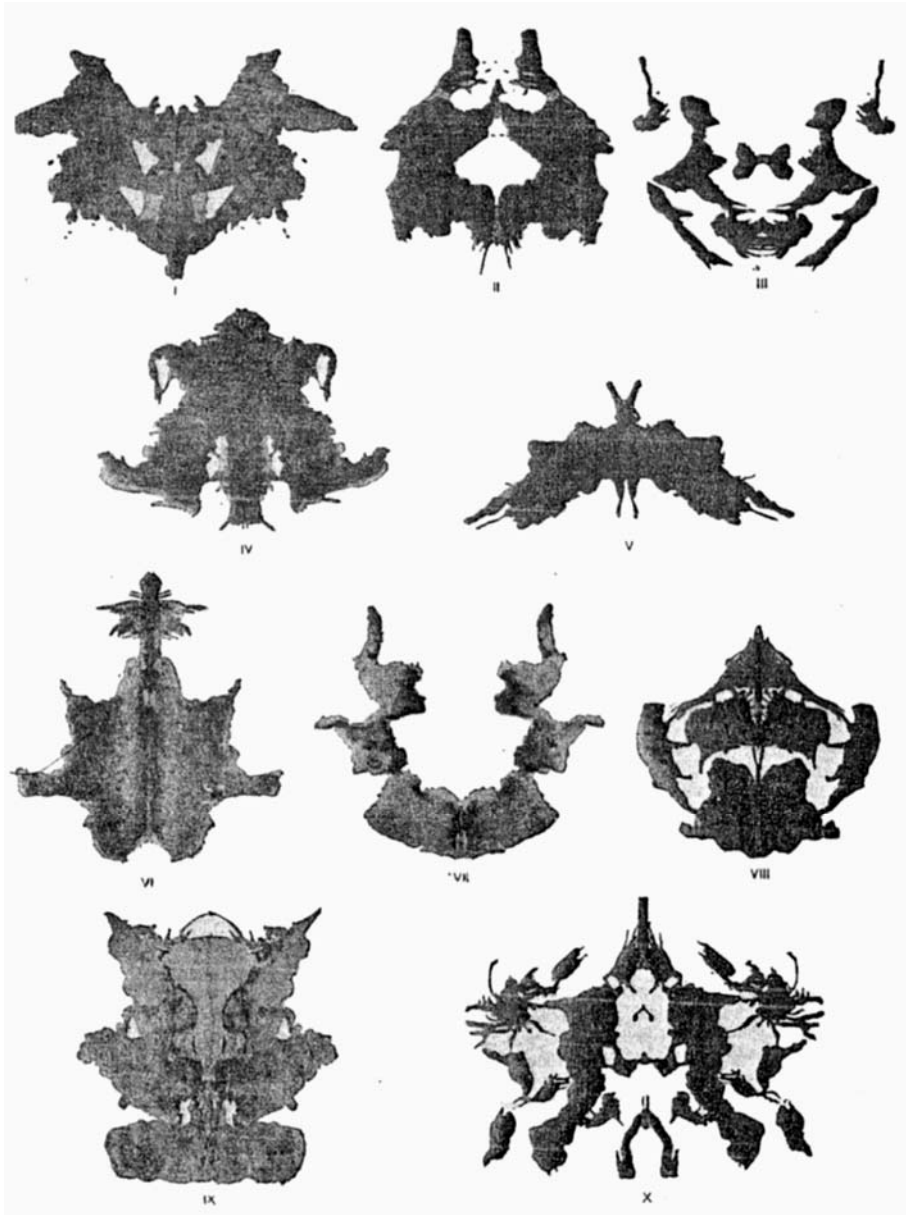
-
1. Location
 2. Determinants
 3. Content
 4. Popular response
 5. Original Response
 6. Whole
 7. Detail
 8. Small detail
 9. Form
 10. Color
 11. Gray
 12. Movement perception

شده‌اند. مانند بشر، حیوان، گیاه، اعضای بدن، جغرافی و امثال آن. در کل باید توجه داشته باشیم در تفسیر آزمون رورشاخ، نحوه شکل‌گیری پاسخ‌ها، ادراک‌ها، دلایل و محتوای آن مورد توجه است. فرض اساسی این است که بین نحوه شکل‌گیری و سازماندهی ادراک و چگونگی شکل‌دهی و نظام‌دهی به محرک‌های محیطی، هماهنگی وجود دارد. ادراک‌هایی که با ساخت لکه مرکب هماهنگ است، سطح مطلوبی از کنش روان‌شناختی را که به واقعیت نزدیک است، نشان می‌دهد. از طرف دیگر، پاسخ‌های ضعیفی که با ساخت لکه‌های مرکب جور نیست، نشانگر خیال‌پردازی‌های غیرواقعی یا رفتارهای بیمارگونه است. محتوای پاسخ‌های آزمودنی (خواه اکثر آن‌ها را جاندار، بی‌جان، انسان یا حیوان ببینید و یا محتوایی با حالات عاطفی یا خصومت) در تفسیر شخصیت آزمودنی‌ها تأثیر بسیار خواهد داشت.

علاوه بر این، ممکن است محتوا به صورت نمادین تفسیر شود. مثلاً انفجار، نشانه‌ای از خصومت شدید، خوک بیانگر گرایش به پرخوری و روباه تمایل به حیله‌گری و پرخاشگری می‌باشد. عنکبوت، جادوگر و اختاپوس، تصورات منفی از سلطه‌مادر را بیان می‌کنند. گوریل و غول نگرش منفی در مورد پدر سلطه‌جو و شترمرغ، نشانه تلاش برای فرار از تضادها است.

باید دانست که این تفسیرها فقط براساس یک پاسخ نیست بلکه مجموعه پاسخ‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد، ولی هر پاسخ می‌تواند تفسیرهای احتمالی یا فرضیه‌هایی در مورد شخصیت فرد به دست دهد. این فرضیه‌ها با تفسیرهای حاصل از پاسخ‌های دیگر و با الگوی کلی پاسخ‌ها و رفتار آزمودنی در حین پاسخگویی به آزمون رورشاخ، مقابله می‌شود. توضیح این‌که، آزمونگر از همه رفتارهای غیر معمول یادداشت می‌کند و از آن‌ها به‌عنوان منبعی برای تفسیرهای بعدی استفاده می‌کند. برای مثال، فردی که مرتب تقاضای راهنمایی می‌کند، می‌تواند انسانی وابسته به حساب آید. ناراحتی، عصبانیت، طرح سؤالات حساس و نگاه کردن به پشت کارت‌ها می‌تواند نشانه شک و تردید و احتمالاً پارانوياً^۱ باشد. (پروین، ۲۰۰۱، به نقل از کدیور و جوادی، ۱۳۸۱)

۱. دانشجویان جهت تفسیر آزمون رورشاخ و چگونگی تبدیل پاسخ‌ها به علایم و کد می‌توانند به کتاب شخصیت دکتر محمود منصور یا کتاب آزمون‌های فرافکنی شخصیت دکتر هادی بهرامی مراجعه نمایند.

تصاویر کوچک شده کارت‌های ده‌گانه آزمون رورشاخ

آزمون اندریافت موضوع^۱ (TAT)

آزمون TAT یکی از آزمون‌های رایج فرافکنی است که توسط هنری مورای^۲ و کریستینا^۳ مورگان در سال ۱۹۳۵ ساخته شده است. این آزمون همانند دیگر آزمون‌های فرافکنی، بیانگر تمایلات، احتیاجات، ارزش‌ها و نگرش‌های شخصیت فرد آدمی می‌باشد. اما برخلاف آزمون رورشاخ از محرک‌های ساخت یافته‌تری تشکیل شده است که آزمودنی در برابر آن‌ها باید پاسخ‌های کلامی خود را بیان دارد. (وین،^۴)

آزمون TAT بر اساس نظریه موری در مورد ۲۸ نیاز مشخص از جمله نیاز جنسی، نیاز پیوندجویی و نیاز سلطه‌گری استوار است. با استفاده از این آزمون بسیاری از نیازهای مطرح شده توسط موری مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. به‌عنوان مثال در مورد نیاز به پیشرفت یعنی تمایل به انجام دادن سریع و هرچه بهتر کارها، با استفاده از آزمون TAT و سایر روش‌ها، پژوهش‌های زیاد صورت گرفته است. نیاز به پیشرفت آنگونه که با آزمون TAT سنجیده می‌شود با ادراکها، انتظارات و نگرش‌های والدین در مورد فرزندانشان رابطه دارد. مطالعات انجام شده در مورد آزمون TAT به ویژه در رابطه با انگیزه پیشرفت، روایی سازه و قدرت پیش‌بینی آزمون را افزایش داده است. (شریفی، ۱۳۷۶)

آزمون TAT مشتمل بر ۱۹ تصویر مبهم سیاه و سفید و یک کارت سفید است. اکثر کارت‌ها، یک یا دو نفر را در موقعیت‌های مهم زندگی نشان می‌دهند. ابهام تصاویر و وقایعی که در این تصاویر نشان داده شده است، باعث می‌شود هر یک از آزمودنی‌ها، تفسیرهای مختلفی را از خود ارائه دهند. برخی از کارت‌های این آزمون فقط برای جنس مذکر، برخی دیگر برای جنس مؤنث و برخی دیگر مشترک بین جنس مذکر و مؤنث می‌باشد (مورگان،^۵ ۱۹۹۵)

چگونگی اجرا و تفسیر آزمون (TAT)

در این آزمون، از آزمودنی خواسته می‌شود، در برابر هر یک از کارت‌ها داستانی بسازد و در این داستان بگوید که علت به وجود آمدن رویدادی که تصویر نشان می‌دهد،

1. Thematic Apperception Test
2. Muray Henry
3. Christina morgan
4. Vane. J. R
5. Morgan, W.G.

چیست. در این تصویر چه می‌گذرد، آدم‌ها در این تصویر چه افکار و احساسهایی دارند و داستان چگونه پایان خواهد یافت. در مورد کارت سفید از آزمودنی خواسته می‌شود که در عالم خیال، تصویری را روی کارت مجسم کند و بعد این تصویر را توصیف کند و داستانی درباره آن بسازد. طبق دستور اجرایی مورای، این آزمون باید در دو جلسه یکساعته (۱۰ کارت در هر جلسه) اجرا شود. کارت‌های جلسه دوم عمداً طوری انتخاب شوند که بیانگر صحنه‌های غیرعادی، هیجان‌برانگیز و عجیب و غریب باشند. (آناستازی به نقل از براهنی، ۱۳۶۴)

در نظام نمره‌گذاری و تفسیر آزمون TAT، پاسخ‌های آزمودنی بر مبنای طرح مورای نمره‌گذاری می‌شود. به عبارت دیگر، آزمونگر برای تفسیر آزمون TAT نخست مشخص می‌کند که قهرمان داستان کیست و آزمودنی با چه کسی (زن یا مرد) همانندسازی کرده است و سپس پاسخ‌ها را براساس فهرست نیازهای مورای دسته‌بندی و نمره‌گذاری می‌نماید. (مورگان، ۲۰۰۲)

به نظر بعضی از متخصصان، پاره‌ای از پاسخ‌ها یا نشانه‌ها در آزمون TAT نشانگر برخی از اختلال‌های روانی است. مثلاً کندی یا درنگ طولانی در پاسخ دادن به تصاویر ممکن است نشانه افسردگی، اظهارنظرهای منفی درباره زنان از سوی آزمودنی‌ها مرد و اظهار محبت آن نسبت به مردهای دیگر، ممکن است بیانگر گرایش به همجنس‌خواهی باشد. توجه بیش از اندازه و اشتغال فکری در مورد جزئیات تصاویر ممکن است از اختلال وسواسی - اجباری حکایت کند. (پاشاشریفی، ۱۳۷۶)

جهت روشن شدن مطالب بالا به داستانی که یک زن جوان در پاسخ به تصویر ۱۲F (یکی از کارت‌های TAT) داده است، توجه کنید.

این زنی است که از مادرش نفرت داشته و از یادآوری خاطراتش در مورد مادر کاملاً ناراحت شده است. او به خاطر رفتارش با مادر احساس گناه می‌کند و خاطراتش درباره مادر آزارش می‌دهد. ظاهراً هرچه سنش بالاتر می‌رود این احساس

افزایش می‌یابد و می‌بیند فرزندان خودش همان رفتاری را با او می‌کنند که او با مادرش کرده است. او سعی می‌کند این احساس را به فرزندان خود منتقل کند، اما نمی‌تواند نگرش آن‌ها را تغییر دهد. او در زمان حال، زندگی گذشته را تجربه می‌کند. زیرا این غم و احساس گناه با روشی که فرزندان او در پیش گرفته‌اند، تقویت می‌شود.

آزمایش‌کننده ماهر، از داستان‌هایی مانند داستان بالا، درباره نیازها، هیجان‌ها، احساسات، عقده‌ها، تعارض‌ها و فشار بیرونی ادراک شده آزمودنی که به او فشار می‌آورند، اطلاعاتی به دست می‌آورد. پاسخ‌های آزمودنی به کارت‌های TAT به ویژه برای درک و شناخت روابط و مشکلات آزمودنی با والدینش بسیار مفید است. همانند سایر روش‌های فرافکنی، در تفسیر آزمون TAT چنین فرض می‌شود آزمودنی نیازها، امیال و تعارض‌های هیجانی خود را به داستان‌ها و قهرمان‌های کارت‌ها فرافکنی می‌کند. (همان منبع)

آزمون TAT در سطح بسیار وسیعی در پژوهش‌های مربوط به شخصیت انجام گرفته است. همگی این پژوهش‌ها نشان دادند، این آزمون ابزاری بسیار قوی برای ارزیابی نیازها، احساسات، تمایلات و انگیزه‌های ناهشیار و ناآشکار افراد آدمی می‌باشد. البته باید توجه داشت، آزمون TAT همانند دیگر آزمون‌های فرافکنی گرچه می‌تواند اطلاعات بسیار ارزشمندی درباره انگیزه‌های پنهانی و ناهشیار شخصیت ارائه دهد، اما از آنجا که نظام نمره‌گذاری این آزمون‌ها ذهنی می‌باشد، از روایی و پایایی بالایی برخوردار نیست. از این رو، اطلاعات به دست آمده از این آزمون‌ها، بیش از آن که به عنوان اطلاعات کامل شخصیتی نگریسته شود، باید به عنوان اطلاعات تکمیل‌کننده نگریسته شود. (لی لین فیلد، ۱۹۹۹)

به‌طورکلی از آنجا که نمره‌گذاری و تعبیر و تفسیر آزمون‌های فرافکنی مانند رورشاخ و TAT بسیار پیچیده، دشوار و ذهنی است، این آزمون‌ها در مقایسه

آزمون‌های عینی شخصیت از روایی و اعتبار بالایی برخوردار نمی‌باشند. اما این آزمون‌ها در موقعیت‌های بالینی و تشخیصی از جایگاه بالایی برخوردارند و امروزه به‌عنوان ابزار متداول برای سنجش ویژگی‌های شخصیتی استفاده می‌شوند.

خلاصه

یکی از مهم‌ترین و رایج‌ترین آزمون‌های فرافکنی، آزمون لکه‌های رورشاخ است که توسط هرمان رورشاخ در سال ۱۹۲۱ ساخته شده است. این آزمون مشتمل بر ۱۰ کارت است که روان‌شناس هر یک از کارت‌ها را یک به یک به آزمودنی می‌دهد و از او می‌خواهد آنچه را که در کارت مشاهده و ادراک می‌کند به روان‌شناس بگوید. روان‌شناس در مرحله اول آزمایش، تمام پاسخ‌ها، حرکات، رفتار و حالت‌های هیجانی آزمودنی را در هنگام اجرای آزمایش یادداشت می‌کند و همچنین در مرحله دوم آزمایش از آزمودنی می‌خواهد، توضیح دهد چه قسمت یا قسمت‌هایی از لکه‌های جوهر مبنای پاسخ‌هایش بوده است. بعد از اجرای دو مرحله آزمایش، پاسخ‌های آزمودنی برحسب مکان، تعیین‌کننده‌ها، محتوا و عمومی یا ابتکار بودن پاسخ‌ها مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرند. اما باید توجه داشت مهارت، آموزش و تجربه روان‌شناس در تعبیر و تفسیر پاسخ‌های آزمودنی در آزمون رورشاخ از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است.

از آزمون‌های فرافکنی رایج دیگر، آزمون اندریافت موضوع می‌باشد که در سال ۱۹۳۵ توسط هنری مورای و کریستینا مورگان براساس ۲۸ نیاز مورای ساخته شده است. این آزمون همانند دیگر آزمون‌های فرافکنی، مبین تمایلات، نیازها و انگیزه‌های پنهانی و هشیار افراد آدمی می‌باشد. آزمون اندریافت موضوع برخلاف آزمون رورشاخ از محرک‌های ساخت یافته‌تری تشکیل شده است و این آزمون مشتمل بر ۱۹ تصویر مبهم سیاه و سفید و یک کارت سفید می‌باشد. هر یک از تصاویر یک به یک به آزمودنی داده می‌شود و از او خواسته می‌شود، براساس تصویر ارائه شده داستانی را بسازد. در مورد کارت سفید از آزمودنی خواسته می‌شود، در عالم خیال تصویری را روی کارت مجسم کند و بعد این تصویر را توصیف نماید و داستانی را درباره آن بسازد. بعد از این که آزمودنی پاسخ‌های خود را به تصاویر مطروحه، ارائه داد روان‌شناس در تعبیر و

تفسیر پاسخ‌ها در وهله نخست مشخص می‌کند، آزمودنی با چه کسی همانندسازی کرده، قهرمان داستان را چه کسی معرفی نموده و سپس پاسخ‌های او را براساس فهرست نیازهای مورای مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌دهد.

اصطلاحات کلیدی

آزمون رورشاخ	آزمون اندریافت موضوع (TAT)
لکه‌های جوهر	مکان‌ها
متعین‌ها	محتوا
عمومی یا ابتکاری بودن	

پرسش

الف) مروری

۱. هدف از ساخت آزمون رورشاخ چه بوده است، توضیح دهید.
۲. چگونگی شکل‌گیری آزمون رورشاخ را توضیح دهید.
۳. آزمون رورشاخ مشتمل بر چند کارت می‌باشد درباره کارت‌ها توضیح دهید.
۴. هدف از اجرای آزمون رورشاخ در مرحله دوم آزمایش چیست، توضیح دهید.
۵. پاسخ‌های آزمودنی در آزمون رورشاخ بر چه اساسی مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرد.
۶. فرق آزمون رورشاخ و آزمون اندریافت موضوع را بنویسید.
۷. هدف از اجرای کارت سفید در آزمون اندریافت موضوع چیست، توضیح دهید.
۸. آزمون اندریافت موضوع براساس چه نیازهایی مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرد.

ب) چند گزینه‌ای

۱. چند کارت آزمون رورشاخ به صورت سیاه و سفید و خاکستری می‌باشد؟

الف) ۷ کارت

ب) ۶ کارت

ج) ۵ کارت

د) ۲ کارت

۲. در آزمون رورشاخ کمتر از چند پاسخ به کارت‌ها می‌تواند نشانه عقب‌ماندگی ذهنی باشد؟

الف) ۱۰ پاسخ

ب) ۱۳ پاسخ

ج) ۱۵ پاسخ

د) ۱۸ پاسخ

۳. در آزمون رورشاخ، کدام یک از عوامل زیر در تعبیر و تفسیر پاسخ‌ها مورد توجه روان‌شناس نمی‌باشد؟

الف) مکان‌ها

ب) متعین‌ها

ج) محتوای پاسخ‌ها

د) میزان زمان صرف شده پاسخ‌ها

۴. آزمون اندریافت موضوع کلاً مشتمل بر چند کارت می‌باشد؟

الف) ۱۹ کارت

ب) ۲۰ کارت

ج) ۱۵ کارت

د) ده کارت

۵. پژوهش در زمینه کدام یک از موارد زیر قدرت پیش‌بینی آزمون اندریافت موضوع را افزایش داده است؟

الف) سازگاری اجتماعی

ب) نیاز سلطه‌گری

ج) نیاز پیوندجویی

د) انگیزه پیشرفت

۶. زمان اجرای آزمون اندریافت موضوع کلاً چقدر می‌باشد؟

الف) یک ساعت

ب) یک ساعت و نیم

ج) دو ساعت

د) سه ساعت

فصل هفتم

آزمون ترسیم خانواده

هدف‌های یادگیری

۱. دلایلی که برخی از روان‌کاوان معتقدند مسئله فرافکنی و برون‌ریزی تمایلات در کودکان مشکل است را توضیح دهد.
۲. نقش نقاشی را در برون‌ریزی تمایلات درونی کودکان را توضیح دهد.
۳. چگونگی روش اجرای آزمون ترسیم خانواده را توضیح دهد.
۴. نقاشی خانواده را براساس این که چه ناحیه‌ای از صفحه کشیده می‌شود را شرح دهد.
۵. نقاشی خانواده را براساس نوع خطوط، نوع رنگ و جهت نقاشی توضیح دهد.
۶. ارزش‌سازی و ناورزنده‌سازی در نقاشی خانواده را تعریف نماید.
۷. شواهد ارزش‌سازی و ناورزنده‌سازی را در نقاشی خانواده شرح دهد.

مسئله فرافکنی در کودکان

پرسش اساسی این است که آیا می‌توان از آزمون‌های فرافکنی مانند رورشاخ و TAT برای ارزیابی شخصیت کودکان یا کشف انگیزه‌های ناهشیار و پنهان شخصیت کودکان سود جست. پاره‌ای از روان‌کاوان بر این باورند، از آنجا که در دوران کودکی «من» شخصیت کودک نسبتاً ناپایدار، سازمان نیافته، نارس و حالت نوسان دارد، مسئله فرافکنی و برون‌ریزی تمایلات ناهشیار و پنهان کودکان اگر محال نباشد، بسیار مشکل

است. (جیتلمن، ۱۹۸۶) اما برخی دیگر از روان‌کاوان معتقدند، با اندکی تغییر در آزمون‌های فرافکنی مثلاً رورشاخ و TAT می‌توان از این آزمون‌ها در ارزیابی شخصیت کودکان سود جست. با این دیدگاه بلاک^۱ در سال ۱۹۷۳ برای ارزیابی شخصیت کودکان (آناستازی به نقل از براهنی، ۱۳۶۴) ۳ تا ۱۰ ساله، آزمونی به نام آزمون اندریافت موضوع کودکان^۲ با اقتباس از آزمون اندریافت موضوع بزرگسالان مورای ساخته و توانسته با این آزمون انگیزه‌های پنهانی و برخی از ویژگی‌های شخصیتی کودکان ۳ تا ۱۰ ساله را مورد بررسی قرار دهد. از این رو، در زیر سعی شده به دو نمونه از آزمون‌های فرافکنی ۱- آزمون اندریافت موضوع کودکان (CAT) ۲- آزمون ترسیم خانواده اشاره داشته باشیم.

آزمون ترسیم خانواده

کرمین بر این باور است که در تمام دوران کودکی و تا مرزهای نوجوانی، اکثر کودکان به طور نظامدار به مجموعه‌ای از فعالیت‌های ترسیمی می‌پردازند و بدین ترتیب روابط زیادی را با واقعیت‌ها برقرار می‌سازند. کودکان در دوران کودکی، با استفاده از شیوه‌های مختلف تصور خود را از جهان به نوعی ترسیم می‌کنند که یکی از شیوه‌ها، نقاشی می‌باشد.^۳ (منصور و دادستان، ۱۳۷۹).

نقاشی کودکان زبان گویا و جاده طلایی جهان درونی آن‌ها می‌باشد. زبان و نقاشی جاده‌هایی هستند که نمایانگر شادی‌ها، غم‌ها، استرس‌ها، ترس‌ها، اضطراب‌ها و نیازهای کودکان می‌باشند. نقاشی ابزاری است که کودکان به وسیله آن دنیای درونی و دردناک خود را برون ریزی کرده و احساسات بد و خوب خود را سامان می‌دهند. بنابراین وقتی از کودکی خواسته می‌شود، آدمکی را ترسیم نماید یا خانواده‌ای را به تصویر بکشد، معمولاً دنیای درونی و تصویری که از خود دارد را فرافکنی می‌کند. بنابراین نقاشی معرف تصویر خود کودک و جهان درونی‌اش می‌باشد. (ترلاک^۴ و همکاران، ۲۰۰۵)

1 Blak.I

2 Children thematic Apprepection test

۳. پایه تحلیل شخصیت بر اساس دست‌نوشته و امضاء نیز با آزمون‌های ترسیمی یکسان است. برای مطالعه بیشتر می‌توانید به کتاب «تحلیل شخصیت بر اساس دست‌نوشته» نوشته علیرضا آقاییوسفی، انتشارات نصر (قم) مراجعه فرمایید (ویراستار).

4 Terlaack.J.

پژوهش‌های مختلف نشان داده است نقاشی همانند آزمون رورشاخ و TAT دارای ارزش رمزی می‌باشد. چرا این که نه تنها به کودکان اجازه می‌دهد، تمایلات پنهانی، سرکوفته و ناهشیار خود را برون‌ریزی کرده بلکه اجازه می‌دهد روان‌درمانگران از دنیای واقعی درون آن‌ها آگاه گردند.

از سال ۱۹۵۰ تاکنون پژوهش‌های بسیاری درباره نقاشی به‌عنوان ابزار تشخیصی و بالینی در نقاط مختلف دنیا صورت گرفته است. همگی این پژوهش‌های به‌غایت بیانگر این واقعیتند، نقاشی نه تنها شاهره‌های حیاتی برای سنجش نگرش‌ها، نیازها، تمایلات و عواطف کودکان می‌باشد بلکه یک ابزار بسیار مهم تشخیص و بالینی در کنار سایر ابزارها، در اختیار روان‌درمانگران می‌باشد. (سیمون^۱ و همکاران، ۲۰۰۵)

روش اجرای نقاشی خانواده

بعد از این که کودک در مقابل میزی که با وضعیت جسمانی او تناسب دارد، با خیالی آسوده‌نشسته، آزمونگر یک کاغذ و یک مواد نرم‌مشکی در اختیار وی قرار می‌دهد و سپس او را از لحاظ روانی و ذهنی آماده می‌کند و به او می‌گوید: «یک خانواده را نقاشی کن» یا «یک خانواده‌ای که دوست‌داری یا در فکرت است، نقاشی کن». اگر آزمودنی در وضعیت روانی خوبی بود و توانست رابطه عاطفی خوبی با آزمونگر برقرار سازد می‌توانیم بگوییم خانواده خود را ترسیم کن. البته باید توجه داشته باشیم، چنانچه در برخورد اول بدون این که کودک در وضعیت روانی خوبی باشد، مستقیماً به او بگوییم خانواده خود را نقاشی کن، ممکن است مسئله فرافکنی یا برون‌ریزی تمایلات نهفته و ناهشیار ایشان در مورد خانواده خودش صورت نگیرد. بنابراین وضعیت روانی کودک باید در تمام مرحله نقاشی مورد توجه آزمونگر باشد. به همین دلیل در آزمون نقاشی نه تنها نتیجه (یعنی اتمام کار نقاشی) مهم است بلکه فرایندی که به اتمام کار منجر می‌شود (فرایند کشیدن نقاشی) هم مهم می‌باشد. جهت نیل به این مقصود، آزمونگر باید دائماً در تمام طول آزمون نقاشی، حضور فعال داشته باشد، به گونه‌ای که نه تنها فرایند نظم و ترتیب کشیدن نقاشی را بدون این که کودک احساس کنترل نماید، کاملاً نظاره کند، بلکه چنان که کودک در وضعیت روانی بدی قرار گرفت، سعی نماید با

کلمات ترغیب کننده و با کلمات آرام‌بخش او را ترغیب به کشیدن نقاشی نماید.
(ترلاک و همکاران، ۲۰۰۵).

کرم (به نقل از منصور و دادستان ۱۳۷۹) در مورد نقش آزمونگر در هنگام نقاشی کودک اشاره می‌کند، آزمونگر باید این که نقاشی در چه قسمتی از کاغذ یا با چه شخصی آغاز شده، است را یادداشت کند. چنانچه آزمونگر ترتیبی که برحسب آن کودک اعضای خانواده را نقاشی می‌کند، یادداشت‌نماید، باید پس از نقاشی آن را از کودک بپرسد. آزمونگر باید در سراسر ترسیم نقاشی واکنش عاطفی کودک مانند شادی، غم، خشم، تغییرات خلقی او را یادداشت نماید. چرا این که هریک از این تغییرات خلقی درباره اعضای که کودک آن را ترسیم می‌نماید، اطلاعات معناداری به آزمونگر می‌دهد. بالاخره پس از انجام آزمون نقاشی آزمونگر باید از کودک سؤال کند، آیا از آنچه که ترسیم نموده است، احساس رضایت دارد. پاسخ کودک هرچه باشد آزمونگر از او دوباره سؤال نماید، اگر بخواهی دوباره نقاشی را از سرگیری آیا همین شکل را خواهی کشید یا این که چیزی را اضافه یا کم یا تغییراتی در آن ایجاد می‌کنی؟ چنین پرسشی گاهی اطلاعات بسیار ارزشمندی در اختیار آزمونگر قرار می‌دهد.

نکته مهمی که باید در آزمون نقاشی بدان توجه داشت، این واقعیت است که، بعد از این که نقاشی کودک تمام شد وظیفه آزمونگر به پایان نرسیده است. آزمونگر جهت از بین بردن یا کاهش تفسیرهای شخصی خود نیاز به اطلاعات بیشتری دارد. از این رو، سعی می‌کند به طور کلامی و به شکل مصاحبه، از او بخواهد به سؤالات زیر پاسخ دهد.

۱. در این خانواده‌ای که کشیدی کدامیک از همه مهربان‌تر است و چرا؟
۲. کدامیک از همه کمتر مهربان است و چرا؟
۳. کدامیک از همه خوشبخت‌تر است و چرا؟
۴. کدامیک از همه کمتر خوشبخت‌تر است و چرا؟
۵. در این خانواده به نظر تو چه کسی از همه بهتر است و چرا؟
۶. تو دوست داری جای کدامیک از آن‌ها باشی یا مثلاً می‌خواهیم بازی کنیم که تو یکی از این افراد این خانواده باشی، دوست داری کدامیک از آن‌ها باشی و چرا؟

(همان منبع)

بعد از این که آزمونگر اطلاعات مورد لزوم را کاملاً جمع‌آوری نموده، به تعبیر و تفسیر آن می‌پردازد.

تفسیر نقاشی خانواده

تفسیر نقاشی کودکان همانند دیگر آزمون‌های فرافکنی تا حد زیادی به آموزش، تجربه، مهارت و شخصیت آزمونگر یا روان‌شناس بستگی دارد. با این تفاوت که تفسیر نقاشی کودک مانند آزمون رورشاخ و TAT مشکل نمی‌باشد و چنانچه روان‌شناس در این زمینه دانش و مهارت پیدا کند، تفسیر آن نه تنها دشوار نیست بلکه لذت بخش هم خواهد بود. در زیر سعی شده، بسیار مختصر و در حوصله این کتاب به تفسیر آزمون نقاشی پرداخته شود.

کرم‌ن به نقل منصور و دادستان (۱۳۷۹)، دادستان (۱۳۸۳) کلین^۱ (۱۹۹۹)، مارنات^۲ به نقل از نیکخو و شریفی (۱۳۸۴) نقاشی کودکان در زمینه ترسیم خانواده را به شرح زیر تفسیر می‌نماید.

۱. از جهت پررنگ و پرنیرو بودن خطوط نقاشی: کودکانی که خطوط نقاشی را پرنیرو و پررنگ می‌کشند، نیرومندی کشاننده‌ها، شهامت، خشونت یا رهاسازی کشاننده‌ها در آن‌ها زیاد می‌باشد. به دیگر سخن خط پررنگ و ضخیم مبین شهوت‌گرایی و تمایل به لذت بردن، می‌باشد. جسمانی است. خط برانگیخته و خشنی که تا حد پاره کردن کاغذ پیش می‌رود، پرخاشگری را نشان می‌دهد. اما کودکانی که خطوط نقاشی را کم رنگ و کم نیرو ترسیم می‌نمایند، کشاننده‌های ضعیف و ملایمی دارند، کمرو هستند و آزادسازی کشاننده‌ها آن‌ها با وقفه می‌باشد. به عبارت دیگر خط کم‌رنگ نشان‌دهنده حساسیت، ملایمت و ظرافت، فقدان اعتماد به نفس و تردید است. اگر خطوط نقاشی به‌طور فزاینده‌ای کم‌رنگ باشد، بیانگر کمرویی در حد مرضی، ناتوانی در تایید خویشتن و روان‌آزردگی شکست می‌باشد.
۲. از جهت این که چه ناحیه‌ای از صفحه نقاشی شده است: بسته به این که کودک در هنگام نقاشی چه ناحیه‌ای از صفحه کاغذ را انتخاب می‌کند، معنای متفاوتی دارد.

الف) ناحیه پایین صفحه: کودکانی که ناحیه پایین صفحه کاغذ را برای نقاشی انتخاب می‌کنند، اغلب افسرده، واجد خستگی روانی و روان آزرده می‌باشند.

ب) ناحیه بالای صفحه: کودکانی که ناحیه بالای صفحه کاغذ را برای نقاشی انتخاب می‌کنند، اغلب آرمانگر، رویاپرداز می‌باشند به عبارت دیگر قسمت بالای صفحه معرف ارزش‌های برتر جهان رویاها، خیالپردازی‌ها و آرمان‌هاست.

ج) ناحیه چپ صفحه: کودکانی که ناحیه چپ صفحه کاغذ را برای نقاشی انتخاب می‌کنند، اغلب گذشته‌نگر هستند و قصد دارند به دوران کودکی خود برگردند، بیشتر تمایل دارند هیجان‌ات و احساسات خود را بلافاصله و مستقیم بیان کنند، رفتار کودکانه دارند، دوست دارند در دامان خانواده باقی بمانند و مورد حمایت قرار بگیرند و از هرگونه کوشش برای اثبات خویشتن خود امتناع می‌ورزند.

ه) ناحیه راست صفحه: کودکانی که ناحیه راست صفحه کاغذ را برای نقاشی انتخاب می‌کنند، اغلب آینده‌نگر هستند و به دنبال اهداف خود در آینده می‌گردند و سعی دارند مستقل باشند. به عبارت دیگر ترسیم در صفحه راست کاغذ، مبین کنترل عقلی و تحول‌یافتگی است. همچنین کودکانی که نقاشی خود را به اندازه‌ای بزرگ می‌کشند که از حد کاغذ تجاوز کند، تعادل لازم را ندارند. برعکس وقتی نقاشی نسبت به صفحه کاغذ کوچک باشد، نشان دهنده بازداری و وقفه در کشاننده‌هاست. به دیگر سخن ترسیم یک آدمک کوچک به معنای درخود فرورفتگی من، کمرویی و ترس است.

پاره‌ای از کودکان برخی از قسمت‌های کاغذ را سفید می‌گذرانند. به این قسمت‌ها، نواحی سفید گفته می‌شود. نواحی که کودکان در آنجا نقاشی نکشیده‌اند، نواحی ممنوعه گفته می‌شود. نواحی ممنوعه بیانگر این واقعیت است که کودکان به غرایز خود اجازه جولان نداده‌اند. به عبارت دیگر به علت سانسور درونی یا برونی، کودکان کشاننده و کشاننده‌های خود را بازداری نموده‌اند.

۳. جهت نقاشی: کودکانی که از چپ به راست نقاشی را ترسیم می‌کنند، دارای یک حرکت طبیعی پیش‌رونده هستند. اما کودکانی که از راست به چپ نقاشی را ترسیم

می‌نمایند، دارای یک حرکت واپس رونده و گذشته‌نگر می‌باشند. البته در حالت دوم باید نخست اطمینان حاصل کرد که کودک چپ برتر نباشد.

۴. نوع خطوط نقاشی: خطوط استوار و مستقیم حاکی از اعتماد به نفس، مصمم بودن و در عین حال تأثیرناپذیر بودن آزمودنی می‌باشد. بالعکس خطوط منقطع بیانگر تأثیرپذیری، مردد و کمال‌جویی می‌باشد.

خطوط موازی، سایه‌ها و چهارخانه‌ها در افراد مضطرب دیده می‌شوند. سایه‌ها و رنگ‌های خاکستری نشانه افسردگی می‌باشند. خطوط شکسته و زاویه‌دار مشخص‌کننده چابکی، خشم، ناآرامی، مردانگی و نیرومندی می‌باشد. درحالی‌که خطوط انحنا دار بیانگر ملایمت، مسالمت، تبعیت‌جویی، زنانگی، خوددوستداری و نرمش می‌باشد. خطوط راست آرامش، وقار و انعطاف‌ناپذیری را نشان می‌دهند و خطوط سرازیر نشان‌دهنده بدبینی، افسردگی، خستگی و مرگ می‌باشد. خطوط سربالا بیانگر شادی، زندگی و انفجار احساسات حاد می‌باشد.

خطوط عمودی مرکزی مبین کوشش آزمودنی به منظور حفظ یک تعادل عاطفی ناپایدار است درحالی‌که تأکید بر خط افقی، شدت نیازهای ارتباطی را نشان می‌دهد. خط خطی کردن و پاک‌کردن‌های مکرر معرف نامصمم بودن، نارضایتی از خود و احساس حقارت می‌باشد. لکه‌ها و سیاه کردن‌ها احساس گنهکاری را نشان می‌دهند. اگر نقاشی کثیف و درهم ریخته باشد، معمولاً با کودکی سر و کار داریم که در مرحله معقدی تثبیت شده است.

۵. نوع رنگ‌های نقاشی: پژوهش‌های متعددی نشان دادند، نوع رنگی که کودکان انتخاب می‌کنند نه تنها در رفتار آن‌ها نقش دارد، بلکه بیانگر بسیاری از ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها می‌باشد. مثلاً پژوهش‌های مختلف نشان داد (دادستان، ۱۳۸۳) قراردادن آزمودنی‌ها در محوطه‌ای به رنگ قرمز تند، موجب تسریع ضربان قلب، تنفس و افزایش فشار خون می‌شود. به عبارت دیگر، رنگ قرمز تأثیری برانگیزاننده‌ای بر سیستم عصبی دارد و بالعکس. انجام همین آزمایش با رنگ آبی به تقلیل تنش و کند شدن ضربان قلب و تنفس انجامیده است. به‌طورکلی آبی دارای اثری آرام‌بخش می‌باشد.

هر رنگ دارای یک محتوای عاطفی و هیجانی است که در زیر سعی شده، حالت‌های عاطفی و هیجانی برخی از رنگ‌ها به اختصار توضیح داده شود.

رنگ قرمز: این رنگ از یک سو معرف نیرومندی تمایلات و غرایز است و از سوی دیگر مبین خشم و پرخاشگری را نشان می‌دهد. افراط در استفاده از این رنگ به معنای تحریک‌پذیری بیشتر می‌باشد. کلاً رنگ قرمز مبین هیجان‌پذیری، شیفتگی، شهامت، عشق، خشونت و فعالیت در کارهای هیجانی می‌باشد.

رنگ آبی: مبین صلح، آرامش، سکون و در حد افراطی معرف فعل‌پذیری و تسلیم می‌باشد. به طور کلی رنگ آبی بیانگر ملایمت، آرامش، مهربانی، حقیقت‌جویی، سردی، تعقلی‌نگری و خلوص می‌باشد.

رنگ زرد: نمایانگر نور، شادی و خوشبختی است. استفاده افراطی این رنگ به معنای نیاز به آزاد سازی تنش‌های درونی فرد می‌باشد. کلاً رنگ زرد معرف شادی، تعقل، برتری و حسی‌نگری می‌باشد.

رنگ سبز: این رنگ با جنبه‌های مختلف شخصیت به خصوص با حفظ حرمت خود، نیاز به جلب توجه و میل به محبوبیت مرتبط است. این رنگ از یک سو بیانگر گرایش به مبادله و ارتباط را نشان می‌دهد و از سوی دیگر معرف اراده در سطح عمل، پایداری، سرسختی و گاهی نیز مبین بازخوردهای مقاومت و مخالفت‌جویی می‌باشد. رنگ سبز کلاً بیانگر امید، استراحت، تلخی، خشم، شورش و جنب و جوشن است.

رنگ قهوه‌ای: معرف اجبار، وقفه، خلق محزون و جدی می‌باشد. استفاده افراطی از این رنگ در کودکان، بیانگر این واقعیت که کودکان در مرحله معقدی مشکلاتی در رابطه با نظافت داشته‌اند.

رنگ سیاه: استفاده مفرط از آن مبین غمگین و ناامیدی است. به کارگیری محدود آن و کشیدن لکه‌های سیاه، نشان‌دهنده اضطراب است. به طور کلی رنگ سیاه در برگیرنده نفی، مرگ، اضطراب، ناامیدی، گناهکاری است.

رنگ سفید: فقدان رنگ در نقاشی مبین خلاء عاطفی یا ناتوانی در برون‌ریزی عواطف است. کلاً سفید معرف بی‌طرفی، سردی، خلاء، نگفتنی‌ها، سکوت و رویاپردازی است.

رنگ صورتی: معرف صلح، تعادل و توازن می‌باشد.

همخوانی پاره‌ای از رنگ با یکدیگر واجد معانی مشخص است.

قرمز و سیاه مبین خشونت و اضطراب است.

زرد و قرمز معرف اجتماع خواهی است.

قرمز و سبز نشان دهنده دوسوگرایی خشم می‌باشد.

در کل باید گفت، گرچه براساس تفسیر رنگ‌ها می‌توان به اطلاعات پراهمیتی دست یافت اما امکان تفسیر نظامدار آن وجود ندارد و تنها با در نظر گرفتن مجموعه نقاشی و با توجه به ترسیم‌های متوالی و همچنین سن و فرهنگ آزمودنی است که می‌توان به معنای واقعی رنگ‌ها دست یافت. به‌عنوان مثال: استفاده افراطی رنگ سیاه فقط در یک نقاشی را نمی‌توان بیمارگونه تلقی کرد. اما استفاده افراطی این رنگ‌ها در چندین نقاشی متوالی و پی‌درپی در یک کودک می‌تواند بیانگر مسئله‌ای باشد که درمانگر باید بدان توجه ویژه‌ای داشته باشد.

۶. ارزش‌سازی^۱ و ناارزش‌سازی^۲ در نقاشی خانواده: کرمن به نقل از منصور و دادستان (۱۳۷۹) ارزش‌سازی و ناارزش‌سازی را بدین گونه تعریف نموده است. منظور از ارزش‌سازی غالباً شخصی است که کودک به وی گرایش‌های مثبت، احساسات تحسین‌آمیز دارد و او را مهم‌تر از همه می‌داند. اما ناارزش‌سازی غالباً شامل کسی است که کودک به وی گرایش منفی، احساسات تحقیرآمیز یا کینه‌توزانه‌ای دارد و سعی می‌کند که در نقاشی خود بدان توجه نداشته باشد یا کمتر به او توجه نماید.

شواهد ارزش‌سازی در نقاشی کودکان

۱. کودکان شخص دوست داشتنی خود را یا به عبارت دیگر شخص ارزش‌سازی شده خود را نخستین فرد در نقاشی خود ترسیم می‌نمایند. معمولاً این شخص یکی از والدین کودک است. اما اگر نخستین شخص ترسیم شده یک کودک باشد، منظور این است که آزمودنی جاه‌طلبی‌های خود را در این شخص متبلور کرده است. جنس و نقش وی را برتر تلقی کرده و در عمق وجودش، خواستار آن است که جای وی را اشغال کند. اگر کودک در وهله نخست خود را ترسیم کند، نشانه گرایش به خود

- دوستداری^۱ می‌باشد. چنین گرایشی غالباً از ناتوانی و عدم امکان سرمایه‌گذاری در تصاویر والدین بوده است.
۲. کودکان شخص ارزنده‌سازی شده را با در نظر گرفتن نسبت‌ها، بلندقامت‌تر از اشخاص دیگر، با دقت‌تر و کاملتر ترسیم می‌نمایند.
۳. کودکان شخص ارزنده‌سازی شده را از لحاظ چیزهای افزوده شده مثل تزیین لباسها، ترسیم کلاه، عصا، چتر، کیف و کیف دستی غنی‌تر از دیگران ترسیم می‌نمایند.
۴. شخص ارزنده‌سازی غالباً کانون توجه اشخاص دیگر نقاشی است یعنی همه نگاه‌ها به سوی وی معطوف است.
۵. اگر در خلال مصاحبه از کودکان سؤال گردد، نظر خود را درباره شخص ارزنده‌سازی شده توضیح دهد، بیشتر از افراد دیگری که در نقاشی کشیده درباره وی توضیح می‌دهد و دوست‌دارد با این شخص همانند سازی کند.

شواهد نارزنده‌سازی در نقاشی کودکان

- همانطوریکه قبلاً بدان اشاره شد، نارزنده سازی یعنی کودک احساسات منفی و خشم‌آلودی نسبت به وی دارد و مایل به ترسیم نقاشی او نیست. این گونه افراد معمولاً برادران و یا خواهران می‌باشند. علایم نارزنده‌سازی شده در ترسیم نقاشی عبارتند از:
۱. کودکان شخص نارزنده سازی شده را با در نظر گرفتن همه نسبت‌ها مثلاً سن، قد و قامت کوچکتر از دیگران ترسیم می‌نمایند.
۲. کودکان شخص نارزنده‌سازی شده را در آخرین مکان و غالباً کنار صفحه کاغذ قرار می‌دهند. مثل اینکه از اول قصد نداشتند او را ترسیم نمایند.
۳. کودکان شخص نارزنده‌سازی شده را جدا از دیگران و در سطحی پایین‌تر از بقیه ترسیم می‌نمایند.
۴. کودکان شخص نارزنده سازی شده را بخوبی دیگران ترسیم نمی‌نمایند. به دیگر سخن جزییات صورت، بازوان و گاه‌ها پاهای این گونه افراد حذف می‌شوند.

۵. کودکان نام شخص نارزنده‌سازی شده را ذکر نمی‌کنند یا در بالای آن، نام او را نمی‌نویسند. درحالی‌که نام همه اشخاص دیگری را که ترسیم نموده‌اند، در بالای آن می‌نویسند.

۶. چنانچه در خلال مصاحبه از کودکان درباره شخص نارزنده‌سازی شده توضیحات بیشتری خواسته شود، کمتر درباره آن توضیح می‌دهند. از توضیح دادن درباره‌وی اجتناب و فرار می‌کنند و دوست ندارد با این شخص همانندسازی کنند.

نگاه اجمالی به مطالب فوق نشان می‌دهد، از طریق نقاشی کودکان همانند دیگر آزمون‌های فرافکنی نظیر رورشاخ و TAT می‌توان به انگیزه‌های درونی، نهفته، ناهشیار و ناآشکار آن‌ها دست یافت. به عبارت دیگر نقاشی کودکان زبان گویا درونی آن‌ها می‌باشد و روان‌شناس می‌تواند نه تنها به‌عنوان ابزار مهم در جمع‌آوری اطلاعات از آن استفاده نماید بلکه می‌تواند به‌عنوان آغازگر جریان مصاحبه با کودک از آن سود جوید.^۱

خلاصه

گرچه برخی از روان‌کاوان بر این باورند، از آنجا که شخصیت کودکان نسبتاً ناپایدار، نارس و سازمان نیافته می‌باشد، نمی‌توان از آزمون‌های فرافکنی در ارزیابی شخصیتی کودکان سود جست، اما پاره‌ای دیگر از روان‌شناسان معتقدند با اندکی تغییر در آزمون‌های فرافکنی مانند رورشاخ و TAT می‌توان از این آزمون‌ها در ارزیابی شخصیتی کودکان استفاده کرد. یکی از آزمون‌های فرافکنی که تاکنون در ارزیابی شخصیتی کودکان مورد استفاده فراوان قرار گرفت، آزمون ترسیم خانواده می‌باشد. روان‌شناسان بر این باورند، نقاشی کودکان زبان گویا و شاهراه حیاتی به جهان درونی آن‌ها می‌باشد و از طریق نقاشی همانند آزمون رورشاخ و TAT می‌توان بسیاری از انگیزه‌های درونی و ناهشیار کودکان را نمایان ساخت.

یکی از آزمون‌های نقاشی، آزمون ترسیم خانواده می‌باشد. در آزمون ترسیم خانواده از کودک خواسته می‌شود، یک خانواده را ترسیم کند یا خانواده خودش را

۱. دانشجویان جهت اطاعات بیشتر درباره نقاشی کودکان و چگونگی تفسیر آن به کتاب نقاشی کودکان کرمن. ل. ترجمه دادستان و منصور (۱۳۷۱) و ارزشیابی شخصیت کودکان تألیف دادستان (۱۳۸۳) مراجعه نمایند.

ترسیم نماید. بعد از این که روان‌شناس حالات مختلف کودک را در حال ترسیم خانواده به دقت زیر نظر گرفت، نقاشی وی را از جهت پررنگ و پر نیرو بودن خطوط نقاشی، جهت نقاشی، نوع خطوط، نوع رنگ، ارزنده‌سازی، نازنده‌سازی و این که چه ناحیه‌ای از صفحه نقاشی شده، مورد تفسیر قرار می‌دهد و از این طریق سعی می‌کند، انگیزه‌ها، نیازها و تمایلات پوشیده و آشکار وی را کشف نماید.

اصطلاحات کلیدی

نوع خطوط	آزمون نقاشی
نوع رنگ‌ها	آزمون ترسیم خانواده
ارزنده‌سازی	پررنگ و پر نیرو بودن خطوط نقاشی
نازنده‌سازی	چه ناحیه‌ای از صفحه نقاشی شده
	جهت نقاشی

پرسش

الف) مروری

۱. چرا برخی از روان‌کاوان معتقدند در کودکان نمی‌توان آزمون‌های فرافکنی را به‌کار برد؟
۲. نقش نقاشی را در ارزیابی شخصیتی کودکان توضیح دهید.
۳. چگونه روش اجرای آزمون ترسیم خانواده را شرح دهید.
۴. پررنگ و پر نیرو بودن خطوط نقاشی نشانه چیست، توضیح دهید.
۵. ناحیه بالا، پایین، چپ و راست صفحه نشانه چیست، توضیح دهید.
۶. نوع خطوط نقاشی کودکان را شرح دهید.
۷. نقاشی کودکان را براساس انواع رنگ‌ها توضیح دهید.
۸. شواهد ارزنده‌سازی و نازنده‌سازی را در نقاشی کودکان توضیح دهید.

ب) چند گزینه‌ای

۱. آزمون اندریافت موضوع کودکان در چه سنینی کاربرد دارد؟

- الف) ۳ تا ۵ سال
ب) ۳ تا ۱۰ سال
- ج) ۵ تا ۱۰ سال
د) ۳ تا ۱۲ سال
۲. پیرنگ بودن خطوط نقاشی نشانه چیست؟
الف) خشونت
ب) کمرویی
ج) روان آزرده‌گی
د) فقدان اعتماد به نفس
۳. نقاشی در ناحیه بالای صفحه نشانه چیست؟
الف) افسردگی
ب) خیالپردازی
ج) روان آزرده‌گی
د) تحول یافتگی
۴. کدام یک از خطوط نقاشی در افراد مضطرب بیشتر دیده می‌شود؟
الف) خطوط موازی
ب) خطوط استوار
ج) خطوط شکسته
د) خطوط زاویه‌دار
۵. خط خطی کردن و پاک کردن‌های مکرر در نقاشی نشانه چیست؟
الف) بدبینی
ب) احساس حقارت
ج) مرگ
د) شدت نیازهای ارتباطی
۶. کدام یک از رنگ‌های زیر مبین اجبار، وقفه، خلق محزون و جدی بودن، می‌باشد؟
الف) قرمز
ب) زرد
ج) قهوه‌ای
د) آبی
۷. ترکیب رنگ قرمز و سبز نشانه چیست؟
الف) اجتماعی‌خواهی
ب) خشونت
ج) دوسوگرایی خشم
د) اضطراب
۸. کدام یک از رنگ‌های زیر موید آرامش، مهربانی، تعقلی‌نگری و خلوص می‌باشد؟
الف) صورتی
ب) آبی
ج) زرد
د) بنفش

فصل هشتم

آزمون اندریافت موضوع کودکان (CAT)

هدف‌های یادگیری

- با خواندن این فصل انتظار می‌رود که دانشجو بتواند
۱. چگونگی شکل‌گیری آزمون اندریافت موضوع کودکان را شرح دهد.
 ۲. زمینه‌های کاربرد آزمون CAT را توضیح دهد.
 ۳. نکاتی اساسی در اجرای آزمون CAT را شرح دهد.
 ۴. توصیف‌های کلی که در رابطه با تصاویر آزمون CAT وجود دارد را توضیح دهد.
 ۵. متغیرهای ده گانه تعبیر و تفسیر آزمون CAT را به اختصار توضیح دهد.
 ۶. کارکردهای دوازده‌گانه سازگاری کارکرد «من» در آزمون CAT را به اختصار شرح دهد.
 ۷. نکات اساسی در تعبیر و تفسیر آزمون CAT را شرح دهد.

آزمون اندریافت موضوع کودکان

آزمون اندریافت موضوع کودکان^۱ (CAT) یک آزمون فرافکنی است که با اقتباس از آزمون اندریافت موضوع هنری مورای (TAT) و براساس نظریه روان تحلیل‌گری توسط لیوپولد بلاک^۲ در ۱۹۴۹ برای سنجش ویژگی‌های شخصیتی کودکان ۳ تا ۱۰ ساله ساخته شده است (فهمی^۳، ۲۰۰۳). آخرین تجدیدنظر آزمون CAT در سال ۱۹۹۳ می‌باشد که مشتمل بر ده کارت است. در کارت‌های این آزمون به جای تصاویر آدم‌ها، از حیوانات استفاده شده است.^۴ با این فرض که کودکان در برابر تصاویر حیوانات، در

1. Children's Apperception test

2. Leopold Bellak

3. Fahmy. A

۴. نسخه‌ای از این آزمون نیز دارای تصاویری انسانی با همان وضعیتی که حیوانات داشته‌اند، می‌باشد (ویراستار).

مقایسه با تصاویر انسان‌ها، آسان‌تر انگیزه‌های پنهان خود را فرافکنی می‌کنند. در این تصویرها انواع حیوان‌ها در موقعیت‌های انسانی نمایانده شده‌اند. تصویرها طوری طراحی شده‌اند که می‌توانند تخیلات مربوط به غذا خوردن و سایر فعالیت‌های دهانی، رقابت با برادران و خواهران، رابطه با والدین، پرخاشگری، آداب توالیت رفتن و سایر تجارب دوران کودک را برانگیزانند (آناستازی به نقل از براهنی، ۱۳۶۴) به بیان بهتر طرح‌های تصاویر این آزمون به‌گونه‌ای است و وقتی کودکان به آن نگاه می‌کنند، ناهشیارانه انگیزه‌ها و نیازهای درونی ناهشیار خود را بیان می‌دارند (کلین، ۱۹۹۹).

لطف‌آبادی (۱۳۷۲) طی پژوهش‌هایی که در رابطه با این آزمون داشت، بر این باور است این آزمون وسیله بسیار مناسبی برای برانگیختن پاسخ‌های کودک در زمینه‌های زیر می‌باشد.

۱. مشکلات تغذیه کودک به طور اخص و مشکلات دهانی کودک به طور اعم.
 ۲. بررسی مشکلات مربوط به رقابت و درگیری با برادر و خواهر.
 ۳. آشکارسازی طرز تلقی نسبت به پدر و مادر و چگونگی اندریافت کودک از آنان.
 ۴. آگاهی به رابطه کودک با والدین به‌عنوان یک زوج در خانواده.
 ۵. بررسی خیالپردازی‌های کودک درباره پرخاشگری، پذیرفته شدن در دنیای والدین، ترس از تنها بودن در شب و احتمال خود ارضایی، رفتار در توالیت و واکنش والدین در مقابل آنان.
- به طور کلی آزمون CAT در تعیین عوامل پویا و سازمان‌دهنده شخصیت که به گروه، مدرسه، کودکستان و خانواده ارتباط دارد، در جایگاه ویژه‌ای قرار دارد.

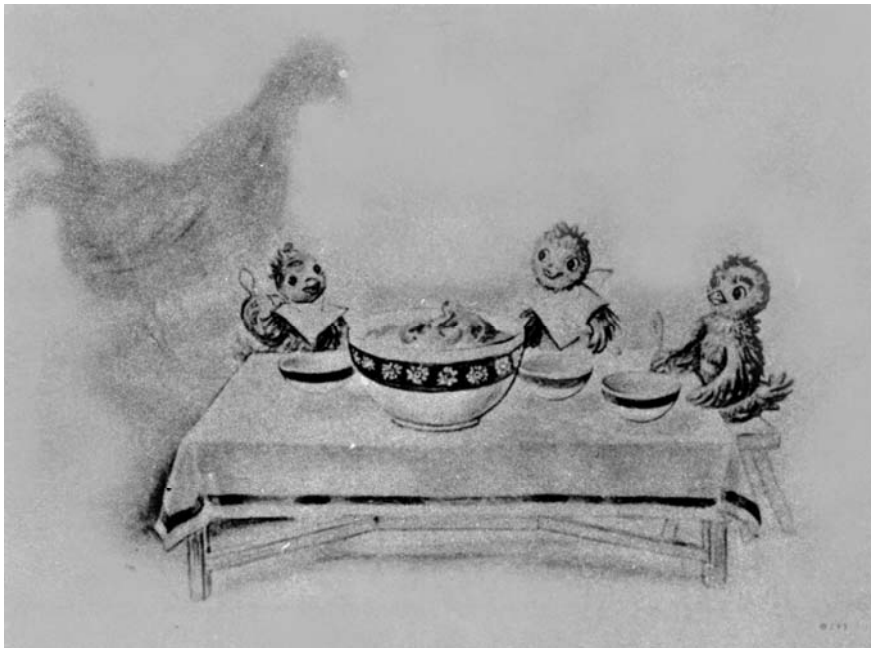
روش اجرای آزمون CAT

بعد از این که آزمودنی در وضعیت مساعدی قرار گرفت و از لحاظ روانی و فکری آمادگی لازم را برای اجرای آزمون CAT پیدا نمود، آزمونگر به وی می‌گوید، در اینجا ده کارت وجود دارد و روی هر کارت تصاویری از حیوانات ترسیم شده است. هر تصویری که شما می‌بینید باید بگویید موضوع تصویر درباره چیست، حیوانات تصویر در حال انجام چه کاری هستند و برای هر تصویر یک داستان بساز. همچنین توضیح دهید قبل از این داستان چه اتفاقی افتاده و نتیجه داستان چه خواهد بود (دوروتی، ۲۰۰۵).

نکاتی که در اجرای آزمون، آزمونگر باید بدان توجه کند دو نکته اساسی و مهم می‌باشد. اول این که تصاویر یک به یک به کودک داده شود و تا زمانی که کودک به تصاویر یک کارت توضیح می‌دهد، نباید کارت دیگری را به کودک نشان داد مگر این که توضیحات وی در مورد آن کارت تمام شود. نکته دوم این که در تمام طول آزمون آزمونگر با استفاده از کلمات و حرکات ترغیب کننده، کودک را به توضیح دادن تصاویر کارت‌ها تشویق می‌نماید. اما هیچگونه راهنمایی درباره محتوای داستان نباید به کودک داشته باشد. چنانچه در هنگام اجرای آزمون، کودک بی‌تابی کرد و خسته شد باید برای مدت کمی به او استراحت داد و سپس اجرای آزمون را ادامه داد. (گلین، ۱۹۹۹، فهمی، ۲۰۰۳، لطف‌آبادی، ۱۳۷۲).

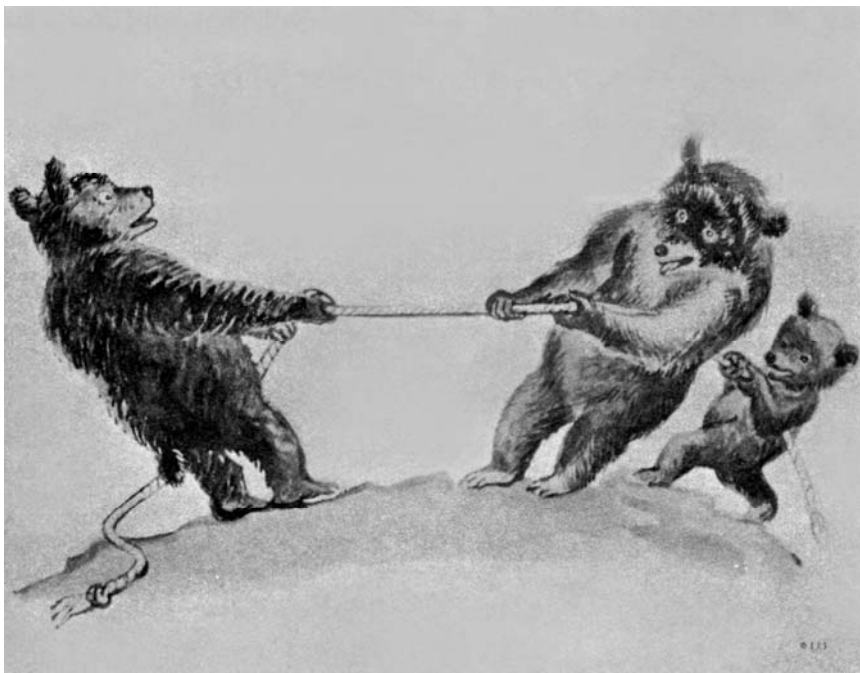
توصیف‌های زیر درباره تصاویر آزمون CAT و پاسخ‌های نوعی به این تصاویر می‌باشد (مارنات، ۱۹۹۷، به نقل از نیکخو و شریفی، ۱۳۸۴. لطف‌آبادی، ۱۳۷۲. گلین، ۱۹۹۹. دوروتی^۱، ۲۰۰۵).

تصویر اول: جوجه‌ها دور میزی که یک کاسه بزرگ غذا روی آن است، نشسته‌اند. کمی دورتر، مرغ بزرگی که تصویر مبهمی دارد، دیده می‌شود.

پاسخ‌هایی که کودک در رابطه با این تصویر می‌دهد معمولاً از یک طرف به تغذیه و این که به‌طور مناسب یا نامناسبی از سوی والدین تغذیه شده است، مربوط می‌شود و از طرف دیگر به نگرانی کودک درباره خوردن و رقابت با خواهران و برادران خود مربوط می‌شود. برای به‌دست آوردن اطلاعات مفید درباره این کارت، باید مشخص کرد که کودک با کدام یک از قهرمانان داستان همانند سازی کرده است. غذا ممکن است به‌عنوان پاداشی برای «رفتار خوب» و یا تنبیهی برای «رفتار بد» تلقی شود.

تصویر دوم: خرسی از یک طرف طناب را می‌کشد و خرس دیگری همراه با یک بیچه خرس از طرف دیگر طناب را می‌کشد.

بررسی این تصویر از آن جهت مهم است که مشخص گردد، کودک با کدام یک از والدین خود (پدر یا مادر) همسان‌سازی کرده است. به بیان بهتر در این تصویر باید مشخص گردد خرسی که به بیچه خرس کمک می‌کند یک خرس نر است (پدر) یا یک خرس ماده (مادر) همچنین باید بررسی نمود، کودک این تصویر را به صورت یک بازی طناب‌کشی در نظر می‌گیرد یا این که به‌عنوان یک مسابقه همراه با کشمکش و

درگیری. چنانچه مورد اخیر (کشمکش) صادق باشد، این تصویر مؤید ترس، نگرانی، پرخاشگری، دلهره، خصومت می‌باشد.

تصویر سوم: شیری که پیپ و عصا دارد روی یک صندلی نشسته است. در گوشه پایین و سمت راست تصویر، موشی از یک سوراخ سر درآورده است.

چون شیری که در تصویر دیده می‌شود پیپ و عصا دارد، عموماً انعکاس دهنده چهره پدر می‌باشد. آنچه که در بررسی این تصویر مهم است، این است که آیا این چهره (شیر یا پدر) چهره خشن و خطرناک است یا چهره مهربان و دوست‌داشتنی یا یک چهره خسته و ناتوان (به علت وجود عصا) که نمی‌تواند از خود مواظبت کند. همچنین اکثر کودکان موش را در تصویر می‌بینند و غالباً آن را به صورت چهره‌ای برای همسان‌سازی با خود در نظر می‌گیرند. در این صورت ممکن است موش را موجودی

زیرک و با هوش در نظرگیرند که در صدد گول زدن شیر می‌باشد. برخی کودکان ممکن است با شیر همانندسازی کنند در این صورت موش را کاملاً در کنترل شیر می‌بینید. پاره‌ای دیگر از کودکان گاهی با موش و گاهی با شیر همسان‌سازی می‌کنند. این نوع کودکان در تعارض بین تسلیم‌پذیری و خود مختاری هستند و این حالت بیشتر در خانواده‌هایی دیده می‌شود که پدر نمی‌تواند شبکه ارتباطی سالمی را در خانواده ایجاد کند.

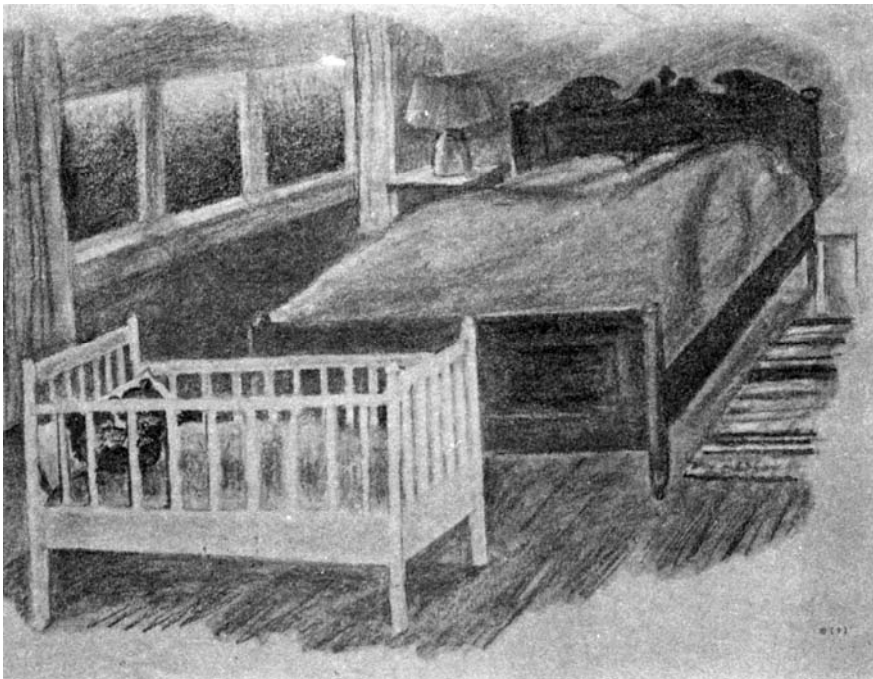
تصویر چهارم: یک کانگورو که کلاهکی بر سر دارد، یک سبد را که بطری شیر در آن است با خود حمل می‌کند او در کیسه شکمی خود بچه کانگور را که بادکنکی به دست گرفته، جا داده است و یک بچه کانگوروی بزرگ‌تر هم سوار دوچرخه است.

تصاویر این کارت مانند تصاویر کارت اول از یک طرف مبین رقابت بین خواهران و برادران و از طرف دیگر مویید بازگشت کودک به دوران نوزادی می‌باشد. چنانچه کودک بزرگ‌ترین فرزند خانواده باشد و با کانگوروی داخل کیسه همانندسازی کند، آرزوی بازگشت به گذشته به منظور ارتباط بیشتر با مادر را دارد. اما اگر کودک

کوچک‌ترین فرد خانواده باشد و با کانگوروی سوار دوچرخه همسان‌سازی کند، تمایل به خود مختاری و استقلال را دارد. سبدی که در تصویر هست ممکن است مسائلی را در رابطه با تغذیه برانگیزاند و در پاره‌ای از موارد احتمال دارد مسائلی راجع به فرار از خطر را به میان آورد.

تصویر پنجم: در قسمت عقب یک اتاق تاریک، یک تختخواب بزرگ و در قسمت جلو اتاق یک تختخواب بچه‌گانه‌ای دیده می‌شود که دو بچه خرس روی آن قرار دارند.

این تصویر شامل ادراکات، نگرش و احساسات کودک نسبت به پدر و مادر خود می‌باشد. به‌خصوص در زمانی که در رختخواب هستند. این ادراکات و احساسات بیانگر حدسیات، مشاهدات، ابهامات، کنجکاوی، حسادت، طرد، خشم و سردرگمی کودکان در رابطه با روابط پدر و مادر می‌باشد. دو کودکی که در تخت کوچک دیده می‌شود

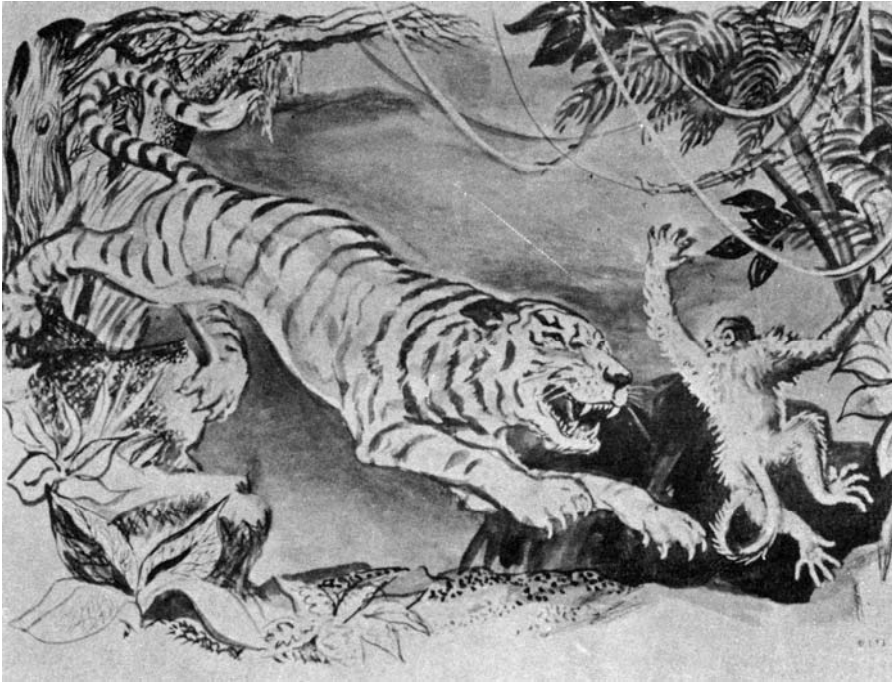
ممکن است بیانگر کنجکاویهایی در رابطه با دستکاری جنسی و دیگر مسائل متقابل باشد.

تصویر ششم: یک غار تاریک که تصویر مبهمی از دو خرس در آن دیده می‌شود. یک بچه خرس در جلوی غار دراز کشیده است.

تصاویر این کارت همانند تصاویر کارت ۵ کنجکاوای کودک را درباره فعالیت والدین در هنگام خواب را فرا می‌خواند. با این تفاوت که روابط پدر و مادر به خصوص فعالیت‌های جنسی والدین را بیشتر خاطر نشان می‌سازد همچنین تصاویر این کارت مبین احساسات حسادت آمیز کودک نسبت به روابط نزدیک والدین می‌باشد.

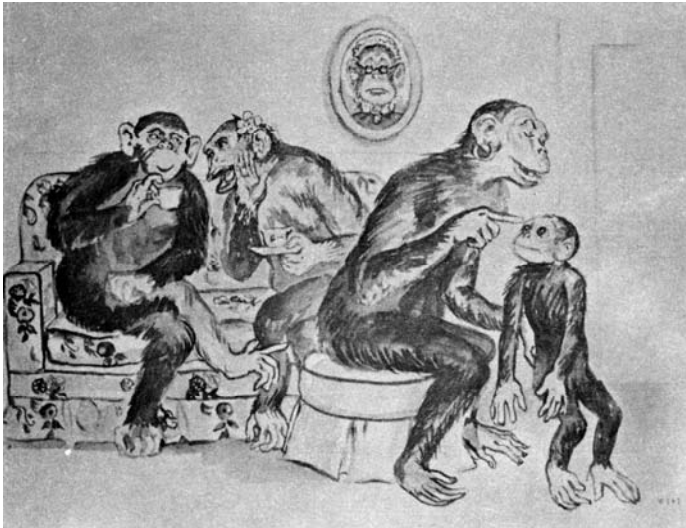
تصویر هفتم: ببری با دندان و چنگال‌های بیرون آمده به سوی میمونی خیز برمی‌دارد که آن در حال جهیدن به هوا است.

تصاویر این کارت اغلب ترس از پرخاشگری و شیوه‌های خاصی را که کودک برای مقابله با آن به کار می‌رود را فرا می‌خواند. اضطرابی که در این تصویر در کودک ایجاد می‌شود ممکن است به قدری شدید باشد که موجب امتناع از پاسخگویی به تصویر بشود و یا مکانیزم‌های دفاعی کودک مانند واکنش‌سازی به قدری اثربخش و غیرواقعی باشد که این تصویر را به صورت داستانی بی‌خطر جلوه دهد.

تصویر هشتم: دو میمون بزرگ روی مبل نشسته‌اند و چای می‌خورند و یک میمون بزرگ دیگر هم در قسمت جلو روی چهارپایه‌ای نشسته و با یک بچه میمون حرف می‌زند. یک قاب عکس هم روی دیوار است.

این تصویر بیانگر نقش و موقعیت آزمودنی در شبکه ارتباطی خانواده می‌باشد. تصویر و تفسیر میمون مقتدر در قسمت جلوی تصویر به‌عنوان چهره پدر و مادر گویای این واقعیت است که چه کسی در خانواده قدرت کنترل و نفوذ بیشتری را دارا می‌باشد. همچنین در این تصویر باید بررسی شود که میمون مقتدر چهره‌ای تهدیدکننده دارد یا حمایت‌کننده. در این صورت می‌توانیم برداشت‌های درستی از کودک در رابطه با پدر و مادر خود داشته باشیم.

تصویر نهم: از داخل در باز یک اتاق روشن، اتاق تاریکی دیده می‌شود. در اتاق تاریکی یک تختخواب کودک قرار دارد که خرگوشی روی آن نشسته و از داخل در به بیرون نگاه می‌کند.

تصاویر این کارت بیانگر ترس کودک از تاریکی، تنها ماندن، ترک‌شدگی از سوی والدین، رهاشدگی در دنیای وحشتناک و کنجکاوی در مورد این که در اتاق دیگر چه می‌گذرد، می‌باشد. همچنین اضطراب جدایی را می‌توان از این تصاویر برداشت نمود.

تصویر دهم: یک بچه سگ روی زانوی سگ بزرگی قرار گرفته است. هر دو عکس به حالتی نامشخص ترسیم شده‌اند و در مقابل آن‌ها یک توالیت فرنگی است.

تصاویر این کارت بیانگر چند نکته اساسی می‌باشد: ۱- آموزش توالیت و خودارضایی کودک ۲- تمایلات بازگشت به دوران کودکی به طور مشخص‌تر از تصاویر قبلی ۳- بیانگر نگرش‌ها و احساسات کودک درباره رفتار و پیامد آن و کلاً این تصویر درباره میزان کنترلی که کودک نسبت به تکانه‌های خود دارد همچنین نگرش وی نسبت به مراجع قدرت شاخص خوبی می‌باشد.

شیوه نمره‌گذاری و تعبیر و تفسیر آزمون CAT

محتوای آزمون CAT مانند دیگر آزمون‌های فرافکنی محصول خیالپردازیهای کودکان

می‌باشد. گرچه این نوع اطلاعات از غنای بالایی برخوردارند اما تعبیر و تفسیر آنها کار ساده و آسانی نمی‌باشد.

بلاک در سال ۱۹۹۳ و ۱۹۷۳ براساس ده متغیر زیر و با استفاده از برگه تجزیه و تحلیل اطلاعات آزمون TAT به نمره‌گذاری و تعبیر و تفسیر آزمون CAT پرداخته است (لطف‌آبادی، مارنات، ۱۹۹۷ به نقل از نیکخو و شریفی، ۱۳۸۴، گلین، ۱۹۹۹، فهمی، ۲۰۰۳).

۱. **موضوع اصلی:** موضوع اصلی در واقع اساسی‌ترین ذهنیتی است که کودک در یک تصویر یا در چند تصویر مختلف از خود نشان می‌دهد. چنانچه کودک در تصاویر مختلف بر روی یک موضوع تأکید ورزد، آن موضوع، موضوع اصلی داستان‌ها قرار می‌گیرد. در این شاخص متخصص بالینی، باید ذهنیتی که کودک از تصاویر آزمون ارائه می‌دهد و این که چرا چنین ذهنیتی دارد را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۲. **قهرمان اصلی:** قهرمان اصلی داستان معمولاً به کسی گفته می‌شود که کودک به آن دل‌مشغولی دارد و در داستان‌های خود کراراً به او اشاره و با او همسان‌سازی می‌کند. معمولاً داستان‌های کودک در حول و حوش قهرمان اصلی داستان می‌باشد و کودک در مقایسه با سایر شخصیت‌های داستان، اطلاعات بیشتری درباره او می‌دهد. در واقع می‌توان گفت، قهرمان اصلی داستان از بسیاری از جنبه‌ها تقریباً شبیه کودک است.

۳. **نیازها و کشاننده‌های قهرمان:** نیازها و کشاننده‌هایی که کودک به قهرمان داستان خود نسبت می‌دهد، ممکن است نیازهای خود او باشد. این نیازها یا در حال حاضر در آزمودنی وجود دارد یا این که قبلاً وجود داشته و خوب یا اصلاً ارضاع نشده است. به بیان بهتر این گونه نیازها، محصول خیالپردازی‌های کودک می‌باشد که با نیازهای هشیارانه یا با نیازهای پنهان و ناهشیارانه او در ارتباط است. درمانگر بالینی در هنگام بررسی خیالپردازی‌های کودک باید توجه ویژه به این نیازها و کشاننده‌ها داشته باشد و برای رسیدن به این مقصود باید اطلاعات درستی از تاریخچه بالینی کودک داشته باشد. در غیر این صورت تعبیر و تفسیر نیازهای به‌دست آمده کار مشکلی خواهد بود.

۴. **مفهوم محیط یا ادراک از محیط:** کودک در آزمون CAT با ابراز برخی از مفاهیم مانند خطرناک، خصومت‌گر، نوازش‌کننده، صمیمی، غمخوار ادراک خود را از محیط

نشان می‌دهد. آنچه در این شاخص مهم است، این است که بررسی شود، کودک با کدامیک از اعضای خانواده (پدر، مادر، برادر و خواهر خود) همسان‌سازی کرده است و مفاهیم مثبت و منفی شامل حال کدامیک از آن‌ها می‌باشد و همچنین مهم است که مشاهده شود، هر یک از والدین چه کفایت و صلاحیتی را در ایفای نقش خود که کودک با آن همسان‌سازی کرده، دارا می‌باشند.

۵. **چگونه اشخاص یا چهره‌ها دیده می‌شوند:** در تعبیر و تفسیر داستان‌ها باید بررسی شود که کودک اشخاص و شخصیت‌هایی که در داستان‌ها مطرح می‌کند، چگونه می‌بیند. در واقع این شاخص مبین روابط اجتماعی، بازخوردها و نگرش‌هایی است که کودک نسبت به افراد دو روبرو و جهان بیرون خود دارد.

۶. **تعارض‌های عمده:** از نکاتی مهمی که متخصص بالینی در تعبیر و تفسیر داستان‌های کودک باید بدان توجه کند، تعارض‌ها و چگونگی برخورد با تعارض‌هایی است که کودک در گفته خود در داستان‌های مختلف بیان می‌دارد. مثلاً درمانگر بالینی باید دقت کند کودک در برخورد بین نیاز به پیشرفت و نیاز به لذت‌جویی، یا بین نیاز به خصومت و نیاز به پیوندجویی یا نیاز بین پرخاشگری و نیاز به تسلیم چه واکنشی نشان می‌دهد و چگونه با آن‌ها برخورد می‌کند. این مهم در شناختن مکانیزم‌های دفاعی کودک نفس اساسی دارد.

۷. **ماهیت اضطراب‌ها:** متخصص بالینی در تعبیر و تفسیر داستان‌ها باید ماهیت و ریشه اضطراب‌های کودک را مورد بررسی قرار دهد. معمولاً ماهیت و ریشه اضطراب کودکان در آزمون CAT به آسیب‌های بدنی، تنبیه، ترس از دست دادن یا محرومیت از محبت، رهاشدگی، زیر فشار زیاد و درماندگی، توقعات و انتظارات بیش از حد والدین، بیماری و محرومیت برمی‌گردد. درمانگر باید هر یک از عوامل فوق را به دقت مورد بررسی قرار دهد.

۸. **مکانیزم‌های دفاعی عمده در برابر تعارض‌ها:** درمانگر بالینی نه تنها باید به نیازها و کشاننده‌های عمده کودکان توجه کند بلکه باید مکانیزم‌های دفاعی که کودک در برابر نیازها و تعارض‌های خود به‌کار می‌گیرد، مورد توجه قرار دهد. مهم‌ترین مکانیزم‌دفاعی را می‌توان با توجه به فراوانی آن در داستان‌های مختلف مورد ارزیابی قرار داد. مثلاً اگر توجیه عقلی در شش داستان مشاهده شود، مؤید یک سبک دفاعی

خشک و افراطی است. برعکس، چنانچه کودک در داستان‌های خود از چند نوع مکانیزم دفاعی استفاده نماید، بیانگر تنوع و انعطاف‌پذیری استفاده از مکانیزم‌های دفاعی می‌باشد.

۹. کارایی فرامن آن گونه که در «تنبیه» به خاطر «جرم» ظاهر شده است: مفسر آزمون CAT در تعبیر و تفسیر داستان‌ها باید نوع فرامن کودک را مورد بررسی قرار دهد. نیرومندی نسبی «تنبیه» و نوع آن در مقایسه با شدت و جدی بودن «جرم» گویای نوع فرامن می‌باشد. مثلاً اگر شخصیت‌هایی که کودکان در داستان خود اشاره کردند، از ناحیه کودک به علت تخلف کوچک به زندان و یا حتی به مرگ محکوم شوند، بیانگر این واقعیت است که کودک از فرامن سخت‌گیر برخوردار است و برعکس چنانچه کودک نسبت به قانون شکنی شخصیت‌های داستان بی‌تفاوت باشد، از فرامن رشدیافته‌ای برخوردار نمی‌باشد. بنابراین متخصص بالینی آزمون CAT باید کارایی و نوع فرامن کودک را در داستان‌های مطرح شده، مورد بررسی دقیق قرار دهد.

۱۰. یکپارچگی من: منظور از یکپارچگی من به تعادلی گفته می‌شود که کودک بین نیازهای فرامن (تمایلات اخلاقی) و نیازهای بن (تمایلات فیزیولوژیک) ایجاد می‌کند. متخصص CAT برای این که مشخص سازد که من کودک چقدر منسجم است، باید بررسی نماید که کودک در مقابل تعارض‌هایی که در داستان‌های مختلف با آن رودررو می‌شود، چگونه برخورد می‌نماید. آیا توانسته با ارائه پاسخ‌های مناسب از اضطراب و تعارض‌ها رهایی یابد یا این که فرایندهای شناختی زیر تأثیر تعارض قرار گرفته و یکپارچگی خود را از دست داده است. بنابراین با ارائه راه‌حلی‌هایی که کودک در مقابل تعارض از خود نشان می‌دهد، می‌توان یکپارچگی «من» کودک را مورد بررسی قرار داد.

بلاک (۱۹۹۳)، به نقل از لطف‌آبادی، ۱۳۷۲؛ فهمی، ۲۰۰۲؛ دوروتی، ۲۰۰۵) دوازده کارکرد را برای سازگاری کارکرد «من» تدوین نموده است که متخصص بالینی باید در تعبیر و تفسیر داستان‌هایی که کودک به تصاویر آزمون CAT می‌دهد، مورد توجه قرار دهد. این کارکردها عبارتند از: ۱- واقعیت آزمایی ۲- قضاوت ۳- احساس واقعیت ۴- نظم‌دهی و کنترل کشاننده‌ها، عواطف و تکانه‌ها ۵- روابط شیء ۶- فرایندهای

فکری ۷- واپس‌روی سازگارانه برای حفظ من ۸- کارکرد دفاعی ۹- محدودیت‌های کودک ۱۰- کارکردهای خود مختار ۱۱- کارکردهای یکپارچه ۱۲- چیرگی و بسندگی که در زیر هریک به اختصار توضیح داده می‌شود.

۱. **واقعیت آزمایی:** منظور از واقعیت‌آزمایی یعنی درک دقیق کودک از واقعیت‌های محیطی اطراف خود. در این ارزیابی درمانگر بالینی باید محیط فیزیکی، ارزش‌ها، هنجارها، نیازها، احساسات و دقت در ادراک زمان و محیط کودک را کاملاً مورد بررسی قرار دهد.

۲. **قضاوت:** منظور از قضاوت یعنی میزان درک کودک از یک واقعیت به‌خصوص زمانی که روابط بین فردی در کار باشد. مفسر CAT باید میزان درک کودک را در رابطه با واقعیت و این که چگونه از درک خود در برنامه‌ریزی‌های آینده استفاده می‌نماید را مورد بررسی قرار دهد.

۳. **احساس واقعیت:** یعنی تمیز بین احساس واقعیت و عدم واقعیت. به بیان بهتر کودک تا چه اندازه قادر است خود را از واقعیت‌های محیطی جدا کند. تا چه حد مرزی بین خود و دیگران قابل است. تا چه اندازه خود را متمایز از دیگران و جهان خارجی می‌داند. درمانگر بالینی در تعبیر و تفسیر محتوای داستان‌ها باید به این سؤالات توجه کند.

۴. **نظم‌دهی و کنترل کشاننده‌ها:** منظور میزان کنترلی است که کودک برای نیازها و سابق‌های خود دارد. متخصص بالینی در بررسی این کارکرد باید به این سؤالات توجه کند. آیا کودک در مقابل ناکامی مقاومت لازم را دارد یا این که سریع عصبی و پرخاشگری می‌شود. آیا احساسات و نیازهای خود را مستقیم بیان می‌دارد یا این که خودداری افراطی دارد. در بررسی این سؤالات باید شیوه بیان نیازها درجه‌بندی شود.

۵. **روابط شیء:** منظور از این شاخص روابط کمی و کیفی است که کودک در مناسباتش نسبت به دیگران دارد. آیا روابط کمی خوبی دارد آیا روابط کمی او از عمق بالایی برخوردار است آیا روابط او با دیگران مستمر و مداوم است. تا چه اندازه رفتارهای سازگارانه‌ای در رابطه با دیگران دارد و خلاصه این که در روابط

اجتماعی استقلال دارد یا این که به دیگران وابسته می‌باشد. مفسر CAT باید به‌دقت این نوع سؤالات را مورد بررسی قرار دهد.

۶. فرایند فکری: در این شاخص متخصص بالینی باید فرایندهایی مانند سطح توجه، تمرکز، حافظه، استعداد کلامی، استدلال انتزاعی را مورد بررسی قرار دهد. در بررسی این شاخص باید به این نوع سؤالات توجه داشت. آیا کودک همخوانی‌های فکری مورد لزوم را دارد. آیا در ساختار فکری وی حالت یکپارچگی وجود دارد. آیا تفکر و سواسی دارد و به امور جزئی توجه می‌کند.

۷. واپس‌روی سازگارانه برای حفظ من: در این شاخص متخصص بالینی باید توجه کند که آیا کودک در رابطه با تصاویری که با آن‌ها مواجه می‌شود، حالت تدافعی دارد یا این که به آسانی با آن برخورد می‌کند و سعی می‌کند مسائل درونی خود را انعکاس دهد. به بیان بهتر آیا خیال‌پردازیهای کودک منسجم و یکپارچه می‌باشد یا این که گسیخته و درهم و برهم می‌باشد.

۸. کارکردهای دفاعی: در این شاخص متخصص CAT قدرت مکانیزم‌های دفاعی کودک را مورد ارزیابی قرار می‌دهد و بررسی می‌نماید آیا مکانیزم‌های دفاعی کودک، سازگارانه و منطقی است یا این که ناسازگارانه، افراطی، ناقص و محدود می‌باشد. آیا مکانیزم‌های دفاعی منجر به کاهش اضطراب کودک شده یا این که در کاهش اضطراب نقشی نداشته است.

۹. محدودیت‌های محرک: منظور از این شاخص حساسیت کودک در مقابل انتقادهای و فشارهای بیرونی می‌باشد. آیا کودک تحمل انتقادهای و فشارهای بیرونی را دارد یا این که سریع برافروخته می‌شود و واکنش‌های خشمگینی را نشان می‌دهد. در این شاخص ویژگی‌هایی مانند مقاومت، تحمل، خشم، پرخاشگری، جرأت، درهم ریختگی و فروپاشی کودک مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱۰. کارکرد خود مختار: منظور از این شاخص میزان استقلال یا وابستگی کودک در برخورد با رویدادهای محیطی می‌باشد. آیا در برخورد با مسائل محیطی استقلال لازم را دارد و می‌تواند تصمیم‌گیری لازم را داشته باشد یا این که خیلی به دیگران به‌خصوص خانواده وابسته است. در این شاخص مفسر CAT میزان وابستگی کودک نسبت به جهان خارج به‌خصوص خانواده را مورد بررسی قرار می‌دهد.

۱۱. کارکرد یکپارچه: منظور از این شاخص میزان سازشی است که کودک بین خود و جهان خارج به‌خصوص در روابط بین فردی خود ایجاد می‌کند. به عبارت دیگر آیا کودک قدرت یکپارچه کردن رفتارها، نگرش و هیجان‌های متضاد خود را در رابطه با مسائل محیطی دارد آیا قدرت بالا بردن سطح رفتارهای سازگاران خود را دارد آیا می‌تواند رفتارهای سازمان‌یافته‌ای در رابطه با محیط داشته باشد. در بررسی این شاخص این گونه سؤالات باید مورد توجه مفسر CAT باشد.

۱۲. چیرگی و بسندگی: در این شاخص صلاحیت کلی کودک در ارتباط با نتایج داستان‌های ارائه شده مورد بررسی قرار می‌گیرد. اطلاعاتی که به این بررسی کمک می‌کند از حوزه‌های مختلفی مانند چگونگی استفاده از مکانیزم‌های دفاعی، اسناد درونی یا بیرونی، توانایی حل مسئله، تعارض و سازمان یافتگی «من» به‌دست می‌آید. به‌طورکلی آنچه که در تعبیر و تفسیر آزمون CAT مهم است، دو نکته‌اساسی می‌باشد. اول این که در تفسیر آزمون CAT مقصود آن نیست که متخصص بالینی درباره کودک به تشخیص دقیق برسد بلکه هدف این است که درباره چگونگی رویارویی و برخورد کودک با موقعیت‌های مختلف زندگی توصیفی ارائه دهد. هر یک از داستان‌ها را می‌توان به‌عنوان مجموعه‌ای از موقعیت‌اجتماعی معمولی تلقی کرد که روابط میان فردی را منعکس می‌سازد و شیوه داستان‌سازی کودک درباره آنچه که به نظر وی در این موقعیت‌ها رخ می‌دهند، الگوی غالب رفتار اجتماعی و همچنین نیازهای درونی، نگرش‌ها و ارزش‌های او را آشکار می‌سازد. نکته دوم این که گرچه آزمون CAT اطلاعات غنی از انگیزه‌های ناهشیار و پنهان شخصیت کودک ارائه می‌دهد، اما باید توجه داشت نتیجه‌گیری در مورد شخصیت کودک صرفاً براساس این آزمون چندان منطقی نمی‌باشد. باید اطلاعات دیگری از کودک، که از خانواده‌ها، مدرسه، دوستان و سایر آزمون‌های روانی به‌دست می‌آید، توجه داشت. در این صورت است که می‌توان نتیجه‌گیری منطقی در مورد شخصیت کودک داشت.

خلاصه

آزمون اندریافت موضوع کودکان (CAT) یک آزمون فرافکنی است که با اقتباس از آزمون اندریافت موضوع هنری مورای (TAT) و براساس نظریه روان تحلیل‌گری

توسط بلاک در سال ۱۹۴۹ برای سنجش ویژگی‌های شخصیتی کودکان ۳ تا ۱۰ ساله ساخته شده است.

این آزمون مشتمل بر ده کارت است که در کارت‌های این آزمون به جای تصویر آدم‌ها، از حیوان‌ها استفاده شده است. این آزمون وسیله بسیار مناسبی برای برانگیختن پاسخ‌های کودک در زمینه مشکلات تغذیه، مشکلات مربوط به رقابت و درگیری، نگرش نسبت به والدین و خیال‌پردازی‌های کودک درباره پرخاشگری، پذیرفته شدن در دنیای والدین و ترس از تنها بودن در شب می‌باشد. محتوای آزمون CAT مانند دیگر آزمون‌های فرافکنی محصول خیال‌پردازی‌های کودکان می‌باشد. اگرچه این نوع اطلاعات از غنای بالایی برخوردارند اما تعبیر و تفسیر آن‌ها کار ساده و آسانی نمی‌باشد. بلاک براساس ده متغیر و با استفاده از برگه تجزیه و تحلیل اطلاعات آزمون TAT به نمره‌گذاری و تعبیر و تفسیر آزمون CAT پرداخته است. این ده متغیر عبارتند از: ۱- موضوع اصلی ۲- قهرمان اصلی ۳- نیازها و کشاننده‌های قهرمان ۴- مفهوم محیط یا ادراک از محیط ۵- چگونگی اشخاص یا چهره‌ها ۶- تعارض عمده ۷- ماهیت اضطراب‌ها ۸- مکانیزم‌های دفاعی عمده در برابر تعارض‌ها ۹- کارایی فرمان آن‌طور که در تنبیه به خاطر جرم ظاهر شده است ۱۰- یکپارچگی من. بلاک دوازده کارکرد را برای سازگاری کارکرد من تدوین نموده است که عبارتند از: واقعیت‌آزمایی، قضاوت، احساس واقعیت، نظم‌دهی و کنترل کشاننده‌ها، عواطف و تکانه‌ها، روابطه‌شیء، فرایندهای فکری، واپس روی سازگاران برای حفظ من، کارکردهای دفاعی، محدودیت‌های کودک، کارکردهای خودمختار، کارکردهای یکپارچه، چیرگی و بسندگی. به‌طورکلی در تفسیر آزمون CAT مقصود آن نیست که متخصص بالینی درباره کودک به تشخیص دقیق برسد بلکه هدف این است که درباره چگونگی رویارویی و برخورد کودک با موقعیت‌های مختلف زندگی توصیفی ارائه دهد. همچنین باید توجه داشت نتیجه‌گیری در مورد شخصیت کودک صرفاً براساس این آزمون چندان منطقی نمی‌باشد. باید اطلاعات دیگری از کودک، که از خانواده، مدرسه، دوستان و سایر آزمون‌های روانی به‌دست می‌آید، توجه داشت.

اصلاحات کلیدی

آزمون اندریافت موضوع کودکان (CAT)	نظم‌دهی و کنترل سابق
موضوع اصلی	روابط شی
قهرمان اصلی	کارکردهای دفاعی
تعارض‌های عمده	کارکرد خودمختار
یکپارچگی من	کارکردهای یکپارچه
واقعیت آزمایی	چیرگی و بسندگی

پرسش

الف) مروری

۱. چرا در آزمون CAT به جای تصویر انسان‌ها از تصاویر حیوانات استفاده نموده‌اند؟
۲. زمینه‌های کاربرد آزمون CAT را توضیح دهید؟
۳. روش اجرای آزمون CAT را توضیح دهید؟
۴. پاسخ‌های نوعی که معمولاً برای تصویر اول و سوم و چهارم وجود دارد را توضیح دهید؟
۵. منظور از قهرمان اصلی در آزمون CAT چیست؟
۶. منظور از ماهیت اضطراب‌ها در آزمون CAT چیست؟
۷. متغیرهای ده‌گانه تعبیر و تفسیر آزمون CAT را نام ببرید؟
۸. کارکردهای دوازده‌گانه سازگاری کارکرد «من» را نام ببرید.
۹. منظور از واپس روی سازگارانۀ برای حفظ من در آزمون CAT چیست؟
۱۰. هدف از اجرای آزمون CAT چیست، توضیح دهید.

ب) چند گزینه‌ای

۱. آزمون CAT برای چه سنی کاربرد دارد؟
الف) ۲ تا ۱۲ سال
ب) ۳ تا ۸ سال
ج) ۳ تا ۱۰ سال
د) ۴ تا ۱۲ سال
۲. این آزمون مشتمل بر چند کارت می‌باشد؟

- الف) ۸ کارت
ب) ۱۰ کارت
- ج) ۱۲ کارت
د) ۱۴ کارت
۳. در تصویر ۴ اگر کودک مورد آزمایش کوچک‌ترین فرد خانواده باشد و با کانگوروی سوار دوچرخه همسان‌سازی کند، بیانگر چیست:
- الف) وابستگی
ب) استقلال
- ج) خشم
د) رقابت
۴. در تصویر هفتم که ببری با دندان تیز به سوی میمونی حمله می‌برد بیانگر کدام گزینه زیر می‌باشد؟
- الف) خودباوری
ب) ترس از پرخاشگری
- ج) خشم
د) استقلال
۵. در آزمون CAT معمولاً داستان‌های کودک حول و هوش کدام گزینه زیر می‌گردد؟
- الف) خودباوری
ب) ترس از پرخاشگری
- ج) پرخاشگری
د) استقلال
۶. کدام‌یک از موارد زیر از کارکردهای سازگاری کارکرد من نمی‌باشد؟
- الف) قضاوت
ب) فرایندهای فکری
- ج) روابط شیء
د) ماهیت اضطراب
۷. کدام‌یک از گزینه‌ها بیانگر مناسبات اجتماعی کودک می‌باشد؟
- الف) فرایندهای فکری
ب) مکانیزم‌های دفاعی
- ج) روابط شیء
د) احساس واقعیت
۸. در کدام‌یک از کارکردهای سازگاری کارکرد من شایستگی کلی کودک بررسی می‌شود؟
- الف) چیرگی و بسندگی
ب) کارکردهای دفاعی
- ج) فرایندهای فکری
د) احساس واقعیت

فصل نهم

آزمون دیداری - حرکتی بندرگشتالت

هدف‌های یادگیری

- با خواندن این فصل انتظار می‌رود که دانشجو بتواند
۱. چگونگی شکل‌گیری آزمون بندرگشتالت را توضیح دهد.
۲. کاربرد آزمون بندرگشتالت را در موقعیت‌های مختلف شرح دهد.
۳. چگونگی اجرای آزمون بندرگشتالت را شرح دهد.
۴. تعداد اشتباهاتی که در آزمون بندرگشتالت به آن نمره تعلق می‌گیرد، در هر کارت را به‌طور جداگانه بنویسد.
۵. چگونگی نمره‌گذاری آزمون بندرگشتالت را شرح دهد.
۶. چگونگی تفسیر هر کارت آزمون بندرگشتالت را به‌طور جداگانه توضیح دهد.
۷. روش تفسیر آزمون بندرگشتالت را براساس نمره کل توضیح دهد.
۸. معیارهای دوازده‌گانه آزمون بندرگشتالت در تشخیص اختلالات عاطفی کودکان را به‌طور مفصل شرح دهد.
۹. شاخص‌های مربوط به آسیب‌های مغزی را در آزمون بندرگشتالت نام ببرد.

آزمون دیداری - حرکتی بندرگشتالت^۱ برای نخستین بار در سال ۱۹۸۳ توسط خانم لورتا بندر^۲ براساس دیدگاه گشتالت و با اقتباس از آزمون ورتایمر ساخته شده است. بندر مهارت‌های ادراکی، حرکتی - بینایی کودکان ۴ تا ۱۲ سال را با توجه به دیدگاه گشتالت مورد مطالعه قرار داد و متوجه شد وقتی به کودکان طرح‌هایی از شکل‌های

1. Bender visual motor Gestalttest
2. Loreta Bender

ناقص نشان داده می‌شود، می‌توان قدرت ادراک آن‌ها را از کل و براساس روابط بین اجزا را مورد ارزیابی قرار داد. بر همین اساس بندر معتقد شد، سطح کلی مهارت‌های ذهنی کودکان را می‌توان از طریق عملکرد ادراکی، حرکتی - بینایی مورد ارزیابی قرار داد. همچنین بندر در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسید، آسیب‌های روان‌شناختی به‌وسیله تجارب ناخوشایند دوران اولیه کودکی ایجاد می‌شود و این مهم به نوبه خود مانع به تکامل رسیدن رشد توانایی کل‌نگری افراد خواهد شد. با توجه به چنین فرضیاتی، بندر آزمون دیداری - حرکتی خود را که مشتمل بر ۹ کارت به اشکال گوناگون هندسی می‌باشد، ساخته است. اشکال این آزمون شامل تعدادی منحنی‌ها، زوایا، نقطه‌ها و خطوط مستقیم می‌باشد و هر فرد اشکال نه‌گانه را با توجه به نیازها و نگرش‌های خود به شیوه‌ای کاملاً مشخص و متمایز ادراک می‌کند. (استریک لین^۱ و همکاران، ۱۹۸۹).

آزمون بندرگشتالت نه تنها برای تشخیص نارسایی‌های ویژه یادگیری مانند نارساخوانی، آسیب‌های مغزی احتمالی، مشکلات دیداری - حرکتی ناشی از تأخیر رشد به‌کار می‌رود، بلکه به‌عنوان یک آزمون فرافکن برای ارزش‌یابی ویژگی‌های شخصیتی و دشواری‌های هیجانی در موقعیت‌های بالینی به‌کار می‌رود. (همان منبع)

بندر (به نقل از اخوت، ۱۳۷۶) بر این باور است که اشتباه آزمودنی در کپی کردن اشکال هندسی ناشی از انحراف کنش‌های عادی ذهن، عدم ثبات عاطفی، تحریف در ادراک، غیرمنطقی بودن بازخوردها، الگوی نابهنجار رفتار، عدم تعادل مکانیزم‌های دفاعی و خلاصه این که نقص در کنش‌های شناختی یا عاطفی می‌باشد.

اجرای آزمون بندر بسیار ساده و سریع است و به صورت فردی و گروهی می‌توان آن را انجام داد. اما تعبیر و تفسیر دقیق آن دشوار و مستلزم دانش و تجربه وسیع روان‌شناسی است. به بیان بهتر، آزمون بندر مانند بسیاری دیگر از آزمون‌های روانی، وقتی روایی خواهد داشت که تعبیر و تفسیرکننده آن دانش، تجربه و مهارت‌های لازم را داشته باشد. در اجرا گروهی آزمون باید دقت بیشتری به عمل آید. اگرچه پژوهش‌های متعددی نشان می‌دهند که همبستگی معنی‌داری بین نتایج اجرای فردی با اجرای گروهی آزمون بندر، خاصه اگر تعداد افراد این گروه‌ها محدود (از ۵ تا ۱۵ نفر) باشد، وجود دارد، اما در مورد کودکان خیلی کوچک یا کم رشد یا مبتلا به

«پیش‌فعالی^۱» نباید آزمون را به صورت گروهی اجرا کرد. اجرای گروهی آزمون بندر در مورد کودکان پیش دبستانی بسیار مناسب است و حدود ۱۵ تا ۲۰ دقیقه طول می‌کشد. در حالی که اجرای فردی آن به طور متوسط از ۳ تا ۱۰ دقیقه وقت می‌گیرد. (لطف آبادی، ۱۳۷۲).

چگونگی روش اجرا

پس از آن که آزمودنی از لحاظ روانی در وضعیت مساعدی قرار گرفت، یک برگ کاغذ سفید بی‌خط با یک مداد مشکی در اختیار آزمودنی گذاشته می‌شود و به آزمودنی گفته می‌شود: «من اینجا ۹ کارت دارم که روی آن‌ها تصاویری کشیده شده است که شما باید از روی آن ترسیم کنی» و سپس نخستین کارت به آزمودنی داده می‌شود و از او خواسته می‌شود. روی کاغذ سفیدی که در اختیار او گذاشته شد، عین طرحی که روی کارت است، رسم نماید و تأکید می‌شود سعی کند شکل‌ها را به همان صورتی که می‌بیند، رسم نماید. پس از آن که کارت اول را آزمودنی ترسیم نمود، کارت دوم و بعد سوم و همین‌طور ۹ کارت به آزمودنی داده می‌شود. آزمونگر باید در هنگام فرایند ترسیم طرح‌ها توسط آزمودنی به دلایل زیر حضور فعال داشته باشد. (رابین^۲، ۱۹۹۰)

۱. آزمونگر باید توجه کند، آزمودنی جهت کارت‌ها را جابه‌جا نکند، اگر کارت را چرخاند آزمونگر باید کارت را به شکل صحیح آن اصلاح نماید و او را از انجام این کار باز دارد. چنانچه آزمودنی اصرار به چرخاندن کارت داشته باشد، آزمونگر باید چرخاندن کارت را دقیقاً یادداشت نماید و در انتها همراه با سایر اطلاعات به دست آمده آن را مورد تعبیر و تفسیر قرار دهد.

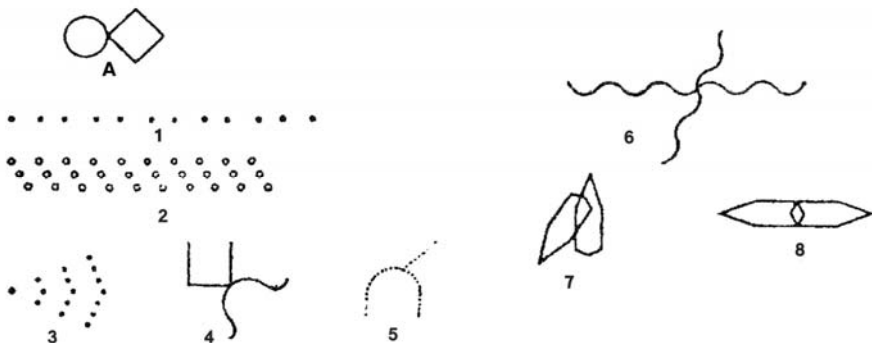
۲. در هنگام ترسیم طرح‌ها، چنانچه آزمودنی کاغذ سفید دیگری خواست آزمونگر باید در اختیار او بگذارد.

۳. آزمونگر باید در هنگام ترسیم طرح‌ها، حالات هیجانی آزمودنی مانند خستگی، بی‌توجهی، انتقادها، پرسش‌ها، ژست‌های حرکتی، شتابزدگی، کندی روانی - حرکتی و دیگر رفتارهای او را یادداشت نماید.

۴. در مورد کارت‌هایی که طرح آن‌ها نقطه دارد به‌خصوص کارت چنانچه آزمودنی پرسید آیا می‌تواند نقطه‌ها را بشمارد، به وی گفته می‌شود، لازم نیست نقطه شمردن شود ولی چنانچه شما بخواهید می‌توانید آن را بشمارید. اصرار در شمارش نقطه‌ها و تکرار متوالی آن می‌تواند بیانگر تمایل آزمودنی به رفتارهای وسواسی باشد.
۵. چنانچه آزمودنی درخواست پاک‌کن کرد، باید در اختیار او گذاشته شود. اما باید به او توصیه نمود تا آنجا که می‌تواند بدون پاک‌کن طرح‌ها را ترسیم نماید.
۶. اجرای این آزمون محدودیت زمانی ندارد، اما آزمونگر بهتر است زمان صرف شده ترسیم هر کارت را یادداشت نماید. چرا این که زمان صرف شده هر کارت در تعبیر و تفسیر نتایج می‌تواند ارزشمند باشد.
۷. بالاخره کارت‌ها نباید یک‌جا در اختیار آزمودنی گذاشته شود بلکه کارت‌ها به ترتیب و یکی‌یکی در اختیار آزمودنی گذاشته شود و تا زمانی که ترسیم طرح یک کارت تمام نشد، نباید کارت بعدی در اختیار آزمودنی قرار گیرد.

روش نمره‌گذاری و تعبیر و تفسیر آزمون بندرگشتالت

همان‌طوری که قبلاً اشاره شده آزمون بندرگشتالت نه تنها برای تشخیص مشکلات دیداری-حرکتی ناشی از تأخیر در تحول، آسیب مغزی احتمالی و نارسایی‌های ویژه یادگیری کاربرد دارد، بلکه به‌عنوان یک آزمون فرافکن، منعکس‌کننده نیازها، تعارض‌ها، نگرش‌ها، ناهماهنگی‌های شخصیتی آزمودنی می‌باشد. از این رو، در زیر سعی شده هر دو بُعد این آزمون مورد توجه قرار گیرد.

آزمون طرح‌های دیداری-حرکتی بندر

روش نمره‌گذاری آزمون دیداری - حرکتی بندر

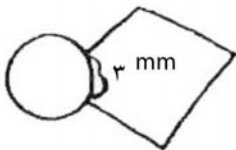
روان‌شناسان جداول گوناگونی برای نمره‌گذاری آزمون بندر تهیه کرده‌اند که در آن میان، روش نمره‌گذاری کوپتیز در سال ۱۹۷۴ دقیق‌تر از دیگران می‌باشد. در روش نمره‌گذاری کوپتیز، برحسب اشتباهات آزمودنی در ترسیم طرح‌ها در برابر هر اشتباه یک نمره داده می‌شود. به بیان دیگر نمره صفر به معنای فقدان انحراف در ترسیم و نمره یک به معنای وجود انحراف در ترسیم می‌باشد و باید توجه داشت فقط به اشتباهات کاملاً مشخص یک نمره داده می‌شود. در مواردی که نسبت به وجود انحراف تردید وجود داشته باشد نمره صفر تعلق می‌گیرد (لوونشتین، ۱۹۸۷). چنانچه این آزمون در مورد کودکان خردسال اجرا شود (از آنجاکه از نظر مهارت‌های ظریف حرکتی مشکل دارند) بهتر است از خطاهای کوچک آن‌ها صرف‌نظر شود.

در این آزمون تعداد اشتباهاتی که به آن‌ها نمره تعلق می‌گیرد، ۳۰ مورد است. بدشکل کردن (تخریب شکل و بی‌تناسب کردن اندازه‌ها) تغییر جهت دادن شکل، ترکیب نادرست اجزاء و تکرار اجزاء، جزء معیار نمره‌گذاری می‌باشد. در مورد تصویر A چهار معیار، تصویر ۱ سه معیار، تصویر ۲ سه معیار، تصویر ۳ چهار معیار، تصویر ۴ دو معیار، تصویر ۵ چهار معیار، تصویر ۶ چهار معیار، تصویر ۷ چهار معیار، تصویر ۸ دو معیار می‌باشد. (لطف‌آبادی، ۱۳۷۲).

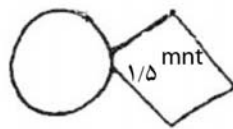
ملاک‌های نمره‌گذاری برای هر یک از کارت‌ها به شرح زیر می‌باشد (شریفی، ۱۳۷۶، لطف‌آبادی، ۱۳۷۲، استریک لین، ۱۹۸۹).

تصویر A

۱. الف) بدشکل کردن: تغییر شکل دایره یا مربع یا هر دوی آن‌ها. چنانچه در نقطه تقاطع مربع و دایره، دو ضلع مربع با فاصله بیش از ۳ میلی‌متر با یکدیگر باشد به آن نمره داده می‌شود. در غیر این صورت نمره‌ای تعلق نمی‌گیرد مانند شکل زیر:

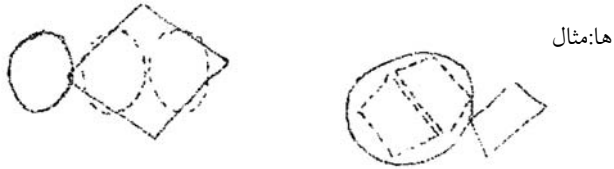
نمره داده می‌شود

نمره داده نمی‌شود

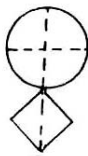

۱. بی تناسب کردن اندازه دایره و مربع به صورتی که سطح یکی از آن‌ها اقل از دو برابر سطح دیگری باشد، نمره تعلق می‌گیرد.

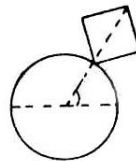

۲. چرخش یا تغییر جهت دادن: چرخش ۴۵ درجه‌ای یا بیشتر در مجموعه یک تصویر یا بخشی از آن. به عبارت دیگر اگر تصویر یا بخشی از آن تغییر جهت داده و دست کم ۴۵ درجه و یا بیشتر چرخش داده شود، نمره می‌گیرد. اندازه زاویه از روی تقاطع قطر دایره و مربع مشخص می‌شود. مانند: موارد زیر که نمره می‌گیرد.

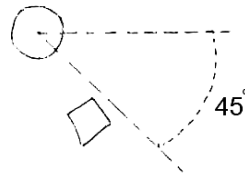
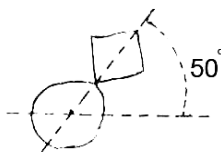
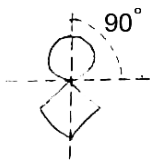
۹۰ درجه

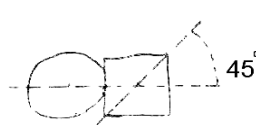
۶۰ درجه

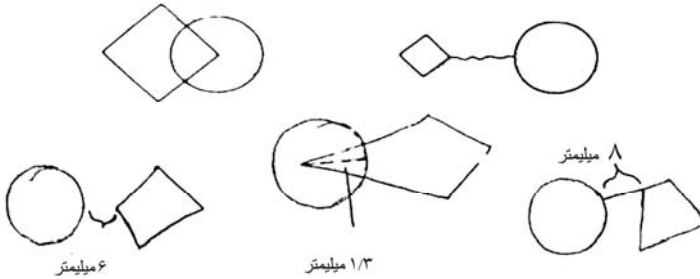
مثال برای چرخش مجموعه یک تصویر

مثال برای چرخش در محور مربع

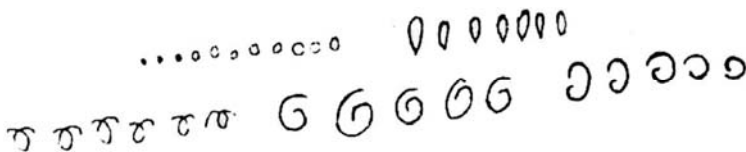

۳. ترکیب نادرست اجزاء یا عدم یکپارچگی اجزاء: وجود ایراد در چگونگی اتصال دایره و مربع به این صورت که گوشه محل اتصال مربع بیش از ۳ میلیمتر با دایره فاصله داشته باشد یا به درون وارد شده باشد. به بیان بهتر در این شکل وقتی نمره داده می‌شود که بین زاویه اتصال مربع و دایره بیش از ۳ میلیمتر فاصله باشد و یا این که گوشه بیش از ۳ میلیمتر وارد دایره شود. موارد زیر همه نمره می‌گیرند.

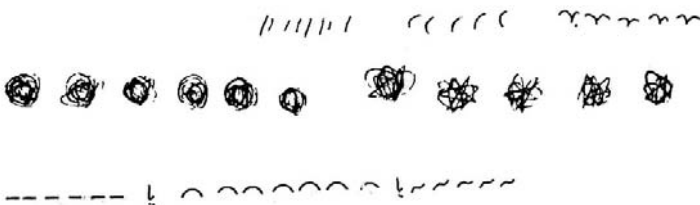

تصویر ۱

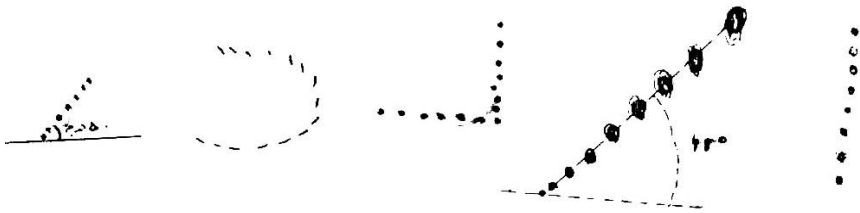
۴. بد شکل کردن: در این حالت، آزمودنی وقتی نمره می‌گیرد که حداقل پنج نقطه یا بیشتر به صورت دایره ترسیم نماید. منظور از دایره در اینجا فضای بازی است که تمام یا بخشی عمده آن کاملاً با استفاده از یک خط خمیده احاطه شده باشد. مانند مثال‌های زیر:

نقطه‌های بزرگ یا دایره‌هایی که وسط آن‌ها پر شده باشد، همچنین خط تیره و خط خمیده اشتباه تلقی نمی‌شود و به آن‌ها نمره تعلق نمی‌گیرد. مانند:

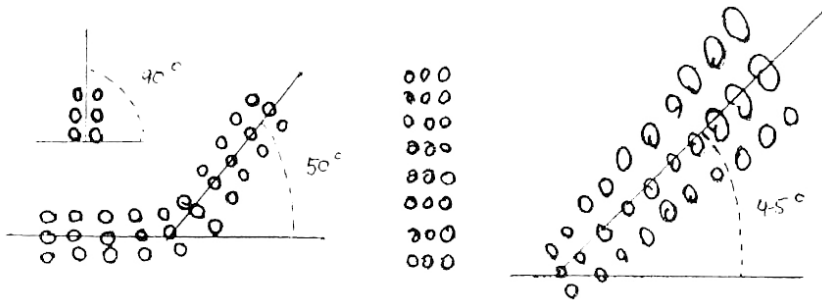
۵. تغییر جهت دادن یا چرخش: چرخش حداقل ۴۵ درجه‌ای یا بیشتر مانند موارد زیر نمره می‌گیرد.

۶. تکرار: برای این ماده وقتی نمره داده می‌شود که تعداد نقاط تصویر بیشتر از ۱۵ نقطه شود.

تصویر ۲

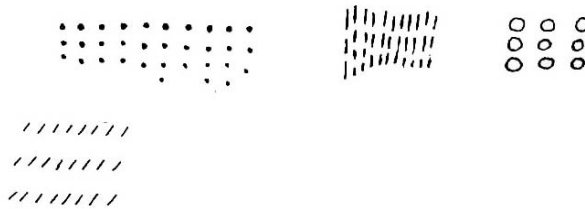
۷. چرخش یا تغییر جهت دادن: برای این ملاک وقتی نمره داده می‌شود که خط فرضی میانی دایره‌ها ۴۵ درجه یا بیشتر تغییر جهت داده شود مانند موارد زیر:

۸. ترکیب نادرست اجزاء: برای این ملاک وقتی نمره داده می‌شود که یک یا دو ردیف دایره‌ها حذف شده و یا در بیشتر ستون‌ها پیش از سه دایره کشیده شده باشد. همچنین باید توجه داشت اگر به جای دایره، نقطه یا خط تیره کشیده شده باشد، نمره تعلق نمی‌گیرد. مثال‌های زیر نمره می‌گیرد.

مثال‌های زیر نمره نمی‌گیرد.

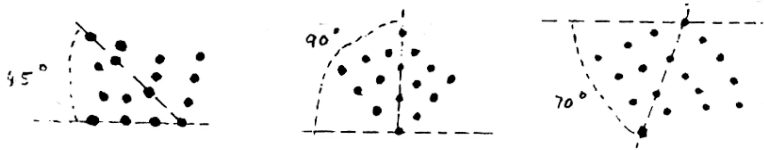
۹. تکرار: در این حالت وقتی آزمودنی نمره می‌گیرد که حداقل ۱۵ دایره یا بیشتر در یک یا همه ردیف‌ها، ترسیم نماید. مانند: مثال‌های زیر:

تصویر ۳

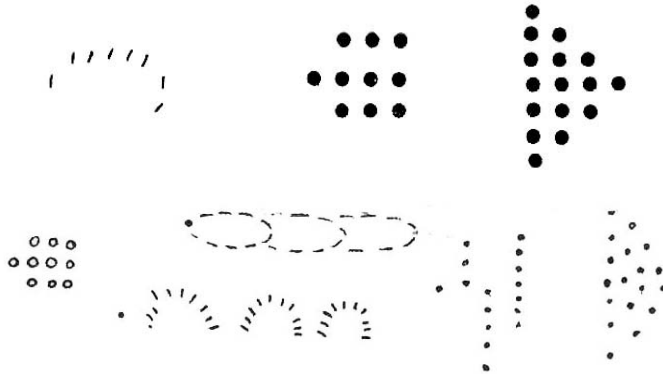
۱۰. بدشکل کردن: در این ملاک وقتی آزمودنی نمره می‌گیرد که آزمودنی حداقل پنج نقطه یا بیشتر به صورت دایره ترسیم نماید. منظور از دایره در اینجا نیز فضای بازی است که تمام یا بخش عمده آن کاملاً با استفاده از یک خط خمیده محاط شده باشد. ضمناً اگر آزمودنی بجای دایره، نقطه یا خط تیره ترسیم نماید، نمره‌ای دریافت نمی‌دارد. مثال‌های این حالت مانند شکل‌های شماره ۴ تصویر یک می‌باشد.

۱۱. چرخش یا تغییر جهت دادن: در این حالت، آزمودنی زمانی نمره می‌گیرد که چرخش محور را طولی‌تر و به اندازه ۴۵ درجه یا بیشتر ترسیم نماید. همانند مثال‌های زیر:

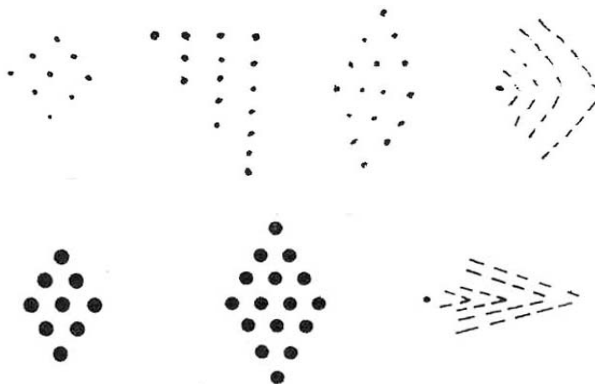

ترکیب نادرست اجزاء: ۱۲. الف) به این ماده در صورتی نمره داده می‌شود که شکل اصلی تصویر از بین رفته، تعداد نقطه‌ها در هر ردیف از راست به چپ افزایش نیافته، و یا نقطه‌ها در امتداد خط راست ترسیم شده باشد. باید توجه داشت اگر تعداد نقطه‌ها یا خطوط کم یا زیاد شود، نمره نمی‌گیرد. موارد زیر نمره می‌گیرد.

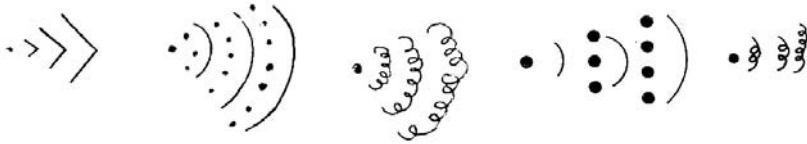
مثال برای مواردی که نمره می‌گیرد:

مثال برای مواردی که نمره نمی‌گیرد:

۱۲. ب) خط به جای نقطه: اگر شکلی با خطوط مستقیم، منحنی، و یا به صورت حلقه کشیده شود، خواه با گذاشتن نقطه‌ها و یا بدون گذاشتن نقطه‌ها، به آن نمره داده می‌شود. موارد زیر نمره می‌گیرد.

تصویر ۴

۱۳. تغییر جهت دادن یا چرخش: در این حالت وقتی آزمودنی نمره می‌گیرد که تمام یا قسمتی از شکل را به مقدار ۴۵ درجه یا بیشتر مورد چرخش قرار دهد. به عبارت دیگر چنانچه محل اتصال منحنی به مربع بیش از ۳ میلیمتر فاصله داشته یا بیش از ۳ میلیمتر به داخل مربع رفته باشد و یا این که منحنی کاملاً به یک ضلع مربع متصل شده باشد، نمره می‌گیرد.

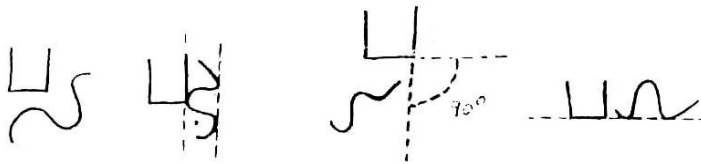
مثال برای مواقعی که تمام تصویر تغییر جهت کامل یافته باشد.

مثال برای مواقعی که محدوده مربعی شکل تغییر جهت یافته باشد.

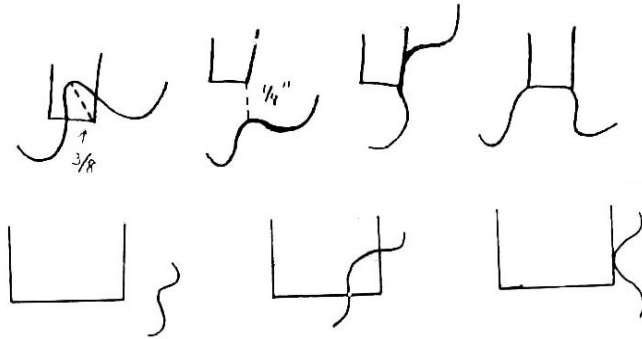

مثال برای تغییر جهت خط منحنی

همه موارد فوق نمره می‌گیرند.

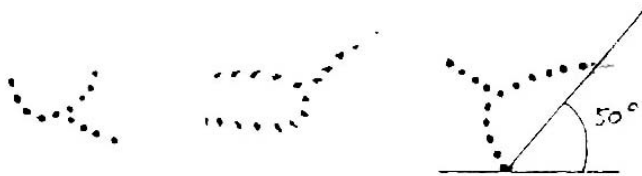
۱۴. ترکیب نادرست اجزاء: وقتی که گوشه محل اتصال محدوده مربعی شکل و خط منحنی بیش از ۳ میلیمتر فاصله از یکدیگر داشته باشد، یا در یکدیگر فرو رفته باشد و یا وقتی که خط منحنی کاملاً در یک پهلوی محدوده مربعی شکل قرار گرفته باشد، نمره تعلق می‌گیرد مانند موارد زیر:

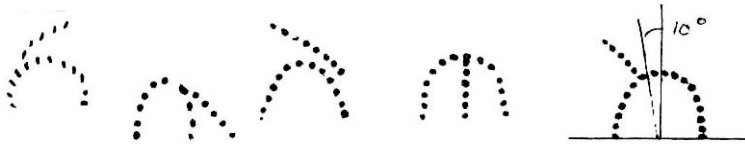
تصویر ۵

۱۵. بد شکل کردن: در این حالت زمانی که پنج نقطه یا بیشتر به صورت دایره ترسیم شده باشد، نمره تعلق می‌گیرد. در اینجا نیز منظور از دایره فضای بازی است که تمام یا بخش عمده آن کاملاً با استفاده از یک خط خمیده محاط شده باشد. مانند شکل‌های ارائه شده شماره ۴ تصویر اول.

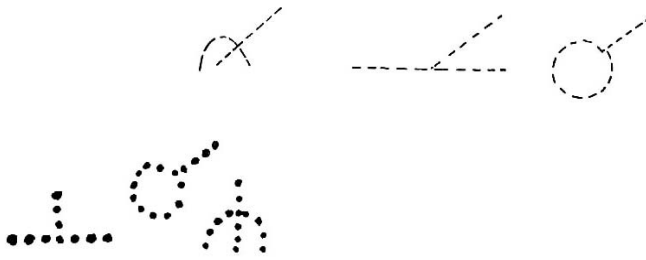
۱۶. تغییر جهت دادن یا چرخش: چنانچه چرخش دادن تمام یا قسمتی از شکل به مقدار ۴۵ درجه یا بیشتر باشد، نمره تعلق می‌گیرد. مثال برای تغییر جهت دادن تمام شکل

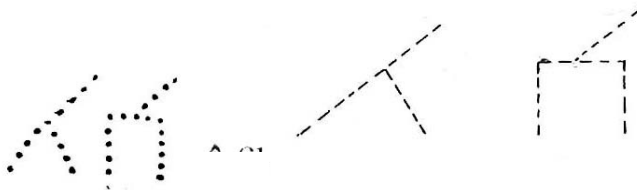
مثال برای چرخش دسته تصویر که در آنها نقطه‌های دسته به چپ یا راست یا پایین تغییر جهت داده‌اند. همچنین وقتی که دسته تصویر به اندازه ده درجه به سمت چپ نقطه میانی منحنی انحراف یافته است. مانند موارد زیر نمره می‌گیرند.

۱۷. ترکیب نادرست اجزاء: الف) هرگاه شکل از بین رفته باشد یا بخشی از منحنی شکل به صورت نقطه‌هایی از خط راست و یا دایره بسته کشیده شود یا وقتی که دسته شکل به گونه‌ای کشیده شود که منحنی را قطع نماید، نمره به آن تعلق می‌گیرد. مانند موارد زیر:

چنانچه شکل منحنی به صورت مربع یا مثلث ترسیم شود، نمره‌ای تعلق نمی‌گیرد. مانند:

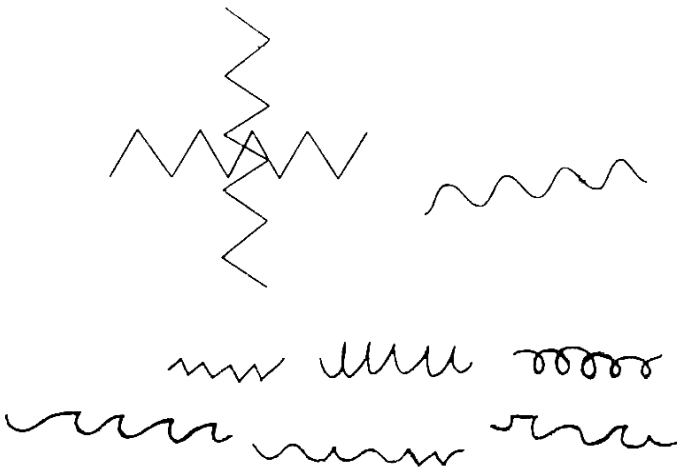

ب) چنانچه منحنی یا دسته شکل به جای نقطه چین‌ها به صورت خط کامل یا مستقیم رسم شود نمره تعلق می‌گیرد. مانند:

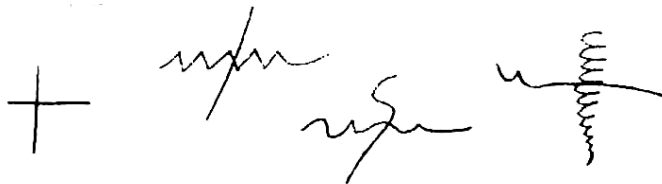

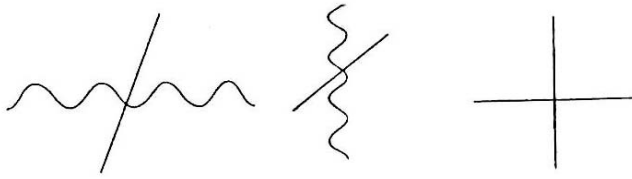
تصویر ۶

۱۸. بد شکل کردن: الف) تخریب شکل: در این حالت وقتی نمره منظور می‌گردد که آزمودنی به جای منحنی‌های سینوسی (\approx) زاویه و یا فقط یک منحنی سینوسی بکشد. یا به عبارت دیگر زمانی که آزمودنی بجای منحنیهای شکل، سه زاویه یا گردی و بیشتر از آن رسم نماید، نمره می‌گیرد. مانند:

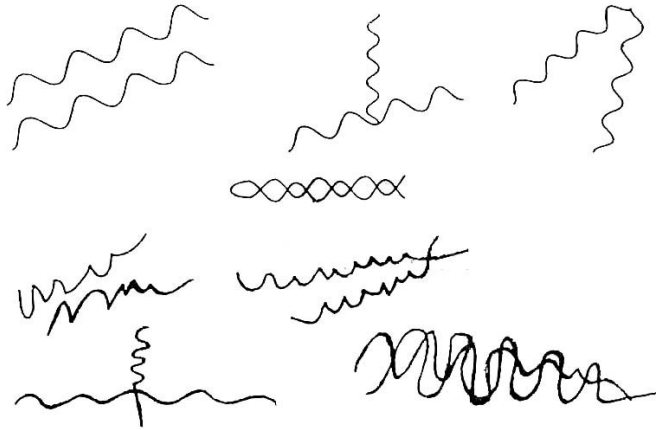

ب) در این حالت وقتی آزمودنی نمره می‌گیرد که به جای یک خط سینوسی یا هر دو خط سینوسی، خط مستقیم رسم نماید. مانند:

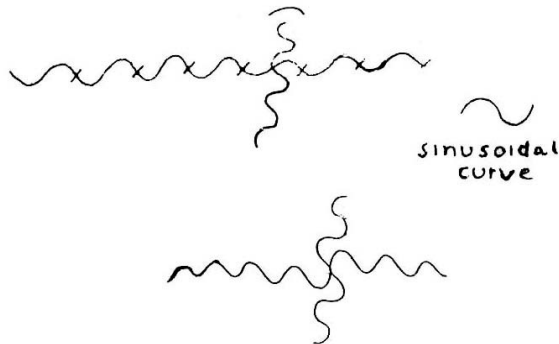

۱۹. ترکیب نادرست اجزاء: در این ملاک وقتی نمره داده می‌شود که خطوط سینوسی یکدیگر را قطع نکنند. یا محل تقاطع آن‌ها در انتهای یک خط یا هر دو باشد و یا وقتی که هر دو خط در یکدیگر پیچیده شده باشند. مانند موارد زیر:

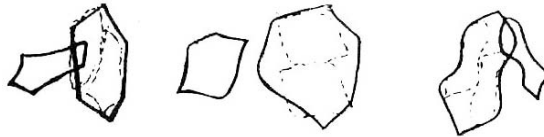

۲۰. تکرار: در این حالت وقتی که آزمودنی در یک یا هر دو خط تصویر، شش منحنی کاملاً سینوسی و یا بیشتر ترسیم نماید، نمره دریافت می‌دارد مانند:

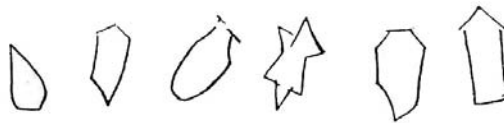

تصویر ۷

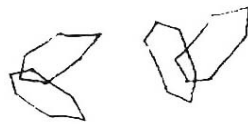
۲۱. بدشکل کردن: الف) عدم تناسب اندازه‌ها: به این ملاک زمانی نمره داده می‌شود که سطح یکی از شش ضلعی‌ها حداقل دو برابر سطح شش ضلعی دیگر باشد.

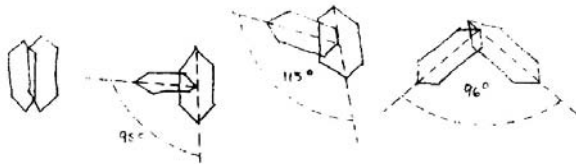
ب) تعداد نادرست زاویه‌ها: به این ماده در صورتی نمره داده می‌شود که تعداد زاویه‌های یک شش ضلعی یا هر دو کم یا زیاد شود و یا این که زاویه‌ها به صورت منحنی رسم شوند. مانند موارد زیر:

۲۲. تغییر جهت دادن یا چرخش: به این ملاک زمانی نمره داده می‌شود که تمام یا قسمتی از تصویر به اندازه ۴۵ درجه و یا بیشتر در یک جهت چرخیده شود. مثال، برای تغییر جهت یا معکوس کردن تمام تصویر:

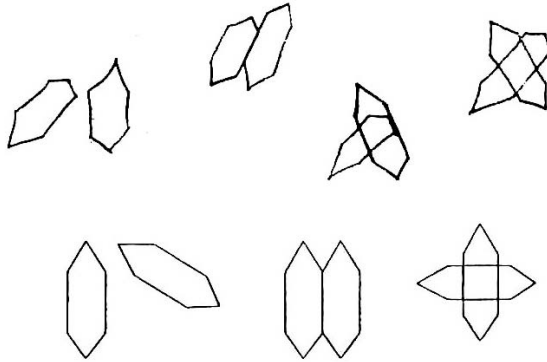

مثال برای موازی قرار گرفتن شش ضلعی‌ها به جای زاویه‌دار بودن آن‌ها و همچنین وقتی که زاویه میان شش ضلعی‌ها ۹۰ درجه یا بیشتر باشد.

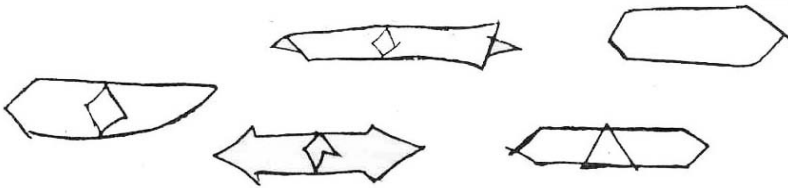
تمام موارد فوق نمره می‌گیرد.

۲۳. ترکیب نادرست اجزاء: در این حالت زمانی که نمره می‌گیرد که شش ضلعی‌ها روی یکدیگر قرار نگرفته باشند یا به‌نحو بسیار نامناسبی روی هم قرار گرفته باشند و یا وقتی که یک شش ضلعی از شش ضلعی دیگر عبور کرده باشد. مثل موارد زیر:

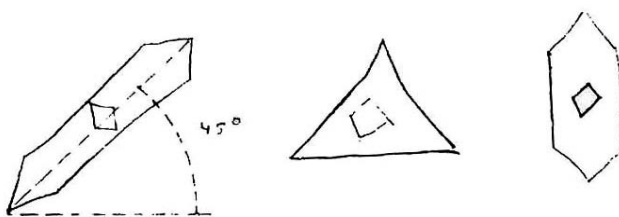

تصویر ۸

۲۴. بدشکل کردن: به این ماده در صورتی نمره داده می‌شود که تعداد زاویه‌ها در ۶ ضلعی یا لوزی کم یا زیاد شود و یا لوزی داخل ۶ ضلعی کشیده نشود یا به بیان بهتر هرگاه شکل ۶ ضلعی و یا لوزی درون آن و یا هر دو به‌نحو نامناسبی ترسیم شده باشد یا هرگاه زاویه‌های ۶ ضلعی کمتر یا بیشتر ترسیم شده باشد و یا موقعی که لوزی درون ۶ ضلعی حذف شده باشد، نمره تعلق می‌گیرد.

۲۵. چرخش یا تغییر جهت دادن: هرگاه تصویر به اندازه ۴۵ درجه و یا بیشتر از آن چرخش داده شود، نمره می‌گیرد. ولی چنانچه آزمودنی صفحه کاغذ را تغییر جهت دهد تا بتواند از جاهای خالی آن برای ترسیم استفاده نماید و در این صورت چرخشی ایجاد شود، نمره‌ای به آزمودنی تعلق نمی‌گیرد. به موارد زیر نمره تعلق می‌گیرد.

روش تفسیر نمرات آزمون

همان طوری که قبلاً اشاره شد، از جمله کسانی که در زمینه نمره گذاری آزمون بندر، پژوهش‌های گسترده‌ای انجام داده است، مطالعات کوپیتز در سال ۱۹۶۴ و در سال ۱۹۷۵ در مورد کودکان آمریکایی می‌باشد که در جدول زیر خلاصه شده است.

جدول شماره ۹-۱ داده‌های هنجار شده برای نمره گذاری آزمون بندر (کوپیتز ۱۹۷۵)

انحراف معیار	میانگین نمره ها	تعداد کودکان	گروه سنی کودکان
۳,۳	۱۳,۱	۴۷	۵ سال تا ۵ سال و ۵ ماه
۳,۴	۹,۷	۱۳۰	۵ سال و ۶ ماه تا ۵ سال و ۱۱ ماه
۳,۳	۸,۶	۱۷۵	۶ سال تا ۶ سال و ۵ ماه
۳,۵	۷,۲	۶۰	۶ سال و ۶ ماه تا ۶ سال و ۱۱ ماه
۳,۳	۵,۸	۶۱	۷ سال تا ۷ سال و ۵ ماه
۲,۸	۴,۶	۴۷	۷ سال و ۶ ماه تا ۷ سال و ۱۱ ماه
۲,۵	۴,۲	۵۳	۸ سال تا ۸ سال و ۵ ماه
۲,۵	۳,۰	۶۰	۸ سال و ۶ ماه تا ۸ سال و ۱۱ ماه
۲,۲	۲,۸	۷۸	۹ سال تا ۹ سال و ۵ ماه
۲,۱	۲,۳	۴۷	۹ سال و ۶ ماه تا ۹ سال و ۱۱ ماه
۱,۹	۱,۹	۷۶	۱۰ سال تا ۱۰ سال و ۵ ماه
۱,۸	۱,۸	۶۸	۱۰ سال و ۶ ماه تا ۱۰ سال و ۱۱ ماه
۱,۴	۱,۴	۷۳	۱۱ سال تا ۱۱ سال و ۱۱ ماه
		N=۹۷۵	

وضعیت اقتصادی - اجتماعی کودکان نمونه:

۸۶ درصد سفید پوست، ۸,۵ درصد سیاه پوست،

۱ درصد شرقی، ۴,۵ درصد مکزیکی ها و پورتوریکان‌های آمریکایی

یکی از دقیق‌ترین راه تفسیر نمره خام آزمون بندر، تبدیل آن به نمره Z می‌باشد.

$$z = \frac{x - m}{s}$$

نمره Z براساس فرمول زیر به دست می‌آید.

در فرمول فوق x نمره خام آزمودنی، m میانگین هنجار شده متناسب با سن تقویتی آزمودنی و s انحراف معیار نمره‌های سن مذکور می‌باشد. مطابق فرمول Z چنانچه آزمودنی نمره Z او $+1$ تا -1 باشد، وضعیت دیداری - حرکتی آزمودنی بهنجار یا تقریباً بهنجار می‌باشد. اگر نمره Z آزمودنی بین $+2$ تا $+1$ باشد، وضعیت دیداری - حرکتی آزمودنی تا اندازه‌ای دارای تأخیر می‌باشد. به بیان بهتر هرچه نمره Z آزمودنی از نمره $+1$ فاصله بگیرد، و به سمت مثبت پیش رود تاخیر رشد آن بیشتر می‌باشد. بنابراین آزمودنی که نمره Z آن $+2$ یا بین $+3$ تا $+2$ باشد، در وضعیت دیداری حرکتی خوبی قرار ندارد و دارای مشکل شدید یادگیری می‌باشد. اما اگر آزمودنی دارای نمره Z او -2 یا بین -3 تا -2 باشد، وضعیت دیداری - حرکتی خوبی را دارد و از لحاظ ذهنی با هوش و پیشرفته می‌باشد.

مثال ۱: حال با توجه به فرمول Z چنانچه دانش‌آموزی که ۸ سال ۲ ماه دارد، نمره ۹ بگیرد، وضعیت او در آزمون بندر چگونه است؟ با توجه به این که این دانش‌آموز ۸ سال ۲ ماه دارد، این سن در ردیف هفتم جدول شماره ۵ (یعنی بین ۸ سال تا ۸ سال و ۵ ماه) قرار می‌گیرد. در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود، میانگین و انحراف معیار افراد این سن مطابق نمونه هنجار شده سال ۱۹۷۵ به ترتیب عبارت است از $4/2$ و $2/5$. از آنجا که نمره خام این دانش‌آموز در آزمون ۹ می‌باشد. بنابراین مطابق فرمول Z خواهیم داشت:

$$Z = \frac{9 - 4/2}{2/5} = 1/92$$

مشاهده می‌شود نمره Z دانش‌آموز $+1/92$ می‌باشد، بنابراین آزمودنی از لحاظ رشد دیداری - حرکتی، تأخیر معناداری دارد و احتمالاً دچار مشکل یادگیری می‌باشد.

مثال ۲: اگر آزمودنی که ۵ سال، ۳ ماه دارد نمره ۱۱ بگیرد، وضعیت او در آزمون بندر چگونه است؟

با توجه به سن تقویمی آزمودنی، این سن در ردیف اول جدول شماره ۵ (یعنی بین ۵ سال تا ۵ سال ۵ ماه) قرار می‌گیرد. در جدول مشاهده می‌شود، میانگین و انحراف معیار افراد این سن مطابق نمونه هنجار شده سال ۱۹۷۵ به ترتیب عبارت است از:

۱۳/۱ و ۳/۳ از آنجا که نمره خام آزمودنی در آزمون بندر ۱۱ می‌باشد. بنابراین مطابق فرمول Z خواهیم داشت:

$$Z = \frac{11 - 13/1}{3/3} = -0/63$$

مشاهده می‌شود نمره Z آزمودنی $-0/63$ می‌باشد، بنابراین آزمودنی از لحاظ رشد در وضعیت بهنجاری قرار دارد.

مثال ۳: اگر دانش‌آموزی که ۱۰ سال ۴ ماه دارد نمره ۱ بگیرد، وضعیت او در آزمون بندر چگونه است؟

با توجه به سن تقویمی دانش‌آموز، این سن در ردیف یازدهم جدول شماره ۵ (یعنی بین ۱۰ سال تا ۱۰ سال و ۵ ماه) قرار می‌گیرد. در جدول مشاهده می‌شود میانگین و انحراف معیار افراد این سن مطابق نمونه هنجار شده سال ۱۹۷۵ به ترتیب عبارت است از $1/9$ و $1/9$. از آنجا که نمره خام این آزمودنی در آزمون بندر ۱ می‌باشد، بنابراین مطابق فرمول Z خواهیم داشت:

$$Z = \frac{1 - 1/9}{1/9} = -0/47$$

مشاهده می‌شود نمره Z آزمودنی $-0/47$ می‌باشد، بنابراین دانش‌آموز فوق از لحاظ رشد در وضعیت بهنجاری قرار دارد.

آزمون بندر گشتالت و اختلالات عاطفی کودکان

همان‌طوری که قبلاً بدان اشاره شد، آزمون بندر گشتالت نه تنها در سنجش رشد ادراکی - حرکتی کودکان کاربرد دارد بلکه از آن به‌عنوان یک ابزار فرافکنی در سنجش ویژگی‌های شخصیتی می‌توان استفاده نمود. از جمله پژوهشگرانی که در زمینه تشخیص اختلالات عاطفی کودکان با استفاده از آزمون بندر گشتالت پژوهش‌های گسترده‌ای انجام داده است، کوپتر می‌باشد. این پژوهشگر دوازده شاخص را برای تشخیص اختلالات عاطفی کودکان در نظر گرفته است. به کمک این شاخص‌ها می‌توان کودکان مبتلا به اختلالات عاطفی را از کودکان عادی جدا نمود. این شاخص عبارتند از:

۱. اغتشاش در نظم تصاویر
۲. اندازه‌های بزرگ در ترسیم
۳. خط تیره به جای دایره
۴. بسط و گسترش شکل
۵. ترسیم خطوط نازک
۶. کارهای اضافی و خطوط دوباره‌کاری شده
۷. ترسیم مجدد تصاویر
۸. ترسیم خطوط کوچک
۹. خطوط موج‌دار
۱۰. قالب کردن تصاویر
۱۱. افزایش فزاینده اندازه‌ها
۱۲. طرح‌های اضافی و خودساخته

(لطف‌آبادی، و شریفی، ۱۳۷۶ و آیکن، ۱۹۹۶)

۱. **اغتشاش در نظم تصاویر:** آزمودنی‌هایی که دارای مشکلات عاطفی هستند، تصاویر را به صورت متفرق، پراکنده و نامنظم در قسمت‌های مختلف کاغذ ترسیم می‌نمایند، اغتشاش در نظم تصاویر در مورد کودکان ۸ سال به بالا مبین فقدان توانایی برنامه‌ریزی، ضعف در سازماندهی اطلاعات و اغتشاش ذهنی احتمالی است. اما در کودکان ۵ تا ۷ تقریباً عادی می‌باشد.

۲. **اندازه‌های بزرگ در ترسیم:** پژوهش‌های کوپیتز نشان داده است، کودکان مبتلا به اختلالات عاطفی تصاویری که ترسیم می‌نمایند، معمولاً دو برابر تصویری است که در کارت آزمون وجود دارد. وجود اندازه‌های بزرگ در ترسیم نمایانگر برون‌ریزی عاطفی در کودکان می‌باشد.

۳. **خط تیره به جای دایره:** این شاخص در تصویر ۲ مشاهده می‌شود و موقعی شاخص اختلال عاطفی می‌باشد که آزمودنی حداقل نیمی از دایره‌های تصویر ۲ را به صورت خط تیره‌هایی به طول ۱/۵ میلی‌متر یا بیشتر باشد، به طور متوالی ترسیم نماید. معمولاً این شاخص در کودکان عجول و پرخاشگر بیشتر دیده می‌شود.

۴. **بسط و گسترش شکل:** منظور از این شاخص این است که آزمودنی برای ترسیم شکل مورد نظر از دو برگ کاغذ یا بیشتر استفاده نماید. وجود چنین شاخصی در ترسیم شکل، بیانگر تحریک‌پذیری هیجانی، برون‌ریزی و کند ذهنی همراه با اختلالات عاطفی می‌باشد.

۵. **ترسیم خطوط نازک:** این شاخص بیشتر در کودکان لاغر اندام، خجالت زده، ترسو، کم‌رو و گوشه‌گیر وجود دارد. این نوع کودکان خطوط شکل و طرح‌ها را به قدری نازک و کم‌رنگ می‌کشند که به زحمت قابل تشخیص هستند.

۶. کارهای اضافی و خطوط دوباره کاری شده: این شاخص در کودکانی که دچار تحریک‌پذیری هیجانی و پرخاشگر هستند، بیشتر دیده می‌شود. به بیان دیگر چنین شاخصی آشکارکنندهٔ تکانشگری، خصومت و برون‌ریزی می‌باشد. این نوع کودکان برخی از تصاویر یا بخشی از یک تصویر را با خطوط کلفت، ضخیم، تکراری، سریع و دوباره کاری شده ترسیم می‌نمایند. اما باید توجه داشت چنانچه کودکی که تصویری را بد یا ناقص کشیده آن تصویر را پاک کند و به اصلاح آن بپردازد، شامل مورد فوق نمی‌شود و نمره‌ای به آن تعلق نمی‌گیرد.
۷. ترسیم مجدد تصاویر: منظور از این شاخص این است که، آزمودنی تمام یا قسمتی از تصویری که قبلاً کشیده به حال خود رها کرده و دوباره در جای دیگر سعی می‌کند آن را ترسیم نماید. برای این مورد موقعی نمره داده می‌شود که دو ترسیم جداگانه از یک تصویر در دو جای کاغذ کشیده شود. این شاخص مبین اضطراب، تحریک‌پذیری هیجانی و پرخاشگری می‌باشد.
۸. ترسیم خطوط کوچک: در این شاخص زمانی آزمودنی نمره می‌گیرد، تصویری که روی کاغذ کشید، نصف تصویری باشد که در تصویر کارت‌های آزمون مشاهده می‌شود. این شاخص موید اضطراب، انزواجویی، ترسویی و لاغر اندامی می‌باشد.
۹. خطوط موجدار: این شاخص بیشتر در تصاویر ۱ و ۲ مشاهده می‌شود و معمولاً ناشی از لرزش دست و ضعف در هماهنگی حرکتی می‌باشد. خطوط موجدار بیشتر در کودکان مضطرب، بی‌ثبات عاطفی و کودکانی که در هماهنگی حرکتی ضعف دارند، دیده می‌شود.
۱۰. قاب کردن تصاویر: منظور از این شاخص این است، وقتی آزمودنی تصویر مورد نظر را کشید، دور آن را قاب می‌گیرد. این شاخص نشانهٔ تلاش کودک برای کنترل تحریک‌پذیری او می‌باشد. به دیگر سخن این شاخص نشان می‌دهد کودک جهت کنترل نیازهای درونی خود به محدودیت‌های بیرونی نیاز دارد.
۱۱. افزایش فزاینده اندازه‌ها: این شاخص در تصاویر ۱ و ۲ و ۳ بیشتر دیده می‌شود. به گونه‌ای که وقتی آزمودنی به ترتیب تصاویر ۱ و ۲ و ۳ را می‌کشد، مرتباً بزرگ‌تر می‌کشد. به گونه‌ای که آخرین تصویر (تصویر ۳) حداقل سه برابر تصویر نخست

(تصویر ۱) می‌باشد. این شاخص در کودکانی که در مقابل ناکامی، انعطاف‌ناپذیرند و به سادگی از کوره در می‌روند، بیشتر دیده می‌شود.

۱۲. طرح‌های اضافی و خودساخته: برخی از کودکان ترسو و مضطرب علاوه بر تصاویر کارت‌های آزمون، تصاویر دیگری می‌کشند یا تغییرات بسیار جدی در تصاویر کارت‌ها به وجود می‌آورند، به گونه‌ای که تصاویر جدیدی حاصل می‌شود. این شاخص مبین اضطراب، مشغله‌های فکری، و ترس‌های شدید می‌باشد. پژوهش‌های کوپیتز در این مورد نشان می‌دهد، چنانچه ۴ مورد و یا بیش از چهار مورد از شاخص‌های ۱۲ گانه فوق در تصاویر کشیده شده توسط آزمودنی مشاهده شود، می‌توان احتمال داد که آزمودنی مبتلا به اختلالات عاطفی باشد. اما باید توجه داشت جهت تشخیص دقیق‌تر لازم است اطلاعات دیگری توسط مشاهده، مصاحبه و دیگر روش‌ها، جمع‌آوری گردد.

در آخر این فصل به نمونه‌هایی از آزمون بندرگشتالت همراه با تشخیص شاخص‌های عاطفی که توسط کودکان ترسیم شده است، اشاره می‌شود.

آزمون بندر گشتالت و آسیب‌های مغزی

هنگام استفاده از آزمون بندر برای تشخیص آسیب‌های مغزی باید به خاطر داشت که بیشتر شاخص‌های آسیب مغزی، شاخص‌های اختلالات عاطفی نیز هستند. این امر احتمال اشتباه در تشخیص را افزایش می‌دهد. بنابراین برای اطمینان از درستی تشخیص علاوه بر نتایج آزمون بندر، اطلاعات دیگر نیز ضرورت پیدا می‌کند. همچنین باید به خاطر داشت که عملکرد ضعیف در آزمون بندر ممکن است بیانگر عوامل متعددی باشد که آسیب مغزی تنها یکی از این عوامل به شمار می‌رود. (شریفی، ۱۳۷۶).

به‌طورکلی عمومی‌ترین شاخص‌های مربوط به آسیب مغزی عبارتند از:

۱. تبدیل منحنی‌ها به خطوط مستقیم.
۲. چرخش بیش از حد در ترسیم شکل‌های ۱ و ۴ و ۸.
۳. تداوم در ترسیم یک شکل بعد از ارائه شکل بعدی.
۴. حذف و یا افزایش ردیف دایره‌ها در شکل شماره ۲.
۵. تبدیل نقطه‌ها به دوایر.
۶. رسم زاویه به جای منحنی.

۷. عدم توفیق در تشخیص تناسب و ترکیب منطقی قسمت‌های گوناگون یک شکل.
۸. چرخش یک تصویر و یا بیشتر به اندازه ۹۰ درجه و یا بیش از ۹۰ درجه.
۹. چند پارگی یک تصویر و یا بیشتر.

پژوهش‌های نشان می‌دهد چنانچه چهار مورد یا بیش از چهار مورد از خطاهای فوق در طرح‌های یک کودک بالاتر از ۸ یا ۹ سال دیده شود، می‌توان به ضایعه‌ای در نظام عصبی او حساس بود.

به‌طور کلی امروزه پژوهش‌های متعدد نشان می‌دهد، آزمون بندرگشتالت نه تنها برای سنجش رشد ادراکی - حرکتی کودکان کاربرد دارد، بلکه از آن می‌توان در تشخیص آسیب‌های مغزی احتمالی، مشکلات یادگیری و اختلالات عاطفی سود جست.

خلاصه

آزمون دیداری - حرکتی بندرگشتالت توسط خانم لورتا بندر براساس دیدگاه گشتالت و با اقتباس از آزمون ورتایمر ساخته شده است. این آزمون مشتمل بر ۹ کارت به اشکال گوناگون هندسی می‌باشد و برای کودکان ۴ تا ۱۲ سال کاربرد دارد. آزمون بندرگشتالت نه تنها برای تشخیص نارسایی‌های ویژه یادگیری مانند نارساخوانی، آسیب‌های مغزی احتمالی، مشکلات دیداری - حرکتی ناشی از تاخیر رشد به‌کار می‌رود بلکه به‌عنوان یک آزمون فرافکنی برای ارزشیابی ویژگی‌های شخصیتی و اختلالات عاطفی کودکان در موقعیت‌های بالینی هم کاربرد دارد. در این آزمون تعداد اشتباهایی که به آن‌ها نمره تعلق می‌گیرد، ۳۰ مورد است. به عبارت دیگر تصویر A چهار معیار، تصویر ۱ سه معیار، تصویر ۲ سه معیار، تصویر ۳ چهار معیار، تصویر ۴ دو معیار، تصویر ۵ چهار معیار، تصویر ۶ چهار معیار، تصویر ۷ چهار معیار، تصویر ۸ دو معیار بدان نمره تعلق می‌گیرد. نمره کل این آزمون براساس نمره Z مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرد. چنانچه نمره Z آزمودنی بین ± 1 باشد، وضعیت دیداری - حرکتی آزمودنی بهنجار یا تقریباً بهنجار می‌باشد. اگر نمره آزمودنی بین $+1$ تا $+2$ باشد، وضعیت دیداری - حرکتی آزمودنی تا اندازه‌ای دارای تاخیر می‌باشد. اگر نمره Z آزمودنی بین $+2$ تا $+3$ باشد، آزمودنی در وضعیت دیداری - حرکتی خوبی نیست و واحد مشکل شدید یادگیری

می‌باشد. اما اگر آزمودنی دارای نمره ۲- یا بین ۳- تا ۲- باشد وضعیت دیداری - حرکتی خوبی دارد و از لحاظ ذهنی باهوش و پیشرفته می‌باشد.

این آزمون دوازده شاخص جهت تشخیص اختلالات عاطفی کودکی دارد که عبارتند از: ۱. اغتشاش در نظم تصاویر ۲. اندازه‌های بزرگ در ترسیم ۳. خط تیره به جای دایره ۴. بسط و گسترش شکل ۵. ترسیم خطوط نازک ۶. کارهای اضافی و خطوط دوباره کاری شده ۷. ترسیم مجدد تصاویر ۸. ترسیم خطوط کوچک ۹. خطوط موج‌دار ۱۰. قاب کردن تصاویر ۱۱. افزایش فزاینده اندازه‌ها ۱۲. طرح‌های اضافی و خود ساخته. و به کمک این شاخص‌ها می‌توان کودکان مبتلا به اختلالات عاطفی را از کودکان عادی جدا نمود.

همچنین آزمون بندرگشتالت قدرت تشخیص آسیب‌های مغزی در کودکان را دارد برخی از شاخص‌های آسیب‌های مغزی عبارتند از تبدیل منحنی‌ها به خطوط مستقیم، چرخش بیش از حد در ترسیم شکل‌های ۱ و ۸، تداوم در ترسیم یک شکل بعد از ارائه شکل بعدی، رسم زاویه‌بجای منحنی در شکل ۶ و عدم توفیق در تشخیص تناسب و ترکیب منطقی قسمت‌های گوناگون یک شکل. در مجموع آزمون بندرگشتالت در تشخیص مشکلات دیداری - حرکتی ناشی از تاخیر رشد، نارسایی‌های ویژه یادگیری و آسیب‌های مغزی در موقعیت رجحان یافته‌ای قرار دارد.

اصطلاحات کلیدی

آزمون دیداری - حرکتی بندر گشتالت	کارهای اضافی و خطوط دوباره‌کاری شده
دیدگاه گشتالت	ترسیم مجدد تصاویر
بدشکل کردن	ترسیم خطوط کوچک
چرخش یا تغییر جهت دادن	خطوط موج‌دار
عدم یکپارچگی اجزا	قاب کردن تصاویر
اغتشاش در نظم تصاویر	افزایش فزاینده اندازه‌ها
اندازه‌های بزرگ در ترسیم	طرح‌های اضافی و خود ساخته
خط تیره به جای دایره	نارسا خوانی
بسط و گسترش شکل	آسیب‌های مغزی
ترسیم خطوط نازک	اختلالات یادگیری

پرسش

الف) مروری

۱. مفروضه بنیادی در ساخت آزمون بندرگشتالت را توضیح دهید.
۲. آزمون بندرگشتالت در چه زمینه‌هایی کاربرد دارد، توضیح دهید.
۳. دلایل حضور فعال آزمونگر در آزمون بندرگشتالت را توضیح دهید.
۴. معیارهای نمره‌گذاری آزمون بندرگشتالت را نام برده و در مورد شکل ۱ و ۲ توضیح دهید.
۵. چگونگی تفسیر آزمون بندرگشتالت را براساس نمره z با ذکر یک مثال توضیح دهید.
۶. ۴ مورد از شاخص‌های تشخیص اختلالات عاطفی را نام برده و آن را توضیح دهید.
۷. شاخص‌های مربوط به آسیب‌های مغزی در آزمون بندرگشتالت را نام ببرید.

ب) چند گزینه‌ای

۱. آزمون بندرگشتالت برای چه سنی کاربرد دارد؟
الف) ۴ تا ۸ سال
ب) ۵ تا ۱۰ سال
ج) ۴ تا ۱۲ سال
د) ۶ تا ۱۴ سال
۲. آزمون بندرگشتالت برای تشخیص چه اختلالاتی کاربرد دارد؟
الف) نوروتیک
ب) اختلالات شخصیت
ج) اختلالات روانی
د) اختلالات یادگیری
۳. اجرای فردی این آزمون به طور متوسط چقدر طول می‌کشد؟
الف) ۵ تا ۱۵ دقیقه
ب) ۳ تا ۱۰ دقیقه
ج) ۷ تا ۱۲ دقیقه
د) ۱۰ تا ۲۰ دقیقه
۴. حداکثر نمره‌ای که در آزمون بندرگشتالت آزمودنی می‌گیرد، چند می‌باشد؟
الف) ۲۰
ب) ۲۵
ج) ۳۰
د) ۳۵
۵. معیارهای نمره‌گذاری آزمون بندرگشتالت کدام‌یک از موارد زیر می‌باشد.
الف) بدشکل کردن
ب) تغییر جهت دادن

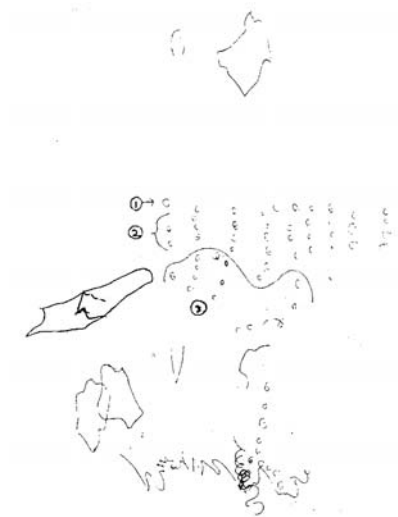
- (ج) تکرار اجزاء
(د) همه موارد
۶. آزمون بندرگشتالت جهت تشخیص اختلالات عاطفی چند شاخص دارد؟
(الف) ۱۰ شاخص
(ب) ۱۵ شاخص
(ج) ۸ شاخص
(د) ۱۲ شاخص
۷. اغتشاش در نظم تصاویر در کودکان ۸ سال به بالا مبین چیست؟
(الف) برونریزی تمایلات
(ب) فقدان توانایی برنامه‌ریزی
(ج) اضطراب
(د) پرخاشگری
۸. ترسیم خط کوچک مبین چه ویژگی‌های شخصیتی می‌باشد؟
(الف) انزواجویی و ترسویی
(ب) خصومت و پرخاشگری
(ج) اضطراب و بی‌قراری
(د) بی‌ثباتی عاطفی
۹. در آزمون بندرگشتالت طرح‌های اضافی و خود ساخته مبین چیست؟
(الف) انعطاف‌ناپذیری
(ب) مشغله‌های فکری
(ج) عصبانیت و بی‌قراری
(د) افسردگی
۱۰. کدام یک از نمره‌های Z مبین اختلالات شدید یادگیری می‌باشد؟
(الف) -۳
(ب) +۳
(ج) +۲
(د) -۲
۱۱. کدام یک از موارد زیر در آزمون بندرگشتالت موید آسیب مغزی می‌باشد؟
(الف) تبدیل نقطه‌ها به دوائر
(ب) تبدیل منحنی‌ها به نقطه‌ها
(ج) تبدیل دوائر به نقطه‌ها
(د) اغتشاش در نظم تصاویر

نمونه‌هایی از ترسیم طرح‌های آزمون بندر گشتالت

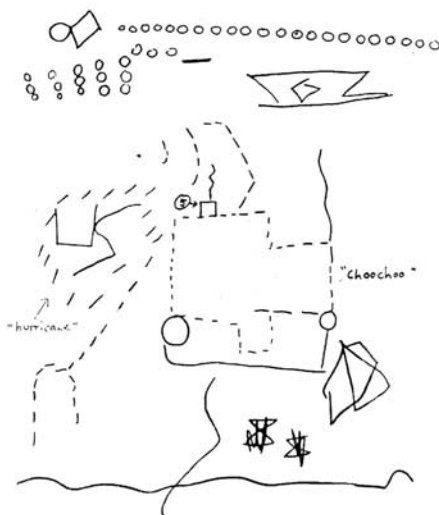
شاخص‌های عاطفی

۱. اغتشاش در نظم تصاویر
۲. افزایش فزاینده اندازه‌ها
۳. اندازه‌های بزرگ در ترسیم
۴. طرح‌های اضافی و خودساخته

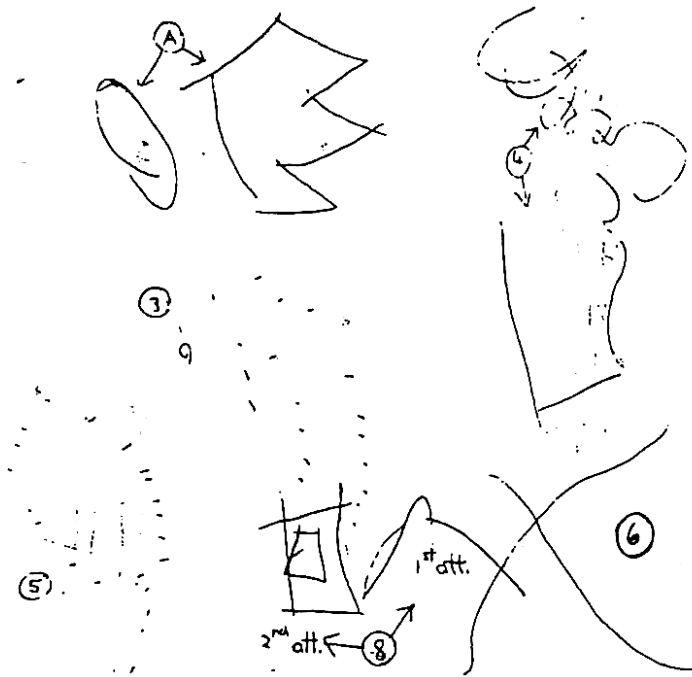
شاخص های عاطفی

۱. خطوط موجدار
۲. ترسیم خطوط کوچک
۳. ترسیم خطوط نازک

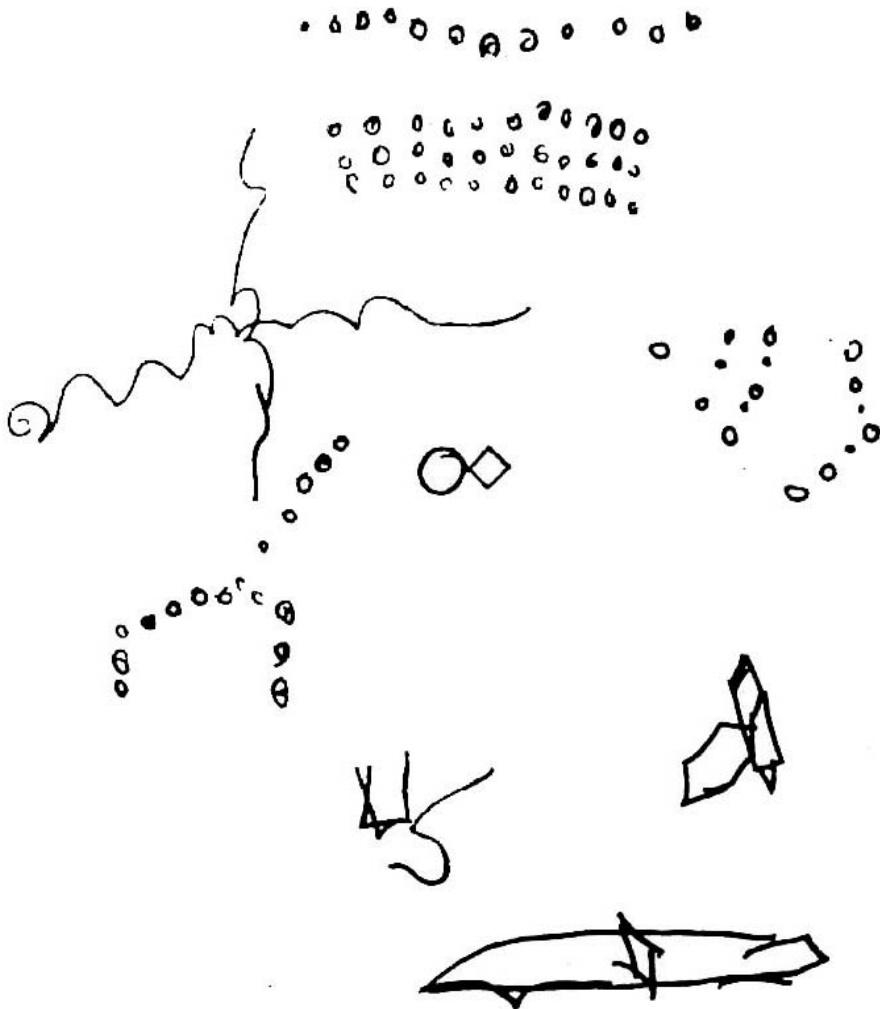

شاخص های عاطفی

۱. ترسیم خطوط کوچک
۲. ترسیم مجدد تصاویر
۳. طرح های اضافی و خودساخته

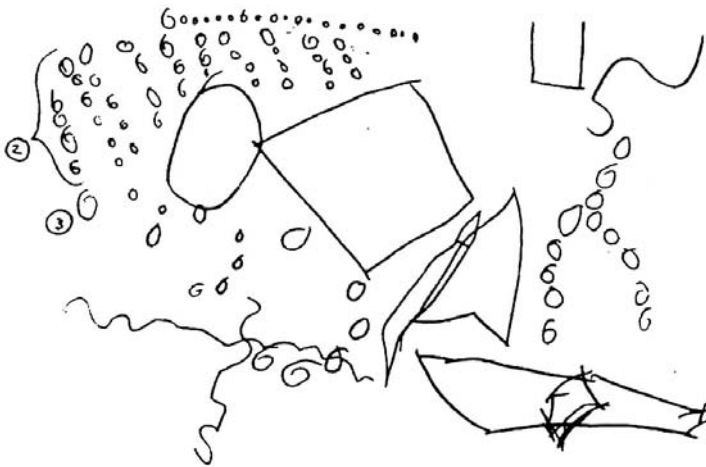

- شاخص های عاطفی
۱. اغتشاش در نظم تصاویر
 ۲. خطوط موجدار
 ۳. خطوط نازک
 ۴. ترسیم مجدد تصاویر

شاخص های عاطفی

۱. اغتشاش در نظم تصاویر
۲. خطوط موجدار
۳. ترسیم خطوط کوچک
۴. طرح های اضافی و خودساخته

شاخص‌های عاطفی

۱. اغتشاش در نظم تصاویر
۲. اندازه‌های بزرگ در تصاویر
۳. کارهای اضافی و خطوط دوباره‌کاری شده

شاخص‌های عاطفی

۱. اغتشاش در نظم تصاویر
۲. خط تیره به جای دایره
۳. ترسیم خطوط کوچک
۴. کارهای اضافی و خطوط دوباره‌کاری شده

- شاخص‌های عاطفی
۱. اغتشاش در نظم تصاویر
 ۲. خطوط موجدار
 ۳. اندازه‌های بزرگ در ترسیم
 ۴. ترسیم خطوط کوچک
 ۵. کارهای اضافی و خطوط دوباره‌کاری شده
 ۶. ترسیم مجدد تصاویر

(منبع: اقتباس از لطف‌آبادی، ۱۳۷۲)

فصل دهم

پرسش‌نامه شانزده عاملی کتل

هدف‌های یادگیری

- با خواندن این فصل انتظار می‌رود که دانشجو بتواند
۱. دیدگاه رویکرد صفات را در مورد شخصیت توضیح دهد.
 ۲. تحلیل عوامل را تعریف کرده و مراحل آن را شرح دهد.
 ۳. منابع جمع‌آوری اطلاعات از دیدگاه کتل را توضیح دهد.
 ۴. عوامل شانزده گانه شخصیتی کتل را نام برده و به اختصار هر یک را شرح دهد.
 ۵. چگونگی اجرای پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل را شرح دهد.
 ۶. روش نمره‌گذاری و تفسیر پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل را توضیح دهد.
 ۷. پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل را بر روی فردی اجرا کرده و آن را تفسیر نماید.

سومین رویکرد در رابطه با ساخت آزمون‌های شخصیت، رویکرد صفات است که نظریه‌پردازان آن با استفاده از روش‌های آماری به‌ویژه روش تحلیل عوامل^۱ به تدوین نظریات خود می‌پردازند. پیشرفت روش‌های آماری در قرن بیستم از جمله روش تحلیل عوامل باعث گردید، عده‌ای از پژوهشگران از این روش‌ها برای تجزیه و تحلیل ساختار شخصیت سودجویند. این دسته از پژوهشگران در حقیقت دنباله‌روی کارهای آمارشناسانی مانند گالتن^۲ و اسپیرمن^۳ بودند و بر این باورند، برای شناخت شخصیت

1. Factor analysis

2. Galton

3. Spearman

باید آن را به اجزای کوچک‌تر یعنی رگه تجزیه و سپس مورد مطالعه قرار داد. (کریمی، ۱۳۷۸)

پژوهشگران دیدگاه صفات بر این باورند، انسان‌ها دارای آمادگی‌های گسترده‌ای هستند (صفات) که موجب می‌شود، به طرق خاصی به محرک‌ها پاسخ دهند. اگرچه نظریه‌پردازان صفات در مورد نحوه شکل‌گیری رگه‌هایی که شخصیت انسان را می‌سازند از یکدیگر متفاوتند. اما همه آن‌ها بر این امر اتفاق نظر دارند که صفات، عنصر اصلی شخصیت انسان را تشکیل می‌دهد. همچنین نظریه‌پردازان صفات بر این باورند، رفتار انسان و شخصیت وی را می‌توان در یک سلسله مراتب سازماندهی کرد. (پروین ۲۰۰۱ به نقل از جوادی و کدیور، ۱۳۷۱) به بیان بهتر پژوهشگران صفات معتقدند، انسان‌ها دارای رگه‌هایی هستند که در موقعیت‌های گوناگون ظاهر می‌شوند، از ثبات نسبی برخوردارند، از فردی به فرد دیگر متفاوت می‌باشند و می‌توان آن را با استفاده از روش‌های آماری پیچیده مانند رگرسیون چند متغیری و تحلیل عوامل مورد بررسی قرارداد (بلاک^۱، ۲۰۰۱).

یکی از روش‌های آماری پیچیده‌ای که نظریه‌پردازان رگه‌ها از آن استفاده کرده‌اند، روش تحلیل عوامل می‌باشد. تحلیل عوامل یکی از نیرومندترین ابزارهایی است که تاکنون برای مطالعه زمینه‌های پیچیده موضوعات علمی و رفتاری تدوین شده است و هدف اصلی این روش، توصیف مجموعه‌ای از متغیرها برحسب تعداد کمتری از عوامل به منظور روشن کردن رابطه بین متغیرهاست. به عبارت دیگر هدف اصلی تحلیل عوامل ساده کردن و توصیف داده‌ها از طریق تقلیل تعداد یا عوامل است. عامل، یک سازه و یک متغیر نهفته است که فرض می‌شود زیربنای آزمون‌ها، مقیاس‌ها و تمامی انواع ابزارهای اندازه‌گیری است (گروسی فرشی، ۱۳۸۰).

مراحل تحلیل عوامل

در تحلیل عوامل سه مرحله وجود دارد:

مرحله اول: تعیین عوامل اصلی و صرف‌نظر کردن از عوامل فرعی بعد از عوامل اصلی

مرحله دوم: چرخش عوامل یعنی عامل‌های انتخاب شده در مرحله اول، به منظور پیدا کردن عامل‌های جدیدی تغییر شکل داده می‌شوند. زیرا عامل‌های جدید از تفسیر راحت‌تری برخوردارند.

مرحله سوم: محاسبه مقادیر عوامل می‌باشد که می‌توان از روش‌های چون روش تحلیل عاملی و روش رگرسیون و چند روش دیگر استفاده نمود. در حالت کلی تعیین تعداد عامل‌ها به نظر پژوهشگر بستگی دارد. اما اغلب می‌توان آن‌ها را به وسیله ماهیت داده‌ها نیز مشخص کرد. (همان منبع) عامل‌هایی که بدین ترتیب به دست می‌آیند، از آنجا که پاسخ‌های یکسانی را فرا می‌خوانند. دلالت بر یک متغیر روانی مشترک دارند (کلارک، ۱۹۹۳).

گیلفورد^۱ ۱۹۵۹ (لاینون و همکاران، ۱۹۷۳ به نقل از نقشبندی و همکاران، ۱۳۸۲) یکی از نخستین دست‌اندرکاران آزمون‌سازی از طریق تحلیل عامل به شمار می‌رود. وی پس از تحلیل‌های عاملی فراوانی که روی مجموعه‌ای از آزمون‌های خودسنجی انجام داد، سه پرسش‌نامه مجزا تدوین نمود. بعد از گیلفورد، پژوهشگری به نام ترستون داده‌های اولیه گیلفورد را مورد تجزیه و تحلیل عاملی قرارداد و ۷ عامل را ابعاد اصلی شخصیت مطرح کرد. که عبارتند از فعال، پرشور و نیرومند، تکانشور، سلطه‌گر، استوار، مردم‌آمیز و اندیشه‌ورز. بعد از ترستون از جمله کسانی که با استفاده از تحلیل عامل پژوهش‌های گسترده‌ای انجام داد، ریموند برنارد کتل^۲ می‌باشد. (کریمی، ۱۳۷۸)

کتل با پذیرفتن این فرضیه که مجموعه واژگان متداول بازتاب نسبتاً درستی از تمام جنبه‌های شخصیت است، کار را از پژوهش آلپورت و آدبرت^۳ آغاز کرده است. کتل بررسی‌های مورد نظر خود را براساس تحلیل عوامل از سال ۱۹۴۳ شروع نمود. او تحلیل عوامل خود را براساس ارزیابی دانشجویان از یکدیگر و سپس به وسیله پرسش‌نامه و آزمون‌های عینی انجام داد و بدین وسیله توانست هزاران اصطلاح در زبان انگلیسی را که تفاوت‌های فردی را توضیح می‌دهند، سازماندهی نماید. (گروسی فرشی، ۱۳۸۲).

1. Guilford
2. Ramond B. Cattell
3. Adbert

منابع جمع‌آوری اطلاعات کتل

کتل اطلاعات خود را از سه منبع جمع‌آوری نموده است که عبارتند از:

L-data: شامل اطلاعاتی است که به گذشته فرد مربوط می‌شود و از طریق مختلف مثلاً از طریق مراکز دوره‌های تحصیلی و محیط کار حاصل می‌شود.

Q-date: شامل اطلاعاتی است که از طریق پاسخ فرد یا آشنایانش به پرسش‌نامه و یا مصاحبه‌هایی که با آنها انجام می‌گیرد، حاصل می‌شود.

T-data: شامل اطلاعاتی است که از طریق اجرای آزمون‌های مختلف عینی بر روی فرد، حاصل می‌شود.

کتل با جمع‌آوری داده‌ها از تعداد زیادی از افراد، توانست اطلاعات به‌دست آمده از منابع فوق را با اطلاعاتی که از منابع دیگر به‌دست آمده بود، همبسته کند. نتایج این کار منجر به یک ماتریس همبستگی گردید. سپس کتل برای آگاهی از این امر که چه مقدار از عوامل برای همبستگی‌های چند متغیری گوناگون به‌کار می‌روند، از تحلیل عوامل استفاده کرد. (راس به نقل از جمالفر، ۱۳۸۲) کتل در بررسی‌های خود به ۱۶ عامل شخصیتی دست پیدا نمود. و این عوامل را پایه اساسی شخصیت و تعیین‌کننده رفتار انسان‌ها در موقعیت‌های مختلف دانست. کتل بر این باور است، هر انسانی کم و بیش از این عوامل برخوردار است و هرکدام از این عوامل، تعیین‌کننده برخی از رفتارها در موقعیت‌های مختلف می‌باشند.^۱ (کلارک، ۱۹۹۳).

عوامل شانزده‌گانه شخصیتی کتل عبارتند از (فاندر، ۲۰۰۱)

۱. ادواری خوبی در برابر گسیخته خوبی (A)
۲. تیز هوش در برابر کم‌هوش (B)
۳. من بسیار قوی در برابر من بسیار ضعیف (C)
۴. سلطه‌گری در برابر فرمانبرداری (E)
۵. سرزندگی در برابر ناسرزندگی (F)

۱. آزمون ۱۶ عاملی کتل بر خلاف آزمون MMPI پایه‌ای بهنجار دارد. یعنی از راه مطالعه افراد بهنجار تدوین شده و نه تنها ویژگی آزمون ۵ عامل بزرگ مک‌کرا و کاستنا، بلکه ویژگیهای مثبت آزمونهای خرد و آزمون کلانی چون MMPI را نیز دارد (ویراستار).

۶. فرامن بسیار قوی در برابر فرامن بسیار ضعیف (G)
۷. بی‌باکی در برابر کم‌رویی (H)
۸. حساسیت هیجانی در برابر زمختی رشدیافتگی (I)
۹. بدبین در برابر قابل اعتماد (L)
۱۰. تخیلی و کولی در برابر واقع بین (M)
۱۱. زیرکی ظرافت در برابر واقع‌نگری و سادگی (N)
۱۲. مظنون در برابر مطمئن (O)
۱۳. بنیادگرایی در برابر محافظه کاری (Q1)
۱۴. فردگرایی در برابر گروه گرایی (Q2)
۱۵. منظم و توانا در مهار ارادی خلق و خو در برابر بی‌نظمی (Q3)
۱۶. تنیده در برابر آرام (Q4)

کتل ۱۶ عامل شخصیت را رگه‌های عمقی^۱ و ساختار اصلی شخصیت می‌داند و بر این باور است، این رگه‌ها تا حد زیادی متأثر از وراثت می‌باشند و رگه‌های سطحی^۲ از آن سرچشمه می‌گیرند.^۳ کتل معتقد است هریک از شانزده رگه عمقی دو قطب دارد. مثلاً عامل E از یک دامنه تسلط تا فرمان‌برداری در تغییر است که در زیر هریک به اختصار توضیح داده می‌شود.

۱. گسیخته خوبی در برابر ادواری خوبی (A): این عامل از دامنه بین سخت‌گیر، دوری‌گزین، سرد، بی‌اعتنا، بدگمان، نامنعطف تا گرم، اجتماعی، سازش‌پذیر، خوش‌رویی، خوش‌خلقی مفرط در تغییر می‌باشد. افرادی که در این عامل دارای نتیجه مثبت می‌باشند (A+) به وضوح مشاغلی را ترجیح می‌دهند که در آنجا با دیگران سروکار داشته باشند و برعکس افرادی که در این عامل نتیجه منفی به‌دست می‌آورند (A-) از روابط اجتماعی با دیگران اجتناب می‌ورزند.
۲. کودن در برابر تیزهوش (B): این عامل از دامنه بین کم‌هوشی، ظرفیت فکری محدود، زمختی تا روشنفکری، با دقت، با پشتکار، اهل تفکر در تغییر می‌باشد.

1. Source traits
2. Surface traits

۳. به رگه‌های سطحی عوامل مرتبه اول و به رگه‌های عمقی نیز عوامل مرتبه دوم می‌گویند (ویراستار)

۳. من بسیار قوی در برابر من بسیار ضعیف (C): این عامل از دامنه بین بی‌ثباتی عاطفی، متلون، رویاپرداز، خستگی روانی تا پایداری هیجانی، رشدیافتگی هیجانی، واقع‌نگری در زندگی و پختگی در تغییر می‌باشد. افرادی که در این عامل نتیجه منفی می‌گیرند (C) از خود، خانواده خود، موقعیت خود، محدودیت‌های زندگی و سلامت روانی خویش ناراضی هستند و برعکس افرادی در این عامل نتیجه مثبت می‌گیرند (C+) واجد یکپارچگی و توحید یافتگی شخصیتی می‌باشند.
۴. سلطه‌گری در برابر فرمانبرداری (E): این عامل از دامنه بین مطمئن از خود، دارای روحیه مستقل، سخت، خشن، متظاهر به وقار تا مطیع، وابسته، تبعیت‌جویی و متزلزل در تغییر می‌باشد.
۵. سرزندگی در برابر ناسرزندگی (F): این عامل از دامنه بین ساکت، ملول، افسرده، مضطرب، درمانده، خوددار، غمگین تا پرحرف، تیز، چابک، پرجنب و جوش، با نشاط و مشتاق در تغییر می‌باشد.
۶. فرامن نیرومند در برابر فرامن ضعیف (G): این عامل از دامنه بین غیرقابل اعتماد، بی‌اراده، ناپایدار، سطحی و غیرجدی، لاقید، متوقع تا باوجدان، با استقامت، دارای احساس مسئولیت، دارای پشتکار، دارای طرز زندگی ثابت در نوسان است. افرادی که دارای نتیجه مثبت در این عامل هستند (G+) افرادی می‌باشند که خود را از نظر اخلاقی درست و پاسدار آداب و اصول اخلاقی می‌دانند، پشتکار و قدرت پیش‌بینی دارند، می‌توانند خود را کنترل نمایند، دوست دارند دیگران را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهند، محتاط هستند و مصاحبت با اشخاص کارآمد را بر دیگران ترجیح می‌دهند و برعکس افرادی که در این عامل واجد نتیجه منفی می‌باشند (G-) بی‌اراده و سست بوده و تبعیت اخلاقی در آنها وجود ندارد.
۷. بی‌باکی در برابر کمروبی (H): این عامل در دامنه بین ترسو، خجالتی، سردی، فقدان رغبت‌های شدید احساسی، تمایل به درخود فرو ماندن شدید، پوست کلفت، حادثه‌جو، سطحی، متهور و طنین درونی سرشار از هیجان در تغییر می‌باشد.
۸. حساسیت هیجانی در برابر زخمی‌رشدیافتگی (I): این عامل در دامنه بین خشن، خودکفا، دارای استقلال شدید فکری، راضی از خود تا سطحی، مجذوب‌کننده، وابسته، متوقع، ناشکیبا، نارس، درونگر در نوسان می‌باشد.

۹. **بدبین در برابر قابل اعتماد (L):** این عامل در دامنه بین سازگار، موقر، شاد و زودجوش، علاقمند به دیگران تا شکاک، حسود، بدخلق، نامنعطف، کمرو، خجل و بدگمان در تغییر می‌باشد.

۱۰. **تخیلی و کولی در برابر واقع‌بین (M):** این عامل در دامنه بین دقت عمل، اهل عمل بودن، منطقی، مقرراتی، تابع عادات اجتماعی تا کم اطمینانی، دارای تخیل حساس، غیرمقرراتی، نامعقول بودن در نوسان می‌باشد.

۱۱. **زیرکی و ظرافت در برابر سادگی (N):** این عامل در دامنه بین هالو بودن، بی‌دست و پا بودن، فقدان مهارت و به آسانی وابسته به دیگران شدن تا سخت‌گیر، خیره، مبادی آداب و بسیار متمدن، در تغییر می‌باشد.

۱۲. **مطمئن در برابر دارای احساس گناه (O):** این عامل در دامنه بین آسوده، غیرحساس، فاقد سوءظن تا مضطرب، بدگمان، آزار دیده و شکاک در نوسان می‌باشد.

۱۳. **بنیادگرایی در برابر محافظه‌کاری^۱ (Q_۱):** این عامل در دامنه بین پذیرنده، سنت‌پرست، طرفدار وضع موجود تا آزادیخواه، انتقادگر و کمتر در بند قیود اخلاقی در تغییر می‌باشد. افرادی که در این عامل دارای نتیجه مثبت می‌باشند (Q_۱⁺) افراد حادثه‌جو هستند، کمتر در بند قیود اخلاقی‌اند و بیشتر گرایش به تجربه حوادث زندگی دارند و برعکس افرادی که دارای نتیجه منفی در این عامل می‌باشند (Q_۱⁻) افرادی محافظه‌و طرفدار وضع موجود می‌باشند.

۱۴. **فردگرایی در برابر گروه‌گرایی (Q_۲):** این عامل در دامنه بین مقلد، تابع اعضای گروه و وابسته تا استقلال طلب، کاردان، چاره‌ساز و مصمم در تغییر می‌باشد. افرادی که در این عامل نتیجه منفی می‌گیرند (Q_۲⁻) ترجیح می‌دهند با دیگران کار کنند، چنانچه جمع با دیگران تصمیم بگیرند، دوست دارند مورد تأیید واقع شوند، تابع مقررات و آداب و رسوم می‌باشند. برعکس افرادی که در این عامل نتیجه

۱. عوامل Q_۱ تا Q_۴ عوامل بازخوردی (نگرشی) هستند. با توجه به بازخوردهای متفاوت جامعه ایرانی در خصوص تفسیر نمرات این عامل باید احتیاط به خرج داد. در این باره، می‌توان از آزمون اصول‌گرایی-اصلاح‌طلبی (آقایوسفی-۲۰۰۷) استفاده کرد (ویراستار).

مثبت می‌گیرند (Q_4^+) مستقل و تابع نظرات خودشان می‌باشند و کمتر به نظرات دیگران بها می‌دهند.

۱۵. منظم و توانا در مهار ارادی خلق و خو در برابر بی‌نظمی (Q_3): این عامل در دامنه بین نامطمئن، شل و ول، شلخته تا خوددار، قاطع و منضبط در تغییر می‌باشد.

۱۶. تنیده در برابر آرام (Q_4): این عامل در دامنه بین خونسردی، بی‌تفاوت، غیرحساس، تا تحریک‌پذیری، حساسیت بیش از حد، ناپایداری، عصبی و ناشکیبا در تغییر می‌باشد.

کتل براساس ۱۶ عامل فوق پرسش‌نامه‌ای ساخته که «پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل» نام دارد.^۱

پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل

فرم متداول پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل دارای ۱۸۷ سؤال است که براساس مقیاس سه درجه‌ای شبیه مقیاس لیکرت به آن‌ها پاسخ داده می‌شود. چون این مقیاس به روش تحلیل عاملی ساخته شده است، بنابراین هر ماده فقط در یکی از عامل‌ها قرار می‌گیرد و هیچ نوع همپوشی بین ماده‌ها وجود ندارد. با این وجود، به سبب ماهیت شخصیت، برخی روابط متقابل بین مقیاس‌ها وجود دارد که بعضی از آن‌ها به‌عنوان عامل‌های مرتبه دوم پرسش‌نامه شناسایی شده‌اند. این عامل‌ها به‌عنوان ابعادی از شخصیت فرض می‌شوند که نقش گسترده‌ای در توصیف شخصیت دارند (شریفی، ۱۳۷۶).

شیوه اجرای آزمون کتل

بعد از این که آزمودنی در وضعیت راحت و آرامی قرار گرفت، پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل به وی داده می‌شود و به او گفته می‌شود، شما باید سؤال‌ها را با دقت و به ترتیب مطالعه کنید و پاسخ مورد نظر خود را (یعنی آنچه که احساس می‌کنید) براساس گزینه بلی (الف)، نه (ب) یا بین این دو انتخاب کنید و دور پاسخ مورد انتخاب خود یک

۱. پرسش‌نامه ۱۶ عاملی دارای ۱۶ عامل مرتبه اول و ۴ عامل مرتبه دوم است که به نام مقیاس آن نیز شناخته می‌شود. ویراست جدید این آزمون پرسش‌نامه ۱۵+ عاملی نام دارد که ۵ عامل مرتبه دوم شبیه ۵ عامل بزرگ مک‌کرا و کاستا می‌باشد و در کنار ۱۵ عامل عاطفی-ساختاری شخصیت، یک عامل هوش (مانند ۱۶ عاملی) نیز وجود دارد (ویراستار).

دایره بکشید. سعی کنید پاسخ خود را براساس گزینه بلی یا نه انتخاب کنید و حتی‌الامکان سعی نمایند گزینه بین این دو را انتخاب نمایند مگر این که ناگزیر به این کار باشید. همچنین به آزمودنی توصیه می‌شود، سعی کنید به تمام سؤالات پاسخ دهید، حتی اگر در پاسخ به سؤالی تردید دارید، تلاش کنید پاسخ مورد نظر را انتخاب نمایید. پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل هم به صورت فردی و هم به صورت گروهی قابل اجرا می‌باشد و در مواردی که نیاز به دقت بالا می‌باشد، لازم است به صورت فردی اجرا شود. معمولاً آزمودنی‌ها مدت ۴۰ دقیقه به این پرسش‌نامه پاسخ می‌دهند.^۱

نکات مورد توجه

۱. شما باید از سؤال یک شروع کنید و به ترتیب به سؤالاتی که بدنبال آن می‌آیند پاسخ دهید و در هر حال نباید هیچیک از سؤالات از قلم بیندازید. (حتی اگر در مورد سؤالی تردید دارید معذالک به آن پاسخ دهید).
۲. در خواندن سؤال‌ها و پاسخ دادن به آن‌ها درنگ نکنید. می‌توان به‌طور متوسط برای پاسخ دادن به سؤال در حدود ۱۰ ثانیه وقت گذاشت و در نتیجه به این پرسش‌نامه در ظرف تقریباً نیم ساعت پاسخ داد.
۳. اگر در مورد دستورات آزمون اشکالی دارند بلافاصله سؤال کنید.

پرسش‌ها	بلی	بین این دو	خیر
۱. آیا دستوراتی که هم اکنون خواندید کاملاً می‌فهمید؟			
۲. آیا حاضرید که به این سؤال‌ها تا آنجا که ممکن است صمیمانه پاسخ دهید؟			
۳. آیا از طرح صحبت نامؤدبانه (حتی وقتی در حضور دیگران نباشد) بدتان می‌آید؟			
۴. آیا گرایش دارید که کارهایتان با تأنی و تفکر باشد؟			
۵. آیا ترجیح می‌دهید شبی را: الف) با یک سرگرمی مورد علاقه‌تان به پایان برسانید؟ ب) یا در یک گرد همایی پر جنب و جوش؟			

۱. تفسیر آزمون ۱۶ عاملی بر خلاف آزمون عینی MMPI بسیار پیچیده بوده و نیازمند مهارت است (ویراستار).

خیر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۶. آیا برایتان اتفاق افتاده است که در خواب خود به خود راه بروید یا عملی انجام دهید؟
			۷. آیا برایتان اتفاق افتاده است که در خواب خود به خود راه بروید یا عملی انجام دهید؟
			۸. آیا بعضی چیزهای کوچک اعصاب شما را به گونه‌ای غیر قابل تحمل ناراحت می‌کنند هر چند که می‌دانید این چیزها چندان اهمیتی ندارند؟
			۹. آیا ترجیح می‌دهید (که در شرایط تساوی حقوق و جبهه و غیره): الف) یک فیزیکی‌دان باشید؟ ب) یا فروشنده یک محصول جدید؟
			۱۰. آیا فکر می‌کنید که شرم از برهنگی یک پیشداوری نامعقول است و مردم باید خودشان را از دست آن رها کنند؟
			۱۱. آیا دوست می‌داشتید که: الف) معلم مدرسه باشید؟ ب) یا یک جنگلبان؟
			۱۲. آیا عمیقاً احساس می‌کنید که مردم باید به داشتن طرز رفتار درست بیشتر توجه کنند و احترام بیشتری برای قانون و اصول رفتار درست قائل باشند؟
			۱۳. آیا بیشتر ناراحت می‌شوید از: الف) کارهای نامطبوع ولی غیرتعمدی دیگران مثل عطسه کردن با صدای بلند؟ ب) یا قصور در رفتار درست یا در اصول اخلاقی؟
			۱۴. آیا فکر می‌کنید که گسترش جلوگیری از باروری (برنامه تنظیم خانواده) چاره اصلی حل مشکلات اقتصادی جهان و تأمین صلح است؟
			۱۵. آیا غالباً این میل بسیار آمرانه در شما وجود دارد که فقط به منظور بهتر کردن روحیه خود در کنار افراد خوش مشرب و با نشاط باشید؟
			۱۶. آیا عمیقاً از حیف و میل متنفرید؟

خبر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۱۷. آیا فکر می‌کنید غلط است چنین تصور کنند که پیشرفت عبارت است از ایجاد تغییرات اساسی در سرمایه داری خصوصی؟
			۱۸. آیا ترجیح می‌دهید همنشین شما شخصی باشد که: الف) از نظر هنری با استعداد باشد؟ ب) وجهه اجتماعی داشته باشد؟
			۱۹. اگر قرار بود که برای اجرای یکی از مقاصد زیر رأی می‌دادید کدام یک را انتخاب می‌کردید: الف) برقراری رژیم گیاه خواری بر اساس احترام به زندگی حیوانات؟ ب) عقیم ساختن کودکان های ذهنی و کسانی که دارای سرشتی ناقصند؟
			۲۰. آیا از اینکه هنگام کار عده‌ای شما را نگاه کنند تنفر دارید؟
			۲۱. آیا برایتان اتفاق افتاده که وقتی به آنچه در روز گذشته پیش آمده فکر می‌کنید خود را عصبی و نا آرام حس کنید؟
			۲۲. گمان می‌کنید که باید دقت کنید در باره ارزش خود چیزی نگوئید و فرصت دهید که دیگران خودشان کشف کنند شما دارای چه توانایی‌هایی هستید؟
			۲۳. آیا به‌طور کلی موفق می‌شوید هیجان‌های خود را به هر شکلی که باشند مهار کنید؟
			۲۴. آیا برای شما از اینکه خود را به سؤال درباره هدف نهایی زندگی انسانی بگذرانید یک امر عادی است؟
			۲۵. «بیل» برای «کندن» است همان‌طور که چاقو برای «الف) تیز کردن ب) بریدن ج) پوست کندن
			۲۶. آیا می‌توانید افراد خودستایی را که از خود صحبت می‌کنند یا به‌طور مستقیم می‌خواهند بفهمانند که برتر از دیگرانند تحمل کنید؟
			۲۷. گمان می‌کنید که جامعه باید با سرعت بیشتری اشکال جدید زندگی را بپذیرد و سپس عادات کهنه را کنار بگذارد؟
			۲۸. آیا بیشتر ناراحت می‌شوید از کسی که: الف) همیشه همان صحبت‌ها را از سر می‌گیرد؟ ب) مست می‌کند و مزاحم دیگران می‌شود؟

خیر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۲۹. اگر در کاری چنین به نظر می‌آید که بخت شما یاری نمی‌کند گمان می‌کنید به خطر کردنش می‌ارزد؟
			۳۰. آیا فکر می‌کنید اکثریت مردم اکراه دارند از اینکه خود را برای دیگران به زحمت بیان‌ازند، بنابراین مؤدبانه خود را کنار می‌کشند؟
			۳۱. آیا لحظاتی وجود دارند که شما نمی‌توانید مانع شوید نسبت به خود دلسوزی کنید؟
			۳۲. فکر می‌کنید تعداد قابل ملاحظه‌ای آزمایش علمی (نظیر تشریح موجودات زنده یا تهیه مواد انفجاری با قدرت زیاد) وجود دارند که بهتر است ممنوع گردند؟
			۳۳. اغلب حسادت وجود شما را فرا می‌گیرد؟
			۳۴. آیا گرایش دارید که زود با مردم درگیر شوید؟
			۳۵. آیا شما را شخصی پر نشاط و مهیج (شاید بسیار پر نشاط و بسیار مهیج) می‌دانند؟
			۳۶. ترجیح می‌دهید که لباس شما: الف) ساده و معقول باشد؟ ب) توأم با اندکی سلیقه خاص باشد تا باعث شود دیگران به شما نگاه کنند؟
			۳۷. آیا وجدان شما عملاً شما را وادار می‌کند که در کار خود بیش از دارای دقت عمل باشید؟
			۳۸. اگر کسی با شما موافق نباشد تمایل دارید که: الف) قابل قبول ترین راه حل را که دارای کمترین پیچیدگی ممکن باشد، بیابید؟ ب) آنقدر بحث کنید تا کاملاً تفاوت‌های بین ارزش‌ها، اصول یا مواضع فکری روشن شوند؟
			۳۹. آیا وضع سلامت شما آنقدر ناپایدار است که شما را وادار می‌کند غالباً نقشه‌های خود را تغییر دهید؟
			۴۰. ترجیح می‌دهید که برای تأمین زندگی: الف) به‌عنوان هنرمند فعالیت کنید؟ ب) به‌عنوان حسابرس خبره کار کنید؟

پرسش‌ها	بلی	بین این دو	خیر
۴۱. آیا این احساس را دارید که با زندگی و خواسته‌های آن کاملاً سازش یافته هستید؟			
۴۲. آیا این احساس را دارید که جدیت شما باعث احساس اعتماد در دیگران می‌شود به قسمی که به‌طور طبیعی به اجرای نقش رهبری هدایت می‌شوید؟			
۴۳. آیا به توانایی‌های خود برای مقابله با فوریت‌هایی که پیش می‌آیند، اعتماد دارید؟			
۴۴. چه شغلی را ترجیح می‌دهید: الف) شغلی که برای شما خیلی گیرا باشد؟ ب) چیزی که کمتر جالب باشد اما شما را از نظر اجتماعی بالا ببرد؟			
۴۵. ترجیح می‌دهید که دوستی از جنس خود داشته باشید که: الف) عمیقاً به فکر مشخص کردن موضع خود نسبت به زندگی در جمع جهات آن باشد؟ ب) کارآمد، در انجام امور با کفایت مطمئن از خود و دارای طرز فکر عملی باشد؟			
۴۶. آیا ترجیح می‌دهید که در اجتماع: الف) خود را به وضوح جلو بیاندازید و حرف بزنید؟ ب) آرام در پشت صحنه بمانید؟			
۴۷. به‌طور کلی ترجیح می‌دهید که: الف) داستان یک مهمانی که در آن افراد سرشناس حضور دارند یا شرح یک ماجرا را بخوانید؟ ب) یا در آن مهمانی شرکت کنید یا آن ماجرا را تعریف کنید؟			
۴۸. از بین اعداد مقابل این خط، کدام یک با دو عدد دیگر فرق دارد؟	۵	۷	۲
۴۹. فکر می‌کنید بسیاری از چیزهایی که یک انسان متوسط به خود مشغول می‌دارد شایسته آن نیستید که شخص معمولی به خود مشغول دارد؟			
۵۰. آیا به‌طور کلی بیشتر علاقه دارید که کار ذهنی خود را برای دست یافتن به پاره‌ای از نتایج مشاهده کنید، یا کاربست این نتایج بیشتر مورد نظر شماست؟			

خیر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۵۱. آیا معمولاً در لحظه‌ای که بیش از همه به انرژی نیاز دارید، دارای انرژی کافی هستید؟
			۵۲. آیا وقت خود را زیاد به صحبت در باره میهمانی‌هایی که در گذشته برایتان دلپذیر بوده‌اند، می‌گذرانید یا بیشتر وقت خود را صرف به یاد آوردن آن‌ها می‌کنید؟
			۵۳. آیا فکر می‌کنید شما به دلیل تنش درونی خود برای انجام هر عمل بیشتر از حدی که برای اکثر مردم لازم است، انرژی صرف می‌کنید؟
			۵۴. آیا گمان می‌کنید جای تأسف خواهد بود اگر قسمتی از پولی که برای امور مذهبی اختصاص یافته در اختیار پژوهش قرار گیرد؟
			۵۵. وقتی صحبت می‌کنید: الف) آیا آنچه در اولین وهله به ذهنتان می‌آید، می‌گویید؟ ب) یا تأمل می‌کنید تا آنچه می‌گویید حتی‌الامکان دقیق و مشخص باشید؟
			۵۶. زندگی در کدام یک از دو وضع زیر برای شما قابل ترجیح است: الف) هنرپیشگی؟ ب) دبیری یک کانون مخصوص جوانان؟
			۵۷. آیا هرگز سعی کرده‌اید که برای ورود به یک محوطه نگهبان یا دربان آن را به شک بیندازید، در عین که می‌دانسته‌اید حق ورود به آنجا را دارید؟
			۵۸. آیا اتفاق می‌افتد که چند شکست کوچک شما را بی‌نهایت برانگیخته کند؟
			۵۹. کدام یک از عنوان‌های روزنامه زیر ممکن است بیشتر توجه شما را به خود جلب کند: الف) فیزیک‌دان‌ها به کشف مهمی قائل می‌آیند؟ ب) یک دیکتاتور یک حکومت قانونی را در معرض تهدیدهایی قرار می‌دهد؟
			۶۰. آیا دوست دارید از موقعیتی که دارای تغییر، مسافرت و تنوع (عیل‌یرغم معایب آن) است برخوردار باشید؟

خبر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۶۱. آیا معمولاً با رجوع به اصول اخلاقی برای کاری که باید انجام دهید، تصمیم می‌گیرید؟
			۶۲. آیا تمایل دارید که بی‌دلیل خود را آزار دهید؟
			۶۳. اگر دو بچه را ببینید که بر سر عروسکی نزاع می‌کنند، چه می‌کنید؟ (الف) آن‌ها را به حال خود رها می‌کنید؟ (ب) یا برای آنکه به این نزاع پایان دهید در کار آن‌ها مداخله می‌کنید؟
			۶۴. آیا در شرایط مساوی ترجیح می‌دهید که یک دوست مرد (یا یک دوست زن) داشته باشید که: (الف) بتواند مردم را تحت تاثیر قرار دهد و یک محفل اجتماعی را تحت سلطه خود در آورد؟ (ب) بتواند برای شما یک دوستی روشنفکرانه جالب به ارمغان بیاورد؟
			۶۵. آیا این احساس را دارید که به درد هیچ کاری نمی‌خورید و در زندگی هیچ وقت موفق نخواهید شد: (الف) بندرت (ب) اغلب اوقات
			۶۶. کدام یک از دو رشته زیر را ترجیح می‌دهید؟ (الف) جغرافی را؟ (ب) فلسفه را؟
			۶۷. آیا مردمی را ترجیح می‌دهید که: (الف) همیشه دقیقاً از موضع خود آگاهند؟ (ب) با سبک و سنگین کردن له و علیه آن‌ها مدت‌ها در تردیدند؟
			۶۸. آیا احساس می‌کنید که یک مشکل ناگهانی ممکن است شما را در موقعیتی قرار دهد که توانایی حل آن را نداشته باشید؟
			۶۹. آیا این احساس را دارید که لازم است قبل از اقدام به کاری، نقشه‌هایی دقیق برای آن طرح کرد؟
			۷۰. اگر شما را مورد استهزاء قرار دهند همین امر موجب احساس یاس در شما می‌شود؟
			۷۱. آیا چنانچه منقلب شوید به سرعت خونسردی خود را دوباره به‌دست می‌آورید؟

خبر	این دو	بلی	پرسش‌ها
			۷۲. آیا می‌توانید صادقانه بگویید که اگر در شب از بگذرید احساس ناراحتی نخواهید کرد؟
وسیعاً	هیچگاه	دور	۷۳. نسبت "بزودی" به "هرگز" مثل نسبت "نزدیک" است به:
			۷۴. اگر قرار بود که برای اخذ تصمیم در مورد یکی از اقدامات زیر رأی می‌دادید، کدام یک را انتخاب می‌کردید: الف) به همه توده‌های مردم یک زبان بین‌المللی آموخته شود؟ ب) به فرد حق داده شود که زندگی جنسی خود را بنا به تشخیص و عقل خود هدایت کند نه آنکه از قوانین اخلاقی سنتی تبعیت نماید؟
			۷۵. آیا طبیعتاً خجالتی هستید و در حضور کسانی که دارای موقعیت برتری هستند یا از لحاظ مرتبه یا تجربه از شما بالاترند، نارسایی‌های خود را حس می‌کنید؟
			۷۶. آیا تمایل دارید به: الف) یک خوشبختی تقریباً بدون تشویق؟ ب) یک بدبینی تقریباً احتیاط‌آمیز؟
			۷۷. آیا بهتر است که جمعه با تأکید بیشتر به‌عنوان روز وظایف عادی در نظر گرفته شود؟
			۷۸. آیا اغلب اتفاق می‌افتد که بذله‌هایی را که به ذهنتان می‌رسد، به زبان دیگران (که گاهی سزاوار آنند) بیان کنید؟
			۷۹. آیا اتفاق افتاده است از صحبت‌های بدخواهانه‌ای که پشت سر شما گفته‌اند، صحبت‌هایی که هیچ پایه و اساسی نداشته‌اند ناراحت شوید؟
			۸۰. آیا حتی پس از صرف قهوه یا چایی در آخر شب می‌توانید به خوبی بخوابید؟
			۸۱. آیا صبر می‌کنید تا کاملاً از آنچه می‌گویید مطمئن گردید و بعد وارد بحث شوید؟

خیر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۸۲. کدام‌یک از فعالیت‌های زیر را ترجیح می‌دهید: الف) تمرین‌های بدنی را؟ ب) بازی‌های فکری را؟
			۸۳. آیا تمایل دارید که بسیار محتاط باشید و احساسات دیگران را مثلاً با اجتناب از دادن تذکرات سرسری که ممکن است بعداً موجب تأسف شما گردند، در مد نظر داشته باشید؟
			۸۴. آیا خواستار آن هستید که در روزنامه‌ها جای مهم‌تری به شما بدهند: الف) جایی که به کاشفان می‌دهند؟ ب) جایی که به کشتی‌گیران مشهور یا به کسانی که در مسابقات بزرگ مقام اول را کسب می‌کنند، می‌دهند؟
			۸۵. آیا گاهی تذکراتی می‌دهید که خود به طور جدی به آن‌ها اعتقاد ندارید بلکه برای آن است که با مفتضح کردن دیگران تفریح کنید؟
			۸۶. آیا کار شما کاری است که مستلزم دقت بسیار در تمام جزئیات است؟
			۸۷. آیا شما را به‌عنوان شخصی می‌شناسند که دارای قریحه درون‌نگری هستید؟
			۸۸. آیا بدون هیچ دلیل از نوعی حیوان دچار موجب وحشت می‌شوید؟
			۸۹. آیا دوست دارید: الف) ادعا کنید که می‌توانید با مشکلات هر زمان که پیش آیند مقابله کنید؟ ب) برنامه کاری ترتیب دهید تا تمام مشکلات را قبل از اجرا حل کنید؟
			۹۰. آیا در مجموع والدین خود را تحسین می‌کنید؟
			۹۱. آیا می‌توانید چنان به شدت خود را به یک کار خلاق یا یک کار جالب دل بسته سازید که برایتان نداشتن دوستان صمیمی کاملاً بی‌تفاوت باشد؟
			۹۲. فکر می‌کنید که برای شما حل کردن کدام‌یک از مسائل زیر مهم‌تر است؟ الف) مشکلات سیاسی جهان جدید ب) مسأله جهت‌گیری اخلاقی جهان جدید

خبر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۹۳. آیا اتفاق می‌افتد حالات هیجانی شما باعث شوند حتی در برابر چشم خود به‌عنوان فرد بی‌منطق جلوه‌گر شوید؟
			۹۴. آیا دوست دارید دائماً نوع کار خود را عوض کنید؟
			۹۵. آیا: الف) اگر مردم نشان ندهند که به اندازه کافی قدر شما را می‌دانند در مقابل این وضع بی‌تفاوت می‌مانید؟ ب) یا اگر به اندازه کافی قدر شما را ندانند روحیه خود را از دست می‌دهید؟
			۹۶. آیا این احساس را دارید که چندین بار اخیراً متهم به خطایی شده‌اید که آن را مرتکب نشده‌اید؟
			۹۷. فکر می‌کنید در ازدواج باید زنی را (یا شوهری را) ترجیح داد که: الف) دارای آنچنان وجهه‌ای باشد که دیگران را به تحسین وادار کند؟ ب) یا بازخورد و رفتار وی در مقابل زندگی اساساً جنبه معنوی داشته باشد یا آنکه از قریحه هنری برخوردار باشد؟
			۹۸. آیا دوست دارید در یک گروه آن کسی باشید که آن گروه و کارهای آن را، آنچنان خوب می‌شناسد که می‌تواند خود را در رأس دیگران قرار دهد؟
			۹۹. آیا بیشتر شخصی هستید لجاجت و متمایل به پیروی از افکار خاص و بدون توجه به عقاید دیگران؟
			۱۰۰. اگر در اجتماع ناگهان در مرکز توجه یک گروه قرار گیرید، ناراحت می‌شوید؟
			۱۰۱. آیا روحیه انتقادی شما بر اثر خواندن نوشته‌هایی که هدف‌های تبلیغاتی در آن‌ها گنجانده شده‌اند اغلب به آسانی برانگیخته و بیدار می‌شود؟
			۱۰۲. آیا غالباً از خود ناراضی هستید و همراه با آن احساس می‌کنید که به اندازه دیگران توانایی ندارید؟
			۱۰۳. آیا احتیاط ذاتی شما معمولاً مانع می‌شود با یک شخص از جنس مخالف خود که او را نمی‌شناسید ولی بسیار دل‌فریب است باب گفتگو را بگشایید؟

پرسش‌ها	بلی	بین این دو	خیر
۱۰۴. رابطه «ترکیب کرد» با «مخلوط کردن» مثل رابطه «گروه» است با:	دشمنان	لشکر	همپوشانی
۱۰۵. آیا آنقدر درد معده کشیده‌اید که از خود پرسیده باشید آیا من زخم‌عده دارم؟			
۱۰۶. کدام‌یک از کسرهای مقابل این خط از نوع دو کسر دیگر نیست؟			
۱۰۷. ترجیح می‌دهید که به کدام‌یک از دو شغل زیر اشتغال داشته باشید: الف) راهنمای حرفه‌ای برای جوانانی که در جستجوی شغلی هستند؟ ب) مدیر یک مؤسسه صنعتی			
۱۰۸. وقتی افراد مقتدری سعی می‌کنند که شما را وادار به کاری کنند آیا معمولاً تمایل دارید درست به عکس‌العمل آن عمل کنید؟			
۱۰۹. آیا دوست دارید که در مجامع بسیار متعددی مانند میهمانی‌ها یا مجالس شادی شرکت کنید؟			
۱۱۰. آیا معمولاً نفرت دارید از این که در چیزهای بسیار شخصی شما را یاری دهند مثلاً مستخدمین برای این امور در خدمت شخص شما باشند؟			
۱۱۱. آیا دوره‌هایی وجود دارند که شما احساس بدبختی کنید و در آن دوره‌ها مایل به دیدن کسی نباشید: الف) بسیار به‌ندرت ب) اغلب اوقات			
۱۱۲. آیا دوست دارید که طرح‌ها خود را شخصاً تنظیم نمایید بدون آنکه دیگران فکری را در مورد آن‌ها به شما القاء کنند و بدون آن که با آن‌ها بحث کنید؟			
۱۱۳. آیا این احساس را دارید که گفتگو با افرادی که بسیار خشک و پای‌بند عادات اجتماعی هستند شما را ناراحت کند، چون از حساسیت لازم برخوردار نیستید؟ الف) به‌ندرت ب) غالباً			
۱۱۴. در مجموع مصاحبت کدام‌یک را بیشتر ترجیح می‌دهید؟ الف) کتاب را؟ ب) اشخاص را			

خبر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۱۱۵. آیا به آسانی درباره هر موضوعی که فکر خود را به آن مشغول می‌دارید تمرکز حاصل می‌کنید؟
			۱۱۶. وقتی کاری را شروع کرده‌اید که روزها یا ماه‌ها به طول می‌انجامد، فکر می‌کنید: الف) که می‌توانید به آسانی در هر لحظه آن را کنار بگذارید و استراحت کنید؟ ب) تا کار تمام نشود مشکل است بتوانید آن را کنار بگذارید و استراحت کنید؟
			۱۱۷. اگر بنا باشد که چیزی را درباره موضوع معینی بیاموزید، ترجیح می‌دهید از چه طریق این کار انجام دهید: الف) در جریان بحث‌های هدایت‌شده ب) با خواندن کتاب درباره موضوع در مناسب‌ترین موقع؟
			۱۱۸. فکر می‌کنید که اغلب ما آنقدر گرفتار عیوب هستیم که اگر چشم‌پوشی متقابل در کار نباشد، زندگی غیر قابل تحمل می‌شود؟
			۱۱۹. وقتی از شما بخواهند پس از انجام وظایف خود و در پی یک روز کامل کار، اضافه کار کنید، آیا: الف) هرگز هیچ احساس ناراحتی از خود نشان نمی‌دهید؟ ب) آشکارا نشان می‌دهید که ناراضی هستید؟
			۱۲۰. ترجیح می‌دهید افرادی که با شما کار می‌کنند: الف) عادت کنند که هر موقع دلشان خواست به دیدن شما بیایند؟ ب) شما را تنها بگذارند؟
			۱۲۱. گمان می‌کنید اجتناب از موقعیت‌هایی که باید در آن‌ها از آرامش خود منصرف شوید، برایتان لازم است، زیرا این موقعیت‌ها برای شما خستگی مفرط به بار می‌آورد؟
بیشتر	و کمتر	بیشتر	۱۲۲. به کلماتی که در مقابل این جمله قرار گرفته‌اند نگاه کنید و از بین آن‌ها کلمه‌ای را که نوع آن با کلمات دیگر متفاوت است، انتخاب کنید.
			۱۲۳. آیا گرایش دارید به همان اندازه (یا بیشتر) دوستانی از جنس مخالف خود داشته باشید یا دوستانی هم‌جنس خود؟

پرسش‌ها	بلی	این	خیر
۱۲۴. وقتی دوستانی برای خود انتخاب می‌کنید بیشتر به این نکته توجه دارید که: الف) معاشرت با آن‌ها مطبوع و آسان است؟ ب) از پاره‌ای از جنبه‌های اخلاقی خوب و از ذوق سلیم برخوردارند؟			
۱۲۵. کدام یک از کارهای زیر را ترجیح می‌دهید؟ الف) کار یک پیشخدمت رستوران را ب) کار یک نجار را (البته در شرایط مساوی)			
۱۲۶. آیا وقتی کار سختی در پیش دارید، می‌لرزید، عرق می‌کنید و نگران می‌شوید؟			
۱۲۷. نسبت «شگفتی» به «عجیب» مثل «ترس» است به:	بلی	مضطرب	خیر
۱۲۸. آیا گرایش دارید در حضور افراد بالاتر از خود عصبی و ناآرام باشید؟			
۱۲۹. آیا غالباً خواب‌هایی می‌بینید که بسیار تکان‌دهنده‌اند و خواب شما را آشفته می‌سازند؟			
۱۳۰. وقتی یک کار بدنی یا ذهنی انجام می‌دهید چه وقت نیاز به استراحت دارید: الف) فقط پس از آن که اشخاص دیگری که به همان نوع کار مشغول بوده‌اند از پا درآمده باشند؟ ب) پیش از آن که هیچ‌کدام از آن‌ها چنین نیازی را احساس کنند؟			
۱۳۱. آیا معمولاً میزان موفقیت خود را در کار یا در ورزش با مردم در میان می‌گذارید بدون توجه به این نکته که لازم است صبر کنید تا آن‌ها از شما پرسند؟			
۱۳۲. آیا می‌توانید خود را به‌عنوان یک شخص جامعه‌طلب (یک شخص اجتماعی) که با میل و علاقه صحبت می‌کند، بدانید؟			
۱۳۳. اگر من چهار سال مسن‌تر از برادرم هستم که شش سال است به دنیا آمده سن من دو سال پیش چقدر بوده است؟	بلی	؟	دوازده

خبر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۱۳۴. آیا دارای خصیصه‌هایی هستید که به دلیل وجود آن‌ها خود را از بیشتر مردم برتر می‌دانید؟
			۱۳۵. آیا تمایل دارید به این که: الف) از پذیرفتن این فکر امتناع کنید که بیشتر مردم از نظر ذهنی اندکی عجیب‌اند، گرچه خود آن‌ها این مطلب را قبول ندارند؟
			۱۳۶. وقتی برای خوابیدن به رختخواب می‌روید آیا تمایل دارید که قبل از به خواب رفتن، مدتی بیدار بمانید؟
			۱۳۷. آیا ترجیح می‌دهید که: الف) به یک سرود دسته‌جمعی در یک عبادتگاه در معیت یک روحانی گوش دهید؟ ب) یا به آهنگ‌های شاد در یک مهمانی در معیت دوستان؟
			۱۳۸. آیا از این که رفتار شما را مغایر با عادات معمول جامعه یا عجیب بدانند ناراحت می‌شوید؟
			۱۳۹. آیا شکست این اثر را دارد که: الف) در شما کوشش‌های جدیدی برانگیزد؟ ب) شما را از دنبال کردن خط رفتاری که در آن قرار گرفته‌اید، مأیوس کند؟
			۱۴۰. آیا برایتان آسان است استراحت کنید و «به هیچ چیز اهمیتی ندهید» وقتی چنین کاری برایتان امکان‌پذیر است؟
			۱۴۱. آیا عادت دارید: الف) به سرعت تصمیم بگیرید؟ ب) یا به کندی و بااحتیاط در راه یک تصمیم گام برمی‌دارید؟
			۱۴۲. آیا در فعالیت‌های گروهی نقش مهمی ایفا می‌کنید؟
			۱۴۳. وقتی دوستان شما انجام کار جدیدی را طرح‌ریزی می‌کنند، تمایل دارید که آن‌ها را در چه جهتی سوق دهید: الف) در جهت احتیاط و شاید بدبینی؟ ب) در جهت خوش‌بینی و شهامت
			۱۴۴. وقتی مجبور هستید فعالیتی نکنید آیا مشغول چرت زدن می‌شوید، به خط کشیدن روی کاغذ می‌پردازید یا با انگشتان خود به چنین فعالیت‌هایی مبادرت می‌ورزید؟

پرسش‌ها	بلی	بین این دو	خیر
۱۴۵. فکر می‌کنید که بیشتر مردم اگر فقط سعی می‌کردند و اگر از خود پشتکار نشان می‌دادند، در زندگی موفق می‌شدند؟			
۱۴۶. آیا فکر می‌کنید که بیشتر مشکلات زمان ما ناشی از: الف) کمبود تربیت و هوش است؟ ب) سوءنیت و کمبود درست ذاتی است؟			
۱۴۷. نسبت «تپه» به «کوه» مثل «دریاچه» است به:	ج.	ا.	ب.
۱۴۸. آیا: الف) از ابراز بی‌حوصلگی نسبت به کسانی که رفتاری نامعقول دارند، اجتناب می‌کنید؟ ب) به مردم آشکارا نشان می‌دهید که درباره آن‌ها چه فکری می‌کنید؟			
۱۴۹. آیا وکالت دادگستری را بر خلبانی ترجیح می‌دهید (البته در صورت تساوی سایر شرایط)؟			
۱۵۰. آیا مشهورید به این که: الف) «سرسخت» هستید و روحیه انتقادی در شما بیش از حد معمول است؟ ب) زندگی را آسان می‌گیرید و از خود تفاهم نشان می‌دهید؟			
۱۵۱. آیا فکر می‌کنید که وقتی مسئله تصمیم‌گیری مطرح است مردم باید: الف) از احساسات و آرمان‌هایی که به آن‌ها آموخته‌اند تبعیت کنند؟ ب) با خونسردی و به شیوه منطقی استدلالی کنند تا به نتایج مورد نظر خود دست یابند، و بدین ترتیب آشکارا عقل و احساس را از یکدیگر جدا سازند؟			
۱۵۲. آیا به نظر شما حرف زدن و از حفظ سخن گفتن در مقابل جمعیت زیاد، کار مشکلی است؟			
۱۵۳. اگر اتفاق بیفتد که ضمن صحبت با گروه کوچکی از اشخاص، متوجه شوند که یک یا دو نفر از آن‌ها کمرو هستند آیا: الف) آن‌ها را تشویق می‌کنید که چیزی بگویند؟ ب) یا آن که در لحظاتی که مکالمه قطع می‌شود، شما از فرصت استفاده می‌کنید که خود حرف بزنید؟			

خبر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۱۵۴. اگر در یک کارخانه سازنده لوازم مکانیکی کار می‌کردید: الف) ترجیح می‌دادید که در قسمت تهیه طرح‌های دقیق کار می‌کردید؟ ب) یا با خریداران احتمالی محصولات کارخانه مذاکره کنید؟
			۱۵۵. آیا از اختلالات گوارشی رنج می‌برید مثلاً در اوقاتی که بیشتر از معمول کار می‌کنید: الف) به ندرت ب) فراوان
			۱۵۶. ترجیح می‌دهید که: الف) مهندس باشید؟ ب) یا استاد جامعه‌شناسی
			۱۵۷. آیا دوست دارید که لباس پوشیدن شما: الف) جلب توجه نکند و یا به طرزی باشد که معمولاً مورد قبول دوستان شماست؟ ب) کمی سلیقه شخصی در آن به کار رفته باشد و تأکید بر رنگ‌ها و پارچه‌ها به نحوی بیانگر شخصیت باشد.
			۱۵۸. اگر در مورد یک شخص قانع شده باشید که نادرست و خودخواه است، آیا سعی می‌کنید که این امر را به او ثابت کنید، حتی اگر این کار شما را بسیار ناراحت کند؟
			۱۵۹. آیا ترجیح می‌دهید که: الف) گزارش جنگ‌های روز، گزارش‌های سیاسی یا نظامی را بخوانید؟ ب) یا یک رمان تخیلی را که جنبه احساساتی داشته باشد؟
			۱۶۰. آیا شما از نوع اشخاصی هستید که واکنش هیجانی آن‌ها نسبت به جنبه‌های هنری، چنان شدید است که درک درست واقعیات را در آن‌ها تحت الشعاع قرار می‌دهد مثلاً آیا این واکنش در شما به حدی است که نمی‌توانید در خانه‌ای که بد تزئین شده زندگی کنید حتی اگر این منزل از جهات دیگر دارای مزایایی باشد؟
			۱۶۱. آیا شما خود را به منزله شخصی می‌دانید که به آسانی قانع می‌شود و در جستجوی دقت عمل نیست؟

خبر	بین این دو	بلی	پرسش‌ها
			۱۶۲. وقتی در راه رسیدن به یک هدف که برایتان با ارزش است، با موانعی جدی روبرو می‌شوید، آیا: الف) خود را با این وضع، از طریق یافتن هدف دیگری که تقریباً به همان اندازه ارضاءکننده است، سازش می‌دهید؟ ب) به تلاش بی‌امان خود علی‌رغم مشکلات فزاینده ادامه می‌دهید؟
			۱۶۳. آیا گاهی وسط شب از خواب بیدار می‌شوید و به دلیل دلواپسی‌هایی که دارید، خوابیدن مجدد برایتان مشکل است؟
			۱۶۴. اگر بنا بود که یک طرح سازنده تهیه می‌کردید، ترجیح می‌دادید که مطابق کدام یک از دو روش زیر کار کنید: الف) با کمیته‌ای مرکب از افراد با لیاقت و علاقمند به تحقق آن؟ ب) به وسیله خودتان با کمک یکی دو نفر که زیر نظر شما کار می‌کنند؟
			۱۶۵. آیا معمولاً شما را به‌عنوان یک فرد اهل عمل می‌شناسند؟
			۱۶۶. اگر درباره شما این طور اظهار نظر کنند که «شما شخصی هستيد که از صحبت کردن خوشتان می‌آید و هر با فرصت گفتگو با شخص دیگری دست می‌دهد، احساس می‌کنید دل خود را خالی کرده‌اید» آیا فکر می‌کنید که: الف) این قضاوت غلط است؟ ب) درست وصف حال شماست؟
			۱۶۷. ترجیح می‌دهید استادی داشته باشید که: الف) نسبت به شما بی‌توجه باشد و بگذارد کارتان را به میل خود اداره کنید؟ ب) شما را دائماً زیر نظر بگیرد و مطالبی را به شما القاء کند؟
			۱۶۸. ترجیح می‌دهید در کجا با دوستان خود قرار ملاقات بگذارید: الف) در یک کافه شلوغ و پر مشتری؟ ب) در یک محل آرام و دنج؟
			۱۶۹. اگر بنا بود سه نوع سرگرمی داشتید کدام یک از دو ردیف سرگرمی زیر را انتخاب می‌کردید؟ الف) نوازندگی در یک ارکستر،

پرسش‌ها	بلی	این دو	خیر
بازی شطرنج، بازی فوتبال (ب) عکاسی، تهیه یک مجموعه سنگ‌های مختلف، قایق سواری			
۱۷۰. آیا وقتی کسل هستید، این کسالت را با گفتن نکاتی که دیگران را آزرده می‌سازد نشان می‌دهد: الف) به ندرت (ب) غالباً			
۱۷۱. وقتی مردم را در اتوبوس می‌بینید، آیا دوست دارید وقتتان را به این بگذرانید که از خود بپرسید آن‌ها به چه کاری مشغولند، به چه چیز در زندگی فکر می‌کنند، و از این قبیل افکار؟			
۱۷۲. وقتی یک حریف یا یک رقیب دارید آیا می‌توانید با تمام نیرو با او مبارزه کنید بدون آن که احساس خصومت یا حسادت نسبت به او داشته باشید؟			
۱۷۳. رابطه «قند» با «چایی» مثل رابطه «نمک» است با:	سور	فنجان	قهوه
۱۷۴. آیا ترجیح می‌دهید که شبی را: الف) با کار کردن به تنهایی بگذرانید؟ (ب) یا در یک مهمانی بدون آن که هدف خاصی داشته باشید؟			
۱۷۵. نسبت «داشتن» به «ثروتمند» مثل «دانستن» است به:	خردمند	مغرور	بزرگ
۱۷۶. آیا گاهی فکر می‌کنید مردم اکثراً به آن اندازه که برازنده حسن نیت شما باشد، در مقابل شما خوب و با ملاحظه نیستند؟			
۱۷۷. کدام یک از کلمات مقابل این سطر با دو کلمه دیگر تناسب ندارد؟	شکسته	وسیع	منظم
۱۷۸. فکر می‌کنید که واکشن زدن به بچه‌های خیلی کوچک، بی‌رحمی است و والدین باید این حق را داشته باشند که خواستار تعویق واکسیناسیون شوند؟			

پرسش‌ها	بلی	بین این دو	خیر
۱۷۹. آیا: الف) وقتی شما در جمع قرار می‌گیرید احساسات خود را به آسانی و فوری نشان می‌دهید؟ ب) یا آنها را در خود نگه می‌دارید؟			
۱۸۰. آیا فکر می‌کنید که حفظ قدرت نظامی مهم‌تر از سعی در گسترش اتحاد با دیگر ملل است؟			
۱۸۱. آیا ترجیح می‌دهید که: الف) فرصت‌هایی برای آزمایش احساسات درونی خود بیابید؟ ب) یا از این موقعیت‌ها اجتناب می‌کنید؟			
۱۸۲. نوع کدام‌یک از اشیاء مقابل این سطر از نوع دو شیء دیگر متفاوت است؟	۳	۳	۳
۱۸۳. آیا در زمینه مسائل اجتماعی شما را به‌عنوان شخصی می‌دانند که: الف) با تفاهم و آرمان‌نگر هستید؟ ب) خشن و اهل عمل هستید؟			
۱۸۴. آیا دارای این احساس هستید که می‌توان شخصیت شما را به آسانی درک کرد و بسیاری از اشخاص شما را درک و با شما هم‌احساسی می‌کنند؟			
۱۸۵. آیا ترجیح می‌دهید که یک بعدازظهر بیکاری خود را: الف) در یک نمایشگاه آثار هنری بگذرانید؟ ب) یا با دوستان دور یک میز بازی کنید؟			
۱۸۶. آیا هیچ‌گاه یک احساس ناگهانی ترس با خطر مبهم، بدون آن که دلیل قابل قبولی داشته باشد، در شما به‌وجود آمده است؟			
۱۸۷. آیا به هر یک از سؤال‌های قبلی: الف) با علامت گذاشتن روی همین نسخه پاسخ داده‌اید؟ ب) یا روی پاسخنامه جداگانه؟			

روش نمره‌گذاری و تفسیر نتایج آزمون کتل

پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل دارای ۱۸۷ سؤال می‌باشد که به ۱۸۴ سؤال نمره داده می‌شود. دو سؤال نخست یعنی سؤالات ۱ و ۲ به منظور قرار دادن آزمودنی در جو آزمایش می‌باشد و سؤال آخر یعنی سؤال ۱۸۷ به منظور واریسی بازخورد آزمودنی در پایان آزمایش است.

به هریک از سؤالات پرسش‌نامه برحسب پاسخ داده شده در جدول شماره ۶، دو نمره داده می‌شود. به جز عامل B که مقیاس هوش می‌باشد، به هر سؤال برحسب پاسخ داده شده در جدول شماره ۱۰-۲، یک نمره داده می‌شود. مثلاً نگاه اجمالی به عامل A به جدول شماره ۱۰-۲ نشان می‌دهد، چنانچه آزمودنی به سؤال ۱۱ پاسخ بلی بدهد ۲ نمره می‌گیرد و به سؤال ۹ پاسخ نه بدهد ۲ نمره می‌گیرد. مشاهده می‌شود عامل A ده سؤال دارد چنانچه آزمودنی مطابق جدول شماره ۱۰-۲ پاسخ دهد، در مجموع ۲۰ نمره می‌گیرد. اما در عامل B چنانچه آزمودنی به سؤال ۱۲۲ پاسخ بلی بدهد ۱ نمره می‌گیرد و به سؤال ۲۵ پاسخ بین این دو بدهد ۱ نمره می‌گیرد و به سؤال ۴۸ پاسخ نه بدهد ۱ نمره می‌گیرد. مشاهده می‌شود این عامل ۱۳ سؤال دارد، چنانچه آزمودنی مطابق جدول شماره ۱۰-۲ پاسخ دهد، در مجموع ۱۳ نمره می‌گیرد. همین‌طور بقیه عامل‌ها به همین صورت نمره‌گذاری می‌شوند. با جمع کردن نمره‌های هریک از عوامل؛ نمره خام برای هر عامل به دست می‌آید. سپس براساس جدول شماره ۱۰-۱ نمره‌های خام به نمره تراز شده تبدیل می‌گردد. در جدول شماره ۱۰-۱، نمره تراز شده ۴ تا ۷ ویژگی‌های بینابینی هر عامل و نمره تراز شده ۱ تا ۳ ویژگی‌های قطب منفی هر عامل و نمره تراز شده ۸ تا ۱۰ ویژگی‌های قطب مثبت هر عامل را نشان می‌دهد. بعد از این که نمره تراز شده هر عامل به دست آمد، مطابق توضیحاتی که درباره ۱۶ عامل داده شد، مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرد.

به‌طورکلی از آزمون ۱۶ عاملی کتل، برای تصمیم‌گیری استخدام کارکنان و انتصاب آنان به مشاغل مختلف می‌توان به‌عنوان یکی از ملاک‌های معتبر استفاده نموده همچنین این آزمون به‌عنوان ابزاری برای تشخیص، غربال کردن افراد و ارزیابی نتایج درمان در مراکز مشاوره و بهداشت روانی به کار بسته می‌شود.

هنجار گزینی ایرانی

در جدول شماره ۱۰-۱ نمره‌های تراز شده این قسمت را که بر اساس آزمایش ۲۵۲ آزمودنی ۱۹ الی ۲۵ ساله دارای تحصیلات متوسط یا عالی تدوین گردیده‌اند ملاحظه می‌کنید. به کمک این جدول می‌توان نمرات خام هر آزمودنی را تبدیل به نمرات تراز شده کرد.

جدول شماره ۱۰-۱

نمره تراز شده	A	B	C	E	قطب+ قطب-	F	G	H	I	نمره تراز شده
۱۰	۱۴-۲۰	۱۲-۱۳	۲۳-۲۶	۲۲-۲۶	۱۰	۲۲-۲۶	۱۹-۲۰	۲۵-۲۶	۱۷-۲۰	۱۰
۹	۱۲-۱۳	۱۱	۲۲	۲۰-۲۱	۹	۲۰-۲۱	۱۷-۱۸	۳۲-۲۴	۱۴-۱۶	۹
۸	۱۰-۱۱	-	۲۱	۱۷-۱۹	۸	۱۸-۱۹	۱۶	۲۰-۲۲	۱۲-۱۳	۸
۷	۱۰-۹	۱۰	۲۰	۱۵-۱۶	۷	۱۶-۱۷	۱۵	۱۷-۱۹	۱۱	۷
۶	۸	۹	۱۸-۱۹	۱۳-۱۴	۶	۱۴-۱۵	۱۳-۱۴	۱۴-۱۶	۹-۱۰	۶
۵	۶-۷	۸	۱۶-۱۷	۱۱-۱۲	۵	۱۲-۱۳	۱۱-۱۲	۱۲-۱۳	۷-۸	۵
۴	۵	۷	۱۵	۹-۱۰	۴	۱۰-۱۱	۹-۱۰	۹-۱۰	۵-۶	۴
۳	۳-۴	۶	۱۳-۱۴	۷-۸	۳	۹	۷-۸	۷-۸	۴	۳
۲	۲	۴-۵	۱۱-۱۲	۵-۶	۲	۷-۸	۵-۶	۵-۶	۳	۲
۱	۰-۱	۰-۳	۰-۱۰	۰-۴	۱ قطب-	۰-۶	۰-۴	۰-۴	۰-۲	۱

نمره تراز شده	L	M	N	O	قطب+ قطب-	Q ₁	Q ₂	Q ₃	Q ₄	نمره تراز شده
۱۰	۱۹-۲۰	۱۶-۲۶	۱۸-۲۰	۱۹-۲۶	۱۰	۱۸-۲۰	۱۸-۲۰	۱۹-۲۰	۱۹-۲۶	۱۰
۹	۱۷-۱۸	۱۵	۱۶-۱۷	۱۶-۱۸	۹	۱۶-۱۷	۱۷	۱۸	۱۷-۱۸	۹
۸	۱۵-۱۶	۱۳-۱۴	۱۴-۱۵	۱۳-۱۵	۸	۱۴-۱۵	۱۵-۱۶	۱۶-۱۷	۱۵-۱۶	۸
۷	۱۳-۱۴	۱۱-۱۲	۱۳	۱۰-۱۲	۷	۱۲-۱۳	۱۴	۱۵	۱۲-۱۴	۷
۶	۱۲	۱۰	۱۲	۷-۹	۶	۱۱	۱۲-۱۳	۱۳-۱۴	۱۰-۱۱	۶
۵	۱۰-۱۱	۸-۹	۱۰-۱۱	۵-۶	۵	۹-۱۰	۱۰-۱۱	۱۱-۱۲	۸-۹	۵
۴	۵	۷	۱۵	۹-۱۰	۴	۱۰-۱۱	۹-۱۰	۹-۱۰	۶-۷	۴
۴	۵	۷	۱۵	۹-۱۰	۴	۱۰-۱۱	۹-۱۰	۹-۱۰	۶-۷	۴
۳	۷-۸	۵	۷-۸	۲	۳	۶-۷	۷	۸	۴-۵	۳
۲	۵-۶	۳-۴	۵-۶	۱	۲	۴-۵	۵-۶	۵-۷	۲-۳	۲
۱	۰-۴	۰-۲	۰-۴	۰	۱ قطب-	۰-۳	۰-۴	۰-۴	۰-۱	۱

شیوه استخراج نتایج

برای استخراج نتایج یک آزمودنی در این آزمون می‌توان ارزش عددی پاسخ‌های وی را بر اساس جدول ۱۰-۲ به دست آورد. بدیهی است می‌توان با درست کردن «پنجره‌های تصحیح» برای هر صفحه از آزمون، ارزش‌های عددی عوامل را یکباره برای همیشه از جدول استخراج کرد و خود را از مراجعه مکرر به جدول بی‌نیاز ساخت.

جدول ۱۰-۲ موضع پاسخ‌هایی که نمره به آن‌ها تعلق می‌گیرد

عوامل	سمت راست «بله»	بین این دو	سمت چپ «نه»
A	۱۷۱، ۱۴۹، ۱۲۵، ۶۴، ۱۱		۹، ۴۰، ۵۶، ۵۹، ۱۷۴
B	۱۷۵، ۱۷۳، ۱۳۳، ۱۲۲	۱۰۶، ۷۳، ۲۵ ۱۷۷، ۱۸۲	۴۸، ۱۰۴، ۱۲۷، ۱۴۷
C	۱۳، ۲۸، ۵۱، ۸۰، ۹۰، ۱۴۸		۱۲۹، ۱۷۶، ۳۹، ۸۸، ۱۰۵، ۱۱۸، ۱۲۱
E	۱۳۱، ۹۹، ۹۸، ۷۸، ۷۲، ۲۹، ۱۳۴		۱۸۳، ۱۵۳، ۱۲۸، ۱۰۲، ۲۲، ۳
F	۸۵، ۷۶، ۶۷، ۶۰، ۵۲، ۳۵، ۷		۸۶، ۶۸، ۳۷، ۳۶، ۲۰، ۵
G	۱۴۵، ۱۴۳، ۱۱۵، ۶۱، ۱۲		۱۶۲، ۱۶۱، ۱۱۶، ۸۹، ۶۳
H	۱۴۱، ۱۳۲، ۱۲۳، ۱۰۹، ۴۶، ۱۸۱، ۱۷۹		۱۵۴، ۱۵۲، ۱۰۳، ۱۰۰، ۷۵، ۴۷
I	۱۸۵، ۱۳۷، ۱۲۰، ۱۱۴، ۱۰۷		۱۶۸، ۱۶۵، ۱۵۹، ۱۵۶، ۱۲۴
L	۱۵۸، ۱۵۰، ۱۰۸، ۷۹، ۳۰		۱۸۴، ۱۷۲، ۱۴۶، ۱۳۵، ۲
M	۱۶۰، ۹۳، ۵۷، ۴۹، ۴۵، ۶		۱۵۷، ۱۱۳، ۱۱۰، ۹۷، ۸۳، ۲۳، ۱۷
N	۱۸۰، ۱۰۱، ۹۲، ۶۶، ۲۴		۱۷۸، ۱۵۱، ۷۴، ۵۰، ۱۹
O	۱۸۶، ۱۳۶، ۷۰، ۶۲، ۱۵		۱۴۰، ۱۳۹، ۱۱۱، ۹۵، ۶۵، ۴۳، ۴۱
Q ₁	۸۷، ۸۴، ۲۷، ۱۴، ۱۰		۸۲، ۷۷، ۵۴، ۳۸، ۳۲
Q ₂	۱۶۷، ۱۱۲، ۹۱، ۴۴، ۱۸		۱۶۹، ۱۶۴، ۱۴۲، ۱۳۸، ۱۱۷
Q ₃	۸۱، ۶۹، ۴۲، ۱۶، ۴		۹۴، ۵۵، ۵۳، ۳۳، ۳۱
Q ₄	۱۴۴، ۱۲۶، ۹۶، ۵۸، ۳۴، ۲۱، ۸		۱۷۰، ۱۶۶، ۱۵۵، ۱۳۰، ۱۱۹، ۷۱

خلاصه

سومین رویکرد در رابطه با ساخت آزمون‌های شخصیت، رویکرد صفات و با استفاده از روش‌های آماری به‌ویژه روش تحلیل عوامل می‌باشد. پژوهشگران دیدگاه صفات بر این باورند، انسان‌ها به‌طور ذاتی دارای آمادگی‌های ویژه‌ای هستند که به طریق خاصی به محرک‌های محیط پاسخ می‌دهند. این آمادگی‌های ویژه، رگه یا صفت نام دارند که در موقعیت‌های گوناگون ظاهر می‌شوند، نقش اساسی در تعیین رفتار دارند، از پایداری نسبی برخوردارند، از فردی به فرد دیگری متفاوت می‌باشند و می‌توان آن‌ها را با استفاده از روش‌های آماری پیچیده مانند رگرسیون چند متغیری و تحلیل عوامل مورد

بررسی قرار داد. پژوهشگرانی همچون گیلفورد، اسپرمن، ترستون و آلپورت پژوهش‌های مسبوطی در این رویکرد انجام دادند تا این که ریموند کتل توانست با پژوهش‌های گسترده خود پرسش‌نامه شانزده عاملی خود را ابداع نماید. کتل ۱۶ عامل شخصیت را رگه‌های عمقی و ساختار اصلی شخصیت می‌داند و بر این باور است که این رگه‌ها تا حد زیادی متأثر از وراثت می‌باشند و رگه‌های سطحی از آن سرچشمه می‌گیرند. پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل دارای ۱۸۷ سؤال است که آزمودنی پاسخ خود را براساس بله، خیر یا بین این دو مشخص می‌کند این پرسش‌نامه به صورت فردی و به صورت گروهی قابل اجرا می‌باشد و پاسخدهی به آن به طور متوسط ۴۰ دقیقه طول می‌کشد.

اصطلاحات کلیدی

رویکرد صفات	رگه‌ای عمقی
تحلیل عوامل	رگه‌ای سطحی
پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل	ریموند کتل

پرسش

الف) مروری

۱. دیدگاه رویکرد صفات در رابطه با شخصیت را توضیح دهید.
۲. از دیدگاه صفات، عنصر اصلی شخصیت چیست آن را تعریف نمایید.
۳. تحلیل عوامل و مراحل آن را شرح دهید.
۴. نقش گیلفورد، ترستون و کتل را در رویکرد صفات توضیح دهید.
۵. منابع جمع‌آوری اطلاعات از دیدگاه کتل را نام برده و هریک را توضیح دهید.
۶. منظور از عوامل شانزده‌گانه شخصیتی کتل چیست و چه نقشی در رفتار آدمیان دارند.
۷. منظور از رگه‌های عمقی و رگه‌های سطحی در نظریه کتل چیست؟
۸. چگونگی اجرای پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل را توضیح دهید.
۹. روش نمره‌گذاری و تفسیر پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل را شرح دهید.

۱۰. پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل را بر روی دو نفر اجرا کرده و این دو نفر را در ویژگی‌ها شخصیتی مورد مقایسه قرار دهید.

ب) چند گزینه‌ای

۱. عنصر اصلی شخصیت از دیدگاه گیلفورد و کتل چیست؟

الف) عادت (ب) رگه

ج) رفتار (د) انگیزه

۲. اطلاعاتی که از طریق اجرای آزمون‌های مختلف عینی به دست می‌آید، در دیدگاه کتل چه نام دارد؟

الف) L-data (ب) Q-data

ج) T-data (د) F-data

۳. کدام یک از موارد زیر از عوامل شانزده‌گانه شخصیتی کتل نمی‌باشد؟

الف) کمروبی در برابر بی‌باکی (ب) یکدندگی در برابر آرامش نرم‌خویی

ج) ساده‌لوحی در برابر زیرکی (د) بی‌قراری در برابر آرامش

۴. در پرسش‌نامه ۱۶ عاملی کتل به چند سؤال نمره داده می‌شود؟

الف) ۱۸۷ سؤال (ب) ۱۸۴ سؤال

ج) ۱۷۴ سؤال (د) ۱۶۵ سؤال

۵. در آزمون ۱۶ عاملی کتل به سؤالات کدام عامل در ازای هر سؤال یک نمره داده می‌شود (عامل)

الف) A (ب) B

ج) E (د) F

۶. در آزمون ۱۶ عاملی کتل نمره تراز طبیعی شامل کدام یک از موارد زیر می‌باشد.

الف) ۲ تا ۴ (ب) ۳ تا ۶

ج) ۴ تا ۷ (د) ۶ تا ۸

فصل یازدهم

پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی NEO

هدف‌های یادگیری

- با خواندن این فصل انتظار می‌رود که دانشجو بتواند
۱. معایب پرسش‌نامه شخصیتی ۱۶ عاملی کتل را توضیح دهد.
 ۲. چگونگی شکل‌گیری پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی NEO را شرح دهد.
 ۳. پنج عامل پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را نام برده و به اختصار در مورد آن‌ها توضیح دهد.
 ۴. روش نمره‌گذاری پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را شرح دهد.
 ۵. چگونگی تفسیر پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را با ذکر یک مثال از عوامل توضیح دهد.
 ۶. کاربرد پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را توضیح دهد.
 ۷. پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را روی یک آزمودنی اجرا کرده و براساس نمره‌های به‌دست آمده، شخصیت آزمودنی مورد نظر را مورد تعبیر و تفسیر قرار دهد.

معرفی آزمون شخصیتی (NEO)

علی‌رغم اقدامات روان‌سنجی گسترده‌ای که برای ساخت آزمون ۱۶PF کتل انجام گرفته، برخی مؤلفین مدعی بودند که نارسایی‌های جدی در آن به چشم می‌خورد. اول این که مطالب مربوط به ساخت این آزمون معمولاً گیج‌کننده و گاه متناقض می‌باشد. دوم این که مقادیر بسیار زیادی از اطلاعات درباره روایی آن ارائه شده است که ارزیابی بسیاری از آن‌ها کاری بسیار دشوار می‌باشد. سوم این که برخی از ادعاهای مربوط به

کارکرد آزمون از لحاظ داده‌های روایی، تایید نشده است. این نارسایی‌ها زمینه را برای ایجاد پرسش‌نامه شخصیتی پنج‌عاملی NEO باز نمود (لاینون و گود اشتاین به نقل از نقشبندی و همکاران، ۱۳۸۲). فیسکه^۱ در سال ۱۹۴۹ (گروسی فرشی، ۱۳۸۰) مطالعات کتل درباره درجه‌بندی خصوصیات شخصیتی را مورد پیگیری قرار داد. او با به کارگیری ۲۱ مقیاس دو قطبی کتل توانست به پنج عامل ترکیبی دست یابد. بعد از فیسکه، دانشمندانی چون تیوپس و کریستال کارهای قبلی کتل و همبسته‌های فیسکه را دوباره مورد تحلیل قرار دادند و تمام آن‌ها را در پنج عامل قابل قبول به‌نامهای شادخویی^۲، دلپذیر بودن^۳، قابلیت اطمینان^۴، ثبات عاطفی^۵ و فرهنگ^۶ یافت نمودند. نورمن در سال ۱۹۶۳، ویلنز و همکاران او در سال ۱۹۶۹، گلدبرگ، دیگمن و تاکومونوچوک در سال ۱۹۸۱ و بالاخره مک کرا و کاستا در سال ۱۹۸۵ کارهای دانشمندان فوق را مورد پیگیری و بررسی قرار دادند تا این که پرسش‌نامه شخصیتی پنج‌عاملی NEO شکل گرفته است.

کاستا و مک‌کرا در سه مرحله (۱۹۸۵، ۱۹۸۹)، پرسش‌نامه‌ای ساخته و تنظیم کرده‌اند که امروزه به پرسش‌نامه تجدیدنظر شده شخصیت NEO شهرت دارد (NEO - PI-R). این پرسش‌نامه، پنج عامل اصلی شخصیت را می‌سنجد که عبارتند از روان‌رنجوری^۷، برونگرایی^۸، انعطاف‌پذیری^۹، دلپذیر بودن^{۱۰} با وجدان بودن^{۱۱}. مک‌کرا و کاستا ۱۹۸۵ هر یک از این پنج عامل را به شش جنبه خاص تقسیم کردند. هر جنبه، رگه‌های ویژه یا ابعادی را نشان می‌دهد که تشکیل‌دهنده پنج عامل شخصیت هستند. مثلاً برون‌گرایی با شش جنبه تعیین می‌شود که عبارتند از: سطح فعالیت، جرأت و رزی، علاقه به تفریح، دارای هیجان‌های مثبت، اجتماعی بودن و خون‌گرمی. هر کدام از این جنبه‌ها با هشت سؤال ارزیابی می‌شود. بنابراین فرم تجدید نظر شده این پرسش‌نامه شامل ۲۴۰ سؤال می‌باشد یعنی ۵ عامل، ۶ بعد، ۸ ماده که ۲۴۰ سؤال یا ماده می‌شود. (۵×۶×۸) (پروین، ۲۰۰۱ به نقل از جوادی و کدیور، ۱۳۸۱).

1. Fiske
2. surgency
3. Agreeableness
4. dependability
5. Emotional stability
6. culture
7. Neurotieism
8. Extraversion
9. Openness
10. Agreeableness
11. Conscientiousness

مک‌کرا و کاستا (۱۹۹۵) اساس پنج عامل را به عنوان تمایلات پایه‌ای که زمینه زیستی دارد، معرفی کرده‌اند. یعنی تفاوت‌های رفتاری مربوط به پنج عامل به ژنها، ساختار مغز و مانند آن برمی‌گردد. این تمایلات اساسی، آمادگی‌های عمل و احساس به نحوی خاص است و به‌طور مستقیم تحت تأثیر محیط قرار ندارد. از دیدگاه آن‌ها رگه‌ای شخصیت بیشتر متأثر از عوامل زیستی است تا محصول تجربه‌های زندگی. در زیر ۵ عامل، ۶ بعد و ۸ ماده را ملاحظه می‌کنید.

جدول ۱۱-۱: مقیاس‌ها، جنبه‌ها، و همبسته‌های سیاهه‌ی صفات NEO-pi-R

جنبه‌های NEO- pi-R	ماده‌های متعلق به سیاهه صفات
جنبه‌های خوی روان‌رنجوری	
N۱: اضطراب	مضطرب، بیمناک، نگران، تنیده، عصبی، خاطر جمع، خوشبین
N۲: خصومت خشمانه	مضطرب، تحریک پذیر، ناشکیبا، تهییج پذیر، دمدمی، آرام، تنیده
N۳: افسردگی	نگران، خشنود، خاطر جمع، مطمئن به خود، کمرو، بدبین، دمدمی، مضطرب
N۴: کمروبی	خجالتی، مطمئن به خود، کمرو، خاطر جمع، دفاعی، خود دار، مضطرب
N۵: تکانشوری	دمدمی، تحریک پذیر، کنایه زدن، خودمحور، پر سر و صدا، عجول، تهییج پذیر
N۶: آسیب پذیری	روشن فکر، مطمئن به خود، خاطر جمع، مضطرب، کارآمد، هوشیار، بی دقت
جنبه‌های برون‌گرایی	
E۱: گرمی و محبت	دوستانه، خونگرم، مردم‌آمیز، بشاش، سرد و بی‌روح، بامحبت، اجتماعی
E۲: جمع‌گرایی	مردم‌آمیز، اهل گردش، لذت‌طلب، سرد و بی‌روح، حراف، خودانگیخته و ارتجاعی، کناره‌گیر
E۳: جرات‌ورزی	پرخاشگر، خجالتی، جرات‌ورز، مطمئن به خود، نیرومند، مشتاق، خاطر جمع
E۴: فعالیت	پرتوان، شتابزده، سریع، مصمم و با اراده، مشتاق، خاطر جمع
E۵: هیجان خواه	لذت‌طلب، با جرات، ماجراجو، مسحورکننده، دست و دلباز، پر دل و جرات، باهوش و زیرک
E۶: عواطف مثبت و مطلوب	مشتاق، شوخ‌طبع، قلیل‌تحسین و ستودنی، خودانگیخته و ارتجاعی، لذت‌طلب، خوشبین شاداب
جنبه‌های انعطاف‌پذیری	
O۱: خیال‌پردازی	رویایی، تخیل‌گرا، شوخ‌طبع، شیطان یا ناقلا، آرمانگرا، هنرمند، پیچیده
O۲: زیبایی‌شناسی	تخیل‌گرا، هنرمند، پیشگام، مشتاق، مبتکر، آرمانگرا، همه فن حریف
O۳: احساسات	تهییج‌پذیر، خودانگیخته و ارتجاعی، با بصیرت، تخیل‌گرا، با محبت، حراف، اجتماعی
O۴: اعمال	علائق گسترده، تخیل‌گرا، ماجراجو، خوشبین، میانه‌رو، حراف، همه فن حریف
O۵: آراء و عقاید	آرمان‌گرا، علائق گسترده، مبتکر، کنج‌گاو، پیشگام، تخیل‌گرا، با بصیرت
O۶: ارزش‌ها	محافظه‌کار، غیرمتعارف و سنتی، محتاط، لوند
جنبه‌های همراهی و دلپذیر بودن	
A۱: اعتماد	بخشنده، اعتماد کننده، بدگمان، محتاط، بدبین، اهل آرامش و صلح، سنگدل
A۲: درستکاری و صراحت	پیچیده و دیرفهم، پرتوقع، زیرک و باهوش، لوند محسورکننده، هوشمند، مستبد و خودزای
A۳: نودوستی	خونگرم، دل‌رحم، مودب، سخاوتمند، مهربان، شکبیا و بردبار، رک و بی‌پرده سنگدل
A۴: فرمانبرداری	لجباز، پرتوقع، یکدنده و لجوج، ناشکیبا نابردبار، رک و بی‌پرده، سنگدل
A۵: میانه‌روی و فروتنی	نمایشی و توجه‌طلب، زیرک، جرات‌ورز، اهل جر و بحث، مطمئن به خود، پرخاشگر، آرمانگرا
A۶: نرم‌خویی	دوستانه، خونگرم، همدل، دل‌رحم، رؤوف، ناستوار، مهربان

جنبه‌های با وجدان بودن	
C۱: کفایت	کارآمد، مطمئن به خود، دقیق، چاره جو، خاطر جمع، سر در گم
C۲: نظم	سازمان یافته و منظم، دقیق و نکته سنج، باقاعدده، فراموشکار، بی دقت
C۳: وظیفه شناسی	دفاعی، حواس پرت، بی دقت، تنبل، دقیق، فراموشکار، ایرادگیر
C۴: پیشرفت طلبی	دقیق، جاه طلب و بلندپرواز، سخت کوش، جسور، مصمم و با اراده، خاطر جمع، با پشتکار
C۵: خویشتنداری	سازمان یافته و منظم، تنبل، کارآمد، فراموشکار، پرتوان، دقیق، سخت کوش
C۶: متانت و تعمق	عجول، تکانشور، بی دقت، ناشکیبا، ناپخته، دقیق، دمدمی

(اقتباس از لایتون و گود اشتاین به نقل از نقشبندی و همکاران، ۱۳۸۲)

مقیاس های پنج عاملی

۱. **عامل روان رنجوری:** تمایل عمومی به تجربه عواطف منفی چون، غم، دست پاچگی، عصبانیت، احساس گناه و نفرت مجموعه حیثه N را تشکیل می دهند. افرادی که نمرات آن ها در N پایین است (N^-)، دارای ثبات عاطفی بوده و معمولاً آرام، معتدل و راحت هستند و قادرند که با موقعیت های تنیدگی زا بدون آشفتگی روبرو شوند. اما هرچه به سمت نمرات بالای مقیاس N پیش می رویم (N^+)، عقاید غیرمنطقی بیشتر می شود، کنترل تکانش ها کمتر می شود و فرد در مقابل استرس مقاومت کمتری دارد (گروسی فرشی، ۱۳۸۰). N شامل شش وجه می باشد که عبارتند از: $N1 =$ اضطراب، $N2 =$ خصومت، $N3 =$ افسردگی، $N4 =$ کمرویی، $N5 =$ تکانش گری، $N6 =$ آسیب پذیری (مک کری و کاستا، ۱۹۹۹).

۲. **عامل برون گرایی:** عامل برون گرایی یا E، سطح راحتی شخص در ارتباطات را توصیف می کند. برون گرایی در ارتباطاتی که در آن مشخص احساس آرامش می کند، اشاره دارد. نمره بالا در برون گرایی (E^+) با برقراری ارتباطات زیاد و احساس لذت از آن مشخص می شود و نمره پایین در این عامل (E^-)، بیانگر درون گرایی می باشد. افراد درونگرا بیشتر به استقلال، خوددار بودن و یکنواخت بودن گرایش دارند و نسبت به اکثر افراد، از تنها بودن بیشتر احساس راحتی می کنند. در میان دو انتهای این دامنه، دوسوگراها قرار دارند که با حرکت در میان موقعیت های اجتماعی و انزوا احساس راحتی می کنند. (هاوارد و هاوارد، ۱۹۹۵ به نقل خیل جو، ۱۳۸۰) عامل E شامل شش وجه می باشد که عبارتند از $E1 =$ گرمی و محبت، $E2 =$ جمع گرایی، $E3 =$ جرأت ورزی، $E4 =$ فعالیت، $E5 =$ هیجان خواه، $E6 =$ عواطف مثبت.

۳. **عامل انعطاف‌پذیری (O):** این عامل بیانگر علایق و نگرش‌های افراد نسبت به محرک‌های محیطی می‌باشد و مبین استقلال‌طلبی، کنجکاوی، آرمان‌گرایی، گرایش به نوآوری‌ها است. نمره بالا در این مقیاس (O+) موید کاوشگری، جستجوگری، کنجکاوی زیاد می‌باشد و نمره پایین در این مقیاس (O-) بیانگر این واقعیت است که شخص تمایل دارد وضعیت موجود را حفظ کند و از شرکت در جاهای ناآشنا و غریب اجتناب می‌ورزد. این عامل شامل شش وجه می‌باشد که عبارتند از: O1 = خیال‌پردازی، O2 = احساسات، O4 = اعمال، O5 = آرا و عقاید، O6 = ارزش‌ها (مک‌کری و کاستا، ۱۹۹۵).

۴. **عامل دلپذیر بودن (A):** این عامل مبین تمایلات افراد در روابط بین فردی می‌باشد. نمره بالا در این مقیاس (A+) بیانگر این واقعیت است که فرد تمایل دارد روابط اجتماعی بسیار قوی با کسانی داشته باشند که با آن‌ها در ارتباط است. این گونه افراد تمایل دارند با همسر، فرزندان، پدر، مادر، دوستان و آشنایان روابط خوبی داشته باشند. معمولاً این نوع افراد به‌عنوان افراد سازگار توصیف می‌شوند. نمره پایین در این عامل (A-) نشان می‌دهد فرد بیش از آن که در روابط خود به نیازهای دیگران توجه داشته باشد، به نیازهای خود توجه دارد (گلدبرگ، ۱۹۹۰) این گونه افراد خودشیفته، ضداجتماعی، سلطه‌جو و یا شخصیت‌های پارانوییدی می‌باشند که احساس خود را نسبت به دیگران از دست داده‌اند. این عامل شامل شش وجه می‌باشد که عبارتند از: A1 = اعتماد، A2 = رک‌گویی، A3 = نوع دوستی، A4 = تواضع، A6 = نرم‌خویی (خیل‌جو، ۱۳۸۰).

۵. **عامل وجدان (C):** فرد با وجدان، هدفمند، با اراده و مصمم می‌باشد. افراد موفق، موسیقیدانان بزرگ و ورزشکاران بنام، این رگه‌ای را در حد بالا دارند. نمره بالا در این عامل (C+) مبین این واقعیت است که افراد در به‌کارگیری اصول اخلاقی زیاد دقیق نمی‌باشند، در تلاششان برای رسیدن به هدف‌هایشان بی‌حال می‌باشند. این افراد خیلی لذت‌گرا بوده و علاقه‌زایدی به امور جنسی دارند. (گروسی فرشی، ۱۳۸۰) این عامل شامل شش وجه می‌باشد که عبارتند از: C1 = کفایت، C2 = نظم، C3 = وظیفه‌شناسی، C4 = پیشرفت طلب، C5 = خویش‌تنداری، C6: متانت و تعمق.

پرسش نامه آزمون شخصیتی پنج‌عاملی

۱. من آدم نگرانی نیستم.
۲. من بیشتر افرادی را که می‌شناسم واقعاً دوست دارم.
۳. من قدرت تخیل و تصور خیلی زنده و فعالی دارم.
۴. من معمولاً در مورد قصد و نیت دیگران بدبین و بدگمان هستم.
۵. من به محتاط بودن و داشتن عقل سلیم مشهورم.
۶. من اغلب از نحوه برخورد دیگران با خودم عصبانی می‌شوم.
۷. من معمولاً از جمعیت‌های بزرگ و شلوغ دوری و پرهیز می‌کنم.
۸. مسائل و مطالب مربوط به هنر و زیبایی‌شناسی برای من چندان اهمیت ندارند.
۹. من آدم حيله‌گر و مکاری نیستم.
۱۰. من ترجیح می‌دهم که با ذهن باز به استقبال اتفاقات آینده بروم تا این که برای هر کاری طرح و نقشه قبلی داشته باشم.
۱۱. من به ندرت احساس تنهایی و غمگینی می‌کنم.
۱۲. من آدمی مسلط، قوی و قاطعی هستم.
۱۳. بدون هیجانان قوی، زندگی برای من چیز جالبی نخواهد بود.
۱۴. بعضی از مردم مرا آدمی خودخواه و خودمحوری می‌دانند.
۱۵. من سعی می‌کنم تا وظایف محوله به خود را با صداقت و درستی انجام دهم.
۱۶. من در معامله با مردم همیشه از این می‌ترسم که نکند مرتکب اشتباه بزرگی شوم.
۱۷. من در موقع کار یا تفریح، عجله و شتاب به خرج نمی‌دهم.
۱۸. من در کارهای خود از روش نسبتاً ثابت و جاافتاده‌ای پیروی می‌کنم.
۱۹. من ترجیح می‌دهم با دیگران همکاری کنم تا با آن‌ها به رقابت بپردازم.
۲۰. من آدم راحت‌طلب و تنبلی هستم.
۲۱. من به‌ندرت در کاری زیاده‌روی می‌کنم.
۲۲. من اغلب تشنه هیجان و تحریک هستم.
۲۳. من اغلب از بازی کردن با نظریه‌ها و افکار انتزاعی لذت می‌برم.
۲۴. من از لاف زدن درباره استعدادها و موفقیت‌های خود بدم نمی‌آید.

۲۵. من به‌خوبی می‌توانم وقت و فعالیت خود را طوری تنظیم کنم که کارهای محوله به موقع تمام شود.
۲۶. من اغلب احساس درماندگی و ناتوانی می‌کنم و میل دارم شخص دیگری مسایلم را حل کند.
۲۷. من هرگز آنقدر احساس خوشحالی نکرده‌ام که به اصطلاح از خوشی به هوا بپریم؟
۲۸. من معتقدم اگر به دانشجویان اجازه داده شود تا به سخنرانی بحث‌انگیز و متناقض گوش دهند فقط باعث سردرگمی و انحراف بیشتر آن‌ها خواهد شد.
۲۹. رهبران سیاسی باید درباره جنبه‌های انسانی برنامه‌های خود آگاهی بیشتری داشته باشند؟
۳۰. در طی سال‌ها، من بعضی کارهای کاملاً بی‌ربط انجام داده‌ام.
۳۱. من به آسانی دچار ترس می‌شوم.
۳۲. من از صحبت کردن با دیگران چندان لذت نمی‌برم.
۳۳. من سعی می‌کنم همه افکارم را در راستای واقعیت‌ها هدایت کرده و از پناه بردن به عالم رویا و تخیل خودداری نمایم.
۳۴. من معتقدم که اکثر مردم اساساً دارای قصد و نیت خوب و دوستانه‌ای هستند.
۳۵. من مسئولیت‌های اجتماعی از قبیل رأی دادن را خیلی جدی نمی‌گیرم.
۳۶. خلق و روحیه من بیشتر وقت‌ها ثابت بوده و زیاد بالا و پایین نمی‌رود.
۳۷. من دوست دارم همیشه افراد زیادی دور و برم باشند.
۳۸. من بعضی مواقع کاملاً در موسیقی که گوش می‌دهم، غرق می‌شوم.
۳۹. اگر نیاز باشد، من حاضرم از افراد دیگر برای رسیدن به مقاصد خود سوء استفاده کنم.
۴۰. من اشیاء متعلق به خود را تمیز و پاکیزه نگه می‌دارم.
۴۱. من بعضی وقت‌ها کاملاً احساس بی‌ارزشی می‌کنم.
۴۲. من گاهی نمی‌توانم آن‌طور که باید از خود قاطعیت نشان دهم.
۴۳. من به‌ندرت دچار احساسات و عواطف قوی می‌گردم.

۴۴. من سعی می‌کنم با همه افرادی که ملاقات می‌کنم، رفتاری مؤدب و با نزاکت داشته باشم.
۴۵. گاه‌گاهی من آن طور که باید صادق و قابل اعتماد نیستم.
۴۶. من وقتی با افراد دیگر هستم به‌ندرت احساس خجالت می‌کنم.
۴۷. من وقتی کاری را انجام می‌دهم آن را با تمام علاقه و سرعت انجام می‌دهم.
۴۸. من فکر می‌کنم یاد گرفتن و تمرین سرگرمی‌ها و کارهای ذوقی جدید جالب است.
۴۹. در مواردی که لازم باشد، من می‌توانم از دیگران ایراد گرفته و به آن‌ها کنایه بزنم.
۵۰. من دارای اهداف روشن و مشخصی هستم و برای دستیابی به آن‌ها طبق برنامه منظمی عمل می‌کنم.
۵۱. مقاومت در برابر خواست‌ها و هوس‌های آنی برای من آسان نیست.
۵۲. من از گذراندن تعطیلات خود در جاهای شلوغ و پرهیجان لذت نمی‌برم.
۵۳. من بحث و استدلال درباره مطالب فلسفی را کاری بی‌فایده و کسل‌کننده می‌دانم.
۵۴. من ترجیح می‌دهم که در مورد خودم و موفقیت‌هایم حرفی نزنم.
۵۵. من قبل از شروع به هر کاری مقدار زیادی وقت تلف می‌کنم.
۵۶. احساس می‌کنم قادر هستم با بسیاری از مشکلات خود کنار بیایم.
۵۷. من بعضی وقت‌ها حالات شادی یا نشاط بسیار شدیدی را تجربه (احساس) کرده‌ام.
۵۸. من معتقدم که قوانین و سیاست‌های اجتماعی باید تغییر کنند تا نیازهای یک دنیای در حال تغییر و تحول را به‌خوبی منعکس سازند.
۵۹. من از لحاظ نگرش‌های اجتماعی آدمی سختگیر و بی‌گذشت هستم.
۶۰. من قبل از این که تصمیمی بگیرم در مورد جوانب مختلف مسئله به دقت فکر می‌کنم.
۶۱. من به‌ندرت احساس ترس و اضطراب می‌کنم.
۶۲. من به آدمی خونگرم و خوشرو معروف هستم.
۶۳. من زندگی تخیلی بسیار فعالی دارم.
۶۴. من عقیده دارم که اکثر مردم، اگر به آن‌ها اجازه داده شود، از آدم سوءاستفاده خواهند کرد.

۶۵. من خود را درباره حوادث جاری مطلع نگه داشته و معمولاً تصمیمات عاقلانه‌ای اتخاذ می‌کنم.
۶۶. من به آدمی جوشی و عصبی معروف هستم.
۶۷. من معمولاً ترجیح می‌دهم کارها را به تنهایی انجام دهم.
۶۸. تماشای صحنه‌های (رقص) باله یا رقص‌های جدید مرا خسته و کسل می‌کند.
۶۹. من حتی اگر بخواهم نمی‌توانم کسی را گول بزنم.
۷۰. من آدم بسیار منظم و با برنامه‌ای نیستم.
۷۱. من به‌ندرت افسرده یا غمگین می‌شوم.
۷۲. من غالباً در گروه‌هایی که عضو بوده‌ام، سمت رهبری را بر عهده داشته‌ام.
۷۳. احساس و عاطفه‌ای که اشیاء در من ایجاد می‌کنند برای من مهم است.
۷۴. بعضی افراد فکر می‌کنند من آدم فاقد احساسات و حسابگری هستم.
۷۵. من بدهی‌های خود را به موقع و به‌طور کامل می‌پردازم.
۷۶. بعضی وقت‌ها من طوری احساس خجالت کرده‌ام که دلم می‌خواست خود را از دیگران مخفی کنم.
۷۷. کار من ممکن است کند باشد ولی با ثبات و یکنواخت است.
۷۸. وقتی که روش صحیح انجام کاری را یافته‌ام به همان روش می‌چسبم و ادامه می‌دهم.
۷۹. من در نشان دادن خشم و عصبانیت درنگ و تأمل می‌کنم حتی اگر احساس کنم حق با من است.
۸۰. هرگاه برنامه‌ای را برای اصلاح پاره‌ای از رفتارهای خود شروع می‌کنم، معمولاً بعد از چند روز آن را کنار می‌گذارم.
۸۱. مقاومت در برابر وسوسه‌ها و خواهش‌های نفسانی برای من مشکل نیست.
۸۲. من بعضی وقت‌ها کارهایی را انجام داده‌ام که هدف آن‌ها فقط هیجان و لذت بردن است.
۸۳. من از حل مسئله‌های مشکل یا معما لذت می‌برم.
۸۴. من از بیشتر مردم بهتر هستم و این را می‌دانم.
۸۵. من آدم سازنده و مولدی هستم که همیشه مسئولیت‌های خود را به انجام می‌رساند.

۸۶. وقتی که تحت فشار و استرس زیادی هستم بعضی مواقع احساس می‌کنم که دارم از هم می‌پاشم.
۸۷. من آدم خوشخال و امیدواری نیستم.
۸۸. من معتقدم که برای اخذ تصمیم درباره موضوعات اخلاقی ما باید از رهبران مذهبی خود کسب تکلیف و تقلید کنیم.
۸۹. هرچه در ورد افراد فقیر و سالمند انجام دهیم، باز هم کم است.
۹۰. گاه‌گاهی من اول عمل می‌کنم و بعد می‌اندیشم.
۹۱. من اغلب دچار تنش بوده و عصبی هستم.
۹۲. بیشتر مردم مرا فردی کم و بیش سرد و غیراجتماعی می‌دانند.
۹۳. من دوست ندارم و قتم را با خیالبافی تلف کنم.
۹۴. فکر می‌کنم بیشتر مردمی که با آن‌ها در تماس هستم افرادی درستکار و قابل اطمینان هستند.
۹۵. من غالباً بدون آمادگی کافی در موقعیت‌های مختلف حاضر می‌شوم.
۹۶. بیشتر مردم مرا آدمی زودرنج و بداخلاق نمی‌دانند.
۹۷. اگر برای مدت طولانی تنها باشم واقعاً احساس می‌کنم به افراد دیگر نیازمند هستم.
۹۸. نظم و ترتیب خاصی که در هنر و طبیعت می‌بینم برای من بسیار جالب و شوق‌انگیز است.
۹۹. کاملاً صادق و درستکار بودن برای تجارت و کاسبی خوب نیست.
۱۰۰. من دوست دارم هر چیزی را در جای مخصوص آن نگهدارم تا جای آن را به خوبی بدانم.
۱۰۱. من گاهی دچار احساس پشیمانی و گناهکاری شدیدی شده‌ام.
۱۰۲. در جلسات جمعی من می‌گذارم دیگران بیشتر حرف‌ها را بزنند.
۱۰۳. به‌ندرت به احساسات آنی خود توجه می‌کنم.
۱۰۴. من غالباً سعی می‌کنم نسبت به افکار و احساسات دیگران آگاهی و احترام نشان دهم.
۱۰۵. من گاهی در بازی شطرنج یا ورزش تقلب می‌کنم.

۱۰۶. اگر مردم مرا دست اندازند و مسخره کنند، من زیاد احساس ناراحتی و خجالت نمی‌کنم.
۱۰۷. من اغلب احساس می‌کنم که سرشار از نیرو و انرژی هستم.
۱۰۸. من اغلب غذاهای جدید و ناآشنا را امتحان می‌کنم.
۱۰۹. من اگر اشخاصی را دوست نداشته‌باشم، آن را از آن‌ها مخفی نمی‌کنم.
۱۱۰. من برای دستیابی به اهداف خود سخت تلاش می‌کنم.
۱۱۱. وقتی به غذای مورد علاقه‌ام دسترسی پیدا کنم غالباً بیشتر از حد می‌خورم.
۱۱۲. من معمولاً از تماشای فیلم‌های منزجر کننده یا وحشتناک خودداری می‌کنم.
۱۱۳. بعضی مواقع که مردم در مورد مسائل خیلی انتزاعی و نظری صحبت می‌کنند من علاقه‌ام را از دست می‌دهم.
۱۱۴. من سعی می‌کنم آدم افتاده و فروتنی باشم.
۱۱۵. من زحمت می‌توانم خود را وادار به کاری کنم که باید انجام دهم.
۱۱۶. من در مواقع اضطراری می‌توانم خونسردی خود را حفظ کنم.
۱۱۷. من گاهی بیش از اندازه احساس خوشبختی می‌کنم.
۱۱۸. من معتقدم که عقاید متفاوت افراد جوامع دیگر در مورد حق و ناحق از نظر خود آن‌ها معتبر است.
۱۱۹. من در مورد آدم‌هایی که در خیابان‌ها گدایی می‌کنند، هیچ‌گونه احساس همدردی نمی‌کنم.
۱۲۰. من همیشه قبل از این که دست به عملی بزنم، پیامدهای آن را مورد توجه قرار می‌دهم.
۱۲۱. من به‌ندرت درباره آینده احساس ترس و نگرانی می‌کنم.
۱۲۲. من واقعاً از صحبت کردن با دیگران لذت می‌برم.
۱۲۳. من از تمرکز حواس روی یک موضوع خیالی یا «رویا در بیداری» و بررسی امکانات مختلف ناشی از آن لذت می‌برم، و به آن اجازه می‌دهم رشد کرده و شاخ و برگ پیدا کند.
۱۲۴. هر وقت کسی در مورد من کار خوبی انجام دهد، من احساس بدگمانی و سوءظن می‌کنم.

۱۲۵. من به خاطر درستی قضاوتم به خود می‌بالم.
۱۲۶. من اغلب نسبت به افرادی که با آن‌ها سروکار دارم احساس تنفر و بیزاری می‌کنم.
۱۲۷. من کارهایی را ترجیح می‌دهم که بتوانم به تنهایی و بدون تحمل مزاحمت دیگران انجام دهم.
۱۲۸. شعر تأثیر چندانی روی من ندارد.
۱۲۹. از این که به‌عنوان آدم ریاکاری شناخته شود، متنفرم.
۱۳۰. به نظر نمی‌رسد هرگز بتوانم کارهای خود را نظم و ترتیب دهم.
۱۳۱. هرگاه اشتباهی رخ دهد (یا عیب و ایرادی پیش بیاید) من خود را سرزنش می‌کنم.
۱۳۲. افراد دیگر اغلب در تصمیم‌گیری خود از من کسب تکلیف (یا به‌عنوان مدل) استفاده می‌کنند.
۱۳۳. هیجانات و احساسات گوناگونی به من دست می‌دهند.
۱۳۴. من به سخاوت و دست و دلبازی مشهور نیستم.
۱۳۵. همیشه وقتی قول انجام کاری را بدهم، مردم می‌توانند به انجام آن کار اطمینان کنند.
۱۳۶. من اغلب نسبت به دیگران احساس حقارت می‌کنم.
۱۳۷. من به اندازه دیگران چابک و سرزنده نیستم.
۱۳۸. ترجیح می‌دهم وقتی در محیط‌های مأنوس و آشنا بگذرانم.
۱۳۹. وقتی کسی به من توهین کند، من فقط سعی می‌کنم او را ببخشم و فراموش کنم.
۱۴۰. من احساس نمی‌کنم که مجبورم با دیگران رقابت نموده و از آن‌ها بهتر عمل کنم.
۱۴۱. من به‌ندرت در مقابل خواسته‌های آنی خود تسلیم می‌شوم.
۱۴۲. من ترجیح می‌دهم در جاهایی باشم که کانون فعالیت و عمل است.
۱۴۳. من از سروکله زدن با مسایل یا معماهایی که ذهن آدم را به کوشش و چالش وادار می‌کند، لذت می‌برم.
۱۴۴. من در مورد خودم نظر بسیار مثبتی دارم.

۱۴۵. من وقتی کاری را شروع می‌کنم، معمولاً همیشه آن را به اتمام می‌رسانم.
۱۴۶. تصمیم گرفتن و اتخاذ یک روش قطعی غالباً برای من مشکل است.
۱۴۷. من خود را آدم خیلی شنگول و سرزنده‌ای نمی‌دانم.
۱۴۸. من معتقدم که وفاداری به ایده‌آل‌ها و اصول مورد قبول خود بیش از «آزادمنشی» و خالی از تعصب بودن اهمیت دارد.
۱۴۹. نیازهای انسانی افراد همیشه باید بر ملاحظات اقتصادی دولت اولویت داده شوند.
۱۵۰. من غالباً کارها را بدون تأمل قبلی و به خاطر یک انگیزه آنی انجام می‌دهم.
۱۵۱. من اغلب نگران این هستم که مبادا کارها طبق نقشه و به‌درستی پیش نروند.
۱۵۲. لبخند زدن به افراد غریبه و ایجاد ارتباط با آن‌ها برای من آسان است.
۱۵۳. من هر وقت احساس کنم ذهنم در جهت خیال‌پردازی می‌رود معمولاً خود را به کاری مشغول می‌کنم و به جای خیال‌پردازی حواس خود را روی آن کار متمرکز می‌سازم.
۱۵۴. واکنش اولیه من به مردم آن است که به آن‌ها اعتماد کنم.
۱۵۵. من ظاهراً در هیچ کار موفق نمی‌شوم.
۱۵۶. من خیلی به‌ندرت واقعاً عصبانی می‌شوم.
۱۵۷. ترجیح می‌دهم تعطیلات خود را در یک ساحل عمومی شلوغ بگذرانم تا در یک کلبه جنگلی دور افتاده.
۱۵۸. انواع خاصی از موسیقی بیش از اندازه برای من شورانگیز هستند.
۱۵۹. بعضی وقت‌ها من مردم را با چرب‌زبانی و تقلب به انجام کارهای مورد نظر خود وادار می‌کنم.
۱۶۰. من معمولاً آدمی کم و بیش سخت‌گیر و پرتوقع هستم.
۱۶۱. من نسبت به خودم نظری منفی دارم.
۱۶۲. من ترجیح می‌دهم دنبال کارهای خود را بگیرم، تا این که رهبر دیگران باشم.
۱۶۳. من به‌ندرت متوجه خلق و عواطفی که محیط‌های مختلف به‌وجود می‌آورند، می‌شوم.
۱۶۴. بیشتر مردمی که می‌شناسم مرا دوست دارند.

۱۶۵. من دقیقاً از اصول اخلاقی پیروی می‌کنم.
۱۶۶. من در حضور رؤسای خود و دیگر افراد مهم و صاحب قدرت احساس آرامش و راحتی می‌کنم.
۱۶۷. من معمولاً در حال عجله به نظر می‌رسم.
۱۶۸. بعضی مواقع تنها برای این که کار تازه‌ای انجام داده باشم، محل اثاثیه خانه را تغییر می‌دهم.
۱۶۹. اگر کسی با من شروع به دعوا و مرافعه کند، من هم آماده‌ام جواب او را با دعوا بدهم.
۱۷۰. من تلاش می‌کنم تمام چیزهایی را که می‌توانم، به دست آورم (کسب کنم).
۱۷۱. من گاهی آنقدر غذا می‌خورم که بالا می‌آورم.
۱۷۲. من عاشق ترس و هیجانی هستم که معمولاً سوار شدن به چرخ فلک یا کارهای خطرناک دیگر ایجاد می‌کند.
۱۷۳. من علاقه‌ای به تأمل و تفکر جدی درباره سرنوشت جهان یا انسان ندارم.
۱۷۴. من احساس می‌کنم که مزیتی بر افراد دیگر ندارم (صرف‌نظر از موقعیت و وضع افراد)
۱۷۵. وقتی که اجرای یک طرح یا نقشه با مشکل روبه‌رو می‌شود من تمایل پیدا می‌کنم طرح دیگری را شروع کنم.
۱۷۶. من در یک موقعیت بحرانی به‌خوبی می‌توانم خود را کنترل و اداره کنم.
۱۷۷. من آدم خوش‌مشرب، شاد و باروحیه‌ای هستم.
۱۷۸. من خود را آدمی با سعه‌صدر می‌دانم که می‌تواند راه و رسم زندگی و طرز فکر دیگران را به‌خوبی قبول و تحمل نماید.
۱۷۹. من معتقدم که همه انسان‌ها با ارزش و قابل احترامند.
۱۸۰. من به‌ندرت تصمیمی عجولانه می‌گیرم.
۱۸۱. در مقایسه با بیشتر مردم من از چیزهای کمتری می‌ترسم.
۱۸۲. من به دوستان خود وابستگی عاطفی زیادی دارم.
۱۸۳. بچه که بدم هرگز از بازی‌هایی که مستلزم تقلید نقش دیگران باشد لذت نمی‌بردم.

۱۸۴. من معمولاً در مورد افراد دیگر خوش‌بین و خوش‌باور هستم.
۱۸۵. من فرد بسیار شایسته و کارآیی هستم.
۱۸۶. بعضی وقت‌ها من نسبت به دیگران احساس خصومت و آزرده‌گی کرده‌ام.
۱۸۷. معاشرت و گردهمایی‌های اجتماعی معمولاً برای من ناخوشایند و کسل‌کننده هستند.
۱۸۸. بعضی مواقع که شعری را می‌خوانم یا به یک اثر هنری نگاه می‌کنم، موجی از احساس افسردگی یا هیجان مرا دربر می‌گیرد.
۱۸۹. من بعضی وقت‌ها با اعمال زور یا تملق و خوش‌آمدگویی مردم را به انجام کارهای موردنظر خود وادار می‌کنم.
۱۹۰. من در مورد تمیز کردن چیزها وسواس ندارم.
۱۹۱. بعضی وقت‌ها زندگی به نظرم تیره و نومیدکننده می‌آید.
۱۹۲. در مواقع صحبت با دیگران، من غالباً بیشتر از دیگران حرف می‌زنم.
۱۹۳. هم حس شدن با دیگران، یعنی داشتن همان احساس که دیگران دارند برای من آسان است.
۱۹۴. من خود را آدم خیر و نیکوکاری می‌دانم.
۱۹۵. من سعی می‌کنم کارهای خود را بادقت انجام دهم تا انجام مجدد آن‌ها لزوم پیدا نکند.
۱۹۶. اگر در مورد کسی حرف بدی زنده یا کار غلطی انجام داده باشم، به‌سختی می‌توانم بار دیگر به روی او نگاه کنم.
۱۹۷. همه زندگی و کارهای من با سرعت انجام می‌گیرد.
۱۹۸. در موقع استفاده از تعطیلات، من ترجیح می‌دهم به جاهایی بروم که قبلاً آن‌ها را امتحان کرده و به‌درستی شناخته‌ام.
۱۹۹. من آدم کله‌شق و سرسختی هستم.
۲۰۰. من سعی می‌کنم همه کارهای خود را به بهترین نحو انجام دهم.
۲۰۱. من بعضی مواقع کارهایی را بدون تأمل انجام می‌دهم که بعداً پشیمان می‌شوم.
۲۰۲. من از رنگ‌های روشن و لباس‌های پرزرق و برق خوشم می‌آید.
۲۰۳. من کنجکاوی فکری بسیار زیادی دارم.

۲۰۴. من ترجیح می‌دهم از دیگران تمجید کنم تا این که خودم مورد تمجید قرار گیرم.
۲۰۵. آنقدر خرده‌کاری برای انجام وجود دارد که من گاهی همه آن‌ها را ندیده می‌گیرم.
۲۰۶. در شرایطی که به‌نظر می‌رسد همه چیز به‌طور غلط پیش می‌روند من باز هم می‌توانم تصمیمات خوبی اتخاذ کنم.
۲۰۷. من به‌ندرت برای توصیف تجارب خود از کلماتی چون «فوق‌العاده» یا «جنجالی» استفاده می‌کنم.
۲۰۸. من فکر می‌کنم اگر کسی در سن ۲۵ سالگی هنوز نداند به چه چیزهایی اعتقاد دارد، باید در سلامت عقل او شک کرد.
۲۰۹. من نسبت به افرادی که کمتر از من خوشبخت هستند احساس همدردی می‌کنم.
۲۱۰. من قبل از رفتن به یک مسافرت به دقت برنامه‌ریزی می‌کنم.
۲۱۱. بعضی مواقع افکار ترسناکی به ذهن من می‌آیند.
۲۱۲. من نسبت به همه همکاران خود نوعی علاقه و مسئولیت شخصی احساس می‌کنم.
۲۱۳. من نمی‌توانم بگذارم افکارم در هر جهتی که می‌خواهند سیر کنند.
۲۱۴. من به طبیعت و ذات انسان بسیار اعتماد دارم.
۲۱۵. من در کار خود فردی مؤثر و کارآمد هستم.
۲۱۶. حتی آزرده‌گی‌ها و ناراحتی‌های خیلی کوچک می‌توانند در من احساس ناکامی و محرومیت کنند.
۲۱۷. من از مهمانی‌های بزرگ و پرجمیت لذت می‌برم.
۲۱۸. من از خواندن اشعاری که روی احساسات و تخیلات تأکید می‌کنند بیشتر لذت می‌برم تا اشعاری که داستان خاصی را بیان می‌کنند.
۲۱۹. من از زیرکی خود در کنترل و اداره مردم به خود می‌بالم.
۲۲۰. من وقت زیادی را برای پیدا کردن چیزهایی که در جای عوضی گذاشته‌ام می‌گذرانم.

۲۲۱. بیشتر وقت‌ها که کارها طبق نقشه پیش نمی‌رود یا اشتباه از آب درمی‌آیند، احساس دلسردی می‌کنم و می‌خوانم آن‌ها را ناتمام رها کنم.
۲۲۲. قبول مسئولیت اداره یا رهبری یک موقعیت برای من آسان نیست.
۲۲۳. اشیاء غیرعادی از قبیل بعضی عطرها یا اسامی مکان‌های دور می‌توانند احساسات و عواطف شدیدی در من ایجاد نمایند.
۲۲۴. من اگر بتوانم به دیگران کمک کنم، به آسانی و بدون درخواست آن‌ها آن کار را می‌کنم.
۲۲۵. من واقعاً باید مریض باشم تا یک روز سرکار نروم.
۲۲۶. وقتی افراد آشنای من کار احمقانه‌ای انجام می‌دهند به جای آن‌ها احساس خجالت می‌کنم.
۲۲۷. من شخص بسیار فعالی هستم.
۲۲۸. من وقتی به جایی می‌روم از همان مسیر همیشگی استفاده می‌کنم.
۲۲۹. من اغلب با اعضای خانواده و همکارانم بگومگو دارم.
۲۳۰. من از جمله افراد «معتادکار» هستم که نمی‌توانند هرگز بیکار بنشینند.
۲۳۱. من همیشه می‌توانم احساساتم را کنترل کنم.
۲۳۲. در حوادث ورزشی، من دوست دارم جزئی از جمعیت باشم و مثل بقیه رفتار کنم.
۲۳۳. من علایق فکری وسیع و متنوعی دارم.
۲۳۴. من آدم مهم و برتری هستم.
۲۳۵. من آدم بسیار بانضباطی هستم و می‌توانم خود را خوب کنترل کنم.
۲۳۶. من از لحاظ عاطفی آدم کاملاً باثبات و متعادلی هستم.
۲۳۷. من زود خنده‌ام می‌گیرد.
۲۳۸. به عقیده من فلسفه جدید «آزادی فردی» فلسفه قابل قبولی نیست.
۲۳۹. من ترجیح می‌دهم دیگران مرا فرد دل‌رحم و خطابش بشناسند تا صرفاً طرفدار اجرای عدالت.
۲۴۰. من قبل از پاسخ دادن به هر سؤال به دقت درباره آن فکر می‌کنم.

چگونگی اجرای آزمون شخصیتی پنج‌عاملی NEO-PI-R

بعد از این که آزمودنی در وضعیت راحت و آرامی قرار گرفت، پرسش‌نامه پنج‌عاملی NEO-PI-R به او داده می‌شود و گفته می‌شود، شما باید سؤال‌ها را با دقت و به ترتیب مطالعه کنید و پاسخ مورد نظر خود را براساس گزینه الف) کاملاً مخالفم، ب) مخالفم، ج) نظری ندارم، د) موافقم، ه) کاملاً موافقم انتخاب و در پاسخ‌نامه با علامت (x) درج نمایند. سعی کنید به تمام سؤالات پاسخ دهید حتی اگر در پاسخ به سؤالی تردید دارید، تلاش نمایید پاسخ مورد نظر را انتخاب کنید.

روش نمره‌گذاری پرسش‌نامه شخصیتی NEO-PI-R

همان‌طوری که قبلاً اشاره شد، پرسش‌نامه شخصیتی NEO-PI-R مشتمل بر ۲۴۰ سؤال می‌باشد و به هریک از سؤالات، برحسب پاسخ داده شده به گزینه‌ها، نمره‌ای داده می‌شود. به عبارت دیگر گزینه‌های هر سؤال عبارتند از: الف) کاملاً مخالفم، ب) مخالفم، ج) نظری ندارم، د) موافقم، ه) کاملاً موافقم. مطابق کلید داده شده در جدول شماره ۱۱-۲ گزینه کاملاً مخالفم (الف)، نمره ۴، مخالفم (ب)، نمره ۳، نظری ندارم (ج) نمره ۲، موافقم (د) نمره ۱ و کاملاً موافقم (ه) نمره صفر می‌گیرد و این حالت در برخی از سؤالات معکوس می‌شود. به گونه‌ای که کاملاً مخالفم (الف) نمره صفر، مخالفم (ب) نمره ۱، نظری ندارم (ج) نمره ۲، موافقم (د) نمره ۳ و کاملاً موافقم (ه) نمره ۴ می‌گیرد. (مطابق جدول ۱۱-۲)

بعد از این که آزمودنی به سؤالات پرسش‌نامه پاسخ داد و سؤالات او نمره‌گذاری شد، مطابق جدول شماره ۱۱-۳ مورد تعبیر و تفسیر قرار می‌گیرد. جدول شماره ۱۱-۳ نه تنها یک نمره کلی از پنج عامل C، A، O، E و N ارائه می‌دهد بلکه از هر یک از شش جنبه پنج‌عامل هم نمره‌ای به آزمونگر ارائه می‌دهد مثلاً از N1، N2، N3، N4، N5، N6 که شش جنبه روان‌رنجورخویی می‌باشد، نمره‌ای به آزمونگر می‌دهد و همین‌طور جنبه‌های عوامل دیگر. همچنین جدول شماره ۱۱-۳ برحسب نمره‌ای که آزمودنی می‌گیرد وضعیت او را مطابق رتبه‌های خیلی پایین، پایین، متوسط، بالا و خیلی

بالا نشان می‌دهد. مثلاً اگر آزمودنی در عامل (E) نمره ۱۱۲ بگیرد، وضعیت او در این عامل مطابق جدول شماره ۱۱-۳ در رتبه بالا می‌باشد. یعنی به سمت (E+) می‌رود یا اگر در عامل (C) نمره ۱۰۳ بگیرد، وضعیت او در این عامل در رتبه پایین می‌باشد. یا اگر در عامل (E1) نمره ۲۲ بگیرد وضعیت او در این عامل در رتبه بالا می‌باشد. یا اگر O2 نمره ۱۴ بگیرد رتبه پایین را به خود اختصاص می‌دهد و بقیه هم به همین صورت ارزیابی می‌شوند. بعد از این که نمره آزمودنی در پنج عامل و جنبه‌های هر عامل مشخص شد، نیمرخ شخصیتی آزمودنی ترسیم می‌شود و از روی این نیمرخ می‌توان موقعیت آزمودنی را در هر یک از عوامل شخصیتی نسبت به گروه نرم یا هنجار مقایسه و آن را مطابق توضیحاتی که برای هر یک از عوامل داده شده، مورد تعبیر و تفسیر قرار داد.

کاربرد الگوی پنج عاملی شخصیت

الگوی پنج عاملی شخصیت در بسیاری از زمینه‌ها از جمله انتخاب زمینه‌های حرفه‌ای، علایق شغلی، گزینش کارکنان، مشاوره ازدواج، تشخیص ویژگی‌های شخصیتی و تصمیم‌گیری در مورد اختلالات روان‌شناختی و آرزوی پیشرفت شغلی کاربرد فراوانی داشته و دارد. (مک‌کرا و کاستا، ۱۹۹۹).

جدول ۱۱-۲ باسختنامه تست شخصیتی NEO-PI-R

نام خانوادگی: کد: رشته تحصیلی: میزان تحصیلات: تاریخ تولد: سن: سال: چندمین فرزند خانواده: وضعیت تأهل: مجرد □ متاهل □ تعداد برادر: تعداد خواهر: تاریخ استخدام: وضعیت تأهل: مجرد □ متاهل □

(توجه: الف) کاملاً مخالفم - (ب) مخالفم = (ج) نظری ندارم - (د) موافقم - (ه) کاملاً موافقم)

NI=	۴۳۲۱۰	۲۱۱	۰۱۲۳۴	۱۸۱	۴۳۲۱۰	۱۵۱	۰۱۲۳۴	۱۲۱	۴۳۲۱۰	۹۱	۰۱۲۳۴	۶۱	۴۳۲۱۰	۳۱	۰۱۲۳۴
EI=	۴۳۲۱۰	۲۱۲	۴۳۲۱۰	۱۸۲	۴۳۲۱۰	۱۵۲	۴۳۲۱۰	۱۲۲	۰۱۲۳۴	۹۲	۴۳۲۱۰	۶۲	۰۱۲۳۴	۳۲	۴۳۲۱۰
OI=	۰۱۲۳۴	۲۱۳	۰۱۲۳۴	۱۸۳	۰۱۲۳۴	۱۵۳	۴۳۲۱۰	۱۲۳	۰۱۲۳۴	۹۳	۴۳۲۱۰	۶۳	۰۱۲۳۴	۳۳	۴۳۲۱۰
AI=	۴۳۲۱۰	۲۱۴	۴۳۲۱۰	۱۸۴	۴۳۲۱۰	۱۵۴	۰۱۲۳۴	۱۲۴	۴۳۲۱۰	۹۴	۰۱۲۳۴	۶۴	۴۳۲۱۰	۳۴	۰۱۲۳۴
CI=	۴۳۲۱۰	۲۱۵	۴۳۲۱۰	۱۸۵	۰۱۲۳۴	۱۵۵	۴۳۲۱۰	۱۲۵	۰۱۲۳۴	۹۵	۴۳۲۱۰	۶۵	۰۱۲۳۴	۳۵	۴۳۲۱۰
NI=	۴۳۲۱۰	۲۱۶	۴۳۲۱۰	۱۸۶	۰۱۲۳۴	۱۵۶	۴۳۲۱۰	۱۲۶	۰۱۲۳۴	۹۶	۴۳۲۱۰	۶۶	۰۱۲۳۴	۳۶	۴۳۲۱۰
EI=	۴۳۲۱۰	۲۱۷	۰۱۲۳۴	۱۸۷	۴۳۲۱۰	۱۵۷	۰۱۲۳۴	۱۲۷	۴۳۲۱۰	۹۷	۰۱۲۳۴	۶۷	۴۳۲۱۰	۳۷	۰۱۲۳۴
OI=	۴۳۲۱۰	۲۱۸	۰۱۲۳۴	۱۸۸	۴۳۲۱۰	۱۵۸	۰۱۲۳۴	۱۲۸	۴۳۲۱۰	۹۸	۰۱۲۳۴	۶۸	۴۳۲۱۰	۳۸	۰۱۲۳۴
AI=	۰۱۲۳۴	۲۱۹	۰۱۲۳۴	۱۸۹	۰۱۲۳۴	۱۵۹	۴۳۲۱۰	۱۲۹	۰۱۲۳۴	۹۹	۴۳۲۱۰	۶۹	۰۱۲۳۴	۳۹	۴۳۲۱۰
CI=	۰۱۲۳۴	۲۲۰	۰۱۲۳۴	۱۹۰	۴۳۲۱۰	۱۶۰	۰۱۲۳۴	۱۳۰	۴۳۲۱۰	۱۰۰	۰۱۲۳۴	۷۰	۴۳۲۱۰	۴۰	۰۱۲۳۴
NI=	۴۳۲۱۰	۲۲۱	۴۳۲۱۰	۱۹۱	۴۳۲۱۰	۱۶۱	۴۳۲۱۰	۱۳۱	۴۳۲۱۰	۱۰۱	۰۱۲۳۴	۷۱	۴۳۲۱۰	۴۱	۰۱۲۳۴
EI=	۰۱۲۳۴	۲۲۲	۴۳۲۱۰	۱۹۲	۰۱۲۳۴	۱۶۲	۴۳۲۱۰	۱۳۲	۰۱۲۳۴	۱۰۲	۴۳۲۱۰	۷۲	۰۱۲۳۴	۴۲	۴۳۲۱۰
OI=	۴۳۲۱۰	۲۲۳	۴۳۲۱۰	۱۹۳	۰۱۲۳۴	۱۶۳	۰۱۲۳۴	۱۳۳	۰۱۲۳۴	۱۰۳	۴۳۲۱۰	۷۳	۰۱۲۳۴	۴۳	۴۳۲۱۰
AI=	۴۳۲۱۰	۲۲۴	۴۳۲۱۰	۱۹۴	۰۱۲۳۴	۱۶۴	۰۱۲۳۴	۱۳۴	۰۱۲۳۴	۱۰۴	۴۳۲۱۰	۷۴	۰۱۲۳۴	۴۴	۴۳۲۱۰
CI=	۴۳۲۱۰	۲۲۵	۴۳۲۱۰	۱۹۵	۴۳۲۱۰	۱۶۵	۴۳۲۱۰	۱۳۵	۰۱۲۳۴	۱۰۵	۴۳۲۱۰	۷۵	۰۱۲۳۴	۴۵	۴۳۲۱۰
NI=	۴۳۲۱۰	۲۲۶	۴۳۲۱۰	۱۹۶	۰۱۲۳۴	۱۶۶	۴۳۲۱۰	۱۳۶	۴۳۲۱۰	۱۰۶	۴۳۲۱۰	۷۶	۴۳۲۱۰	۴۶	۴۳۲۱۰
EI=	۴۳۲۱۰	۲۲۷	۴۳۲۱۰	۱۹۷	۴۳۲۱۰	۱۶۷	۴۳۲۱۰	۱۳۷	۴۳۲۱۰	۱۰۷	۴۳۲۱۰	۷۷	۴۳۲۱۰	۴۷	۴۳۲۱۰
OI=	۰۱۲۳۴	۲۲۸	۰۱۲۳۴	۱۹۸	۴۳۲۱۰	۱۶۸	۰۱۲۳۴	۱۳۸	۴۳۲۱۰	۱۰۸	۴۳۲۱۰	۷۸	۴۳۲۱۰	۴۸	۴۳۲۱۰
AI=	۰۱۲۳۴	۲۲۹	۰۱۲۳۴	۱۹۹	۰۱۲۳۴	۱۶۹	۴۳۲۱۰	۱۳۹	۰۱۲۳۴	۱۰۹	۴۳۲۱۰	۷۹	۴۳۲۱۰	۴۹	۴۳۲۱۰

ادامہ جدول ۱۱-۲

۲۰	۳۳۲۱۰	۶	۰۱۲۳۳	۵	۳۳۱۰	۲۱	۰۱۲۳۳	۵۱	۳۳۱۰	۰۷۱	۰۱۲۳۳	۲۰۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=
۲۹	۰۱۲۳۳	۵	۳۳۱۰	۵۷	۰۱۲۳۳	۵۹	۳۳۱۰	۵۳	۳۳۲۱۰	۱۷۹	۳۳۲۱۰	۲۰۹	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=
۲۸	۳۳۲۱۰	۷	۰۱۲۳۳	۷۷	۳۳۱۰	۷۱	۰۱۲۳۳	۷۳	۳۳۱۰	۱۷۸	۳۳۲۱۰	۲۰۸	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=
۲۷	۳۳۲۱۰	۸	۰۱۲۳۳	۸۷	۳۳۱۰	۸۱	۰۱۲۳۳	۸۳	۳۳۱۰	۱۷۷	۳۳۲۱۰	۲۰۷	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=
۲۶	۰۱۲۳۳	۶	۳۳۱۰	۶۷	۰۱۲۳۳	۶۱	۳۳۱۰	۶۳	۳۳۱۰	۱۷۶	۳۳۳۳	۲۰۶	۳۳۳۳	۳۳۳۳	۳۳۳۳	CS=
۵	۰۱۲۳۳	۵	۳۳۱۰	۵۷	۰۱۲۳۳	۵۱	۳۳۱۰	۵۳	۳۳۱۰	۱۷۵	۳۳۳۳	۲۰۵	۳۳۳۳	۳۳۳۳	۳۳۳۳	CS=
۳۱	۳۳۲۱۰	۳	۰۱۲۳۳	۳۷	۳۳۱۰	۳۱	۰۱۲۳۳	۳۳	۳۳۱۰	۱۷۴	۳۳۲۱۰	۲۰۴	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=
۲۳	۰۱۲۳۳	۴	۳۳۱۰	۴۷	۰۱۲۳۳	۳۱	۳۳۱۰	۴۳	۳۳۱۰	۱۷۳	۳۳۲۱۰	۲۰۳	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=
۲۲	۰۱۲۳۳	۵	۳۳۱۰	۵۷	۰۱۲۳۳	۴۱	۳۳۱۰	۴۳	۳۳۱۰	۱۷۲	۳۳۲۱۰	۲۰۲	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=
۲۱	۳۳۲۱۰	۱	۰۱۲۳۳	۱۷	۳۳۱۰	۱۱	۰۱۲۳۳	۱۳	۳۳۱۰	۱۷۱	۳۳۲۱۰	۲۰۱	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=
۲۰	۳۳۲۱۰	۵	۰۱۲۳۳	۵۷	۳۳۱۰	۱۱	۰۱۲۳۳	۱۳	۳۳۱۰	۱۷۰	۳۳۲۱۰	۲۰۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	۳۳۲۱۰	CS=

N	E	A	C

جدول ۱۱-۳ جدول هنجاری پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی

	جنسیت		بلا		میانگین		پایین		جنسیت	
	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂
C۱: منافع	۲۳	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۵	۱۴
C۲: پیشرفت طلبی	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۶	۱۵
C۳: وظیفه شناسی	۲۸	۲۸	۲۴	۲۳	۲۳	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸
C۴: نظم	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
C۵: کفایت	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
A۱: نرمخویی	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
A۲: میانه روی	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
A۳: فرمانبرداری	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
A۴: نودوستی	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
A۵: درستکاری	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
A۶: اعتماد	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
O۱: ارزش ما	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
O۲: آراء و عقاید	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
O۳: اعمال	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
O۴: احساسات	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
O۵: زیبایی شناسی	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵
O۶: خیال پردازی	۲۸	۲۷	۲۲	۲۱	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵

ادامه جدول ۱۱-۳ جدول هنجاری پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی

	خیلی بالا		بالا		متوسط		پایین		خیلی پایین	
	٪۱۰	٪۵	٪۵	٪۱۰	٪۱۰	٪۱۰	٪۱۰	٪۱۰	٪۱۰	٪۱۰
(N): روان‌نخبوری	۱۶۹	۱۶۸	۱۷۱	۱۶۹	۱۸۱	۱۶۹	۱۷۱	۱۶۹	۱۷۱	۱۶۹
(E): برون‌گرایی	۱۶۳	۱۶۳	۱۶۲	۱۶۵	۱۷۶	۱۶۳	۱۶۵	۱۶۳	۱۶۳	۱۶۳
(O): انعطاف پذیر بودن	۱۵۷	۱۵۷	۱۵۲	۱۶۰	۱۷۱	۱۵۷	۱۶۰	۱۵۷	۱۵۷	۱۵۷
(A): دلپذیر بودن	۱۶۶	۱۶۸	۱۶۶	۱۵۲	۱۶۳	۱۶۶	۱۶۸	۱۶۶	۱۶۶	۱۶۶
(C): با وجدان بودن	۱۳۵	۱۲۸	۱۲۸	۱۴۸	۱۵۵	۱۳۵	۱۲۸	۱۳۵	۱۳۵	۱۳۵
N۱: اضطراب	۱۲۲	۱۳۰	۱۳۰	۱۴۲	۱۲۷	۱۲۲	۱۳۰	۱۲۲	۱۲۲	۱۲۲
N۲: خصومت	۱۱۳	۱۲۱	۱۲۱	۱۳۶	۱۲۹	۱۱۳	۱۲۱	۱۱۳	۱۱۳	۱۱۳
N۳: انسر دگمی	۲۲	۲۱	۲۱	۲۳	۲۲	۲۲	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲
N۴: کم‌رویی	۲۲	۲۱	۲۱	۲۳	۲۲	۲۲	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲
N۵: نگان‌نخوری	۲۰	۱۹	۱۹	۲۲	۲۰	۲۰	۱۹	۲۰	۲۰	۲۰
N۶: آسیب پذیری	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲	۲۲
E۱: گرمی	۲۲	۲۱	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲
E۲: جمع گرایی	۲۲	۲۱	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲
E۳: جرات‌ورزی	۲۲	۲۱	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲
E۴: فعالیت	۲۲	۲۱	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲
E۵: میجان‌خواه	۲۲	۲۱	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲
E۶: عواطف مثبت	۲۲	۲۱	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲	۲۱	۲۲	۲۲	۲۲

پاسخ‌نامه تست شخصیتی پنج عاملی NEO

توجه: الف) کاملاً مخالفم ب) مخالفم ج) نظری ندارم د) موافقم ه) کاملاً موافقم

سؤال	الف	ب	ج	د	هـ	سؤال	الف	ب	ج	د	هـ	سؤال	الف	ب	ج	د	هـ
۱						۳۱						۱۶					
۲						۳۲						۱۷					
۳						۳۳						۱۸					
۴						۳۴						۱۹					
۵						۳۵						۲۰					
۶						۳۶						۲۱					
۷						۳۷						۲۲					
۸						۳۸						۲۳					
۹						۳۹						۲۴					
۱۰						۴۰						۲۵					
۱۱						۴۱						۲۶					
۱۲						۴۲						۲۷					
۱۳						۴۳						۲۸					
۱۴						۴۴						۲۹					
۱۵						۴۵						۳۰					

لطفاً در صورت تمایل نام و نام خانوادگی خود را بنویسید:

لطفاً به سؤالات زیر پاسخ دهید:

میزان تحصیلات:

جنس:

سن:

خلاصه

به علت نارسایی که به زعم برخی از مؤلفان در پرسش نامه شخصیتی ۱۶ عاملی کتل وجود داشت، بسیاری از پژوهشگران مانند فیسکه، تیویس، کریستال، نورمن، گلدبرگ، دیکمن، مک کرا و کاستا بر آن شدند تا پرسش نامه دیگری را در این زمینه ابداع نمایند. پژوهش های پژوهشگران فوق در سال ۱۹۹۵ منجر به پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی NEO شده است. این پرسش نامه مشتمل بر پنج عامل می باشد که عبارتند از روان رنجوری، برون گرایی، انعطاف پذیری، دلبذیر بودن و با وجدان بودن. هر کدام از این عوامل دارای ۶ بعد و هر بعد واجد ۸ ماده یا سؤال می باشد. در مجموع این پرسش نامه دارای (۸×۶×۵) ۲۴۰ سؤال پنج گزینه ای می باشد که آزمودنی پاسخ مورد نظر خود را براساس گزینه کاملاً مخالفم، مخالفم، نظری ندارم، موافقم، کاملاً موافقم انتخاب و در پاسخ نامه مربوطه با علامت (x) مشخص می نماید. بعد از این که آزمودنی به سؤالات پرسش نامه پاسخ داد و سؤالات او براساس نمره ۰ تا ۴ نمره گذاری شد، وضعیت شخصیتی آزمودنی هم در پنج عامل مورد بررسی و هم در جنبه های هر یک از عوامل مورد نظر، مطابق کلید جدول شماره ۱۱-۱ و ۱۱-۲ و براساس رتبه های خیلی پایین، متوسط، بالا و خیلی بالا مورد تعبیر و تفسیر قرار می گیرد. پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی در زمینه های مختلف از جمله علایق شغلی، گزینش کارکنان و مشاوره ازدواج کاربرد فراوانی دارد.

اصطلاحات کلیدی

پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی NEO	دلبذیر بودن
روان رنجوری	با وجدان بودن
برون گرایی	پنج عاملی
انعطاف پذیری	

پرسش

الف) مروری

۱. چه عواملی موجب شکل گیری پرسش نامه شخصیتی پنج عاملی NEO شده است، توضیح دهید.

۲. چگونگی شکل‌گیری پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را شرح دهید.
۳. پنج عامل پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را نام برده و به اختصار در مورد هر یک توضیح دهید؟
۴. جنبه‌های هر یک از عوامل را نام برده در مورد جنبه‌ها هر عامل توضیحات مختصری بدهید.
۵. روش نمره‌گذاری پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را توضیح دهید.
۶. چگونگی تفسیر پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را توضیح دهید.
۷. کاربرد پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی را توضیح دهید.

ب) چند گزینه‌ای

۱. پرسش‌نامه شخصیتی پنج عاملی دارای چند جنبه می‌باشد؟

الف) ۸ جنبه	ب) ۶ جنبه
ج) ۵ جنبه	د) ۱۰ جنبه
۲. پژوهشگرانی مانند مک‌کرا و کاستا اساس شخصیت را بیشتر ناشی از چه عاملی می‌دانند؟

الف) وارثت	ب) تجارب زندگی
ج) عوامل اجتماعی و فرهنگی	د) وراثت و محیط
۳. جنبه «فرمانبرداری» از جنبه‌های کدام عامل می‌باشد؟

الف) دلبذیر بودن	ب) با وجدان بودن
ج) انعطاف‌پذیری	د) برونگرایی
۴. وظیفه‌شناسی از جنبه‌های کدام عامل می‌باشد؟

الف) دلبذیر بودن	ب) برونگرایی
ج) با وجدان بودن	د) انعطاف‌پذیری
۵. افرادی که در عامل برونگرایی واجد E منفی باشند دارای کدام یک از ویژگی‌های زیر می‌باشند؟

الف) خوددار بودن	ب) آرام و معتدل
ج) روابط اجتماعی زیاد	د) تکانشگری

۶. افرادی که در عامل انعطاف‌پذیری دارای بار منفی هستند دارای کدام‌یک از ویژگی‌های زیر می‌باشند:

الف) خودشیفتگی

ب) سلطه‌جو

ج) کاوشگر

د) عدم روابط اجتماعی

۷. سؤالات پرسش‌نامه شخصیتی پنج‌عاملی براساس چه نمره‌هایی، نمره‌گذاری می‌شوند.

الف) ۱ تا ۵

ب) ۱ تا ۶

ج) ۰ تا ۴

د) ۱ تا ۴

منابع و ماخذ

الف) فارسی

۱. آزاد، حسین (۱۳۷۷). **آسیب‌شناسی روانی** ۱. تهران - انتشارات بعثت.
۲. اخوت، ولی‌الله. دانشمند، لقمان (۱۳۵۷). **ارزشیابی شخصیت**. تهران - انتشارات دانشگاه تهران.
۳. آناستازی، ا. (۱۳۶۴). **روان آزمایی**. ترجمه محمد نقی براهنی. تهران - انتشارات دانشگاه تهران.
۴. بهرامی، هادی (۱۳۸۴). **جزوه آزمون‌های فرافکن**. انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی.
۵. شریفی، حسن پاشا (۱۳۷۶). **نظریه و کاربرد آزمون‌های هوش و شخصیت**. تهران. انتشارات سخن.
۶. پرون و پرون. **روان‌شناسی بالینی**. ترجمه محمود منصور و پریخ دادستان. (۱۳۸۱). تهران، انتشارات بعثت.
۷. پروین، جان (۲۰۰۱)، **شخصیت، نظریه و پژوهش**، ترجمه پروین کدیور و محمدجعفر جوادی (۱۳۸۱)، تهران، انتشارات آبیژن.
۸. خیل‌جو، اسماعیل (۱۳۸۲). **هنجاریابی پرسش‌نامه شخصیتی پنج‌عاملی**. پایان‌نامه چاپ نشده کارشناسی ارشد
۹. دادستان، پریخ (۱۳۸۳). **ارزش‌یابی شخصیت کودکان**. تهران، انتشارات رشد.
۱۰. راس، آلن. (۱۳۸۲) **روان‌شناسی شخصیت**. ترجمه سیاوش جمالفر. تهران. انتشارات
۱۱. شاملو، سعید (۱۳۷۰). **روان‌شناسی بالینی**. تهران - انتشارات رشد.
۱۲. شولتز، دوان. (۱۹۹۰). **نظریه‌های شخصیت**. ترجمه یوسف کریمی، جمهوری، نقشبندی و همکاران (۱۳۷۷). تهران. انتشارات ارسباران.
۱۳. کرمن، ل. (۱۳۸۲). **نقاشی کودکان**. ترجمه محمود منصور و پریخ دادستان. تهران. انتشارات رشد.
۱۴. کریمی، یوسف (۱۳۷۸). **روان‌شناسی شخصیت**. تهران. انتشارات ویرایش
۱۵. گروسی فرشی، میرنقی (۱۳۸۰). **رویکردهای نوین در ارزیابی شخصیت**. انتشارات دانیال و جامعه‌پژوه
۱۶. گنجی، حمزه (۱۳۸۱). **ارزش‌یابی شخصیت**. تهران. انتشارات ساوالان.
۱۷. لطف‌آبادی، حسین (۱۳۷۲). **آزمون‌های روانی - شناختی کودکان برای مشاوره کودک**. مشهد. انتشارات آستان قدس رضوی.
۱۸. لاینون، آی ریچارد. **گوداشتاين**. لیوناردی. **ارزشیابی شخصیت**. ترجمه نقشبندی، قربانی، برواتی و ارجمند. تهران. انتشارات روان.
۱۹. مارنات، گری گراث (۲۰۰۳). **راهنمای سنجش روانی**. ترجمه نیکخو و شریفی (۱۳۸۴). تهران. انتشارات گلرنگ یکتا.
۲۰. مای لی. (۱۳۶۹) **شخصیت**. ترجمه محمود منصور. تهران - انتشارات دانشگاه تهران.
۲۱. نیل، دیویسون و گرینگ (۲۰۰۴). **آسیب‌شناسی روانی**، جلد اول. ترجمه مهدی دهستانی (۱۳۸۳). تهران، انتشارات ویرایش.
۲۲. هیأت مؤلفان (۱۳۸۷). **روان‌شناسی عمومی**. انتشارات دانشگاه پیام نور

1. Aiken. L.R. (1996). **Personality assessment: Methods and Practices**. Seattle: Hoyrefe and Huber
2. Block. J. (2001). **Millenial Contrarianism: the Five Factor approach to personality description** Five years later.
3. Clark. L. A. (1993). **Personality disorder diagnosis: Limitations of the Five – Factor model**. Psychology. In 904: 100.
4. Comer. J. Ronald (2001). **Abnormal Psychology**. Edition Fourth. U.S.A.
5. Delanske, Barbava (1991) outcome of organized coming. A review of research Literature. University of Oregon. January.
6. Dorothy, Mccoy. (2005). **The ultimate Guide to personality tests**. Inglewood. CA: Champion press.
7. Durand. V. M, Blanchard. B and Mindell. J. (1998). **Training in projective testing. A sarvey of clinical training directors and internship directors**. Professional Psychology: Research and Practice.
8. Fahmy. (2003) **Children's Apperception test**. Inylowood. CA: Champion Press.
9. Fander. C. David (2001). **Personality**. Annual Review of Psychology.
10. Gittelman Klein.R. (1986). **Questioning the clinical usefulness of projective psychological tests for children dovopmental and behavioral pediatries**. Journal of Clinial Psychotogy.
11. Jeffrey. Kaye (2002). **Introduction to the Minnesota maltiphasic personality inventory**. University Minnesota press.
12. Kline, Paul. (1999) **the Handbook of Psychology testing**. New york: Routledge.
13. LilienFeid. O. Scott (1999). **Projective measures of personality and Psychology: how well do they work?** Skeptical inquirer sept-oct.
14. Lonner. W, Charch. A (1998). **The Cross- Cultural perspective in the study of personality: rational and current research**. Cross- cult. Psychology.
15. Lowenstein. L. E. (1987). **Are projective techniques dead?** **British Journal of Projective Psychology**. Vol: 5.
16. Mcrae. R R, Costa. PT, Rolland. J. P, Parker. W. D (1995) **Cross-cultural assessment of the Five-Factor model: the Revised NEO Personality in ventory**. J. Cross – Cult. Psychol. 29.
17. McCrae. RR, Costa. PT, (1999). **A Five – Factor theory of personality**. See Pervin & John.
18. McQueen. A. Ronold, **Christina Knussen (1999)**. **Research Mothods in psychology –** prentice Hall Europe.
19. Morgan. W. G (1995). **The thematic apperception test images**. **Journal of personality assessment**. 65.
20. Morgan. W. G (2002). **Origin and history of the earliest thematic apperception test pictures**. **Journal of Personality Assessment**, 79.
21. Pervin. A. Lawrence (1996). **The Science of personity**. Mew york. Chichester sinjapore.
22. Rabin. A. I, Haworth. M. R (1990). **Projective thechniques wih children**. New yourk. Grune 8 stratton.
23. Rosenhan. L. david, seligmen. E. Martin (1995). **Abnormal Psycholgy**. Third Edition. New yourk.
24. Segal. L. Daniel and Frederick. L. Coolidge (2002). **Objective Assessment of personality and Psychoptology an overview**. U.A.S.
25. Simon. D. W, wieher, judy, Macmillan, Harriet (2005) **Build – A – Person technique: An examination of the validity of human – Figure as evidence of child sexual abuse**. Elsevier Science.
26. Stricklin. A. trahan. D. (1989). **Bender-Gestalt emotional indicators and acting – out behavior in young children**. **Journal of Personality Assessment**. Vol: 9.
27. terlaack. J. de Goede. M, Aleva. A. (2005). **The Draw- A- person test: an indicator of children's cognitive and socioemotional adptation?** He ldref publications.
28. triandis. C. Harry. (2002). **Cultural in fluences on Personality**. Annual Review of Psychology.
29. Vane. J. R. (1981). **The thematic Apperctetion test A review**. **Clinical Psychology Review** Vol: 15.
30. Wood. J. M. Nezworski. M. T. (1996). **The Comprehensive System for the Rorschach: A Critical examination psychology science** Vol:7.
31. Woodworth. R. S (1920) **Personal Data Sheet**. Chicago: Stoeltiny.

خواننده محترم

این پرسشنامه به منظور ارتقای کیفیت کتاب‌های درسی و رفع نواقص آن‌ها تهیه شده است. دقت شما در پاسخگویی به این پرسشنامه در پایان هر نیمسال ما را در تحقق این هدف یاری خواهد کرد.

نام کتاب نام مؤلف/مترجم سال انتشار
 پاسخگو: عضو علمی پیام‌نور عضو علمی سایر دانشگاه‌ها رشته تخصصی سابقه تدریس
 دانشجوی پیام‌نور دانشجوی سایر دانشگاه‌ها رشته تحصیلی ورودی سال

سوال	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	بسیار کم
۱. آیا از زمان تحویل و نحوه دسترسی به کتاب راضی بودید؟					
۲. آیا حجم کتاب با توجه به تعداد واحد مناسب بود؟					
۳. آیا راهنمایی‌های لازم برای مطالعه کتاب منظور شده بود؟					
۴. آیا در ترتیب مطالب کتاب سلسله مراتب شناختی (آسان به مشکل) رعایت شده بود؟					
۵. آیا تقسیم‌بندی مطالب در فصل‌ها یا بخش‌ها متناسب و بجا بود؟					
۶. آیا متن کتاب روان و ساده و جمله‌ها قابل فهم بود؟					
۷. آیا به‌روزر بودن مطالب و آمارها رعایت شده بود؟					
۸. آیا مطالب تکراری داشت؟					
۹. آیا پیوستگی مطالب با درس‌های پیش‌نیاز رعایت شده بود؟					
۱۰. آیا مثال‌ها، شکل‌ها، نمودارها، جدول‌ها و ... گویا بودند و در فهم مطلب تأثیر داشتند؟					
۱۱. مطالعه هدف‌های کلی، آموزشی/ رفتاری تا چه اندازه به درک بهتر شما کمک کرد؟					
۱۲. آیا خودآزمایی‌های کتاب به‌گونه‌ای بود که تمام مطالب درسی را شامل شود؟					
۱۳. آیا پاسخ خودآزمایی‌ها و تمرین‌ها کامل و گویا بود؟					
۱۴. چقدر با غلط‌های املائی و اشکال‌های چاپی مواجه شدید؟					
۱۵. آیا از کیفیت چاپ و صحافی کتاب راضی بودید؟					
۱۶. آیا طرح روی جلد کتاب با مطالب کتاب تناسب داشت؟					
۱۷. چنانچه دانشگاه وسایل کمک‌آموزشی از قبیل نوار، فیلم، لوح فشرده و ... در اختیارتان گذارده، آیا به درک بهتر شما کمک کرده‌اند؟					
۱۸. تا چه اندازه این کتاب شما را از حضور در کلاس بی‌نیاز کرد؟					

در مجموع کتاب را چگونه ارزیابی می‌کنید؟ عالی خوب متوسط ضعیف بسیار ضعیف
 لطفاً چنانچه با اشکال‌های تایپی یا محتوایی و مطالب تکراری مواجه شده‌اید، فهرستی از آن‌ها را با ذکر شماره صفحه ضمیمه کنید. در صورت تمایل سایر پیشنهاد‌های خود را نیز بنویسید.

این پرسشنامه را پس از تکمیل از کتاب جدا کنید و به قسمت آموزش مرکز تحویل دهید یا مستقیماً به نشانی تهران، صندوق پستی ۳۳۳-۱۴۳۳۵، مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی کتاب ارسال فرمایید. آدرس وبگاه ما www.pnu.ac.ir است. با ورود به وبگاه، مسیر زیر را طی نمایید: ساختار دانشگاه/ معاونت‌ها/ فناوری اطلاعات/ مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی.

با تشکر

مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

